

ئاواره‌یی گرفت و دهرفهت

پروفایلی باژیران یی په نابهران، که سین ناخویی ئاواره‌بویین، جفاکی میقاندار
پاریزگه‌ها دهۆک، هه‌ریما کوردستانا عیراقی

ته‌باخ ۲۰۱۶

چاپکرن و بەلافکرنا فی پروژەیی بومەرەمەین پەرەردەیی یان ھەر مەرەمەکا دی یا نە بازرگانى ریک یا ھاتىە دان بى وەرگرتنا چ دەستورین نقتیسی ژ خودانین مافی چاپى ب مەرجهکی کو ئاماژە ب ژیدەری بھیتە کرن.

ریکخەری راپۆرتى: شادمان احمد محمود (کومیسیونا بالا یا کاروبارین پەنابەران) (UNHCR).

ئاسانکرنا لیکولینى: مارگریتا لوندکفیست-ھاوندومادی (JIPS)، پیر سچوینینگ (JIPS/NRC)، کرم ھیندی (UNHCR)، صباح محمود فاجل (ریکخەبەرییا ئامارا دھۆک) (DSO)، صابر یاسین صالح (ریکخەبەرییا ئامارا دھۆک) (DSO)، صباح ابراهیم محمد گاهر (ریکخەبەرییا ئامارا دھۆک) (DSO)، ریباز عبدالکریم احمد (ریکخەبەرییا ئامارا دھۆک) (DSO)، ھکار گاهر محمد (ریکخەبەرییا ئامارا دھۆک) (DSO)، ھودا شالشول (UNHCR)، توماس مەگی (UNHCR).

بەرھەفکرنا راپۆرتى: روجر گیو

وەرگیپران ژ ئینگلیزییى: صباح ابراهیم محمد گاهر

نەخشەسازى: زیاد احمد (ریکخەبەرییا ئامارا دھۆک).

وینى بەرگی: ھینمن گوران (AKO)

ئەندامین لژنا ئاراستەکرنى بو ھەریمما کوردستانا عیراقى: ئەنجومەنى ھەولیرى بى پەنابەران (ERC)، ریکخراوا جیھانى یا کوچکرنى (IOM)، سەنتەرى ھاریکاریین قەیرانین ھەفیشک (JCC)، کومیسیونا بالا یا نەتەوین ئیکگرتى یا پەنابەران (UNHCR)، پروگرامى نەتەوین ئیکگرتى بو ئاکنجیکرنا مروفایەتى (UN-HABITAT)، ئوفیسا نەتەوین ئیکگرتى بو کاروبارین مروفایەتى (OCHA)، سندوقا خوچھان یا نەتەوین ئیکگرتى (UNFPA).

ھاریکارییا دارایی بو فی پروفایلی راپۆرتى یا ھاتىە کرن ژ لایى پشکا بریتانى یا پيشفەچونا جیھانى (DFID).

چاپ کرن: UNHCR تەباخا ۲۰۱۶

بەرھەفکرنا راپۆرتى: تەباخا ۲۰۱۶

کومکرنا داتایان: کانینا دوپی ۲۰۱۶

چاپخانا کاروان، ھەولیر، ھەریمما کوردستانى عیراق

دیازین: ئەبوبەکر مەلا

ئاوارەیی: گەرت و دەرفەت
پروفایلی باژیران یی پەنابەران،
کەسین ناخووی ئاوارەبویین، جفاکی میثاندار
پاریزگەها دهۆك، هەریمما كوردستانا عیراقی

النزوح السكاني: تحدي و فرصة
تحديد مواصفات (بروفايل) المناطق الحضرية
اللاجئين والنازحين و المجتمع المضيف
محافظة دهوك ، إقليم كردستان العراق

**DISPLACEMENT AS CHALLENGE
AND OPPORTUNITY**
URBAN PROFILE OF REFUGEES, INTERNALLY DISPLACED
PERSONS AND HOST COMMUNITY
DUHOK GOVERNORATE, KURDISTAN REGION OF IRAQ

تەباخ ٢٠١٦

پیشہ کی

د ماویٰ ۴ سالین بوریدا، ہەر ژ دەستپیکا سەرهلانا قەرانا ئاوارەیی ئەوا کارتیکرنی ل هەریمما کوردستانا عیراقی دکەت، پێزانین و شروفە کرئین مشە ل سەر بارودوخین ئاوارەیان و پەنابەرین ل کەمپان دا فەهه ویایی هەبون. دگەل فئی بالکیشا بهیز ل سەر ئاستی مایتیکرنی ل کەمپان، بارودوخین خوچەین دەرفەه ی کەمپان و جفاکی میفاندار بو ماوهکی دریز هاتینه پەراویزکرن. ل هەریمما کوردستانی، باراپترا پەنابەران (۶۰٪) ژ (۲۵۰،۰۰۰) و ئاوارە (۸۰٪) ژ ملیونەکن (پتر) ل دەفەرین باژیران دژین، بیکفەژیان دگەل جفاکی میفاندار، ب پشکداریا ژیدەرین زوربه ی جارا دکیم.

بو دەستیشانکرنا ئاوارەیی دەرفەه ی کەمپان و کارتیکرنا وی ل سەر جفاکی میفاندار پێزانین گونجای و دیارکری دەربارە ی هەمی خوچەین جهی فە کولین پیدفینه، ب ئارمانجا زیدەکرنا نەرمانیا پتر یا جفاکان. ئەفەیه ئارمانجا پشکیشکرنا پروفایلی رایشانای یی باژیران. ئەفرو، پاریزگەها دهوکی و هەمی هەریمما کوردستانی رویروی قەرانتین فرەروی بوینه، پیکدەین ژ دژەربونین بەردەوام، ئاوارەیی دەمی وی دریز بویی، قەرانتین دارایی و گرفتین گەشەکرنی یین بەرچاف. پیدفەه یا هە ی بو فەگهاسنا بالکیشانا پلاندانانی ژ هەوارکی بو مایتیکرنا دەم نافنجی. بو فئی چەندی، دیسان یا گرنگە وین تەمامی ئاوارەیی بیینی، بجەئینانا ریشا بەراوردییا شروفەکرنا دەفەرین جوگرافی و پیکدەیت ژ ئاوارە و پەنابەران، ملبملی جفاکی میفاندار.

پن خوشحالم تیبینی بکەم کو کەدەکا تەفکاریی هاتییه مەزاختن بو فئی هەلسەنگاندنی ئەوا تومارکرنا تەفایی یا کەسین ئاوارەبوین تەمامکری و ئەوا هاتییه ئەجماندان ژ لای وەزارەتا پلاندانانی فە- دەستەیا ئامارا هەریمی ل سالا ۲۰۱۵ی و داتایی وی هاتییه بکارئینان بو تومارکرنا چارچوکی کاری بو فئی راپورتی. پروفایلی باژیران یی هاتییه جیبه جیکرن ژ لای سزایی مە یین حکومیین بسپور فە، ریفە بەرییا ئامارا پاریزگەها دهوکی (DSO)، بوردی کاروبارین مروفایه تی (BRHA))، پشەفانیی بو هاتییه کرن ژ لای کومیسیونا بالا یا نەتەوین ئیکگرتی بو کاروبارین پەنابەران (UNHCR))، ئاژانسین دیتر یین نەتەوین ئیکگرتی، خزمەتین پروفایلی ئاوارەیان یی هەفیشک- جنیف (JIPS)).

ل شوینا وەزارەتا پلاندانانی ئەوا کاری سەرەدەریی دگەل گرفتین هەنوکه یی یین ئاوارەیی دکەت، من دقیت سوپاسیا خو دەربەرم بو شیانین هەمیان ئەوین برەنج کار کری بو بەرەم ئینانا فئی دوکیومیینتا سەرئنج راکیش. چافەریی هەفکارییا بەردەوامم د جیبه جیکرنا راسپاردین پشەفە برنا هەفەش دا.

د. عەلی سەدی

وەزیری پلاندانانی

حکومەتا هەریمما کوردستانی

سوڤاسی و پێزانین

ئەف پروفایله هەلسەنگاندنەکه یا هاتیه ب جهئینان ل هەیشا تەموزی ل سالا ۲۰۱۶ی پێخەمەت دەستنیشانکرن و شیکارکرنەکا کویر یا بارودوخین ئاوارەییی بو باژیران بو پەنابەران، کەسانین نافخویی ئاوارەبوین و جفاکی میثاندارین ل پارێزگەها دەهۆکی. ئەم هیقیدارین ئەف هەلسەنگاندنا پروفایلی بیتە بنچینەک بو بەلگەیان و دی هاریکاریا حکومەتا هەریم کوردستانی و ریکخراوین د بواری مروفایەتی دا کاردکەن کەت و هەفیشکین پێشقەچونئ بو پێشقەچونەکا تەفایلی، دەرئەنجامین دەم درێژ بو ئاوارەیین دەرڤەه کەمپان و بو باشت کرنا ستانداردین ژیانئ بو هەمی گروپین خوجهان ئەوین دژین ل دەفەرین باژیران ل پارێزگەها دەهۆکی.

ل دەستپیکا دەستپێشخەریا وی، ئەفئ هەلسەنگاندنئ پشتهقانییا بو هاتیه کرن ژ لایئ جەنابئ بەرێز، علی سندی، وەزیری پلان دانانا حکومەتا هەریم کوردستانی، و ئوفیسا پارێزگەهی ل دەهۆکی و کومیسوونا بالا یا نەتەوین ئیکگرتی یا پەنابەران ل دەهۆکی ئەم پر ژ دل سوڤاسیا وان دکەین.

بەئیندانا ئەفی کاری ئەنجامن کاری هەفیشکئ دناڤهرا کومیسوونا بالا یا نەتەوین ئیکگرتی یا پەنابەران (UNHCR) و رێڤه‌بەریا نامارا پارێزگەها دەهۆک (DSO)، بوردی کاروبارین مروفایەتی (BRHA)، خزمەتا پروفایلی ئاوارەیان یئ هەڤه‌ش (JIPS) هاریکاریا تەکنیکی یا پێشکیشکری ب درێژاهیا راهینانئ.

ل دوماهیکی، مە دڤیت ئەم سوڤاسیا هەمی پشکدارین بەشداری د قئ پروسەیا فەکولینئ دا کری بکەین، هەر ژ دەستپیکا وی بو کاری مەیدانی و تاكو بجهئینانا وی، سوڤاسی دەهژینە بو هەمی پشکدارین و رکشوپئ: پارێزگەها دەهۆکی رێڤه‌بەریا پلان دانانا باژیران، رێڤه‌بەریا نافئ، رێڤه‌بەریا بەرهنگاریا توندوتیژیا دژی ئافرتئ، رێڤه‌بەریا ساخلمیئ، رێڤه‌بەریا شارەوانیئ، هەرەسا ئوفیسا هاریکاریین کاروبارئ مروفایەتی (OCHA)، سندوقا خوجهان یا نەتەوین ئیکگرتی (UNFPA)، سندوقا نەتەوین ئیکگرتی یا هەوارکیین زارۆکان (UNICEF)، پروگرامئ جیهانی یئ خوارنئ (WFP)، ریکخراوا جیهانی یا کوچکرنئ (IOM)، ریکخراوا ساخلمییا جیهانی (WHO)، ئەنجومەنئ نەرویجی یئ پەنابەران (NRC)، ئەنجومەنئ دانیمارکی یئ پەنابەران (DRC)، فەرمانگەها ئەلمانی بو هاریکاریین جیهانی (GIZ)، ریکخراوا خزمەتین پەنابەرین مەسیحی (JRS)، سلکن پزیشکی یئ جیهانی. دگەل سوڤاسیین تاییه‌تین بئ پایەن بو رێڤه‌بەریا ساخلمییا پارێزگەها دەهۆکی بو داينکرنا مە ب تیکه‌هشتنا گەش یا گرفتین ئوپەراسیونین کارکرنئ.

Farhad Amin Atrushi
Duhok Governorate

فرهاد امین ئەتروشی

پارێزگەری دەهۆکی

Tanya Karceem
UNHCR Duhok

تانیا کریم

کومیسوونا بالا یا نەتەوین ئیکگرتی یا پەنابەران

Chiravan Abdulrazaq
Duhok Statistics Office

چیاڤان عبدالرزاق

رێڤه‌بەریا نامارا پارێزگەها دەهۆک

ناقهرۆك

۷ ۱. پيشه كى و باگراوند.....
پروفایلكرن بۆچى؟

۹ ۲. ريبازا توپژينى.....

۱۳ ۳. ئاواره كينه و لكيرينه؟.....

۱. خوجهين ئاواره دناف كه مپان دا و دهرفه كهمپان: پهنابه ر و ئاواره

۲. ليشيا خوجهان ل دهفهرين باژيران

۳. پيكهاته يا خيزانى

۱۹ ۴. روبهرين باژيران و پيكفه گونجان.....

۱. گهورينا ديناميكيان ل دهفهرين باژيران

۲. هه لومه رجين ئاكنجيكرنى و ژيانى

۳. شيانين خزمه تگوزارين گشتى و ئاستى گه هشتنى ژ لايى هاولاتيان فه (په روه رده و ساخلمى)

۴. پيكفه گونجانا جفاكى و كارلينكرن دناقبه را جفاكان دا

۵. فاكته رين پالدانى يين ئه رينى و نه رينى: ده رنئىخستن، كوچه رى و فه گه ريان

۳۵ ۵. كاركرن و دامه زراندن ل دهفهرين باژيران.....

۱. بارى كارى ين خوجهان

۲. شپوازين دابه شونا كارى ل دويف جوگرافيايى

۳. تتيكه لكرنا خوجهان به ر ب بازارى كارى

۴۵ ۶. بارودوخين دارايى و لاوازيا بارى ئابورى ئابورينى خيزانى.....

۱. بودجه يا خيزانى

۲. قهردارى

۳. لاوازيا بارى ئابورى ل سه رانسهر دهفهرين باژيران

۶۵ ۷. گرفتين خواندنى.....

۷۰ ۸. ده رنه نجام و پيشنيازين سه ره كى.....

۱. بارودوخين ئاكنجيبونى

۲. پيكفه گونجانا جفاكى ل دهفهرين باژيران

۳. هوينن ژيانى يين به رده وام و ده م دريژ

۴. ميكانزمين هاريكارينن پارى كاش

۵. گرفتين خواندنى

۸. بهيژكرنا دام وده زگه هان بو ده رنه نجامين نافنجى/ ده م دريژ

۷. په يوه نديكرنا لايه نين په يوه نديدار، هه ماهه نكى د پلاندانانى دا

۷۶ هه قپيچى.....

پرسيارين بو پروييفا خيزانى

پرسيارنامه بو گه نكه شه كرنا گروپين ده ستنيشانكرى

موديل ل لاوازيين

دامكى داتايين هه لبارتى

۱. پيشه کی و باکراوند

پروفایلکرن بوجی؟

چارچوفا یا قهیرانی

سه رجه من خوجیهن میفاندار ل پاریزگه ها دهوکن ۱,۴۷ میلیون که سن ههروهه سا ۷۱۸,۰۰۰ که سین ئاواره (ئاواره و پهناهر یین هاتینه کومکرن). دکه فنه لاین روژ ئافایی هه ریما کوردستانا عیراقی هه فسنورن دگه ل سوریه و توریکیا. و نهو دهرگه هه سه رکه به بو ریکا خه لکی و که لوپه لان ژ فان هه ردوو وولاتان. ههروهه سا سنورین دهریاچه یا نهینهوا، ئانکو پاریزگه ها میسل یا عیراقی ژ پاریزگه ها دهوکنی ژیک جودا دکهت. جهن جوگرافیین پاریزگه ها

دهوکنی دانایه وه ک جهه کن سه رکه کی بو پهناهرین سوری

ئهوین ژ په فچونان ره فین ل ده فهرین باکوری

سوریه ل سال ۲۰۱۲، ههروهه سا خیزانین

ئاواریین پشتی که تنه میسل، نهینهوا، ل

هه یفا حوزهیرانا سال ۲۰۱۴. و ل ته باخا

سال ۲۰۱۴، پشتی که تنه سنگالی،

پاریزگه ها دهوکن پيشوازییا ژماره کا مه زنا

ئاواریین ئیزدی کر، ره فینا ب کوم

فه گوهاستنا وان بریا چیبایین سنگالی و

سوریه، بهری ئانکجیکرنا وان ل پاریزگه ها

دهوکنی.

په فچون،

ئاواریه، لاواریا باری

ئاواری ب شیوهیه کی نه رینی

کارتیکرنی ل کارین حکومتی دکهت،

نهرمیا خیزانی، کهرتی تایهت،

پیشکیشکرنا خزمه تین کهرتی گشتی ل

پاریزگه ها دهوکنی و ل هه می هه ریما

کوردستانا عیراقی

ب گشتی

ده من کو جفاکن میفاندار و دهسته لاتین نافخویی

خولهر کارتیکرنا ئاواره یی گرتی د سال ئیکتی دا، تیکچونا

باری ئیمه یی ل مایا عیراقی و کارتیکرنا قهیرانا دارایی یا

فه گرتی ل کهرتین ئاواری یین گشتی و تایهت ئهوین حکومتی دتخیته دین

گفاشتین مه زن دا. ناکوکیین بودجهی دناقهه را حکومتا هه ریما کوردستان و

حکومهتا فیدرالی یا عیراقی دا کو بویه سه دهه ما هندئ کو حکومتا هه ریما

کوردستان بودجهیه کن نه ری کخستی و پچراندی ژ به غدا وه رگرت د ماوی ۳

سالین بوری دا.

زیده باری، ژ نه گهری کیمیا سیسته من گونجایی سه پاندا باجان ل هه ریما

کوردستانا عیراقی ب پاندا بودجی گشتی، حکومتا هه ریما کوردستان تا

رادهیه کی تهمام پشت ب هنارتنا په ترولا خو یا بهستی بو نخافتنا لیچویان. و

ئهف داهاته، هه رهوا بیت، ب شیوهیه کن بهیز بهاین په ترولا جیهانی هاتیه

خواری ئیزیکی ۷۰٪، دهستپیکریه ل نیفا سال ۲۰۱۴، هه ره گه شه کرنه کا

دویتر یا دابینکرنا خزمه تین کهرتی گشتی سنوردار و ئیفلجی کر. ب شیوهیه کی

سه رکه کی فیرکرن و ساخله می.

وه رگرتنا هه ردوکا پیکفه، په فچون، ئاواره یی، لاواریا باری ئاواری ب شیوهیه کن

نه رینی کارتیکرنی ل کارین حکومتی دکهت، نهرمیا خیزانی، کهرتی تایهت،

پیشکیشکرنا خزمه تین کهرتی گشتی ل پاریزگه ها دهوکنی و ل هه می هه ریما

کوردستانا عیراقی بگشتی.

چاره بو دهستیشانکرنا بارودوخان دقیت ژ شیکاره کا گشتگیر بیت.

ئهف پروفایل راهینانی دناف ژینگه هه کا ئالوز دا، کارتیکرن

لنبویه ل دویف گه له ک چینین شوکین دهرقه یی و

نافخویی، ژ بهر هندئ یا گرنگه بو تهمام کرنا

هژماره کا مه زنا پیزانین به ردهست ل سه ر

خیزانین د کهمپان دا قه حهویای بو پهناهران

و که سین نافخویی ئاواره بوین ب

شروفه کرنه کا نوپا به راوردکرنی بو که سین

ئانجی ل دهرقه یی کهمپان، ل ده فهرین

بازیران ههروهه سا یا گونجایه بو کو

پیداچونین پیدفیی جفاکن میفاندار ب

خوقه بگریت ئهوین ملبملی وان خوجهان

دژین، ب فی ئاوی ستراتیجین کیمکرنا

کارتیکرنین ئاواره یی دسبت مفایی ل هه میان بکهت.

بو فان نه گهران، پروفایل راهینانی هاته نه جامدان؛ نارمانج دکهته

دهستیشانکرنا پیدفیان بو شروفه کرنه کا کویر یا بارودوخین ئاواره یی بازیران

وه کی یا گریدایی ب ئاواره یی و جفاکن میفاندار ل پاریزگه ها دهوکنی.

بوچی ئەف ریبازه ل دهفهرین باژیران؟

وهك هاتیه دیارکرن ژ لایق وهزیری پلان دانانی فیه، علی سندی، د دیباجا خودا بو فنی راپورتی، بالکیشان ل سهر فیه گوهاسنا ژ دهرفه نجامین ههوارکی بو یین دهم دریز پیدفیه دهفهرین باژیران د نافه روکا بابه تین خودا بخوفه بگریت، سهره رای فنی چهنده ئی کو پاریزگه هه تاراده په کی ریزه کا بلندا په نابهران و ئاواره یان د کهمپان دا هه نه به راوردی دگه ل پاریزگه هه تین دی یین کوردستان، باراپتیا ئاواره یان و په نابهران ل دهفهرین باژیران دا دژین، وه کی هاتیه شروفه کرن د به شین داهاتی دا.

ئارمانجین پروفایل کرنی

ئارمانجا ته فایلی یا هه لسه نگانندن ته وه دامه زراندا بنکه کی به لگه یان بو سیاست و پیشنیازین پراکتیکی بو دهسته لاتین پاریزگه هه و لایه تین مروفایه تی و پیشفه چوونئ د پیشفه چوونا ته فایلی دا، نه نجامین دوم دریز ل جهین ئاواره یی ل دهرفه ی کهمپان.

ئارمانجین پروفایلی یین دهستینانکری ته فیه نه:

- بو دابینکرن پروفایله کی دیموگرافی یی دابه شگری ل دویف ره گه ز، ئی، بارئ ئاواره یی (بو نمونه په نابهر، ئاواره و جفاکی میفاندار) و هه مه جور ل دهفهرین ئارمانج کری؛

تاییهت مه ندیا پاریزگه ها دهوکی نه وه کو ۳۳٪ ژ سهرجه می خوجهان ژ ئاواره و په نابهر پیکدئیت و نه و ئاواره هه می نه ون یین ژ دهرفه ی سنورئ پاریزگه هه هاتین ل دویف داخو یانین که سین په یوه نندیدار ئاواره ییا نافخویی نه بون وه کمونه یا پاریزگه ها نه بار به لکو هه می ژ پاریزگه هه تین دی یین هاتیه پاریزگه ها دهوکی. لی به لی په ییدابن ژ پاریزگه هه تین جیاواز. ژ بهر هندئ ژماره کا زیده تر یا خیزانان هه فیکیی دکهن ل سهر ژنده رین به رده ست ل دهفهرین باژیران ل سهرانسره ی پاریزگه هه و نه ف چهنده خزمه تین گشتی دخوازیت زنده باری بو خوجهین نافخویی.

دهفهرین

باژیران، ل

دوماهیکی، خوجهین نوی

ئاواره بوین پیشکیش دکته د

ژینگه هه کا گه له ک دینامیکی دا کو

دناف دا ستراتيجیین هه لومهرجین

ژیانا خو یا تاییهت پیشیخن

- بو دابینکرن پروفایله کی ل سهر دهفهرین جیاواز یین باژیران دگه ل بالکیشانه کا بلند بو خوجهین ئاواره یین دهرفه ی کهمپان؛
- بو شروفه کرنا شیانان، لاوازی و شکه ستباریی و میکازمین کریارین خوجهین ئاکنجی ل دهفهرین ئارمانج کری؛
- بو شروفه کرنا نه رماتیا دهفهرین باژیران و په یوه نندیا وئ ب به رده ستی و سنورداریین خزمه تان و هه لومهرجین ژیانئ؛
- بو دابینکرن کومه کا داتایین به رده ست بو حکومه تا هه ریم کوردستان و جفاکی مروفایه تی/ پیشفه چوونئ؛

دهفهرین باژیران، ل دوماهیکی، خوجهین نوی ئاواره بوین پیشکیش دکته د ژینگه هه کا گه له ک دینامیکی دا کو دناف دا ستراتيجیین هه لومهرجین ژیان خو یا تاییهت پیشیخن. گه له ک جارن، نه و خیزان هه ز دکهن نه و بخو خوه ئاقابکه ن ل دهفهرین باژیران سهره رای گرفتین گریدایی ب لیچووین ژیارئ، کارکرن، پیکفه گونجانا جفاکی.

نه نجامین دهستینک هاتنه به لافکرن و راگه هاندن دگه ل لایه تین په یوه نندیدار یین پاریزگه هه، ئاژانسین نه ته وین تیکگرتی و ریکخراوین نه یین حکومی د ورك شوپه کن دا نه و هاتیه کرن ل نقیسینگه ها پاریزگه هه ل ته موزا سالا ۲۰۱۶ئ. پستی هینگئ پیشنیاز بو راپورتئ ب شیوه یه کی هه فبه شانه هاتنه گه نکه شه کرن ژلاین هه می لایه نان فه. نه ف راپورته نه وه، ب کارتیکرن، هه ولین هه فپشکین دنافه را هه می لایه تین په یوه نندیدار دا روله کی مه زن دگریت د نه نجامین مروفایه تی دا بو قهرائین ئاواره یین ل پاریزگه ها دهوکی.

بو نمونه بوردئ کاروبارین مروفایه تی (BRHA)، دایه خویاکرن ل دور زه حمه تین هاندانا خه لکی بو فیه گوهاسن بو نانا کهمپان دا، ژ وان ئی خیزانین د نانا ئافه یین نه ته مام کری دا، نه وین نیاز نه یین ده ستا ژ دهرفه تان به رده ن نه وین دهفهرین باژیران پیشکیش دکهن .

۲. ریبازا توڙینی

پیشہ کی و بہرچاف و ہرگرتین ریبازی

روپشا خیزانی

سہمیل ۱،۲۰۵ خیزانان ہاتبو ہہلبزرتن بو روپش (۴۰۹ بو جفاکئی میفاندار، ۳۹۴ بو ناوارہیان و ۴۰۲ بو خیزانین پہنابہران) ہاتینہ چین چین کرن بو گروپین خوجہان و چینین دہفہرین باڈیران (شیوئی ۱).
روپش ہاتہ جیبہ جیکرن ل ہہیفا گولانا سالا ۲۰۱۶ء ۱۱ لایں ریفہ بہریا نامارا پاریزگہا دھوکئی فہ و ئەف بابہتین ل خوارئ بخوفہ دگریت:

- پیکہاتہ یا خیزانی (ژی، رگہز، پہیوہندیین خیزانی)
- فیکرن (نامادہ بون ل قوتابخانی، دہستقہ ئینانین خواندنئ، ئاستئ زانینا خواندنئ و نقیسانئ)
- کارکن و دامہ زراندن (بارئ کاری، پیشہ، پیشہ سازی، داہات، ریکین کارکنئ)
- ٹانکجیکرن (جہئ ٹانکجیونئ، پشکداری، دہرئیکستن، لیچوین کریئی)
- ستراتجیین زانئ (ژیدہری داہاتی، مہزاختن، قہرز، ستراتجیین کریاران، کہلوپہل)
- نازادیا فہ گوساستئ (میژوویا کوچکرنئ، نیازین، پاشہ روژئ، فہ گہریان)

ئہفی پروفایلئ راہینانئ ریبازا دہفہرین جوگرافی یین و ہرگرتین ۱ بو دابینکرا شروفہ کرنا دہفہرین باڈیران یین جیاواز ئەوین میفانداریا خوجہین ناوارہ کری و ہسا دیار دکہت کو ہہمی گروپین خوجہان کارتیکرنا لیوی ۱ بو ہر وان ناوارہ یین دژین ل فان جہان (وہک پہنابہرین سوری، ناوارہ، جفاکئی میفاندار).

ٹارمانج نہ بتنی شروفہ کرنا جیاوازیانہ دناقبہرا خوجہین دہفہرین ٹارمانج کری دا، بہلکو ہہروہسا فرہجوری ل دہفہرین باڈیران پاریزگہا دھوکئی یہ؛ ہہر بہشہکئی دہفہرین پاریزگہا دھوکئی داینہ میکین جیاواز و راستین ٹاؤری_جفاکین جیاواز پٹشان ددہت.

ریبازا

تیکہ لکرنا پہیرہوان

یا ہاتیہ بکارئینان، تیکہ لکرنا

کومکرنا داتایین چہندایہتی و

چوانیہتی: پیداجونا مہکتہبی، روپشا

خیزانی، چافیکہ فتن دگہل ژیدہرین

سہرہکی، گہنگہ شہ کرنا گروپین

دہستینشانکری (DGF).

ریبازا تیکہ لکرنا پہیرہوان یا ہاتیہ بکارئینان، تیکہ لکرنا کومکرنا داتایین چہندایہتی و چوانیہتی: پیداجونا مہکتہبی، روپشا خیزانی، چافیکہ فتن دگہل ژیدہرین سہرہکی، گہنگہ شہ کرنا گروپین دہستینشانکری (FGD)).

ریبازا ناختنا دہفہرین جوگرافی

سہمپلا ہاتیبہ و ہرگرتن بو ہہر ناحیہ کا ٹارمانج کری

دگونجا دگہل قہبارئ ہہر گروپہکئی خوجہ ل وی ناحیئ

(دامکئ ۱). شیوین خوجہین ناوارہ و جفاکئی میفاندار یین ۱

لایں ریفہ بہریا نامارا پاریزگہا دھوکئی فہ ہاتینہ بسانہی کرن ل

سہر بنہرہتی روپشئین نافخوی ہاتینہ ئەنجامدان ل سالا ۲۰۱۵ء، کو ۱ ناوارہ یین پیش و پاش سالا ۲۰۱۴ پیکدہات؛ شیوین پہنابہران ۱ لایں کومیسینا بالا یا نہتہوین ٹیککرتی یا پہنابہران فہ ئاسانکاری یا بو ہاتیہ پیشکیشکرن. سہنگکرنا خوجہان پاشان ہاتیبہ سہپاندن دماوئ شروفہ کرئ دا ۱ بو ب دہستقہ ئینانا ئەنجامین تینہ سہپاندن ل سہر ہہمی دہفہرین باڈیران ل سہر ئاستئ پاریزگہا ہی.

قہبارئ سہمپلئ ریددہت بو تہخمینکرتئ ۱ لایں نامارہی فہ کو ر یژہیا ۵٪ نوینہراتیا ئەنجامین شاشیئ دکہت بو ہہر چینہ کا جوگرافی. ہہروہسا ئەنجامین نوینہراتیا ہہرگروپہکئی خوجہان ب ریزا ۵٪ یا پہراویزی شاشیئ نہ. ئەنجامین ل سہر ئاستئ قہزایان و بتنی ۱ لایین نامارہیئ فہ نوینہراتیئ ب ریزا ۱۰٪ یا پہراویزی شاشیئ دکہت ۱ ئەگہرئ بچویکیا قہبارئ سہمپلن (ژبہر ہندی، نہشیانا دابہشکرنا گروپین خوجہ دنافا ہہر قہزایہکئی دا)

پروفایل دہفہرین باڈیر و نیف باڈیر ل سہرانسہری پاریزگہا

دھوکئی بخوفہ دگریت ب بالکیشانہ کا مہزن ل پہنابہران و ناوارہیان ۱

بو شروفہ کرئ ل دوپش دہفہرین جوگرافی، ئەو دہفہر ہاتینہ دابہشکرن بو گروپان ل سہر بنہرہتی چریا خوجہین وی (بو ٹوونہ، دہفہرین خوجہیہ کا چر یا گریدای ب خوجہان فہ بو ہہر کیلومہ ترہ کا چوارگوشہ بہراوردکرنا وی دگہل دہفہرین خوجہین وی کیمتر) ژبہر نژیکیونا دہفہرین جوگرافی بو ٹیک دو، لەوما سئ چینین جیاواز پیکدئین:

* قہزایین چریا وان بلند: دھوکئی و سیمپل.

* قہزایین چریا وان نافنجی: زاخو.

* قہزایین چریا وان نرم: نامیدی، ٹاکرئ، بہردہرہش و شیخان.

دامکئ ۱. دابہشکرنا سہمپلان بو خیزانین چافیکہ تن دگہل ہاتیہ کرن بو ہہرگروپہکئی خوجہ و چینہکئی

سہرجمئ خوجہان	سہرجمئ نمونہ یین	پہنابہر	ناوارہ	جفاکئی میفاندار	چینا جوگرافی
607,000	639	233	189	217	دہفہرین چریا وان بلند
252,700	289	121	91	77	دہفہرین چریا وان نافنجی
266,400	277	48	114	115	دہفہرین چریا وان نرم
1,126,100	1,205	402	394	409	Total sample

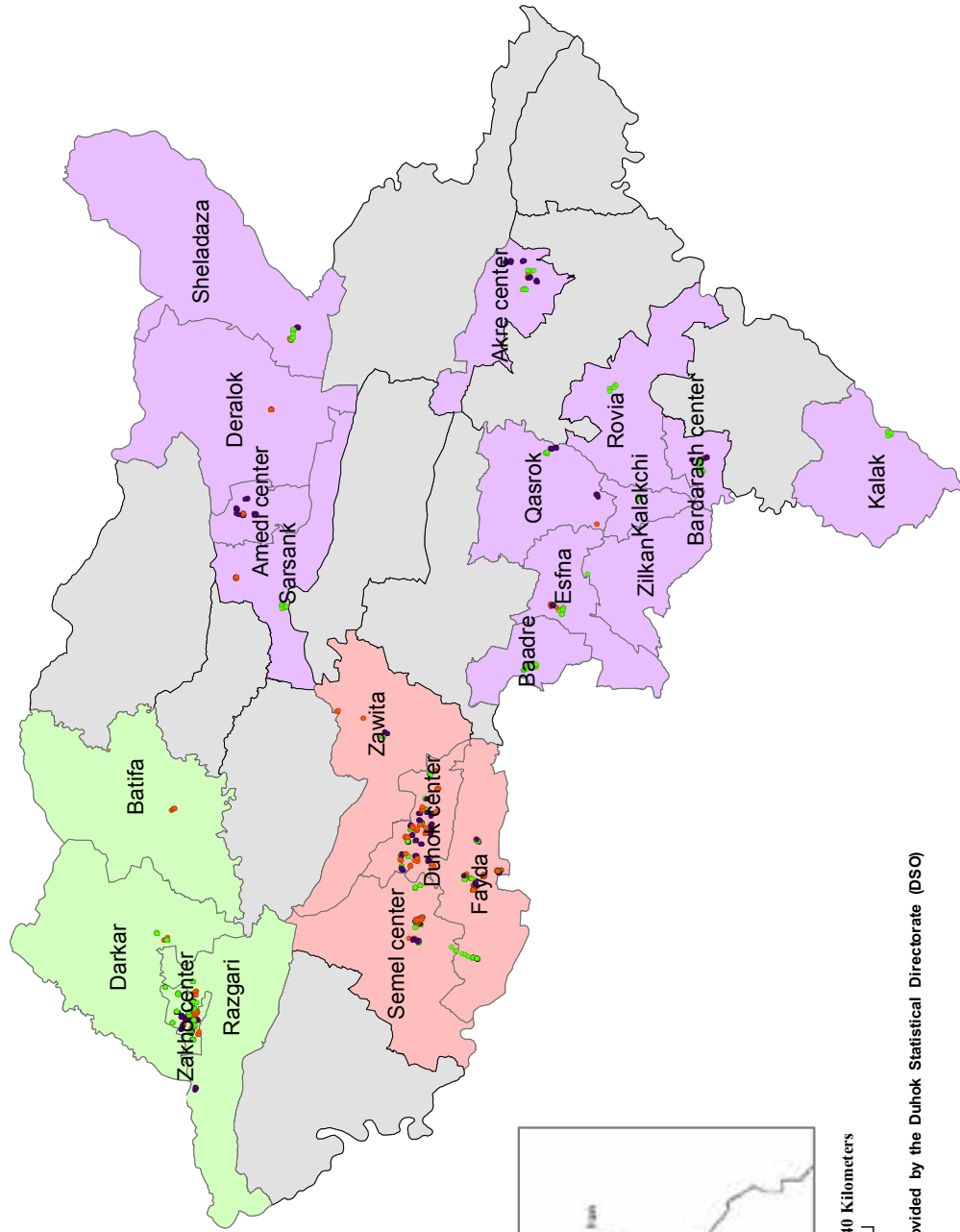
۱ دہفہرین فہگرتی پیکدئین، دہفہرین پیتہ دانا کومیسینا بالا یا پہنابہران مہرج نینہ بگونجیت دگہل سنورین فہرمی

شۆڤى ۱. دابەشونا خىزىتىن چاقىتەكتە دىگال ھاتىبە كرن ل دەڧەرىن كارى ل دوڧ چىنا جوگرافى

چىنىن جوگرافى ىن دەڧەرىن باژىرن ل پارىژگەھا دەھوكى

- دەڧەرىن چىرىيا وان بىند
- دەڧەرىن چىرىيا وان ئاقىجى
- دەڧەرىن چىرىيا وان نزم
- ناحيا

تېبىنى: ھەرخالەك نوڧەراتىبىا سەمپلا
ئىك خىزان دىگەت

Data source: administrative boundaries provided by the Duhok Statistical Directorate (DSO)
Projection: WGS 1984 UTM Zone 38N

گهنگه شه کرنا گروپین دهستیشانکری

ئارمانجا گهنگه شه کرنا گروپین دهستیشانکری دایینکرنا زانیارین چارچوڤه کری وکوبره ل سهر هنده ک مژاران یین دهستیشانکری ل دوپڤ روپفا خیزانی. ل سهر بنه رته تی نهجامین دهستپکی یین روپقی، زانیارین زیده تر هاتینه کومکرن ژ گهنگه شه کرنا گروپین دهستیشانکری کو په یوه ندیین جفاکی و تیگه هشتن دایه دیارکرن داکو ئاستن تیگه هشتن رادی پیکفه گونجانا جفاکی دنافه را جفاکان دا باشر ل بیت، ههروهسا نیازین پاشه روژی یین کوچ کرن.

بو مه ره مین هه لسه نگاندن، گهنگه شه کرنا گروپین دهستیشانکری دگهل جفاکئ میقاندار بتایه تی ل دوو ده فهرین جوگرافی هاتینه نهجامدان: ٤ گهنگه شه کرین گروپین دهستیشانکری دگهل گروپین ئافره تان، زه لامان، ل سه نته ری قه زا دهوکی هاتینه نهجامدان (ده فهرین چریا وان بلند ب باگراوه ندی نه ژادی_ تاینی یین ئاواره یان ب پارچه کی جیاواز دکه ت ژ جفاکین میقاندار)، ٤ گهنگه شه کرین گروپین دهستیشانکری ل شیخان هاتینه نهجامدان (ده فهرین چریا وان نرم ب شیوه یه کئ پارچه یی باگراوه ونده کی نه ژادی_ تاینی یی ئاواره یان وه کیه کن دگهل جفاکئ میقاندار).

ئه ف گهنگه شه کرنا گروپین دهستیشانکری یین هاتینه نهجامدان ژ لاین کومیسونا بالا یا په نابهران فه ل هه یفا گولان و حوزه یرانی یا سالا ٢٠١٦ ئی . تیگه هشتن ژ لاین ئاواره یان و په نابهران هاته ب دهستقه ئینان د گهنگه شه کرنا گروپین دهستیشانکری یین ریخستی ژ لاین کومیسونا بالا یا په نابهران فه دگهل ئافره تا، زه لاما، نهوجوانا و گه نجان دا هاته نهجامدان دماوی سالا ٢٠١٥ ئی دا.

سنورداری

یا گرنگه تییین بکه ین کو نهجام بو جفاکئ میقاندار ریکی بو گشتاندن نادهن ل سهر ئاستن پاریزگه هئ، به لی بنتن بو ده فهرین باژیران ل ناحیین فه گرتی. تییینه ک تیته سه پاندن بو قه زایین ئاکری، به رده ره ش. ژ بهر کیماتییا قه باری سه مپلان، شروفه کرنا فان ههر دوو قه زایان دقیت بهیته بجهئینان بریا تیکه لکرنا دیتنان ; ژ بهر هندئ، د فئ هه لسه نگاندن دا، ئاکری و به رده ره ش دی هیته شروفه کرن وه ک گروپه کئ کومکری.

خالا سنورییا پیشخابور ژ سورین بو هه ریما کوردستانا عیراقئ، دهوڤ

۳. ئاواره كينه و ل كيرينه

گهنگه شه كرن و كورتيا نه نجامين سره كى

سهره راي كو دهوك بويه پاريزگه ههك كو پتريا كه مپين په نابهر و ئاواره يان لئ هاتينه ئافاكرن، قهيرانا ئاواره يي ب شيوه يه كئ بهرچاڤ رويه كئ شارستانى هه يه.

نيزيكى ۳۹٪ ژ سرجه مئ ۹۳،۰۰۰ په نابهرين سوري و ۶۸٪ ژ سرجه مئ ۶۲۵،۰۰۰ ئاواره يان ميقتاندار بويته ل پاريزگه ها دهوكئ و ئه و ل دهرفه ي كه مپان دا دژين، باراپتريا وان ل دهرفه رين باژيران دا ئاكنجينه، كو بويه جهئ بالكيشتان بو قئ هه لسه نگاندى. ريژا كومكرى يا هاتيه دان كو ۶۴٪ ژ كه سين ئاواره ل پاريزگه ها دهوكئ د ناف جفاكئ ميقتاندار دا ئاكنجينه.

جفاكئ ميقتاندار نيزيكى ۱،۴۷ ملىون كه سن ئه فو وئ چهندي نشان ددهت كو ريژا سرجه مئ خوجهان هاتيه بلندكرن ب ريژا ۳۱٪ دماوئ ۴ ساليان بوري دا (۴۹٪ ئه گهر مه كه سين ئاواره د ناف كه مپان دا ميقتان بوين كرنه دناف دا).

دهرفه رين باژيران نه وپن هاتينه نخافت د قئ هه لسه نگاندى دا بيكدتت ژ نيزيكى ۱،۱ ملىون كه س (۷۹٪ ئه ندامين جفاكئ ميقتاندار، ۱۷٪ ئاواره و ۴٪ په نابهر بويته) ئه ف دهرفه رين هاتينه دابه شكرن بو س چينان بو قئ هه لسه نگاندى: دهرفه رين چريا وان بلند، دهرفه رين چريا وان نافنجى، دهرفه رين چريا وان نرم ل سهر بنه رته ت چريا خوجهان دژين ل ههر دهرفه ركه ئ.

دهرفه رين چريا وان بلند، نه وپن دگونجن بو قه زايا دهوك و سيميل، كو ميقتانداريا نيزيكى ۵۰٪ يا ئاواره و په نابهران كريبه، ئه ف خيزانه ب شيوه يه كئ بهرچاڤ ل قه زايا سيميل قه حويابنه، كو روييرى زيده بون بويه ب ريژا ۵۰٪ يا خوجهان خو، ددهمه كى دا كو ل دهوكئ زيده بون بتنى ۱۳٪ بويه، قهزا سيميل لينچون ژيانئ دكيترن، زيده تر بوارين بهرده سته نه، دكه فته نيزيكى دوو سه نته رين ئابورى ل پاريزگه هئ (دهوك و زاخو).

دهرفه رين چريا وان نافنجى تينه گونجاندى ب شيوه يه كئ سهره كى ل سهر قهزا زاخو. دكه فته سهر سنورئ توركيا و سوريابئ له وما ئه و ده رگه هئ سهره كيبئ هاتنه نافا كوردستانيه. ژبه ر قئ نه گهرى، كو باراپترا په نابهرين سوري هاتينه دنافا عيراقئ دا برييا قئ قه زاييئ. ل دوماهيئ، دهرفه رين چريا وان نرم كو ب شيوه يه كئ سهره كى ئاواره ميقتانداريه، و بتايه تى ل دهرفه ر شخان و بهرده ره ش، كو ههروه سا روييرى زيده بونا خوجهان بويته ب ريژا ۵۰٪ ئ.

ئه ف دهرفه هه فسنورن دگه ل پاريزگه ها نينه وا، ئانكو بويه مال بو ۹۹٪ يا ئاواره يان كو نوكه ميقتاندار ل پاريزگه ها دهوكئ. ههروه سا ئه ف دهرفه هاتينه ده ستيشانكرن ب فره جوريا ئاينئ نه زادى يا مه زن، كو ريژه كا بهرچاڤ خوجهان مه سيحى و ئيزدى لئ ئاكنجيوينه، هوسا ميقتانداريا ئاواره يين هه مان جفاكين ئاينى كرينه نه وپن ژ نينه وا ره فين.

ددهمه كى دا كو باراپترا په نابهرين سوري كوردن، له وما هه فپشكن د هه مان ئينتيميا نه زاديا جفاكئ ميقتاندار دكه ن، خوجهان ئاواره فره جورتن يا گرئديا ب باگراوه ندى ئاينئ نه زادى فو. سرجه مئ ۸۵٪ ژ ئاواره يان ديسان كوردن (سونى يان ئيزدى) و ۸٪ عه رهن، ۵٪ مه سيحيه و پين مايى دابه شكرينه بو كي مينه يين ديتر وهك توركومان و شه بهك.

هه رسئ گروپين خوجه (جفاكئ ميقتاندار، ئاواره، په نابهر) هه مان سالوخه تين ديموگرافى نشان ددهن. نافينا قه بارئ خوجهان بو جفاكئ ميقتاندار و خيزانين ئاواره يان بيچه كئ ژ ۶ نه ندامان وهك نافين پتره، د ددهمه كى دا كو خيزانين په نابهر ژ ۵ نه ندامان بيكدتت.

چ جياوازييه كا مه زن د نافه را سهرانسهرى چينان دا نينه، دسه ر قئ چه نديرا ريژا ب دروستى كو نيغه كا خوجهان دبن ژيئ ۱۹ ساليئ دانه. ب كورتى، قه بارئ خيزانئ ب شيوه يه كئ سيسته ميكي يئ مه زنه و خوجه گه لهك دگه نجن هه تا ل دهرفه رين باژيران ژى. وهك جفاكه كئ تيكه ل دنافه را كه فنه شوپ و شارستانيه تيدا، تورين خيزانين قه بارئ وان مه زن بيكفه گونجاى.

كامه رانيا بيدي بو نه ندامين خيزانا خو دا بيكدكه تهندهك فاكته رين ديتر ته فكاريئ د مه زنا تيا قه بارئ خيزانئ دا دكه ن ئه وژى بارودوخين ئاواره ييئ، په فچون و بئ كارى. وهك نه نجام، داتا ئاماژئ دكه ن كو ۱۵٪ ژ سرجه مئ خوجهان په نابهر و ۵٪ ژ سرجه مئ خوجهان ئاواره يين ژ دايكبوين ل ئاواره ييئ.

١. خوځهين ناواره دناف کهمپان دا و دهرقهی کهمپان: په نابهر و ناواره

د هره رين پاريزگه ها دهوكي ب دريژا هيبا ميژوويي په يوه نديين موكوم بين هين دگه ل نهينه وايي و فره جوريا وي يا تايي نه ژادي قهره بو دگه ت. دكه تواردا، باژيري د هوك و ميسل بتن ٧٥ كيلومه تر وان ژيك جودا دگه ت.

پاريزگه ها دهوكي پيشوازي ل مهزترين ليشيا خوځهين ناواره كويه، ههردوو په نابهر و ناواره، هه ر ژ دهستيكا قهيرانا سوريي. ل دويف داتايين كوميسيونا بالا يا نه ته وين تيكرتي يا په نابهران (٣١ي گولانا سالا ٢٠١٦)، پاريزگه ها دهوكي سه رجه مي ٩٢،٨٣١ په نابهرين سوري ل ميغان بوينه، ٢٨٪ي ژ سه رجه مي ژمارا په نابهران ل عيراق، هه رچه نده هه ر ل دهستيكا سالا تيكي يا قهيران، باراپترا په نابهران ميغان كرينه ده ما كو هاتنه دنافا عيراق دا برييا سنورين پاريزگه ها دهوكي.

ل

پاريزگه ها دهوكي

٢٢ كه مپ هه نه

ژبه ر هندي، دابه شبونا خوځهان ل پاريزگه ها دهوكي ب شيوه به كي به رچا ف هاتيه گهورين پشتي دوماهيك پيلين ناواره يان (شيو ٢). سه رجه مي ٦٧٪ي خوځهان ژ جفاكي ميغاندار پيكدتيت، ٢٩٪ي ناواره، ٤٪ي ژ په نابهرانه.

٤ يين په نابهرين سوري و ٨١ يين

ديتر يين ناواره يانه). هه رچه وا بيت،

باراپتريا خوځهان ل دهرقهی کهمپان

دژين، تيکه لبوينه دگه ل جفاكي

ميغاندار يان ل ده قهرين باژيران

يان ژي ل گوندان

ژماره كا به رچا ف خوځهين ناواره ل کهمپان دا ميغان بوينه نه وين هاتينه ئافاكرن ژ لايي دهسته لاتين پاريزگه ها دهوكي و هه فپشكين جيهاني فه. ل پاريزگه ها دهوكي ٢٢ كه مپ هه نه (٤ يين په نابهرين سوري و ١٨ يين ديتر يين ناواره يانه). هه رچه وا بيت، باراپتريا خوځهان ل دهرقهی کهمپان دژين (شيو ٣)، تيکه لبوينه دگه ل جفاكي ميغاندار يان ل ده قهرين باژيران يان ژي ل گوندان: نه ف چه نده رونا هيب دتيخه سه ر گرنگيا نه نجامدانا شروفه كرنه كي بالكيشان بيخه سه ر بارودوخين ژيان ل دهرقهی کهمپان و يا وه هه ف بو جفاكي ميغاندار ژي.

په نابهرين سوري نه بتني پشكداريي د باگراوه ندي نه ژادي دا هه يه دگه ل كوردان ل پاريزگه ها دهوكي به لكو هه روه سا دگه ل ديالكتنا زمان كوردي دا ژي هه يه، يين كورلي دينيت بو ئاسانكرنا پيکه ژيان.

هه روه سا پاريزگه ها دهوكي ميغانداريا ٦٢٥،١٦٩

ناواره يان كرينه، ل دويف ته خمينا بوردي كاروبارين

مروفايه تي (BRHA) (بهيت هه رچا ف وه رگرن كو بتني نه و

كه سين ناواره بوين به ري سالا ٢٠١٣/٢٠١٤ي و قه زايين ئاكري و شيخان

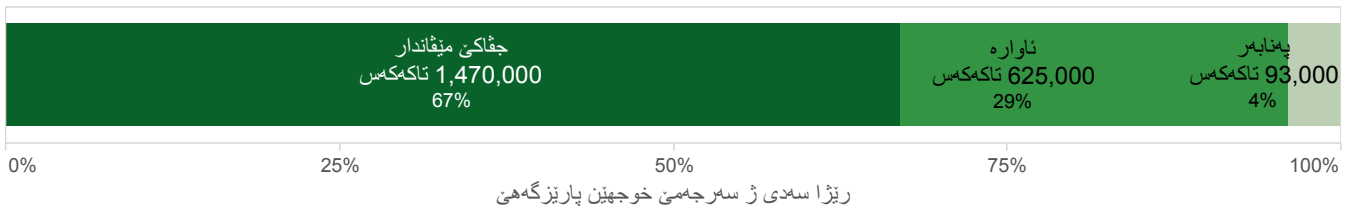
بخوفه دگري ت). و نه فه نيزكي ١٩٪ي ژ سه رجه مي خوځهين ناواره يه ل عيراق.

د راستي دا كو هه مي ناواره يين ل پاريزگه ها دهوكي د بنه رت دا ژ

پاريزگه هين ديترين عيراق نه، ئانكو پيکه اتنا ژماره كا زيده ترا خوځهان كو

خزمه تين گشتي بو بينه دا بينكرن.

شيو ٢. به لافونا په نابهر و ناواره يان دنافه را خوځهين دناف کهمپان و دهرقهی کهمپان دا

ژيدهر: كوميسيونا بالا يا نه ته وين تيكرتي بو كاروبارين په نابهران (UNHCR)، ماتريكسا ديفچونا ناواره بون (IOM) و بوردي كاروبارين مروفايه تي (BRHA).

٢. لیشیا خوجهان ل دهفهرین باژیران

به لاقبونا خوجهان ل دهفهرین باژیران

بالکیشان بتنی ل سهر دهفهرین باژیران ل پاریزگهها دهوکی و ل سهر بنه رته شیوین پلاندانانی نهوین هاتینه بکارئینان بو قی هه لسه نگانندی، ژمارا خوجهین ناواره بوین ١٨٦،١٠٠ ناواره نه (یان ٢٩،٩٠٠ خیزان) و ٤٤،٢٠٠ په نابهرین سورینه (یان ٩،٢٠٠ خیزان).

ئهفه هاتیه کومکر ل سهر جفاکی میفاندار کو ٨٩٥،٨٠٠ خوجهن. سهرجهمی خوجهین دهفهرین باژیران نهوین هاتینه نخافتن دقئ هه لسه نگانندی دا ١،١٢٦،١٠٠ تاکه کس بون. هه مبه ره بو ٤٪ په نابهران، ١٧٪ ناواریان، ٧٩٪ بو جفاکی میفاندار (دامکی ٢).

سهرجهمی

خوجهین دهفهرین

باژیران نهوین هاتینه نخافتن

دقئ هه لسه نگانندی دا ١،٦٢١،٠٠١

تاکه کس بون. هه مبه ره بو ٤٪

په نابهران، ٧١٪ ناواریان، ٩٧٪

بو جفاکی میفاندار

هندهك فهزایان بلندبونهكا بهرچاڤ د ریژا خوجهان دا دیت ددهمهكی گه لهك كورت دا (٣ یان ٤ سالان) ژ تهگه ری گه هشتا خیزانین ناواره بوین. ل هندهك جهان وهك شیخان، بهرده رهش یان سیمیل، ژمارا خوجهان بلندبو و گه هشته ٥٠٪ یان پتر، تیشك پیخست ل سهر کارتیکرنا مهزن ل سهر پیکهاته یا جفاکی_ناپوری پی نافخویی.

زیده باری قی بهندی، ههروه سا روبه ره کئی به رفه ره دهفهرین گوندان ناواره و په نابهر لئ بوینه میقان. ئهف خوجه ل دهفهرین باژیران دژین ب شیوه به کئی بهرده وام کارلیکرن دگه ل نیزیترین سه نته ریډ دهفهرین باژیرین خو دکه ن داکو هه لومه رجین ژیانن یان خزمه تین گشتی ب دهستخوفه بینن. زیده باری قی چه ندی، ههروه سا پاریزگهها دهوکی میفانداریا هندهك گروپین بچویکین په نابه را کریه کو دبنه رته دا ژ تورکییا و ئیران بوینه.

دامکی ٢. به لاقبونا خوجهین ل دهفهرین کاری پروفایلی (دهفهرین باژیرا ل پاریزگهها دهوکی) ل دویف چین و فهزایان

چینن جوگرافی	قهزا	جفاکی میفاندار	ناواره	په نابهر	سهرجهمی خوجهان	% population increase due to displacement
دهفهرین چرییا وان بلند	Duhok	354,300	38,700	8,800	401,800	13%
	Sumel	137,300	50,300	17,500	205,200	49%
دهفهرین چرییا وان نافنجی	Zakho	197,000	41,600	14,100	252,700	28%
	Akre	76,000	10,700	200	86,900	14%
دهفهرین چرییا وان نزم	Amedia	61,100	9,400	1,800	72,300	18%
	Sheikhan	38,700	20,200	1,200	60,100	56%
	Bardarash	31,400	15,200	600	47,100	50%
			186,100	44,200		
TOTAL		895,800	230,300	1,126,100	26%	

(٢) ب ساناهیکرنا داتایان ژ لاین ریفته بهرییا نامارا پاریزگهها دهوکی فه بویه؛ خه ملاندن چافییکهفتنا ل سالا ٢٠١٥ ی (٣) ژمارین د قی بهشی دا (نانکو نهوین هاتینه بکارئینان بو دیزانین روپیفا خیزان و بو مایا راپورت) ژمارین پلاندانانینه هاتینه بکارئینان ژ لاین پاریزگهها دهوکی فه، ل دویف روپیقین خوینن وجهین ناواره، نانکو، بو ناواریان، که سین بهری سالا ٢٠١٤ ناواره بوینن بخوفه دگریت. ئهف ژماره هاتینه گونجان کو بتنی ناواره و په نابهرین دهفهرین کاری بخوفه بگریت.

کومین ئاواره یین خوجه ل سهرانسهر چینان: شروفه کرنا جوگرافی و جفاکی

کومکرنا ههردوو پهنا بهران و ئاواره یان ل دهفهرین دهستنیسانگری دنافا پارێزگه هه دا ل دو یف هنده ک ستاندهردان کو دشیان دایه بینه گریدان ب فاکتهرین میژوو یی و جفاکی. دهفهرین چریا وان بلند نیزیکی ۵۰٪ ژ خیزانین ئاواره میقان کرینه (ههردوو ئاواره و پهنا بهر پیکفه هاتینه وهگرتن) ئه و دهفهرین جوگرافی دگونجن بو دوو باژیرین پارێزگه هه (دهوک و سیمیل)، ژ بهرهندي دبیته سهدهما پیتشانانا زیدهتر یا دهلیفان ژ دهفهرین دیتر.

دهفهرین چریا وان بلند نیزیکی ۵۰٪ ژ خیزانین ئاواره میقان کرینه (ههردوو ئاواره و پهنا بهر پیکفه هاتینه وهگرتن)

ئهف دهفهرین باژیران دهکفه ب رهخ سنورین سویری و تورکییا فه و ئه و دهرگه هه سهرهکیی هاتنی یه بو نافا عیراق و هه ریم کوردستانییه. زاخو سهنته رهکی بازرگانی یین گرنگ بوو ل عیراقی دنافه را سالین ۱۹۹۱ و ۲۰۰۳ ی دا، ئهف چهنده بو ده ربا زگه ها سنورییا ئیبراهیم خهلیل فه دگه ریت د وی ده می کو گه مارو ل سهر عیراقی. نوکه زی سهنته رهکی گرنگه، مه و دایه کا به رفه ره بو ده لیفین ئابوری پیتشان ددهت، سهره رای ژ ده ستدانا هنده ک گرنگیی ده ما کو هنده ک ده ربا زگه هین دی یین سنوری هاتینه فه کرن دماوی ۱۰ سالین بوی دا.

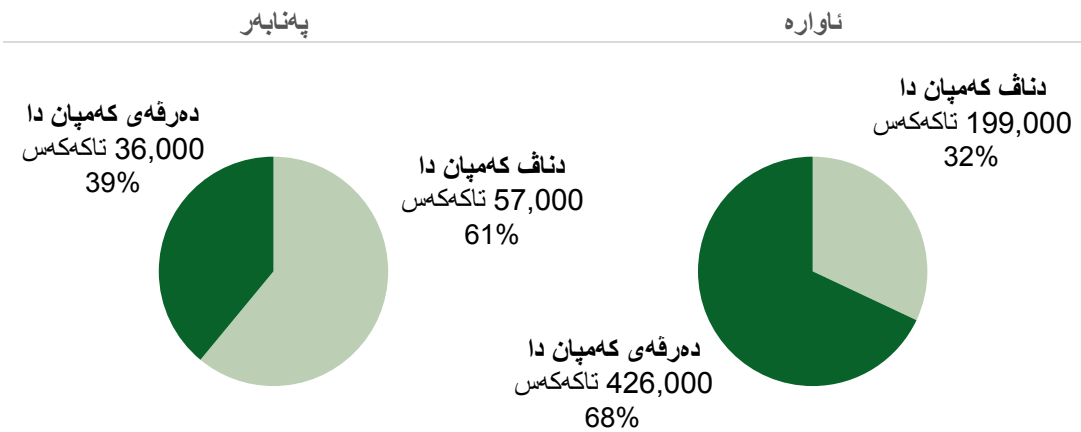
د نافا وان دهفهران دا، باراپترا خیزانان ل سیمیلی ئاکنجیوبنه، یا کو لیچوین ژیانن یین کیمر پیتشان ددهت، زورترین روبه ر و جهی ل بهرده ست بو سهنته ری پارێزگه ها دهوک. باژیرین مه زینن پارێزگه هه ههردوو باژیرین دهوک و سیمیل دشین بین هژمارتن وه ک سیسته می ئابوری جفاکی یین پیکفه گریدای. ژ ته گه ری پیلین بوری یین ئاواره یی ژ سویری، تورکیا و ل ماییا عیراقی، خیزانین کوچه ر ل سیمیلی تورین کاری یین بهیز و نه یین فه رمی یین ئابوری دامه زران دینه کو ل ویری هه تا جفاکی میفاندار ژ به ره مه یین ته زرانتر ب ده ستخوفه دینن و خزمه تین پتر باوه ریگری.

و ل دو مایکی، دهفهرین چریا وان نزم ب شیوه یه کی سهره کی ئاواره میقان کرینه، و نه فان دهفهران روبه ره کی به رفه ره چاندنی هه یه ده کفه لایین روژه لاتن پارێزگه ها دهوک، نیزیکی پارێزگه ها هه ولیری و هیلین نوکه یین به روکی شه ری. و ژ بهر هندي ده رگه هه کی هاتنی یین سهره کیه بو ئاواره یین ژ په فچونان دره فن ل ماییا عیراقی، ههروه سا، سهنته رین باژیران وه ک شیخان و به رده ره ش، ل سهر ریکا میسلن، باراپترا ئاواره یان ل میقان بوینه و رویری زیده بونه کا دژوارا خوجهان بویه، نیزیکی ۵۰٪ ژ فان دهفهره هاتینه ده ستنیسانکرن ب فره جوریا تاینی.

دهفهرین چریا وان نافنجی، ب شیوه یه کی سهره کی باژیری زاخو ل دو یف دا دهفهرین ده و روبه ر وه ک رزگاری و ده رکار، ههروه سا ژماره کا مهزنا خیزانین پهنا بهرین سویری میقان کرینه.

نه ژادیه کا مهزن، دگه ل هه بونا ریژه کا مهزنا مه سیحیا و ئیزدیان ل ناکنجینه، ب فی ئاوی میقانی کرنا ئاواره یین ژ هه مان جفاکین تاینی ئه وین ژ نهینه وا ره فین.

شیوی ۳. ژمارا خیزانین ئاواره بوین ل دهفهرین نخافتی ل دو یف هه لسه نگاندا پارێزگه ها دهوک، ل دو یف سالا ئاواره بوونی

لېشیا خیزانین ئاواره بوین ژ سوری و عراقی

په نابه رین سوری نوکه ل پاریزگه ها دهوکن میغان بوینه ئاواره بوینا وان ژ سوری ل سالا ۲۰۱۱ ځی ده سته پکر، به لې پتیریا خیزانین په نابه ر ئاواره بوینه دنقههرا سالا ۲۰۱۲ ځی (۳۵٪) ژ خیزانان ئاواره بوینه دوئ سالی (۱۵) و ل سالا ۲۰۱۳ ځی دابون (۴۶٪). و مایا ۱۵ ځی یین ئاواره بوین دنقههرا سالا ۲۰۱۴ ځی و ل ده سته پکا سالا ۲۰۱۶ ځی دابون (شوی ۴).

ده ربه ری خوچه پین ئاواره، دقیت بهینه تیبینی کرن کو نیزیکی ۱۳٪ یا خیزانین نوکه میغان بوین ل ده فهرین باژیران ل پاریزگه ها دهوکن ئاواره بوینه به ری په فچونین نافخوین عراقین نوکه (نانکو به ری سالا ۲۰۱۴ ځی)، پتیریا وان ئاواره بوینه دماوی توندوتیزین تائفی یین سالا ۲۰۰۷-۲۰۰۶ ځی. بو ئاواره یین دیت، ب نیزیکی هه می ل سالا ۲۰۱۴ ځی ئاواره بوینه.

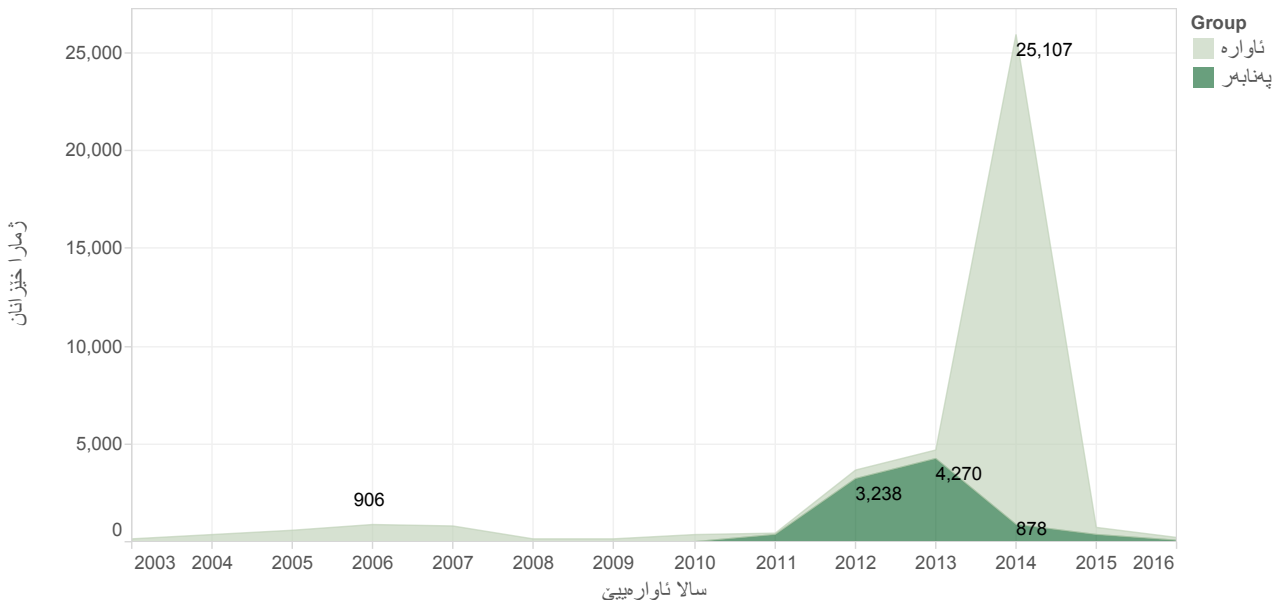
زیده باری فنی چهندي، ب نیزیکی ژبلی کو هه می خیزانین ئاواره دبنه رت دا ژ پاریزگه ها نه بنه وا نه (زیده باری دابه شکرینه بو ۵۴٪ ژ باژیری میسل، ۳۹٪ ژ شنکالی، و یین دیت ۷٪ ژ تلکیف، همدانی و ته له عفهرن).

ب نیزیکی ژبلی کو هه می خیزانین ئاواره دبنه رت

دا ژ پاریزگه ها نه بنه وا نه (زیده باری دابه شکرینه بو ۴۵٪ ژ باژیری میسل، ۹۳٪ ژ شنکالی، و یین دیت ۷٪ ژ تلکیف، همدانی و ته له عفهرن)

تیبینی ل سهر ژ یونا نه زادی یا خیزانین ئاواره: دده مکی دا کو نیزیکی هه می په نابه رین سوری کوردن، و خوچه پین ئاواره فره جوری پته. نیزیکی ۸۵٪ یا خیزانین ئاواره کوردن (پتیریا وان پیکدین ژ موسلمانین سونی و ههروه سا ئیزدیان) ل دویف دا ب ریژا ۸٪ عه رهن، نیزیکی ۵٪ مه سیحی (ناشوری، کلدانی، سریانی و ئه رمه نی نه)، ۱٪ تورکومانن، ۱٪ هاتینه نافکرن وه ک، یین دیت،

شوی ۴. به لاقبونا گروپین خوچه ان ل دویف ژی

۳. پیکهاته یا خیزانی

ژی، ره گه ز و سه روک خیزان

ل دویف گروپین ره گه زی، سه رجه می خوجهین باژیران ب ریژا ۵۲٪ زی زلام و ۴۸٪ ثافره تان پیکدئین. چ جیاوازیین وه سا مه زن نین دنافه را گروپین خوجهان دا ل دویف چینا جوگرافی.

پیکهاته یا خوجهان ل دویف زی گه له کا هاوشیوهیه د هه می گروپین خوجهان دا (شیوی ۵) ب شیوهیه کی ته مام نیفا تاکه که سان دبن ژیی ۱۹ سالیی دانه. و تاییه تی، په نابهران ریژه کا بلند زاروکین ژیی وان دنافه را ۰ تا ۹ سالی دا هه نه.

به رچاف وه رگرتا داتایان و بتاییه تی بو سه روک خیزانان، ۱۰٪ زی ژ خیزانین ئاواره یین سه روک خیزان ژن هاتیه به راوردکرن ب ۷٪ زی بو هه ردوو خیزانین په نابهر و جفاکی میفاندار. زیده باری فی چه ندی، ئامازی دکنه هه بونا گنج ترین سه روک خیزان دناف خیزانین په نابه را دا، ب نافینا زی ب ۳۹٪، به راوردکرن د گه ل نافینا ۴۴ سال بو خیزانین ئاواره و ۶۷ سالی بو جفاکی میفاندار.

قه باری خیزانی

ب

شیوهیه کی ته مام

نیفا تاکه که سان دبن ژیی ۱۹

سالیی دانه. و تاییه تی،

په نابهران ریژه کا بلند زاروکین

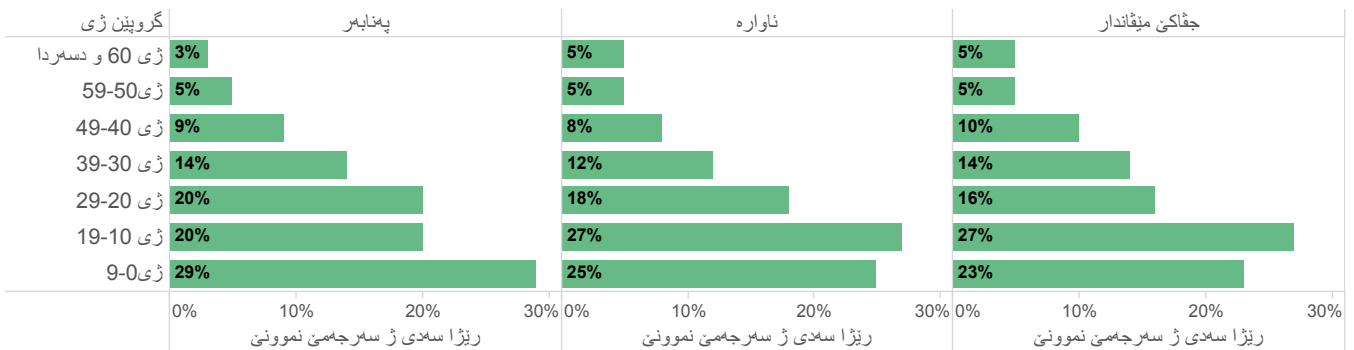
ژی وان دنافه را ۰ تا ۹ سالی

دا هه نه.

مه زترین خیزان ل دویف قه باری نه ون یین دنافا جفاکی میفاندار دا: نافینا قه باری پیکدئیت ۶،۶ که سان (بوارکریه ب ۶،۴ ل ده قهرین چرییا وان بلند زیده دبیت بو ۷،۱ ل ده قهرین چرییا وان نزم). خیزانین ئاواره پیکدئین ب نافینا ۶،۲ نه ندام و خیزانین په نابهر، ۴،۸ نه ندام.

بو فان هه ردوو گروپین دوماهیکن، چ جیاوازیین مه زن نین د قه باری خیزانی دا دنافه را ده قهرین چرییا وان بلند، نافنجی و نزم ل پاریزگه ها ده وکی. و ئەف ژماره نه د جیاوازی ژ قه باری نافینی نه وی هاتیه ته خمینکرن ل ده قهرین دیتزین هه ریما کوردستان.

شیوی ۵. به لافبونا گروپین خوجهان ل دویف ژی

۴ نافینا زی یا سه روک خیزانین ژن ب شیوهیه کی به رچاف یا بلنده به راوردکرن دگه ل سه روک خیزانین زلام، ب پتر ژ نیفه کی دسه ر ژین ۵۰ سالیی دانه.

۴. روبه‌رین باژیران و پیکه‌گونجان

گه‌نگه‌شهرن و کورتیا نه‌نجامین سره‌کی

فاکته‌ری سره‌کی یی کارتی‌کرنن ل په‌نابه‌رو و ناواریان دکته ده‌می بریارئی ددهن ل کیژ ده‌فهره ده‌ستیشانگری یان گه‌ره‌کئی ل جهی فه‌حوه‌وانی بگه‌رن هه‌بونا که‌سوکاران یان خیزانین دیتر کو هه‌روه‌سا دبنه‌رت دا ژ جهی ره‌سه‌نتی وان. پتریا خیزانین ل دوماهیکی ناواریون دیسان فاکته‌ر داینه دپارکرن وهک ئیمناهی، شیانا خوله‌رگرتنا لیچوین پتریا په‌نابه‌ران و، بتایه‌تی، ناواریه گه هشتنه فان جهان ده‌ما کو هه‌فبه‌ندین گه‌ره‌کئی و بتایه‌تی بهیز بون، و تیگه‌هین وهک باوهری و نارامین ل سر بنه‌رتی هه‌فنیاسینه‌کا دریز دناقه‌را جیرانان دا. گه‌هشتنا خیزانین ناواریه و تیگه‌هه‌شتی کو نه‌فه ناواریه‌که ده‌می وی دریز بوی گه‌وریه و خرابکریه- داینه‌میک و ژینگه‌ها روزانه یا پتریا گه‌ره‌کان ل ده‌فهرین باژیران گه‌وریه و خرابکریه. ناواریه ده‌می وی دریز بوی هاته زیده‌کرن سره‌رای فاکته‌ری دیتر وهک کارتی‌کرننا شه‌رین هاتینه کرن ل سر سنورا و قه‌یرانا دارایا کویر نه‌وا کو داهاتی پتریا خیزانان کیمکری هه‌روه‌سا ناستی شیانین ده‌سته‌لاتان بو پی‌شکی‌شکرنا ناستی پی‌دیفیی خزمه‌تگوزاریا.

وهک ده‌ره‌نجام، نافراندنا هه‌لومه‌رجین هه‌فپشکیه‌کا ناشتیانه بو ده‌فهرین باژیران یا بویه‌گرفت و هه‌روه‌سا ده‌رفه‌ت ژی. شروفه‌کرننا سره‌کی ل سر فی بابه‌تی سی پیکه‌هاتنه‌یان فه‌دگریت: پیکه‌هاتنه‌یا ناکنجیکرن، پیکه‌هاتنه‌یا جفاکی، پیکه‌هاتنه‌یا خزمه‌تین گشتی.

ناکنجیکرن به‌شه‌کئی مه‌زنی شروفه‌کرنی پیکدینیت. بارودوخین گشتین ناکنجیکرن ل ده‌فهرین باژیرا ب شیه‌یه‌کئی ریژه‌یی گونجابه‌نانکو پتر ۹۴٪ ژ خیزانان د خانی یان شوقه‌یین خویین تابه‌ت فه‌دژین. ل فیره، هه‌ر چه‌واپیت، تاراده‌یه‌کی ژماره‌کا مه‌زنا خیزانین ناواریه ل ده‌فهرین شیخان، به‌رده‌رش و زاخو د نا‌فاهین نه‌ته‌مام کری دا دژین یان د ناکنجی گه‌هین نه‌فه‌رمی دا.

بتنی ۱۰٪ ژ جفاکی می‌فاندار د کریان دا دژین (یین دیتر ب شیه‌یه‌کئی سره‌کی د ناکنجینه د خانین خودا)، ده‌مه‌کی دا کو ریژا کریداران یا بلنده ب ریژا ۶۰٪ و ۹۰٪ بو ناواریان و په‌نابه‌ران، ل دیفتیکدا (یین دیتر ب شیه‌یه‌کئی سره‌کی می‌فان بویه‌سه‌بارت ناواریان، دنا‌فاهین نه‌ته‌مام کریدا دژین) نه‌فه هایداریین دپارکری وینه‌دکته ب بازارئی کریان ل ده‌فهرین باژیران وینه‌دکته، وهک لی‌شیا خیزانین ناواریه ب شیه‌یه‌کئی مه‌زن ریکوپیکیا خو گوهارتیه. ژ سرجه‌می ژمارا خیزانین د کریان دا، بتنی ۴۱٪ خیزانین جفاکی می‌فاندار، ۴۰٪ ناواریه و ۱۹٪ په‌نابه‌رن، وهک نا‌فین، ل نا‌فا هه‌می چینان. ل ده‌فهرین چریا ناواریه‌یا بلند، وهک سیمیل و شیخان، پتر ژ سی چاریکین خانین هاتینه ب کری گرتن ژ لای په‌نابه‌را و ناواریان بون. کیشه‌یا ناکنجیونتی و بی‌گومان دیار بویه وهک گرتین سره‌کی یین ناواریه‌یا کو ده‌می

وی دریز بوی، وهک به‌رده‌وام بونا فی بارودوخی کارتی‌کرنه‌کا نه‌رینی دکته و بتایه‌تی ب شیه‌یه‌کئی قه‌له‌بالغی و ده‌رئیکستن. ب هه‌بونا، به‌رچا‌ف وه‌رگرتنا قه‌له‌بالغین، پتر ۴۵٪ ژ خیزانین ناواریه پشکداریا جهی ناکنجیونا خو دگه‌ل خیزانین دیتر دکهن (نه‌ف ریژه کیمدیت بو په‌نابه‌ران ب ریژا ۲۵٪ بو په‌نابه‌ر و جفاکی می‌فاندار)، دگه‌ل کارتی‌کرننا گری‌دابی ب په‌یوه‌ندین خیزانین (خرابونا په‌یوه‌ندین نافخویی، زیده‌بونا توندوتی‌زییا نافخویی، هتد). ده‌رئیکستن، ژ لایه‌کئی دیفه، د بلندبونی دایه، ب ته‌خمینکرن سرجه‌می ۳،۵۰۰ خیزانین ناواریه ۱۲٪ ژ سرجه‌می خیزانین ناواریه، ۱،۴۰۰ خیزانین جفاکی می‌فاندار (۲٪) و ۵۰۰ بو خیزانین په‌نابه‌ر (۱٪) هاتینه ده‌رئیکستن دماوی ۶ه‌ی یقین بوری دا، نیفا وان ژ نه‌گه‌ری نه‌شیانا دانا کریان. راستیا گریه‌ستین کریکرنی یین نفی‌سای نه‌گه‌له‌کا گشتگیره ب شیه‌یه‌کئی ته‌مام ته‌فکارییی د بلندکرننا ژمارا ده‌رئیکستن خیزانان دا دکته.

به‌رچا‌ف وه‌رگرتنا پیکه‌هاتنه‌یا جفاکی، کیمیا کارتی‌کرنی دناقه‌را گروپین جفاکی دا و کیمبونا لیک تیگه‌هشتنی پی‌دیفین ئیک ودو و زه‌حمه‌تین زنده‌تر جفاکی می‌فاندار و ناواریان ژیک جودا دکته نه‌فه روودده‌ت دوی ماوه‌ی دا کو پشکدارین د گه‌نگه‌شه‌کرننا گروپین ده‌ستیشانگری دا هه‌ست پیکریه‌کو سره‌ده‌رین دگه‌ل وان ب شیه‌یه‌کئی په‌کسان ب هه‌مان ناوا نه‌هاتیه کرن د ژیا ناوان یا روزانه یا پیکه‌ه‌ژیان ل ده‌فهرین باژیران. هزرکرتین ئیمناهییی، دگه‌ل هندئ گه‌له‌کا یا نه‌رینی یه، هه‌روه‌سا یا گری‌دابه ب وردیا هه‌ست پیکرننا مه‌ترسیین دناقه‌را گروپین خوجهان. ل فیره، و هه‌رچه‌واپیت، موه‌نه‌یین نه‌رینی یین گه‌نگه‌شه‌کرننا گروپین ده‌ستیشانگری دیار دکهن کو کارتی‌کرنه‌کا تیزیک هه‌یه دناقه‌را جفاکی می‌فاندار و ناواریان دا کو بویه نه‌گه‌ری نافراندنا په‌یوه‌ندین نه‌رئینین باوه‌رییی دناقه‌را وان دا.

ل دوماهیکی، تیبینه‌ک ل سر فه‌گه‌ریانا ناواریان و په‌نابه‌ران بو جهی وان یی ره‌سن. داتا ناماژئ دکهنه سر به‌رفره‌هوبونا بارودوخین ناواریه‌یا ماوی وی دریز بوی. سرجه‌می ۲۲٪ ژ خیزانین ناواریه و ۲۹٪ ژ خیزانین په‌نابه‌ر دایه ناشرکرن کو وان حزا فه‌گه‌ریانی نینه دین هه‌ر بارودوخه‌کی دا، ل فی کافی. زیده‌باری، ۹٪ ژ خیزانین ناواریه و ۱۷٪ ژ په‌نابه‌را نا‌فانکرن ده‌فهری وهک مه‌رج سه‌پاندیه بو فه‌گه‌ریانی، نه‌و ده‌می ده‌فهر ژ بن ده‌ستی ده‌وله‌تا ئیسلامی ل عیرافئ و شامئ (داعش) ئینا ده‌ر. ب کومکرن، نه‌فه وی چهنندی رادگه‌هینت کو تیزیکی ۳۵٪ ژ خیزانین ناواریه ده‌یته چاه‌ریکرن کو ل جهی ناکنجیونا خو ل پاریزگه‌ها ده‌وک بوماوی ۵ تا ۱۰ سالین بهیت مینن. هه‌تا بو وان خیزانین حزا فه‌گه‌ریانی هه‌ی، پروسه‌یا فه‌گه‌ریانی ب شیه‌یه‌کئی مه‌ترسیدار یا سنورداره ل دویف فاکته‌رین ده‌ره‌کی وهک پی‌دیفین نا‌فه‌دانکرن، لیچوین دارایی، نه‌ردین شهرعی و نا‌کوکیین مالوملکی.

١. گهورينا ديناميكيان ل دهقهرين باژيران

گهورينين هاتينه ديتن ل دهف جفاكئ ميفاندار

روپيښ ٥. نهفه ناماژئ ددنه دريژبونا تورين جفاكي. كارتيتكرن ل سهر جفاكي نافخو و تورين باوهريي و ژبهر هندئ ههست كرن، هزركرن و نارامي ب شيوههكي بلهز خرابوو.

ههچهنده ليشيا په نابهرين سوري گهشيه گويپيكتن ل سالا ٢٠١٣ئ، دگهل پيشوازي كرنا ژماره كا مهزن ل پاريزگهها دهوكئ، ژماره كا مهزنا ناواړهيا ل سالا ٢٠١٤ئ گههشتن و ريځهستن دگهل جفاكي ميفاندار ب شيوههكي دوباره كړي و بلهز بو بهرسفدانا قهيرانئ. گهنگهشه كرنا گروپين دهستنيشانكري دياركر كو چهوا گهركان و جفاكي ميفاندار دهركههين خو قهكرن بو هاريكاريا كهسپن نوي ناواړه بوين

«ژ لايڼ دهرونيښه خهلك يئ وهستيياي، نهژبهر ناواړيان، بهلكو كهسهك نينه سهردهريي ب شيوههكي دروست دگهل مه بكهت. پرسيار نههاتنه بهرسفدان.» گهنگهشه كرنا گروپين دهستنيشانكري دگهل جفاكي ميفاندار ل دهوكئ (گروپن زهلامان).

نهاندامين

جفاكي ميفاندار ديتن

كو چهوا ناواړه بين ټاكنجيوين

دگهركا وان كو نهشين ب شيوههكي بلهز

قهگهرن دهمن په فچون ل عيراقئ به فرهه

بوين، كو دهه مان دهمن دا، قهيرانا دارايي بارئ

هه مي كه سان زيده كر. فان هه مي فاكته ران

داينه ميك و ژينگهها روژانه يا پتريا

خهلكئ گهركه كئ ل دهقهرين باژيران

گوهارت

«ل دهستيپيكا قهيرانئ، مه ناواړه ل هه مي جهان دديتن، هه تا ل نافا قوتابخانين خودا، مه هه ردهم هاريكاريا وان دكر و مه هه ول ددان كو نهو هه ست ب بيانين نهكهن، هه تا ل نافا سهنته ري نيزيكي ٧٠٠ زاړوك هه بون، مه هه مي هه ول ددان كو هاريكاريا وان بكهين و نهو تشتي نهو تيرا بورين ژيرا وان بهين.» گهنگهشه كرنا گروپين دهستنيشانكري دگهل جفاكي ميفاندار ل پاريزگهها دهوكئ (گروپن زهلامان)

«ناواړه يي»، [قهيرانا دارايي]، فان هه ميان كارتيتكرن ل سهر هه ستين مه كريبه، نه ل سهر ژيانا مه بيا روژانه بتنئ. نه م درازيوين به ري قهيرانئ، نوكه نه م يئ تيكوشانئ دكهين بو ژيانا خوييا روژانه.» گهنگهشه كرنا گروپين دهستنيشانكري دگهل جفاكي ميفاندار ل دهوكئ (گروپن زهلامان).

گهلهك تشت هاتنه گوهارتن دهما كو گههشتين. چ نازادي نهما ئيدي. دايك وبابين مه ناهيلن نه م ب شهقئ بچينه ژدهرفه. بارودوخين ناواړه يي كونترول ل سهر ژيانا مه كړي چونكي نه م هه ردهم د چوينه ژدهرفه، ب پييان دچوين، نوكه نه يا ب ساناهي يه وهبكهين چونكي دايك وبابين مه يا گوتي نه يا ئيمنه.» گهنگهشه كرنا گروپين دهستنيشانكري دگهل جفاكي ميفاندار ل شيخان (گروپن نافره تان).

« هه خيزانه كئ كه لويه ل بو ناواړه يان ناماده كرن؛ خوارن، ته له فزيون، به تاني.. ل دهستيپيكتن، هاتنا خهلكئ سوري، مه هاريكاريا وان كر. و بفي شيوههكي دهمن خهلك ژ نهينه هوا هاتين، بئ بهرچاف وهركرتنا نهژادي يان ناينئ. بهلئ بارودوخين ناواړه يان، قورس، بون ل سهر جفاكي مه.» گهنگهشه كرنا گروپين دهستنيشانكري دگهل جفاكي ميفاندار ل شيخان (گروپن زهلامان).

«ژبهر قهيرانا ئابوري، خهلك ژ ئيك و دو دترسن. گهلهك خهلكي پتر كارتيتكرن لئ بوي ژ لايڼ قهيرانا ئابوريښه بين هه ول ددهن ريكنين ديتريين ژيانئ ببينن، هه تا خو نه گهر بريكنين خراب ژي بيت.» گهنگهشه كرنا گروپين دهستنيشانكري دگهل جفاكي ميفاندار ل دهوكئ (گروپن نافره تان).

ههچه واپيبت، ل دهستيپيكته كا زوي ديارووو كو بارودوخ دي فكهيشن. نهاندامين جفاكي ميفاندار ديتن كو چهوا ناواړه بين ټاكنجيوين دگهركا وان كو نهشين ب شيوههكي بلهز قهگهرن دهمن په فچون ل عيراقئ به فرهه بوين، كو دهه مان دهمن دا، قهيرانا دارايي بارئ هه مي كه سان زيده كر. فان هه مي فاكته ران داينه ميك و ژينگهها روژانه يا پتريا خهلكئ گهركه كئ ل دهقهرين باژيران گوهارت. دقبت بهرچاف بهيته وهركرتن كو پتريا خيزانين جفاكي ميفاندار ل گهركا خو دټاكنجينه يان بو، هه ردهم، يان به ري سالا ٢٠١٠ئ، ل دويښ دانايين

ههردووك پيكتفه، كارتيتكرنا ناواړه يي نهوا هاتيه هزركرن ژ لايڼ جفاكي ميفاندار گهلهك گوهيترك هه نه: (ا) كارتيتكرنا جهنگي ل نيزيك سنورين دهووربه رين وي؛ (ب) قهيرانا ئابوري يا كوير نهوا كو داهاتي بهردهستي پتريا خيزانان كيمكري؛ (ج) كارتيتكرنا ناواړه يان، هه م نه ريئينه (بارگرانيه كا زيده تر ل سهر خزمه تين گشتي يين سنوردار) وهه مژي نه ريئي (بكارئينانا زيده ترا كاروكه سپين نافخويي).

٥ نيزيكي ٧ ژ ١٠ خيزانان ل دهقهرين چرپيا وان بلند و نافنجي و ٩ ژ ١٠ ل دهقهرين چرپيا وان نرم بين دژايين ل گهركه كين خويين نوكه دا يان هه ردهم يان به ري سالا ٢٠١٠ئ پله يه كا بچويكا فهگوهاستنا نافخويي. نهفه نيشانين وي چه ندي ددهن كو په پوهنديين گهلهك كوير و كهفن دنافا گهركه كئ دا هه نه.

پارک ناژیری دھوکے ہائیٹے بکارتینان ڈ لائیٹ پھناہر، ناوارہ و جفاکے میٹاڈار فہ۔ جاسم دوسکے، وینہگری سوریچو، ۲۰۱۶

وهك نه نجامي فان كارليكرنان يين سروشتي ده فهرين باژيرين ناواريي،
 نافراندنا مهرجين هه قبه شي كرنا ده فهرين باژيران يا بويه
 گرفت و ههروه سا ده رفه ت.

نه گهرين كو ژ لايي ناواريه يا و په نابه ران هاتينه
 دياركرن بو لشي ني يان ژيان ي ل گه ره كين
 خويين نوكه

كارتيكرنا

ناواريه يي نه وا هاتيه

هزركرن ژ لايي جفاكي مي قاندار

گه له ك گوهيرك هه نه:

(ا) كارتيكرنا جه نكي

(ب) قهيرانا تابوري يا كوير

(ج) كارتيكرنا ناواريه يان،

وهك نه نجامي فان كارليكرنان يين سروشتي ده فهرين

باژيريي ناواريه يي، نافراندنا مهرجين هه قبه شي

كرنا ده فهرين باژيران يا بويه گرفت و

ههروه سا ده رفه ت.

«كه سه كي پيشينييا في ژمارا مه زنا ناواريه يا
 نه دكر كو بيته باژيري مه، هه مي تشين
 نالوز لي هاتين. چ پلنن چاقدانا
 په نابه ران نينن و، براس تي، دقيا هه مي
 دناف كه ميان دا بان شوي نا مانا وان
 ل ده فهرين باژيران.» گه نكه شه كرنا
 گروهين ده ستني شانكري دگه ل جفاكي
 مي قاندار ل شي خان (گروپي زه لاما ن).

«كه مي پان وان دقيا هه تابه نه جودا كرن.
 هه ره جه كي تو بچيي، دي يني ل وي جه
 پيسا تي لي هيلايه. هنده ك كه سين نوي نه،
 ناواريه يي پتر، نه و دياني نه بومه.» گه نكه شه كرنا
 گروهين ده ستني شانكري دگه ل جفاكي مي قاندار ل دهوكي
 (گروپي زه لاما ن).

به شين بهيت تيشكي دتيخته سه ر بالكي شان دينا ميكيان نه وين كو نه ف
 تيگه هه شته نافراندن ل سه رانسهر پتريا گه ره كين پاريزگه ها دهوكي.

چيروكين جياواز ديار دبن ده رباري
 نه گهرين كو هه ردوو ناواريه و په نابه ران
 هاندده ن كو ل گه ره كا خويا نوكه
 تاكنجي بن. ب شيويه كي گشتي، نه و
 خيزان بوماوه يه كي دريژ ناواريه بويين
 (بقي ناواي دم هه بوو بو ديتنا
 سه قام گيرييه كا ده ستني شانكري ل
 ده فهرين) بويه نه گه ري هه ليژارتنا جه
 ل سه ر بنه رته دي دوو فاكته ران:
 ده ليقه يين كاري يين باشت، و ليك
 نيزيكونا كه سوكاران (شيوي ٦).

ژ لايه كي ديتر، خيزانين ل فين دوماهي ناواريه بويين
 بالكي شان دتيخته سه ر وان ده فهرين نيمتر به ري هه رتشته كي)
 بهلكي نه فه نيشانده ر بيت بو وان خيزانين هه تا نوكه چ جهين زيده ترين
 مه به ستي يين به رده و امتر نه ديتين دنافا هه ريما كوردستان (دا) ليگه ريان ل
 جهن تاكنجي بونه كا نه رزان ديسان يا گرنگه، ناماژه كريبه بو دوباره ناواريه بون
 پشتي ناواريه رسه ن ژ نه گه ري خرابونا شيانين دارايي.

شيوي ٦. نه گهرين هه ليژارتنا خيزانين ناواريه و په نابه ر بو گه ره كا خو يا نوكه ل دويف ده مي ناواريه يي ژ جهن رسه ن

نه گهر	ده مي ناواريه يي				
	2015	2014	2013	2012	به ري 2012
كاره كي باشت	15%	14%	34%	44%	15%
كه سوكار، هه فال، ههروه سا يين ل قيره	14%	25%	26%	18%	51%
ليچونين كيمتر	25%	12%	24%	21%	9%
جهه كي نيمتر	26%	38%	9%	9%	22%
نه گهرين ديتر	20%	11%	7%	8%	3%
سه ر جه م	100%	100%	100%	100%	100%

۲. هه لومهرچین ئاکنجیکرنی و ژیانی

بارودوخین ئاکنجیکرنی / فهحه ویانی

رهوشا ئاکنجیکرنی ب گشتی ب شیوهیه کی ریژهیی وهك خوازه كو ۹۴٪ ژ سهرحه مئ خیزانان ل دهفهرین باژیران، وهك نافین، یان د خانینین خویین تاکه کهسی یان دشوقه یان فه دژین، . هه رچه واییت، هندهك گروپین دیتر د بارودوخین فهحه ویانی یین نه گونجایی دا دبه رده وامن، بتایبه تی، ل دهفهرین چرییا وان نافنجی و نزم دا، کو ل ویری ژماره کا بهرچاڤا خیزانین ئاواره یان ل جهین فهحه ویانی یین نه فهرمی یان دناڤاهیین نه ته مام کریی دا دژین (شیوی ۷).

کریکرن یا بهر به لافه ل دهفهرین چرییا وان بلند و نافنجی (۲۸٪ ژ ۲۱٪) ل دویف ئیک، هاتینه کومکرن بو سئ گروپین خوجهان) وه کی هاتینه بهراوردکرن دگه ل دهفهرین چرییا وان نزم (۱۴٪ بتنی ۱ ژ ۱۰ خیزانین جفاکئ میقاندار کریچینه. و ئه وین دیتر دبنهره ت دا خانینین خویین تایبه ت یان شوقه هه نه (شیوی ۸).

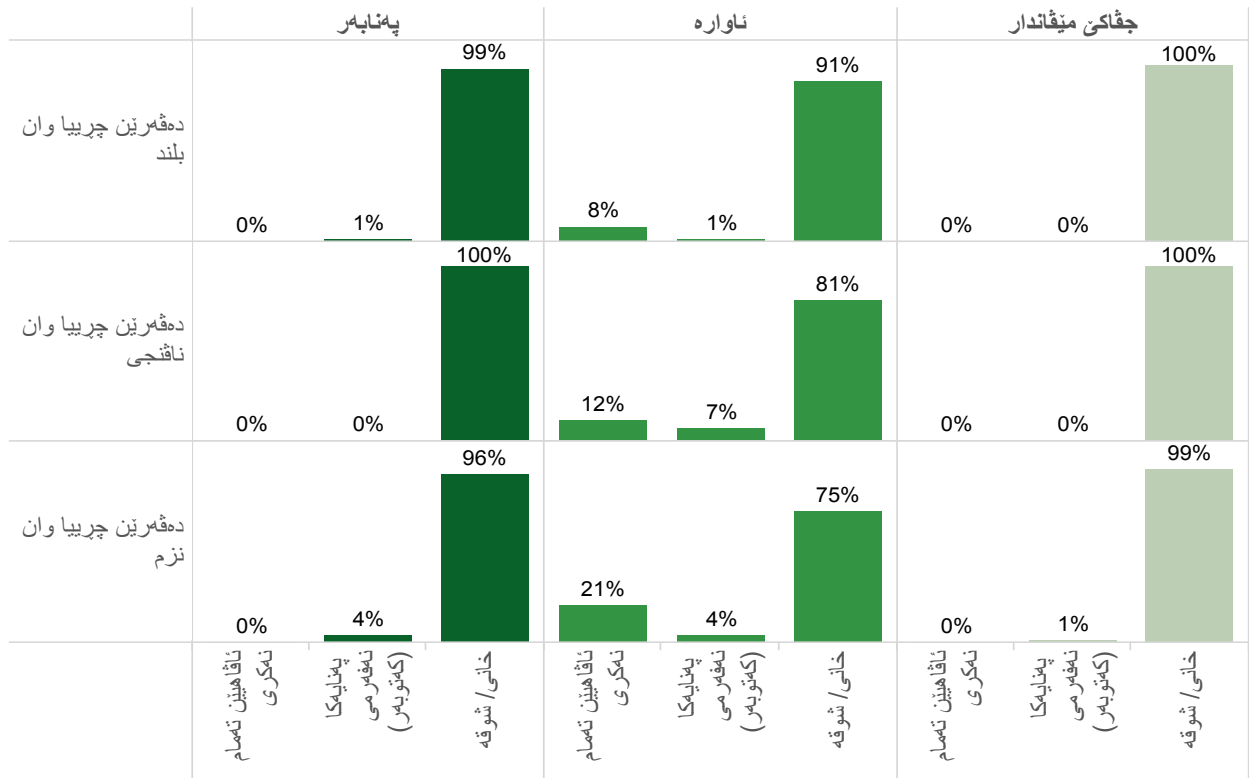
گریه ستا

کریکرنی یا نفیسی نه په راکتیکه کا گشتیه ل دهفهرین باژیران. بتنی ۵۱٪ ژ وان خیزانین خانى یان شوقه بکری گرتین د راستی دا گریهسته کا ئیمزاکری و نفیسی هه بوو.

بارودوخ بو په نابه را و ئاواره یان دژبه ره، ئه وین پتیریا وان کری ددهن (۹ ژ ۱۰ خیزانین په نابه، ۶ ژ ۱۰ خیزانین ئاواره) بارودوخین هه می چینان وه کیه کن، ژ بلی بو ئاواره یان ل دهفهرین چرییا وان نزم، ئه وین کو ریژه کا بهرچاڤا خودانیا خانى یا هه ی.

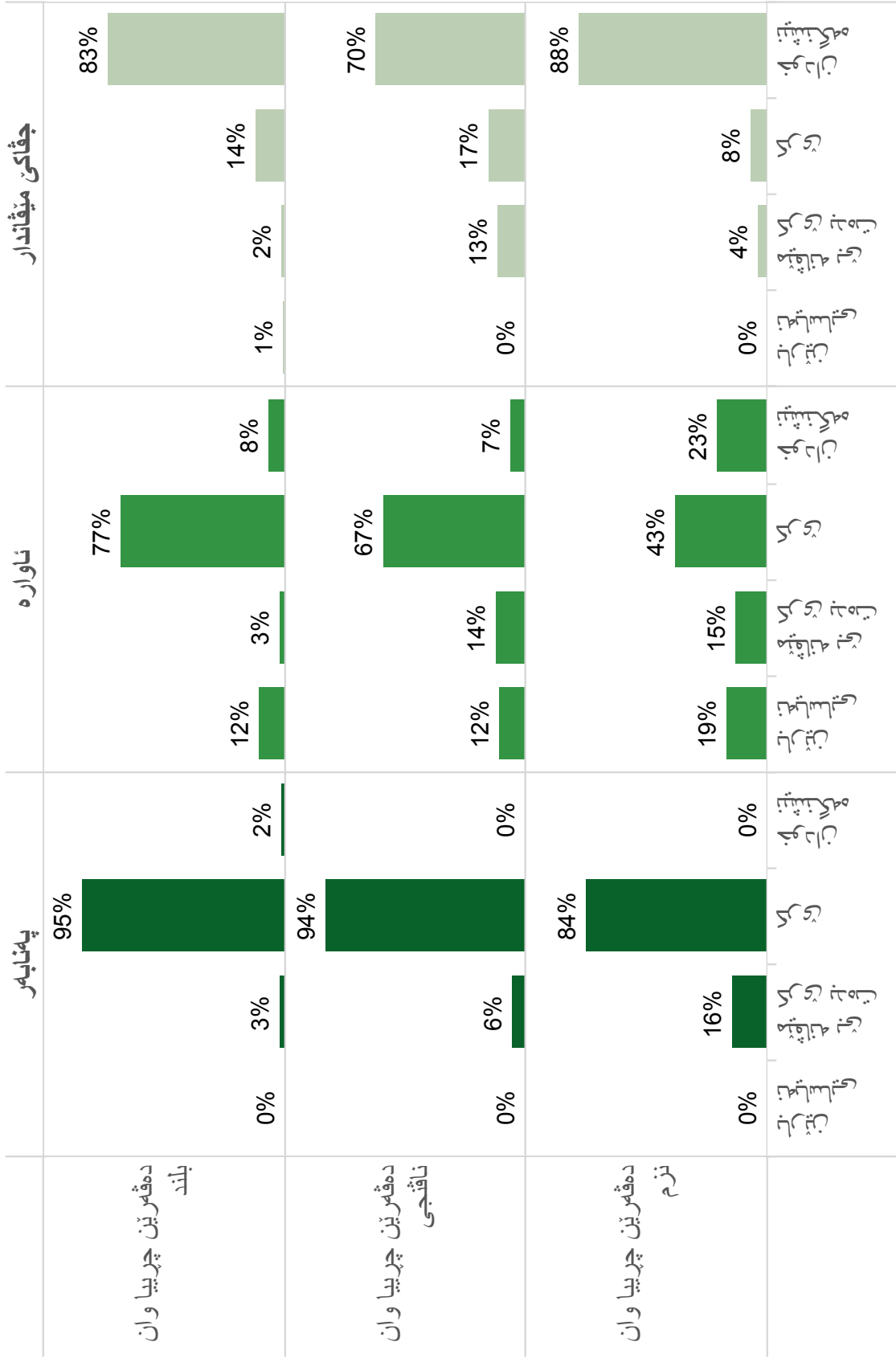
گریه ستا کریکرنی یا نفیسی نه په راکتیکه کا گشتیه ل دهفهرین باژیران. بتنی ۱۵٪ ژ وان خیزانین خانى یان شوقه بکری گرتین د راستی دا گریهسته کا ئیمزاکری و نفیسی هه بوو. یین مایی هاتبو پینشبینیکرن کو وان پشتا خو یا بگریه ستین ده فکی به ستی. گریه ستا نفیسی کو بکردار هه بونا خوه نینه ل دهفهرین چرییا وان نافنجی و نزم. داتا ل دویف گروپین خوجه نیشان ددهن کو بتنی ۱٪ یا خیزانین په نابه، ۱۵٪، ژ ئاواره و ۲۰٪ ژ خیزانین جفاکئ میقاندار گریهسته کا نفیسی یا هه ی.

شیوی ۷. جورى جهی ئاکنجیبونى ل دهفهرین باژیران بو هه ر چینه ك و گروهه كئ خوجهان

تیبینی: ژ ئه گهری سنوردارییا قه بارین سه میلان، پهراویزی شاشیی د فی شیوهی دا بلندتره ژ یی نورمال دناڤه را 10٪ دابه.

شپوټی ۸. باری مولکن ټاکنجیونون ل دهفهرنن باټیران بو ههر چینهک و گروپهکن خوجهان

تیبینی: ژ ټهگهږی سونداریا قهارین سهیلان، پهراوړی شاپین د فی شپوهی دا بلندتره ژ ین نورمال دناغهرا - ۸۱٪ دایه.

خیزانین هه‌ق‌به‌شیی دجهی ئاکنجیونئ دا دکهن

ئه‌گه‌رین هه‌ق‌به‌شیا خانئ یان شوقه‌یی دگه‌ل خیزانین دیت دا دکهن د راستیی دا یا گری‌دایه ب بلندییا لچوویی کرئی (بتایه‌تی ل دهۆک) هه‌روه‌سا ژ بهر کیماتییا به‌رده‌ستیا جهی ئاکنجیکرئی کو هاتیه به‌راوردکرن ب لیشیا خیزانین ئاواره‌بوین (بتایه‌تی ل شیخان و زاخو). ریژا خیزانین هه‌ق‌به‌شیا خانئ یان شوقه‌یی دکهن بتنی دناقه‌ه‌را خیزانین ئاواره تاراده‌یه‌کی یا بلنده، ب ریژا ۴۵٪ یا هه‌ق‌به‌شیا خانیه ئه‌ف ریژه باراپتر ل ده‌ق‌ه‌رین زاخو، دهۆک و شیخان هه‌یه. ئه‌ف ریژه بو هه‌ردوو په‌نابه‌ر و جفاکئ میقاندار دگه‌هه‌ته نژیکی ۲۵٪ وه‌ک نافین، ب شیوه‌یه‌کئ نافینکی یا ناست نزمه.

ریژا

خیزانین هه‌ق‌به‌شیا

خانئ یان شوقه‌یی دکهن بتنی

دناقه‌ه‌را خیزانین ئاواره تاراده‌یه‌کی

یا بلنده، ب ریژا ۵۴٪ یا هه‌ق‌به‌شیا

خانیه ئه‌ف ریژه باراپتر ل

ده‌ق‌ه‌رین زاخو، دهۆک و

شیخان هه‌یه

قه‌بارئ نافینا هه‌ق‌به‌شیا جهی ئاکنجیونئ ئه‌وا خیزانین ئاواره‌بوین گرتی ۳,۲ ژورن ل ده‌ق‌ه‌رین چرییا وان بلند، ۳,۸ ژورن لده‌ق‌ه‌رین چرییا وان نافنجی و ۲,۹ ژورن بو ده‌ق‌ه‌رین چرییا وان نزم. ئه‌فه پیدفیه بهیته به‌راوردکرن دگه‌ل نافینا قه‌بارئ خیزانئ کو ژ ۶ ئه‌ندامان پیکدئیت. ئه‌و به‌که‌یین جهی ئاکنجیونئ ئه‌وین مه‌یل بو تیتته کرن کو لبه‌ره‌بنه هه‌ق‌به‌ش ئه‌ون یین باراپتر گه‌له‌ک بچویک و کیم گونجایه بو میقانداریکرنا خیزانین زیده‌تر. ئه‌ف چهن‌دی کارتیکرن ل سه‌ر په‌یوه‌ندیین خیزانئ، خرابونا سنورین نافخویی، زیده‌بونا توندوتیژیا نافخویی، وه‌کی هاتیه دیارکرن د گه‌نگه‌شکرنا گروپین ده‌ستیشانکری دا دگه‌ل ئاواره‌یان دا.

«ئهم گه‌له‌ک هه‌ست ب نه‌ره‌حه‌تیا هه‌ق‌به‌شیکرنا ژوران دگه‌ل زه‌لام و ئافره‌تان دکهن. بتنی هنده‌ک ربه‌ریین به‌تال یین بچویک بوه‌می که‌سان هه‌نه و هنده‌ک ژ مه‌بنه‌چاری د ریره‌وان یان دلینانگه‌هان دا دنفین.»
گه‌نگه‌شکرنا گروپین ده‌ستیشانکری دگه‌ل ئاواره‌یان (گروپئ ئافره‌تا)

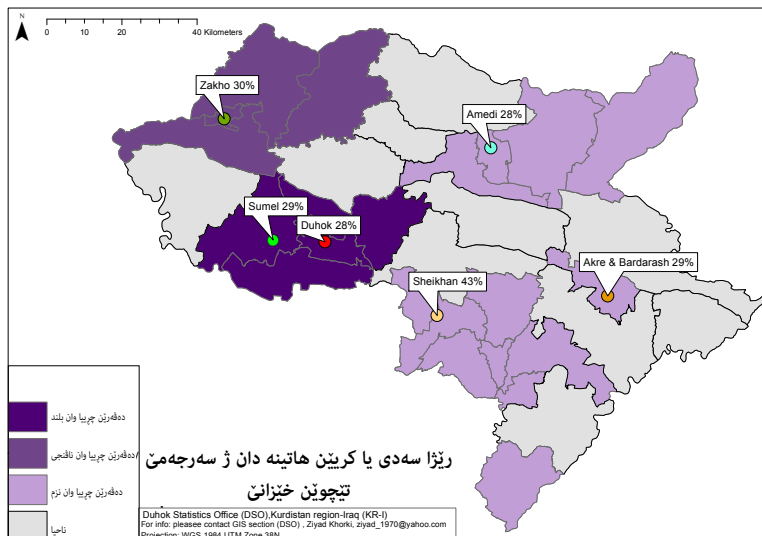
کرئ و لچوون جهی ئاکنجیونئ

ئاواره‌یی فشارین بهیژ ل سه‌ر بازاری کرئیان په‌یدا کریه. ژ سه‌رحه‌مئ هه‌می خیزانین خانئ یان شوقه کرئیرن ل ده‌ق‌ه‌ین باژیران دا، ۴۱٪ ئاواره‌نه، ۴۰٪ بو خیزانین جفاکئ میقاندارن و ۱۹٪ بو په‌نابه‌ران (چ جیاوازی نینه ل سه‌رانسه‌ری چینان). بلندترین ریژا کرئیان ل سه‌نته‌رئ ده‌ق‌ه‌رین باژیرین پارێزگه‌ها دهۆک هاتینه دیتن، ب نافینا کرئیان ژ، ۳۵۳,۰۰۰ دینارین عیراقی بو هه‌ر هه‌یفه‌کئ (۲۸۲\$ بو هه‌ر

هه‌یفه‌کئ) ۶ هاتینه ته‌رخانکرن. بو جهین دیت، جوداهیه‌کا بچویک هه‌یه د نافینا کرئیان دا، ده‌ستپیدکه‌ت ب کیمترین ژ ۲۰۶,۰۰۰ هزار دینارین عیراقی بو هه‌ر هه‌یفه‌کئ (۱۶۵\$) ل ئاکرئ، بو ۲۲۸,۰۰۰ هزار دینارین عیراقی (۱۸۲\$ هه‌یفه‌انه) ل شیخان. ده‌مئ نافینا کرئیا هاتینه دان ژلاین گروپین خوجهان فه‌هاتنه به‌راوردکرن، دانا ئامازئ دکهن کو په‌نابه‌ر، و ئاواره به‌ری خۆدده‌نه سه‌ر کرئیکرنا ئه‌رزانه‌ترین جهی ئاکنجیونئ به‌رده‌ست ل ئافا بازاری. هنده‌ک پشکدارین گه‌نگه‌شکرنا گروپین ده‌ستیشانکری دگه‌ل په‌نابه‌رین سوری، هه‌رچه‌واپیت، ئامازه‌کریه کو گه‌له‌ک جارن بوینه ئارمانج بو فشارین نه‌باش ژ لاین خودانئ مولکی ئه‌وئ کو بیگومان مفایئ ژ باری لوازین وان وه‌ردگریت، زیده‌باری هندی کو چ میکانزیمت گاننده‌کرنئ نینن کو ناکوکیین کرین ده‌ستیشانکه‌ن.

ریژا کرئین ژ سه‌رحه‌مئ تیچوون خیزانئ (بتنی یوان ئه‌وین کرئین دهن) ۲۹٪ یه بو هه‌می ده‌ق‌ه‌رین باژیران پیکفه. چ جیاوازیین به‌رجاف نینن دناقه‌ه‌را چینان دا، کو دکه‌فیه‌ته دناقه‌ه‌را ۲۸٪ ل ده‌ق‌ه‌رین چرییا وان بلند و ۳۵٪ ل ده‌ق‌ه‌رین چرییا وان نزم، هه‌رچه‌نده کو ریژه ب شیوه‌یه‌کئ ره‌خنه‌گر یا بلنده ل شیخان (شئوی ۹). کو گروپئ خوجهان به‌رجاف وه‌ردگریت، چه‌وا بیت ژئ، ریژا په‌نابه‌ران بلند بویه بو بلندترین ریژه، ب ۳۴٪ ژ سه‌رحه‌مئ مه‌زاختیین ته‌رخانکرین بو دانا کرئیه، به‌راوردکرن بو ۲۸٪ بو خیزانین جفاکئ میقاندار.

شئوی ۹. ریژا کرئین ژ تیچوون خیزانئ ل دویف قه‌زایی

ل سه‌ر بنه‌ره‌تئ ریژا گوهارینا \$۱=۱۲۵ دینارین عیراقی هاتینه ته‌خمینکرن

۲. شیائین خزمه‌تگوزاریین گشتی و ناستی گه‌هشتنی ژ لایئ هاولاتیان قه (په‌روه‌ده و ساخله‌می)

پیشکیشکرنا خزمه‌تین گشتی

داتایین دامه‌زراندنی و کاری ژ روپیشی هاتینه بکارئیان بو خه‌ملاندنا ژمارا که‌سین کاردکه‌ن دنافا خزمه‌تین گشتی یین سه‌ره‌کی دا (پیشکیشکرنا چافدیریا گشتی، فیرکرن و خزمه‌تین گشتی وه‌ک ئاف، کاره‌ب، کومکرنا به‌رمایکان).

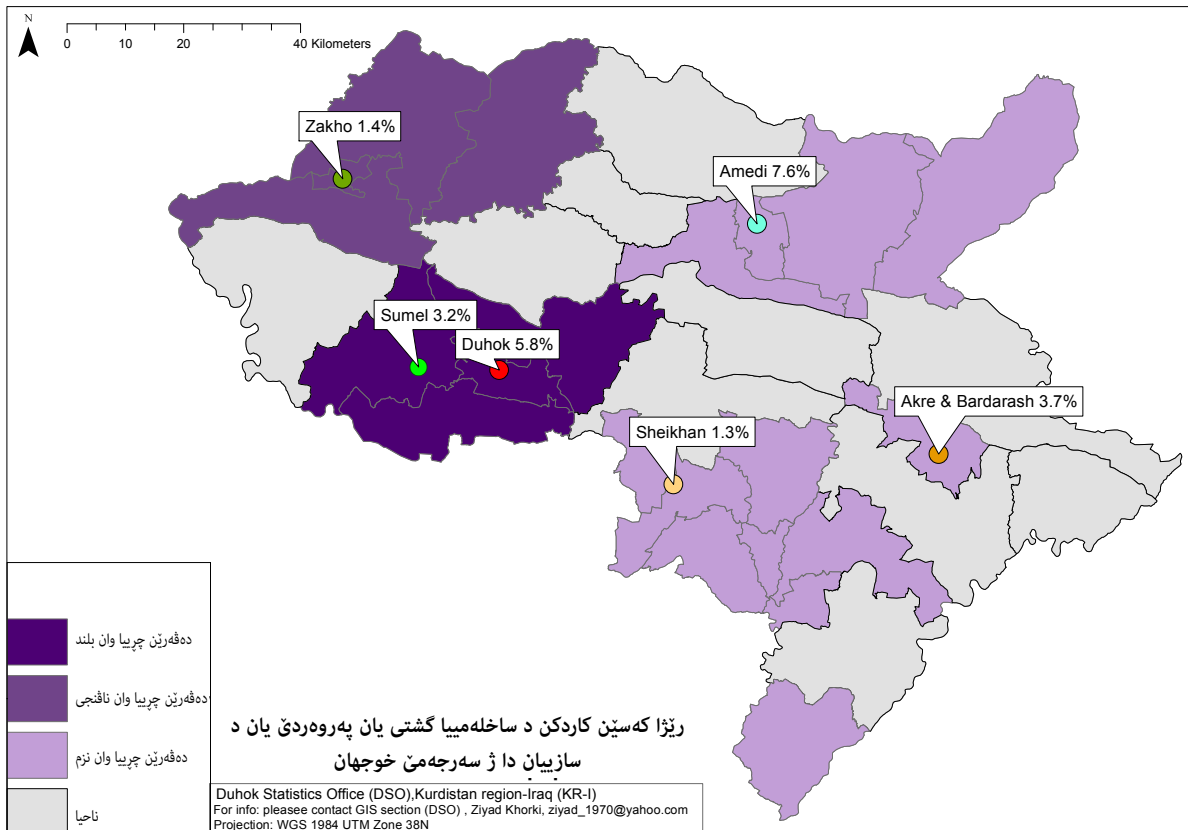
ل ده‌قه‌رین باژیران، ۲۳،۹٪ ژ سه‌ره‌می خوجهان هاتنه دیارکرن کو کاردکه‌ن دناف وان خزمه‌تین گشتی دا، ب رمانه‌کا دی، نیزیکی ۴ کریکاران خزمه‌تین ده‌هینه ۱۰۰ ئانکجییان (ژ وان ژ جفاکئ میقاندار، ئاواره و په‌نابه‌ر).

جیاوازیه‌کا مه‌زن دیار دبیت دناقه‌را قه‌زایان دا و ل ده‌قه‌رین باژیران ل قه‌زا شیخانئ و زاخو ب شیوه‌یه‌کی ره‌خنه‌گری دبن ناغینا پاریزگه‌هی دایه

جیاوازیه‌کا مه‌زن دیار دبیت دناقه‌را قه‌زایان دا (شیوی ۱۰) و ل ده‌قه‌رین باژیران ل قه‌زا شیخانئ و زاخو ب شیوه‌یه‌کی ره‌خنه‌گری دبن ناغینا پاریزگه‌هی دایه، و ئامیدی به‌این ناغینئ دوجارکی لیدکه‌ت ۷. ئه‌و جهین لیشیه‌کا قورس یا که‌سین ئاواره‌بوی ل (وه‌ک، سیمیل، شیخان و زاخو) بالکیشانئ دکه‌ت بو هه‌بونا نزمترین ریژه ژ ده‌قه‌رین دیت.

به‌رفره‌ه‌بونا پیشکیشکرنا خزمه‌تان، یین گریدایی ب شیان و کوالیتییی قه، دراوه‌ستیاینه د ماوی ساللا ۲۰۱۴ئ دا ژ نه‌گه‌ری قه‌یرانا دارایی. کو گه‌له‌ک سزینن نوینن په‌روه‌رده‌یی و چافدیریا ساخله‌می هیلانه نه‌ته‌مام کری، و زیده‌بونا کارمه‌ندین خزمه‌تین گشتی دغییا هاتبا راوه‌ستاندن

شیوی ۱۰. ریژا سه‌دی یا که‌سین کاردکه‌ن ل چافدیریا ساخله‌مییا گشتی، په‌روه‌دا گشتی، و که‌رتین مفادار

۷ سه‌به‌رت ئامیدی هاته شروفه‌کرن ل دوپف راسته‌به‌کئ کو باژیر و گوند ب شیوه‌یه‌کئ بلند بلاف کرینه ل سه‌رانسه‌ر قه‌زایی، ئه‌ف چه‌نده دخوازیت کو ریژه‌کا بلندا ماموستایان و ستافی پزشکی بو گرتی کرنا خزمه‌تین په‌روه‌ده‌یی و ساخله‌می ل هه‌ر باژیره‌کی بکه‌ن.

خزمتين په وروځه د پيښور په لومړنيو څارونو کې د دغه څارونو بازرگان

وهکې ل سهرې هاتيه ديارکرن، د فې به شې دا بتنې ټامازه بئاريشين پيشکيشکرنا خزمتين فيرکرنې هاتيه کړن. بين ديتو نه دگرديدانه ب دهسته ټينانې څه، وهک کيمبونا حهزا خواندنې، ټاسټ نه رازيونا خزمتان، بهر به ست وهک زمان، هتد، ل به شې دوماهيکې يې فې راپورتنې ټامازه پې هاتيه کړن.

خزمتين ساخلمه ميبې ل ده څارونو بازرگان

ريژا گشتي يا رازيوني دهر باره ي ب دهسته ټينانې خزمتين ساخلمه مې ل ده څارونو بازرگان ديار دکهن کو هر ۳ ۴ به رسقده را دگونجن بو گه هشتنا ب دهسته ټينانې ب شيوې نه ريني (۸٪) کو گه له ک باشه، ۶۸٪ (۹٪) چ جياوازيه کا وه سا مه زن نينه دنافه را خه ملاندنا ژ لايې په نابره نو اواره و جفاکې ميقاندار څه.

سهرجه مې

۱۰٪ يې زاروکان

دناځه را ژيې ۶ و ۱۴ ساليې ل قه زاييا

زاخو ټه وپن کو نه چنه قوتابخانې ژ ټه گهرې

ټاسټه نگين ب دهسته ټينانې فيرکرنې

ل څيره، هه رچه واپيت، نه رازيونه کا سنوردار يا هه ل هنده ک ده څارونو چرپيا وان نزم، پتريا وان ل ده څارونو گوندان، بتايه تي ل قه زايين ټاکري و بهر دهره شې (۲۱٪) ژ خيزانان، ژ سهرجه مې، ټاسټ ب دهسته ټينانې ب کيم جوين دکه ت) دوو ټه گهرين سهره کي يې فې ريژا کيم ل فان ده څاران ده گهرت بو، ټيک، بو کيمکرنا خزمتين گرديدي ب قهيرانا دارايي څه، دوو، بو دريژاهيا ريکې دنافه را خاني و سا زييې ساخلمه مين دا، ل مليا ده څارونو بازرگان ل پاريزگه ها دهوکې، ټاسټين نه رازيوني ب شيوه يه کي گشتي گه له کا نزمه.

ريژا گشتي يا رازيوني دهر باره ي ب دهسته ټينانې خزمتين ساخلمه مې ل ده څارونو بازرگان ديار دکهن کو

هر ۳ ۴ به رسقده را دگونجن بو گه هشتنا ب

دهسته ټينانې ب شيوې نه ريني (۸٪) کو

گه له ک باشه، ۶۸٪ (۹٪) باشه

ب شيوه يه کي گشتي، هه رچه واپيت، جهگرين، وهک چاډرييا ساخلمه ميبيا تايه ت وهک هاتين کو ټه ه لبرارتنه نا ټينه جيبه جیکرن ژ ټه گهرې کيمبونا شيانين دارايي، لگوره ي گه ننگه شه کرنا گروپين ده ستنيشانکري ټه وا هاتيه کړن دگه ل ناواره يا و په نابهران.

دانايين بهر ده ست ژلايې رټقه به ريبيا ساخلمه ميبيا پاريزگه ها دهوکې ټامازه دکهن کو مه زاختيېن خيزانې ل خزمتين ساخلمه مين گه له ک يا بلند بوي به راوردکرن دگه ل وه لاتين روزه لاتا نافه راست. و ټه ه چهنده بارگرانيه کا بلند ديخيته سهر بودجه يا نافخويا خيزانې.

هه رچه واپيت، يا گرنگه ټاريشين چونا قوتابخانې ژيک جودا بکه ين دنافه را گروپين خو جهان دا: ۱۰٪ ټاواره و ۱۰٪ په نابهران دنافه را ژيې ۶ و ۱۴ ساليې دايه ديار دکهن ب هه بونا ټاريشه يان بو چونا قوتابخانې. هه رچه واپيت، بو په نابهران، ټه ه ټاريشه گه له ک پتر يا هاتيه ديتي ل ټاکري، بهر دهره ش، ټاميدی و شيخان، کو دسر ۳۰٪ بو وان زارو کين في ژيې کو دايه ديارکرن ناچنه قوتابخانې. بو ناواره يان، ټاريشا چونا قوتابخانې کو ب شيوه يه کي بهر ده وام يا سهرکيه ل زاخو، ب ريژا ۲۵٪ بو وان زارو کين نه شيانين بچنه قوتابخانې. بو جفاکې ميقاندار، ټاسټه نگين چونا قوتابخانې کارتيکرنې ل ۲٪ يا زاروکان دکه ت. ل نافا گروپين ژيې ۱۵ بو ۱۸ ساليې، ۱۵٪ يا په نابهران دايه ديارکرن کونه ناچنه قوتابخانې ب شيوه يه کي گشتي، به راوردکرن ۸٪ بو ناواره يان و ۳٪ بو نه دنامين جفاکې ميقاندار دا. بتايه تي، و دوباره، زاخو و ټاميدی پتريا ټاريشين چونا قوتابخانې بو ناواره و په نابهران يا هه ي.

زانيارين گه ننگه شه کرنا گروپين ده ستنيشانکري دگه ل گروپين ناواره يان ل ده څارونو بازرگان پشت راستيا فان دانابا دکه ت. گه له ک خيزانان ټامازه بهه بونا بهر به ستين گرديدي سهر به ت ب دهسته ټينانې خزمتين پيشکيشکري. دريژاهيا ريکې بو قوتابخانې گه له ک هاتو ديارکرن. زېده باري نه شيانانا دانا ليچويان بو څه گوهاستېن. ههروه سا، گه له ک خيزانين ناواره ټامازه ب نه بونا زانيارين چه وانيا تومارکرن زارو کين خو ل قوتابخانې چونکي وان نه دزاني دي پسيار کن و لکيري کن.

۸ پتريا مليا زارو کين ديتو ټاماده بونه ل قوتابخانې ب چ ټاريشه و کيمينه يې مایي ناچنه قوتابخانې ژ بهر ټه گهرين ديتو گرديدانه ب ټاريشين چونا قوتابخانې څه (وهک چونکي ټه و کار دکهن يان ده يکو بابان بريار دايه وان نه به نه قوتابخانې).

۹ دفيا هاتو بتيبي کړن کو ټه ه پسياره کا څه کريه ل دور ب دهسته ټينانې گشتي، پتر پيزانين دي پيدفيين بو باشرکرن ټيگه هشتنا ټاريشين ده ستنيشان کرين وهک ب دهسته ټينانې خزمتين ساخلمه مين بين بنه رته تي، نافنجي، يان خزمتين ټاسټ سټاني.

۴. پیکه گونجانا جفاکی و کارلیکرن دنافهرا جفاکان دا

کارلیکرن دنافهرا گروپان دا

سه لماندن و شاهدین کومکری د گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری ناماژی دکنه ره وشه کا نه ریئی یا کارلیکرن دنافهرا هنده ک ژ جفاکئی ناواریان و جفاکئی میفاندار دا.

کارلیکرن پتریا جارن ل کیمترین ناسته یان نه ریئیه د هنده ک بارودخان دا. بهر به ستین زمانی د بهر چاقن (گه له ک کورد ب عه ره بی نا ئاخفن، و پتریا ناواریان نه کورد ب کوردی نا ئاخفن)، به لئ نه فقه نه تاکه فاکته ره کو کیمبونا کارلیکرن شروفه دکته.

بخیره اتنا ده ستپکی ل سال ۲۰۱۴ ئی هیدی هیدی زفری بو بئ باوه ریئ ده ما کو ناواریی دریز بوو. د هنده ک بارودوخان دا، نه نجامین نه ریئی دیاریون بریا کارلیکرن زاروکان، وه کی هاتیه دیارکرن د فان داخواییت ل خواری دا.

« ئه م بتنی کارلیکرن دگه ل وان دکه یان نه گهر نه و هاتن و وان تشت خواستن. وه کی دی نه م خوه ژ وان دوبردئین چونکی زه لامین مه یا گوتیه مه دقیا هین خو ژ ناواریان دوبریخن و باوه ریا خو پینه ئین.» گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل جفاکئی میفاندار ل دهوکئی (گروپئی ئافره تان).

« ل ده ستپکی ئه م نه گه له ک دنارام بین ب گه هشتنا ناواریان بو شیخان، ده می مه سه روچاقین بیانی دیتین ل ناف باژی ری. پاش پشتی هینگی، ئم بوینه هه فالین نیزیک دگه ل کچین ناواریان، و خیزانین مه نیزیکنر لیه اتن بو تیک ودو.» گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل جفاکئی میفاندار ل دهوکئی (گروپئی کچان).

ژ نه ریئین ناواریان، گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری هه مان نه نجامان نیشادده ن. وان دیارکر کو، پشتی پیشخه ریا دیارکرنا هاریکاری و دلخوایی، میفاندار ی بو سه ده ما نه مانا کارلیکرن دگه ل وان ئیدی. گه له ک پشکدارین گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری وه سا خو تیکه هاندبو کو نه و بیانی نه دنافا جفاکئی خوئی نویدا.

تیکه هشتنا جفاکی دزفرته بو هنده ک بابته، ده می هه ول ده ی بو تیکه هشتنا کارلیکرن دنافهرا گروپین خوچیه ن جیاواز دا.

کومینتین هاتینه وه رگرتن د گه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل جفاکئی میفاندار ل شیخان یی گریدایی بکارلیکرن و پیکه ژیانئ فقه دگه ل ناواریان کو ب شیوه به کن بهر چاف یا پتر نه ریئیه ژ هه ستین گشتی ل نافا گه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری ل دهوکئی. ده ماکو باراپتریا ناواریان ل شیخانئ هه فیه شییا ناساما ئینی و نه ژادی دگه ل جفاکئی میفاندار دا دکهن (مه سیحی و ئیزدی) ریژه کا بهر چاف یا ناواریان ل پاریزگه ها دهوکئی عه ره بین سونه نه.

پشتی

پیشخه ریا دیارکرنا

هاریکاری و دلخوایی،

میفاندار ی بو سه ده ما نه مانا کارلیکرن

دگه ل وان ئیدی. گه له ک پشکدارین

گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری

وه سا خو تیکه هاندبو کو نه و بیانی

نه دنافا جفاکئی

خوئی نویدا.

د گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل جفاکین جیاوایی ئینی و نه ژادی یین ناواریان وه سا هاته تیئینی کرن کو دل ته نگی و گازنده دنافا عه ره بین سونه، جفاکئی میفاندار و کیمینه یین دیتر دا هه نه، کیمینه یین دیتر نه وین ره تکرین ل هه مان جهان بژین دگه ل گروپین دیتر، و بتابه تی عه ره ب، ژ نه گهرئی گازنده یین بوری.

د هه مان ده ما، گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل عه ره بین ناواریان سونی نیشان دا کا چه وا نه و په نایئ دهن کو ل جه کئی فهدر بژین ژ گروپین دیتر و جفاکئی میفاندار چونکی ژ بهر رولئ وان یی بگومان د به فچوتین عیراقن دا.

وان دا دیارکرن کو نه و کارلیکرن بتنی دگه ل نه ندامین خیزانین خوین به رفره هوبین دا دکهن ل پاریزگه ها دهوکئی.

هه ستی ئیمناهیی د ژیا نا روژانه دا

ل سه ر به ره تئ داتایین روپیقتی بتنی به رسفده ره کی دیارکربوو کو هه ست ب نه ئیمناهیی ل جهی خو دکته. نه ف چه نده هه ستی نه ریئینی ئیمناهیی نیشان دده ت (بکرداری هه می خیزانان ئاماژه ب هه سترنا ئیمناهیی ب باش یان گه له ک باش دابو).

بهر چاف وه رگرتنا نه مانا ته نکافکرنا ل سه ر جادی بتنی تاراده یه کئی بهر چاف ریژه ل ده فهرین چرییا وان نافجی هه یه. ل ویرئ، نیزیکی ۴٪ ژ به رسفده را ئاماژه کریه کو نه ندامین خیزانئ رویری ته نکاف کرنئ بوینه _ چ جیاوایی وه سا مه زن نینه ل سه رانه ری گروپین خوچیه ن.

دابه شکرین دنافه را جفاکان دا

هه چه وایبیت، بابه تی وه کی ئیمناهییی، توندوتیژی، پیکفه ژیان دنافه را گروپین خوجهان دا یا بزه حمه ته بهیته ته خمینکرن ل سهر بنه رته تی نه جامین روپفا خیزانی بتنی، ژ بهر سنورداریا لیکولینتی بو فان تیگه هشتا بریا پرسیرانامی. وردینیین پتر هاتینه دیارکرن ژ لاین پشکدارین گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری فه. پشکدارین جفاکی میفاندار دیارکرنه کو خرابونه کا هیدی هیدی یا هه ستین وان بو ئیمناهییی یا هه بی و ب شیوه یه کنی تیکسه را

گریدایه ب گه هشتا ناواریا و په نابهران فه. ب شیوه یه کنی

ئه ف

گشتی، هه ستی کرنا ئیمناهییی یامایه بهیتر به لی، وه ک ناماژه پیگیری د فنی لیه و رگرتنا ل خواری، نافدیرکنا کیمونا کارلینکرنی یا گریدایه ب زنده بونا بیباوهریین دنافه را جفاکاندا.

خالیت هه گریدانه کا

تیکسه ره دنافه را هاریکارین

ئارمانج کری و دل ته نگییا جفاکی، ژ

ئه گهری نه دادپهروه رییا چه وانیا دانا یارمه تیان

ژ لاین ریخراوین جیهانی فه. ههر جفاکه ک

وه سا خو تیدگه هینیت وه ک قوربانن فان

بارودوخان بن بهرچاف وه رگرتن کو ته قاییا

خوجهان بن بهرچاف وه رگرتنا ره سنی

کو ئه و پیدفی هاریکارییی نه.

نوکه مه گه له ک خیزانین ناواریا ل گهره کا خو هه نه، ئه م زانین ئه و کینه، ئه و ژ کیری هاتینه، ژ بهرهندي ئه م هه ست ب ئیمناهییی ناکه یین وه ک بهری نوکه.» گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری (گروپین زه لامان).

گه له ک ناواریان دقیا وان گه ره نتیا ناکنجیونی

ژ ئاسایشی هه بوا [ئاسایشا نافخویی]، ئه فه دئی بیته

ئه گهری ره حه تییی بو مه ده رباره ی مانا وان دناف مه

دا.» گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری (گروپین زه لامان).

پشکدارین گه نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری ژ گروپین دیتر یین ناواریان، وه ک عه رب، تورکومان، یان شه به ک، د هه قبه شن ده مان گرکی دا بو ئیمناهییی و ئاسایشی، نه وه کیه ک، بوغوونه، ناواریه یین کورد. ئه فان گروپان دیارکر کو هاتینه ترساندن ب ئیشاندن، و ناماده بوینه بهرامبه ر ودانین ئیمناهییی ئه وین رویریویونی پشتی ناواریه یین.

هنده ک جاران دبیته ئه گهری هندئی کو خیزان نه هیلیت زاروکئی وان

ناماده بیت ل قوتابخانن ژ ئه گهری ترسا گه فان و هیرشان (هه چه نده داتایین

روپفی نشان نه دایه کو ئاریشه کا گشتیه)، ئانکو دویره که تنه کا زنده تر یا فان

جفاکان و ئاسته نکرنا ههر پیکفه گونجانه کن.

بتنی ۱۳٪ ژ خیزانین جفاکی میفاندار به رسف دابو کو

تاریشین دابه شکرنا گروپان هه نه (۱۸٪) بو

په نابهران، و ۹٪ بو ناواریان، به لی پتریا

ههره مه زن ناماژه نه کریه ب هه بونا

تاریشین مه زن کو پیکفه ژیانن ل

پاریژگه ها دهوکی بیخیته دمه ترسییدا.

بتایه تی، ل ده قهرین چریا وان بلند

ل دهوکی و سیمیلی.

به رسفده رین پتر (نافین ژ ۱۷٪) بو

هه می گروپان) ناماژه ب هه بونا

تاریشه یین پیکفه ژیانن کر بوو. د نافا

فان باژیرین مه زندا، فشار تیخستنا ل سهر

خزمه تان ب توندی هه ست پیکریه و

پیشبرگی ل سهر ده لیقین کاری پتر دژوارتره. وه ک

هاتیه وه سف کرن د به شین داهاتی دا.

سه بارت تاریشین ده ستیشانکری ئه وین فان دابه شونان دنافرین، به رسف

دجیاواوزون ل دویف گروپین خوجهان. به رسفده رین جفاکی میفاندار ناماژی

دکه نه کومه کا تاریشین هه مه ره نگ، هه فبرکیا نه دادپهروه رانه بو ده لیقین

کاری (۵۶٪) یا به رسفده ران ناماژه کر بو فان دابه شوتین هاتینه دیارکرن بو فن

تاریشی بتایه تی) و ریکا کو هاریکاری هاتینه دان بو ناواریان و په نابهران

بتنی (۵۴٪) یه، بو جیاوازیین که لتوری دنافه را جفاکان دا (۴۸٪) یه.

سه بارت ناواریان و په نابهران، به رسفده ران ناماژه بیه ک تاکیی کر بو دوو

تاریشین وه کیه ک: ریکا یارمه تی و هاریکاری تبتت پئ ئارمانج کرن (۵۸٪) و

پیشبرگی ل سهر ده لیقین کاری (۵۲٪) یه.

یاگرنگه تیبینییی بکه یین کو ئه و ریکا هاریکاری پئ تینه دان خاله کا رون یا

دابه شونن دیارده که ت. و ئه ف خالیته هه گریدانه کا تیکسه ره دنافه را

هاریکارین ئارمانج کری و دل ته نگییا جفاکی، ژ ئه گهری نه دادپهروه رییا

چه وانیا دانا یارمه تیان ژ لاین ریخراوین جیهانی فه. ههر جفاکه ک وه سا خو

تیدگه هینیت وه ک قوربانن فان بارودوخان بن بهرچاف وه رگرتن کو ته قاییا

خوجهان بن بهرچاف وه رگرتنا ره سنی کو ئه و پیدفی هاریکارییی نه.

قەزا زاخو، دھۆك، بارودوخىن ژيانى يىن ئاۋارەيان، چىريا ئىككى، ۲۰۱۴ - جوزىف مىركس، كومىسيونا بالا يا نەتەۋىن ئىككىرتى بو كاروبارنى پەنا بەران

5. فاکتەرین پالدانی بین ئه‌رینی و نه‌رینی: ده‌رئێخستن، کوچه‌ری و فه‌گه‌ریان

پالدانا نه‌رینی: ده‌رئێخستنا خێزانان

پالدانا شیلی: کوچکرنا ده‌رفه‌ی وه‌لاتی

پتر ژ ۱۲٪ یا خێزانان هاتینه ده‌رئێخستن د ماوی ۶ هه‌یفین بوریدا (نیزیکی ۳,۵۰۰ خێزانان)، هه‌روه‌سا ۶٪ یا خێزانی پنه‌ابه‌ر (نیزیکی ۵۵۰ خێزانان). نافینا رێژا سه‌دی بو خێزانی جفاکێ میفاندار کیمتره ژ ۲٪ (نیزیکی ۱,۴۰۰ خێزانان) تا راده‌یه‌کی، ده‌رئێخستن پتر به‌ره‌ف دوباره‌بوته‌یه ل ئاکرێ، به‌رده‌ره‌ش، ده‌وکی و سیمیلێ (شیوی ۱۱)'.
 ئه‌گه‌ری پتریا دوسه‌یین ده‌رئێخستن بین گه‌ردینه ب نه‌شیانا دانا کرین فه (۴۹٪ یا دوسه‌یین ده‌رئێخستن) ۱۱. دووهم ئه‌گه‌ری هاتی دیت بو ده‌رئێخستن، بتایه‌تی و ب شیوه‌یه‌کی دوباره‌بوی ل ده‌فه‌رین چریا وان نزم، ئه‌وه کو نیازا خودانی ملکی بو ده‌ستپیکرنا پروژین گه‌شه‌کرین و هه‌لوه‌شاندا ئاقاھییه. کو دیته (۲۱٪ ژ که‌یسین ده‌رئێخستن).

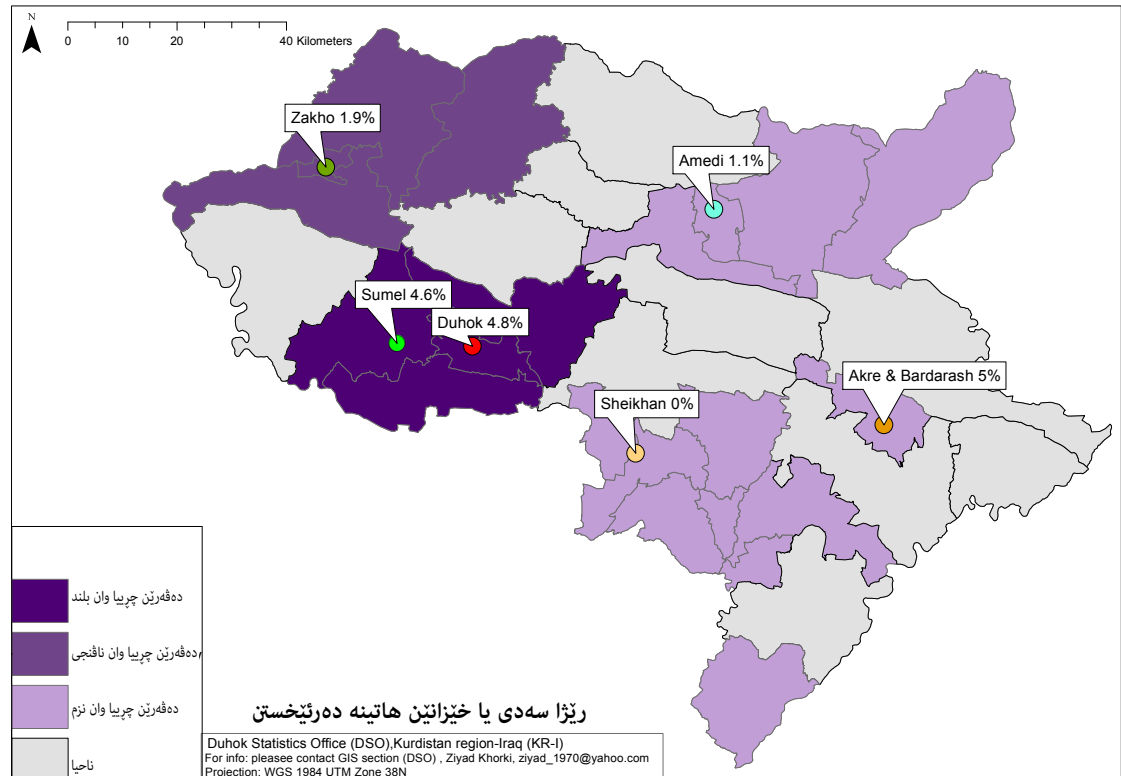
پتر ژ ۱۲٪ یا خێزانان هاتینه ده‌رئێخستن د ماوی ۶ هه‌یفین بوریدا (نیزیکی ۳,۵۰۰ خێزانان)، هه‌روه‌سا ۶٪ یا خێزانی پنه‌ابه‌ر (نیزیکی ۵۵۰ خێزانان).

نیزیکی ۱ ژ ۱۰ یا خێزانان (۷٪) ب کیماتی ئیک ژ نه‌ندامین خێزانی دیارکریه کو پلانه‌کا هه‌بی بو هیلانا یه‌که‌یا خێزانی. نیفه‌کا وان نیاز هه‌بون بو چونا ده‌رفه‌ی وه‌لاتی، بو ئه‌وروپا. ئه‌فه‌ نه‌یا سنورداره‌ بته‌نی بو پنه‌ابه‌را و ئاواره‌یان، به‌لێ هه‌مان رێژه بو نه‌ندامین جفاکێ میفاندار ئاماژه‌ ده‌که‌نه هه‌مان پلان.

به‌رفه‌هه‌بونا ئه‌گه‌ران بو هه‌ول دانا ریکا کوچکرین ئاماژه‌ پێ کریه، به‌لێ پتریا ئه‌وین دیتین ئاماژه‌ کریه دلخوازیی بو لیکه‌ریانا کارکره‌کا باشر، فیکرکه‌نه‌کا باشر، وئیمناهی.

دانا زیده‌تر بین هاتینه پشت راستکرن برییا پشکدارین گه‌نگه‌شه‌کرنا گروپین ده‌ستیشانکری ئه‌وین ئاماژه‌ کری ب بلندبونا ئالیی کوچکرین دماوی دوو سالی بوریدا وه‌ک بارودوخین گشتی ل پارێزگه‌ها ده‌وکی ب شیوه‌یه‌کی زیده‌تر وێران بویه.

شیوی ۱۱. رێژه و سه‌رحه‌م ژمارا خێزانی هاتینه ده‌رئێخستن بو هه‌ر جه‌ه‌کی

۱۰ئه‌گه‌ر بته‌نی رێژا ده‌رئێخستن به‌رجا‌ف وه‌رگه‌رین دنا‌ف خێزانی دکریان فه (ژ بلی وان ئه‌وین خانی هه‌ی یان ده‌جێن ئاکنجیوه‌نه‌کا نه‌فه‌رمی دا دژین)، رێژه بقی ره‌نگییه: ۰.۱۶٪ ژ خێزانی ئاواره، ۷٪ ژ خێزانی پنه‌ابه‌ر و ۶٪ ژ خێزانی جفاکێ میفاندار هاتینه ده‌رئێخستن د ماوی ۶ هه‌یفین بوریدا.
 ۱۱ ئه‌و خێزانی هاتینه ده‌رئێخستن ژ ئه‌گه‌ری نه‌دانا کرێ نوکه ۲۶٪ یا سه‌رحه‌م تێچوین خێزانی بوکری ته‌رخانکه‌ن، کو ئاماژی دهن کو رێژه یا گونجابه‌ بو لێچوین کریین.

پالدانا ئه رېنى: حهز و شيان بو فه گه ريانا جهې ره سه ن

باراپتريا خيزانين ئاواره بوين فه گه ريانا خوه نيشان داينه هندي د شيان دا بيت و حهز هه بيت، هه رچه نده رېژه كا مهزنا ئاواره يا و په نابهران هه تا في ده مي چ هيفيين فه گه ريانى نينن (شيوى ۱۲).

ده رباره ي تيرينين په نابهران، ۷۱٪ ژ خيزانا وان فه گه ريانا

بو سورين ل بهرچاڤ گرتيه، به لى ۲۹٪

(نيزيكي ۲،۷۰۰ خيزانان) حهز نينه بو فه گه ريانى،

ب هه مان شيوه، ۲۲٪ يا خيزانين ئاواره يان

ديسان وان ئەف حهزه نينه بو فه گه ريانى

(نيزيكي ۶،۵۰۰ خيزانان). دناڤا گروپين

ئاواره يان دا ب شيوه يه كى سه ره كى

ئهوين دنه رت دا ژ ميسل هاتين

دلخوازه كا بلند بو نه فه گه ريانى يا

دياركى ب رېژا (۲۳٪)، دده مه كى

دا كو بتنى ۱۰٪ يا وان ژ شنگالى

نه حهزا فه گه ريانى نينه.

وه كى مهرجى فه گه ريانى بو جهې

ره سه ن، بكردار نيزيكي هه مى خيزانان)

بتنى ئهوين دلخوازيا فه گه ريانى هه ي

دايه خويارن كو مهرجى سه ره كى ين

فه گه ريانى، ئازاد كرنا، جهې وان ين ره سه نه. و

دووه م مهرج، هه رچه وا بيت، نيزيكي ۵۰٪ يا

خيزانان تيشك ئېخستيه سه ر شيانا فه گه راندانا مالومولكن

جهې ره سه ن وهك مهرجه كى سه ره كى. ئه فه پتر يا ئاسييه د باهه تين

ياسا و سياسه تى دا هه رده م دده ستين وان خيزانان بخودا نينه. به رسقان چ

جياوازي نين ل دويف كا ئەف خيزانه دنه رت دا ژ ميسلن يان ژ شنگالى نه.

وان ههروه سا پئشبينيا زيده بونا رېژا كوچكرن بو ئه وروپا كريبه ب نيزيكرين ده مي پارتى پيدفى هاته به رده ست بو ئه نجام دانا پلانئ. ههروه سا گه لهك خيزانان دا دياركرن كو ئاريسا دوماهيكى د پيشكيشكرنا چاڤد تريا ساخه لميئ نه گه ره كى سه ره كيبه بو كوچكرن: كو دراستى دا نه شيانا چونا توركييا ئيدى بو ئه گه رين پزيشكى بى فوزه حهز يا زيده بوى بو كوچكرن ب شيوه يه كى به رده وام.

« باراپترا كوركين گه نج وه لاتي ده يلن، هه تا نه گه ر ئه و ل ئاستين خواندنئ

يين باش ژى بن. به لى ل فى دوماهيكى، ده مي ده وله تا

ئيسلامى ل عيراقى وشامى (داعش) هاتى، كچان ژى

ده ست ب چونئ كر. به رى هينگى چونا زه لامان

بتنى بو. فى سالى، ههروه سا، پتريا دبن ژين

۱۸ ساليئ دا به رى نوكه وان وه لاتي هيلاي

بريچه كا نه ياسايى.» گه نكه شه كرنا گروپين

ده ستينشانكرى دگه ل جفاكئ ميفاندار ل

شيوخان.

« گه لهك خيزانن هزرا چونا دره فه ي

وه لاتي دكهن به لى ئه و نه شين فى

پلانئ بجه مينن دقى ده مي دا ژ به ر

ئه گه رين دارايى. هه رگاڤه كا خيزانئ

پارتى پيدفى په يداكر بو چونئ، ئه و

دى فى پلانئ بجه مينن، ئه و دى فى

چه ندئ كهن.» گه نكه شه كرنا گروپين

ده ستينشانكرى دگه ل جفاكئ ميفاندار

ل ده وئى.

هوشدارينن تايهت دڤيت بيتنه دان

سه باره ت كيمي نه يين ئاينى. پترا مه سيحيان

و تيزديان د گه نكه شه كرنا گروپين ده ستينشانكرى

دا هيفيا خو ده ربى بو هيلانا وه لاتي و ليگه ريان ل

چونه كا تيمنا دره فه ي وه لاتي. وهك دايه خويارن دناڤ

گه نكه شه كرنا گروپين ده ستينشانكرى دا، وان ب گشتى دا دياركرن

كو ئه و چ پاشه روژئ ناينن بو خو ل عيراقى و چ هيفى نينه كو بارودوخ باشت

ليبين.

پشتى وان هه مى ژيونا خو ژ ده ستداى و بوينه ئارمانجا دياركرى دناڤا

په فچونان دا، وان دا دياركرن كو وان ئيدى باوه رى ب خه لكئ وه لاتي نه مايه و

چ جارا نه شيانه هه ست ب ئيمناهيئ دناڤ وه لاتي دا بكه ن.

بو فان نه گه ران، يان كوچكرن برىيا قاچاغ يان په ناگه هئ يا دوپاتكريبه دناڤا

فان كيمي نه يان دا.

۱۲ ئەف به رسف دانه ده رباره ي فه گه ريانئ يين تيبينى كرين ل به ر روناھيا ميژوويا راستيا ديروكا ئاواره يا بخورى دا ئه وا چيپوى ل سالا ۱۹۷۰ ئى و ۸۰ ئى، ب شيوه يه كى تايهت ل پاريزگه ها نه يه وا.

گه لهك ئاواره يين نوكه ل ده وئى ميقان ل وى ده مى هاتبونه ئاواره كرن ژلاين رژيما به رئ فه و هاتبونه ئاكنجكرن ل كومه لگه هان (بتايه تى بو تيزديان) ژبه رهنئ، فه گه ريان بو وان كومه لگه هان

نا بيت بهرچاڤ وه رگرين وهك فه گه ريانا 'راست' بو جهن ره سه ن. ئەف باهه ته يئ گرئدايه ب شيانين فه گه راندانا مالومولكين ره سه ن به رى ئاواره بوئى ل سالا ۱۹۷۰ و ۸۰ ئى يان.

ل دور په نابهرا بتایه تی، کو به رسف ب شیوه یه کی په کسان دبه لافکرینه ل سه رانسهر مهرچین شیوا (هاریکاریین دارایی، ئافه دانکرنا مولکی، فه گه راندنا مالومولکی)، دگه ل زیده تر ریژا هاریکاریین دارایی^{۱۳}

هه می نیشاندهر ئاماژئ دده نه درېژبونا دهمئ ئاواره یی هه تا کو هه ز ژئ هه بیت ژ لای خیزانان بو فه گه ریانی. ده فه را شنکالی، بوموونه، نوکه یا هاتیه ئازادکرن به لی دهرده سه ریین نه بونا ئیمنه یی و ویران بونه کا گران دیتیبه. دقئ نمونئ دا بتایه تی. پلانین هه یین بو ئافه دانکرنا باژیره کی نوی بره خ باژیرئ ویران بوی فه.

«ئه س فه گه ریامه باژیرئ خو ل شنکالی. من پشکین بو بارودوخین خو کر. من دیت خانئ من ی ویران بوی و من دیت هنده ک که سوکار یین هاتینه کوشتن ژلایئ ده وله تا ئیسلامی ل عیراق و شامئ (داعش) فه. ده فه ر یا فالو بوو، بتنی هنده ک تیمین راکرنا مینان ل ویرئ کاردکر.» گه نگه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل ئاواره یین (ئیزدییان).

گه نگه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل جفاکئ میفاندار تیگه هشتنا بارودوخان نیشان دا و رازیبونا راستیا فه گه ریانی کو به شه ک ژ پروسه یین هه ره مه زن و ئالوزه. هه می پشکدارین گه نگه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری زانینا بارودوخان نیشان دا دنافا پتیریا ده فه رین ئازادکری کو دئ گرفتین ژیا نا روزانه رووده ن. وه ک ئه نجام، تا راده یه کی دئ کارداتین ئه رینی هه بن بو میفانکرنا خوچه یین ئاواره.

«مه بقیت ئه و مینان یان نه، ئه م دئ سه ره ده ریئ دگه ل وان که یین وه ک میفان هندی ئه و مینان. ئه و نه شین فه گه رن، ژ بهر هندی ئه م تیدگه هین ئه و دقیت مینان خو ئه گه ر ئه و کارتیکرنئ زیده تر ل ده فه را مه بکه ن.» گه نگه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل گروپ جفاکئ میفاندار ل شیخان (گروپ زه لامان).

« هندی ئاواره نه شین بزقرنه چه یین خو، ئه م دئ دبه رده وام بین ل سه ر هاریکارکرنا وان کو چه وا ئه م وان وه ک پارچه ک ژ جفاکئ خو ده دانین.» گه نگه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل گروپ جفاکئ میفاندار ل شیخان (گروپ ئافره تان).

شیوئ ۱۲. به لاقبونا خیزانان ل دو یف هه زئا فه گه ریانی بو ده فه را ره سه ن ۱۳

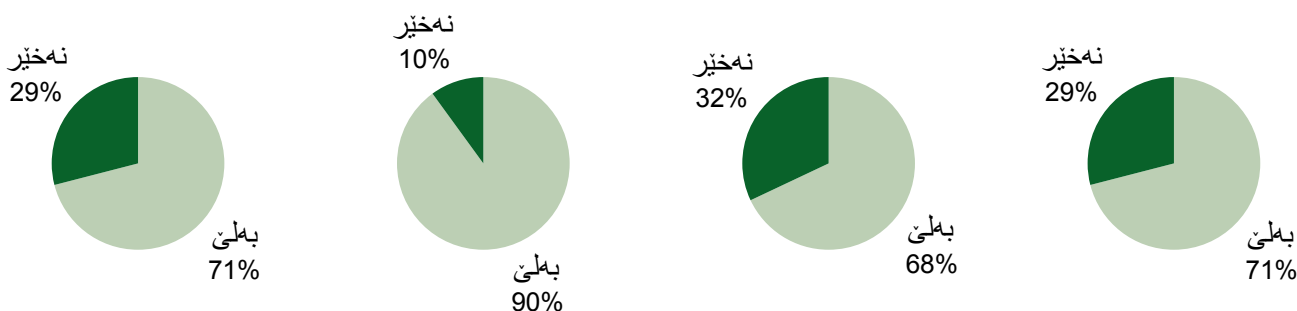
حه زئا فه گه ریانی بوچه ی ره سه ن

قه زایین دیت ل عیراقئ

شنکال

الموصل

سوریا

۱۳ جودا ژ ره وشا سورین، بتن قه زایین عیراقئ یین میسل و شنکال (گریدی ب پاریزگه ها نه یه وا فه) دیار کرینه د شیوه ی دا چونکی ۹۴٪ یا ئاواره یین ده له سه نگان دتین ده فه رین فه گرتیدا یین ژ ئان دوو قه زایین ل عیراقئ هاتینه.

۵. کارکن و دامه‌زاندن ل ده‌قهرین باژیران

گه‌نگه‌شهرن و کورتیا نه‌نجامین سهره‌کی

ریژا خوجهین بیکار، هه‌چهنده، گه‌له‌ک یا به‌رچافه ل سهرانسه‌ری پارژگه‌هی و هنده‌ک گرفتار دسه‌پینیت بو تیکه‌لکرنا فه‌گه‌ریانا وان به‌ر بازارِ کاری فیه.

هه‌چهنده کو جفاکئ میفاندار کیمترین ریژا که‌سین بیکار یا هه‌ی ب شیوه‌یه‌کئ ریژه‌یی، ریژا ته‌مام ۶۷٪ ژ هه‌می تاکه‌که‌سین بیکار ژ جفاکئ میفاندارن دزفریت. پرتیا مایتیکرتین ژیانئ، بقئ رمانئ، کو گه‌له‌ک جارن جفاکئ میفاندار نارمانج نه‌کریینه.

ژلایه‌کئ دیفه، بو مه‌ره‌مین ژیانئ دفتیت به‌رچاف بهیته وه‌رگرتن کو نیفا تاکه‌که‌سین بیکار دنافه‌را ژیب ۱۵ و ۲۴ سالیین دانه. و تیکه‌لکرنا گه‌نجان به‌ر بازارِ کاری تیکه ژ گرفتین ره‌خنه‌گریین رویری پارژگه‌ها دهوکی دبن.

ئاستئ فیکرنئ نه‌وژی هه‌روه‌سا گرفته، ب ریژا ۷۲٪ یان نینه یان فیکرنا به‌ره‌تی بتئ یا هه‌ی و ۲۱٪ نزانن بخوینن و بنقیسن. ل دوماهیکن، ب رمانه‌کا جوگرافی ئامیدی، شیخان و سیمیل نه‌و ده‌قهرن یین پتر رویری پتر یا بلندبونا بیکارییی دبن ژ جهین دیت، دده‌مه‌کی دا کو زاخو ریژه‌کا گه‌له‌ک کیمیا ئاستئ بیکارییی تیدایه.

نه‌فه وئ ئاماژئ دکه‌ت کو که‌رتئ تایه‌ت ل زاخو (باراپتر نه‌فه‌رمییه) شایه‌بو که‌سین خوجهین نوی گه‌هشتین وه‌رگریت، کو ده‌قهرن دیت تیکوشانه‌کا پتر کریه (شیخان و سیمیل زیده‌بوننه‌کا بلندا خوجهان هه‌بو ژ نه‌گه‌ری ئاواره‌یی، و ئامیدی نزمترین ئاستئ پیشفه‌برنئ ل که‌رتئ تایه‌ت دا هه‌بو).

یا دهرباره‌ی کارکرنا ئافره‌تان، ریژا کارکرنا ئافره‌تان گه‌له‌کا کیمه‌وکیم دهره‌ت هه‌نه ل دهره‌فی کارین که‌رتئ گشتی. باراپترا فئ چهندي دغه‌گه‌ریته بو ژیده‌رین پیشه‌رین که‌فته‌شوپیی و بیروباوه‌رین سه‌رحه‌م جفاکان ل دور رولئ ئافره‌تن. پرتیا ئافره‌تان نوکه دژیب کاری دا، ئاواره‌بن یان نه، خواندنئ و نقیسنئ نزانن، کو بکردار وان ژ بازارِ کاری دویردئین.

گه‌له‌ک ئافره‌تین گنج هی‌دی هی‌دی ئاستین خواندنئ یین بلند ب ده‌ستخوفه‌دئین، دی بیته نه‌گه‌ری لیگه‌ریانی بو جونا نافا بازارِ کاری. تیکه‌تا وان دی یا گرنگ بیت بو گه‌شکرنا ئابوری ل ده‌قهرئ، به‌لئ دی بیته نه‌گه‌ری سه‌پاندنا هنده‌ک گرفتار بو بازارِ کارکرنتئ نه‌گه‌ر نه‌فه نه‌مودیرن کرن بیت و نه‌گه‌ر کار نه‌ده‌مه‌جور بن ری بدن بو هاتنه‌نافا ئافره‌تین گنج.

دهوکی مایه‌نه‌و پارژگه‌ه یا کو بلندترین ریژا خوجهان ل کاری دگه‌رن و نزمترین ریژا خوجهین کاردکن به‌راوردکن دگه‌ل پارژگه‌هین دینن هه‌ریما کوردستانئ. لیسیا ئاواره‌یا و په‌نابه‌ران کارتیکرنه‌کا پارچه‌کی هه‌بو ل سهر فان بارودوخان، چونکی کارکن و بیکاری بو جفاکئ میفاندار ب هه‌مان شیوه‌بو به‌ری گه‌هشتنا ئاواره‌یان.

دقی بابه‌تیدا، دفتیت ژیبی کارکرنتئ یی خوجهین ل دهوکی کاردکن به‌رچاف بهیته وه‌رگرتن ب شیوه‌یه‌کئ به‌رچاف ئاستین نزمین خواندنئ هه‌نه (بوموونه ۵۸٪ یا نه‌وجوانین کاردکن چ پله‌یین به‌ره‌تی یین خواندنئ نینن). کارکن بو په‌نابه‌رین سوری، ژ لایه‌کئ دیفه، ب شیوه‌یه‌کئ به‌رچاف یا بلند، ریژه‌بو نه‌وجوانین خوجهین نیر نیژیکی ۷۵٪ یه. ئاواره‌یین کاردکن هه‌مان ریژا جفاکئ میفاندار هه‌یه (۶۳٪ بو زه‌لامان و ۱۱٪ بو ئافره‌تان، به‌لئ ژماره‌کا بلندا که‌سان ل کاری دگه‌رن.

نه‌ف بارودوخه، هه‌چه‌وابیت، قه‌ره‌بوکرنا ئاواره‌یا ب شیوه‌یه‌کئ پارچه‌کی هاتیه‌کرن برییا ب ده‌ستفه‌ئینانا فه‌گه‌هاسنتئ بو که‌رتئ گشتی ژ لاین حکومه‌تا فیدرالیا عیراقئ فه‌بو کارئ وانئ پیشتر ل جهی وان یی ره‌سهن (سهر هندیرا کو بتئ نه‌گه‌ر لکه‌رتئ گشتی کاربکه‌ت).

دینامیکی که‌رتئ تایه‌ت، رویه‌کئ سهره‌کییه د بارودوخین ئاواره‌یا ده‌مئ وئ دریز بویی دا، وه‌ک ئاواره‌و په‌نابه‌ر هه‌رده‌م نه‌شین بو حکومه‌تئ کاربکه‌ن (هه‌چه‌نده ژ بلی هه‌بونا ماموستایان و کارمه‌ندین چاقدیرییا ساخله‌میین).

دیسان ژ، ل پارژگه‌ها دهوکی پرتیا کارکران ل که‌رتئ گشتی کاردکن، ب ریژا ۵۵٪ یا کریکاران د جفاکئ میفاندار دا بو حکومه‌تئ یان بو کومپانیین گشتی کاردکن.

نیفا ئاواره‌یا و په‌نابه‌ران نه‌وین ل پارژگه‌ه کاردکن د که‌رتئ ئافه‌دانکریندا کاردکن، کریکارین ده‌سته‌قئ روزه‌ان د که‌رتئ چاندنئ دا دووه‌م پترین کاری به‌ربه‌لافه. ب رمانا جوگرافی، کارین که‌رتئ تایه‌ت ب شیوه‌یه‌کئ گشتی پتر دهره‌دستن بتایه‌تی ل ده‌قهرن زاخو و ئاکری، هه‌روه‌سا ل سیمیلئ ژ. هه‌روه‌سا ژ نه‌و ده‌قهرن مه‌زنتین لیسیا که‌سین ئاواره‌لئ هه‌ی.

۱. باری کاری یی خوجهان

شروفه کرنا تیگه هان

باری کاری خوجهان هاتیه شروفه کرن برییا سئ نیشاندهرین جیاواز. **تیگه م**، برییا ریژا تاکه که سین دناقههرا ۱۵ و ۶۴ سالییی دا نهوین هاتینه دامه زرانندن د ماوه به کی دا ل هه یفا بهری روپیشی دا یان بوخو کارده کهت یان ژی ب کرئی کارده کهت، ده واما ته مام یان ب شیوه به کئی پچر پچر ('کارده کهت').

پیناسه یا کارکرنی مومونا فی یه: کارکرنا فرمی یان بیکارییا ده مامکدار یا بهر به لافه دنافا فی چارچوقی دا، رامانا وی نه وه کو تاکه که سان چیدبیت کارنه کر بیت هه یقی هه مییی بته مامی، به لی پچر پچر د جهین جیاواز دا، بو هنده ک روژان، د ریازا روپیشی بو فی راپورتی، وه ک فان جوره تاکه که سان یین هژمارتین کارده کن، نه گهر هه تا کو وی / وی بو

تیگه هی

که فنه شوپییی یی

ریژا کارکرنی و بیکارییی

بته مامی نا گونجیت بو

چارچوقی هه ریما کوردستانی و

بو رهوشا ئاواره ییا ئالوز

وه ک یا هه ی

دووه م، برییا ریژا تاکه که سین دناقههرا ۱۵ و ۶۴ سالییی دا نهوین بهری نوکه کار نه کری به لی ب شیوه به کئی چالاک لکاری دگهرن، یان بو جارا ئیکئی یان پشتی کاری خویب به ری یی ژ ده ستدایی ('لکاری دگهریت').

هه فته کئی کار کر بیت دماوی هه یفه کئی دا و نه و ده می مایی بوراندبیت ب لیگه ریانی لکاری. بیکارییا ده مامکدار بقی ئاوابی نه یا دیاره د داتایان دا.

زیده باری فی چه ندی، بوخو کارده کهت دیسان گروهه کئی گهوره کو د گه له ک رهوشان دا چیدبیت بیکارییا نه جیگیر بفه شیریت.

سئیه م برییا ماییا ریژا تاکه که سین دناقههرا ۱۵ و

۶۴ سالییی دا نهوین دهرقه ی هیزا کاری، رامانا وی نه وه کو نه و قوتابییی ده واما ته مامن، که سین نه شیوا نهوین

نه شین کاری بکن، ژنن بهر مالان، که سین زوی خانه نشین بوین، ب شیوه به کئی ئاسان که سین هه ز نه یی کو کار بکه ت. نه ف تاکه که سه نهون 'نه یین چالاک ژ لایئ ئابوریقه' و نا ئینه هژمارتن وه ک به شه ک ژ خوجهی بیکار ('دهرقه ی هیزا کاری'). کومکرنا هه رسئ گروپان یه کسانه بو ۱۰۰٪.

ژبه رهندی، سنورین بیکارییی یا بزحمه ته بیته پیناسه کرن، بتاییه تی چونکی تورین پاراستنی بو که سه کی کو بفرمی به تالیی یان بیکارییی بره گه هینیت نین، وه کی تیتته دیتن ل وه لاتین دیت. ل دوماهیکی، هنده ک سنورداریین زیده تر دگونجن ل سه ر پاریزگه ها دهوکن، وه کی گه له ک ئاواره پوستین خویین گشتی فه گه رانندین ل جهین خویین ره سه ن و نه و موچیین وان دده تی^{۱۴}.

تیگه هنی که فنه شوپییی یی ریژا کارکرنی و بیکارییی بته مامی نا گونجیت بو چارچوقی هه ریما کوردستانی و بو رهوشا ئاواره ییا ئالوز وه ک یا هه ی.

بو فان هه می نه گهرین ل سه ری دیارکرن، شروفه کرنا باری کاری نشیته جییان هاتیه دابه شکرن بو سئ نیشاندهرین ل خوارئ: 'کارده کهت'، 'لکاری دگهریت' و 'دهرقه ی هیزا کاریه'. ره گه ز روله کئی گرنگ دگهریت دفی شروفه کرنی دا، ریژا ئافره تین ژ دهرقه ی هیزا کاری گه له کا بلند هه ک تیتته به راورد کرن دگه ل زه لامان. ژبه رهندی، باری کاری ل قیره هه رده م هاتیه دابه شکرن ل دویف ره گه زی، ویژانینین ل سه ر پشکدارییا ئافره تان د هیزا کاری دا یی هاتیه پیشکشکرن دبه شین بهییت دا.

۱۴ نه و بهر سفده ری روپیشی یی ئاواره، ده می پرسیار ژ وی / وی هاتیه کرن سه بارت باری کاری، چیدبیت وی / وی بهر سفداییت یا کارده کهت، به لی ل جهن وان ره سه ن، نه ل دهوکن. باری کاری وی / وی یی پاراستیه بتاییه تی بو کریکارین گشتی. بو مومونه ماموستا ل نه ینه وا دئ راگه هینیت کو یا / یی کارده کهت و یی بهر ده وام موچه ی وه ردگریت، هه رچه ند هه ب شیوه به کئی دروستی ئیدی کارناکه ت ژ نه گهری ئاواره ییی. ژلایئ ته کنیکی فه، نه ف که سه ل پاریزگه ها دهوکن کارناکه ت. هه رچه واییت، ئاواره ییین دیت چیدبیت دراستییی دا نه و کار بکن وه ک کارکر دنافا پاریزگه ها دهوکن دا. نه ف جوداهییه نه شیت بهیته کرن دگه ل داتایین بهر ده ست یین فی روپیشی.

داتايين ل سهر بارځي كاري

جياوازيين سهره كي ټو ب ريژا تاكه كه سين لكارى دگهرن هيدى هيدى زيده دببت ده مټي ټم ژ ده فهرين چرپيا وان بلندتر دچينه ده فهرين چرپيا وان نزمتر. ل ده فهرين نافبري، ريژا بيكارپي دوجاركييه به اوردكرن دگهل دهوك و سميل ژ ده فهرين ديت، وهك نافين. ريژا سهديا كه سين ژ ده فهرى هيزا كاري ديسان يا بلندتره ل دهوكي و سميلن ژ ده فهرين ديت، ب شيويه كي سهره كي ژ ټه گهرن ژماره كا بلندتره فوتايين ده واما ته مام.

ريژا نافينا تاكه كه سين كاردكهن دناف ده فهرين كاري پروفابلي ل دويځ هه لسه نگاندي، پيگفه وهرگرتا هه روكان، ژيبي نه و جوانين زه لام و ثافرهت و بټ بهرچاف وهرگرتا گروپين خوجهان، ٣٩٪ يه. ټه فه هاتييه دابه شكرن بو ٦٤٪ يټ بو زه لامان و ١٤٪ يټ بو ثافره تان. ټه ف ريژا نافينن پيچه كن كيمتره ژيا پاريزگه هين سليمانبيي و هه وليري، كو ل ٤١٪ يټ دراوه ستيت.

ل دويځ گروپين خوجهان (شيوي ١٣)، ريژه كا گه له كا بلندا كاركرن دنافا

په نابهرين سوري بين نير دا هه يه، بتني ژماره كا بچيكا وان ژ

ده فهرى هيزا كاري نه (بو غوونه كيمييا فوتايين

ده واما ته مام، په ككه فتى، نه بينن چالاك ژ

گروپين دى بين خوجهان). جفاكي ميځاندار

و ټاواره، ب رمانه كا دى، هه مان

پشكدارييا هيزا كاري هه يه، به لن

گروپين ټاواره بان ژماره كا بلندتر يا

تاكه كه سين لكارى دگهرن يا هه ي.

ب شيويه كي به اوردكرنيشه، هژمارا

تاكه كه سين ل كاري دگهرن تا

راده يه كي يا بلنده، وبتايه تي

كارتيكرنن ل خوجهين ټاواره دكه ت.

ل دويځ چينا جوگرافي، هه مټي ده فهر

به ره ف دياركرنا هه مان ټاستن كاركرنن نه ل

نافا خوجهان.

ريژه كا

گه له كا بلندا كاركرنن

دنافا په نابهرين سوري بين نير دا

هه يه، بتني ژماره كا بچيكا وان ژ ده فهرى

هيزا كاري نه جفاكي ميځاندار و ټاواره، ب

رمانه كا دى، هه مان پشكدارييا هيزا كاري

هه يه

جفاكي ميځاندار و ټاواره، ب رمانه كا دى،

هه مان پشكدارييا هيزا كاري

هه يه -

ل دويځ گروپين ژي، نزمترين ټاستن كاركرنن هاتييه ديتن

دنافا گهنجان (١٥٪ يټ وهك نافين بو هه ردوو

ره گه زان)، ب شيويه كي سهره كي چونكي پترييا

وان فوتايين ده واما ته مامن. ټه ف گروپين

ژبي ههروه سا دياردكه ت ريژا بلندتره

كه سين لكارى دگهرن دياردكه ت پتر ژ

گروپين دى بين ژيبي وان مه زنتر،

كارتيكرنن ل پترييا په نابهران و

ټاواره بان دكه ت. ريژا كاركرنن بو

تاكه كه سين ژيبي وان مه زنتر ژ ٢٥

ساليين ب شيويه كي تاييه ت يا

بلنده، نيزيكي ٩٠٪ يټ بو بو زه لامان و

ده وروبه ريځن ١٥٪ يټ به بو ثافره تان.

بهرچاف وهرگرتا جورن كاركرنن بو وان

تاكه كه سين كار هه ين، وهك نافين ٢ ژ ٣ كريكاران

ب كرنن كاردكهن ل ده فهرين باژيران ١٥. پترييا مايين ديت

خودانين كارانه، خودانين كه سپوكارانه (ب رمانه كا دى ب شيويه كي

سهره كي دكانين بچويك هه نه)، و كيمينه بوخو كاردكهن. بخوكاركرن بتاييه تي

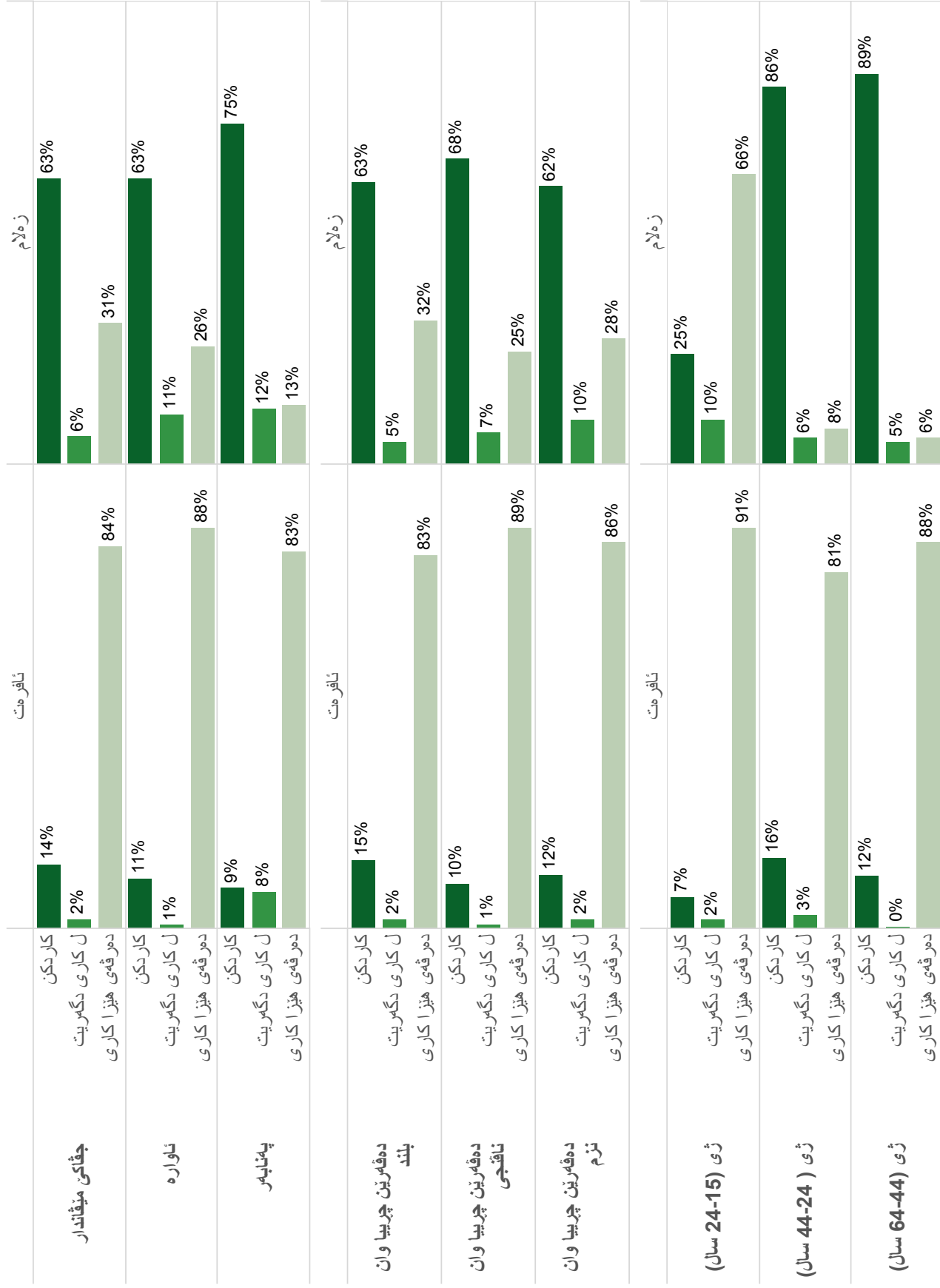
گه له كا ټاشكرايه ل ده فهرين چرپيا وان بلند به لن په يوه ندييا وي كيمتره ل

پاريزگه هين ديتر.

١٥ داتا ههروه سا ديار دكه ن كو پترييا هه ره مه زن كريكارين ب كرنن كاردكهن (د كه رتن تاييه ت دا) ټو دنافا نابوره كي نه فهرمي دا كاردكهن. ريژا كريكارين كاردكهن و گريبه ستا كاري نقيساي هه ي

زيده تر نينه ژ ٨٪ يټ د هه مټي چينين جوگرافي دا.

شيوې ۱۳. بارې تاكه كېسېن دناځه را ژبېن ۱۵ و ۶۴ ساليېن دا، ل دويف ره گوز، گروپېن خوجه، چين و گروپېن ژې دا

۲. شیوازیڼ دابه شبونا کاری ل دویف جوگرافیایی

دهلیفین کاری د کهرتی تاییهت و گشتی دا

پهچه کڼ پتر ژ نیفه کا کارکرنی یابهردهسته د ههردوو دهفهرین چرییا وان بلند و نزم دا ب شیویه کڼ سهره کی د کهرتی گشتی دا (ب ته مامی ۵۵٪) یا خو جهان کاردکه ن بو حکومه تی یان بو کومپانیین کهرتی گشتی). بهروفاژی، ل دهفهرین چرییا وان نافنجی وه ک زاخو، کهرتی تاییهت پتر ژ ۶۹٪ یا دهلیفین کاری ئافراندینه (۳۱٪ بو کهرتی گشتی). شروفه کرن بو دهلیفین کاری کو هاتینه ئافراندن ژ لایئ کهرتی تاییهت فه دهر فهزایه کڼ دا نیشان ددهت کو چ جیاوازیڼ وه سا بهرچاف نینن دپارژگه هې دا (ژبلی ئامیدیڼ، کو ریژه کا کیمیا دهلیفین کاری دکهرتی تاییهت دا دبهردهستن)، دگه ل ب هایین هاوشیوه ل هه می جهان (شیوی ۱۴) هه رجه نده زاخو و ئاکری ب شیویه کڼ ئه رتی لادایه ژ دهفهرین دیترین باژیران (بو نمونه کهرتی تاییهت پتر پیشفه چویه دفان ههردوو جهان (دا).

دهرباری کارکرنی د کهرتی تاییهت دا، هه ر دهفهره کا جوگرافی داخویانیڼ جیاواز پیشکش دکهت. ل دهفهرین چرییا وان بلند، چاندن خودانی کاری سهره کیه د کهرتی تاییهت دا، ژماره کا بهرچافا کارین دهسته قی روزانه ل نیزیك فان جهان دا بینه کت. کهرتی دی یی په یوه نیدار کو ئافه دانکره. ههردوو چاندن و ئافه دانکرن ینکفه نیزیکی نیفا خو جهین کاردکه ن ل کهرتی تاییهت دا ددهت کاری. ل دهفهرین چرییا وان نافنجی، کهرتی پتر پیشفه چوین ئافه دانکرن و فروتا ب کته، ههردوو ینکفه نوبه راتییا نیفا کارکرنی دکهرتی تاییهت دا دکه ن. ئه فه تا که دهفهره یا په یوه نیدار ب هه بونا دهلیفین کاری د کهرتی چیکرنی دا، ههتا خو ئه گه ر چیکرن بتنی ۱۰٪ یا دهلیفین کاری دکهرتی تاییهت دا بیت. ل دهفهرین چرییا وان نزم، ئافه دانکرن ب شیویه کڼ رون کهرتی پتر دپاره، چاندن و

فروتنا کت روله کڼ کیمی هه ی بهراوردکرن دگه ل دهفهرین دیتر. ل کیری ئاواره و په نابه ر کاردکه ن؟ دقیت بهرچاف بهیته وه رگرتن کو بکر دار هه می بتنی دشین کاری ب دهسته خو فه بینن د کهرتی تاییهت دا (ژبلی وان ئاوره یڼ پوست دکهرتی گشتی دا ل جهی ره سن هه ی، ئه وی وی موچه ی وهردگرن، ههتا ب شیویه کڼ نه ری کخستی ژی بیت). ئافه دانکرن کهرتی پتر په یوه نیداره، نیزیکی نیفا که سڼ کاردکه ن ژ ئاواره و په نابه ر ل فان جهان کاردکه ن. چاندن (کریا دهسته قی روزانه) دوهم پترین پیشه یڼ گشتی نه بوکارکرنا ئاواره و په نابه ران، بتاییه تی ل دهفهرین چرییا وان بلند. کهرتی دیتر وه ک فروتا ب کت و کهرتی خورنی یی په یوه نیداره ب خودانی کارا فه، هه رجه نده ب پله یه کا کیمتر.

پهچه کڼ

پتر ژ نیفه کا کارکرنی

یابهردهسته د ههردوو دهفهرین

چرییا وان بلند و نزم دا ب شیویه کڼ

سهره کی د کهرتی گشتی دا. بهروفاژی،

ل دهفهرین چرییا وان نافنجی وه ک

زاخو، کهرتی تاییهت پتر ژ ۶۹٪ یا

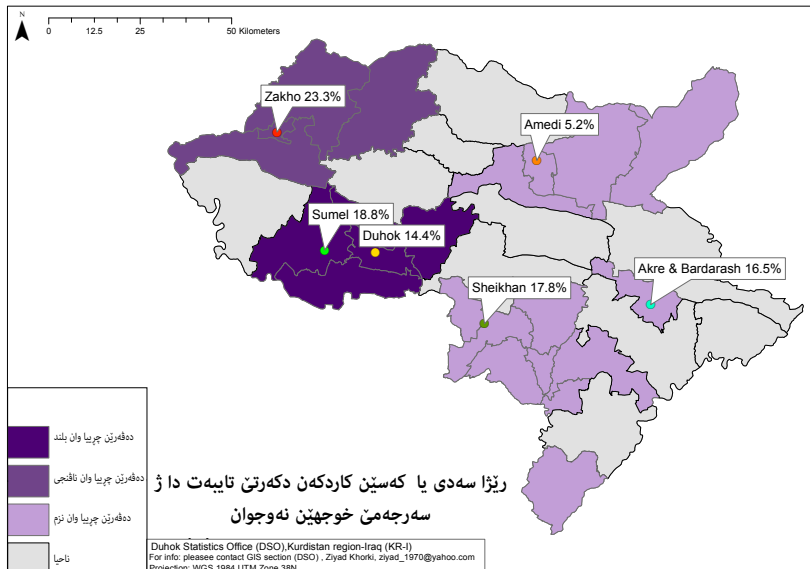
دهلیفین کاری

ئافراندینه

کیماتییا دهلیفین کاری

دهفهرین چرییا وان نزم تاراده یه کڼ بلند ریژا که سڼ ل کاری دگه رن یا بلنده (شیوی ۱۵). ژ لایڼ میژووی فه، فان دهفهران پیشفه چون کیمتر بخوفه دیت بون ژ لایڼ وه بهر هینان، ژیرخانه یا ئابوری و شیانیڼ کهرتی تاییهت. بتاییه تی شیخان، ئامیدی و سیمیل رویری پتر یا بیکاریڼ بوینه ژ جهین دیتر. هه می دهفهرین دیتر هه مان شیوه هه یه - و تاراده یه کی یا کیمه ریژا خو جهین نه شین کاری بینن (ژوان ژی دهفهرین وه ک زاخو، ئیکه ژ دهفهرین لی شییه کا بلندا په نابه ر و ئاواره یان ل دگه ل قی چه ندی شیابه کار که رین زیده تر وه رگریت ئه فه چه نده بو داینه می کڼ کهرتی تاییهت فه دگه ریت).

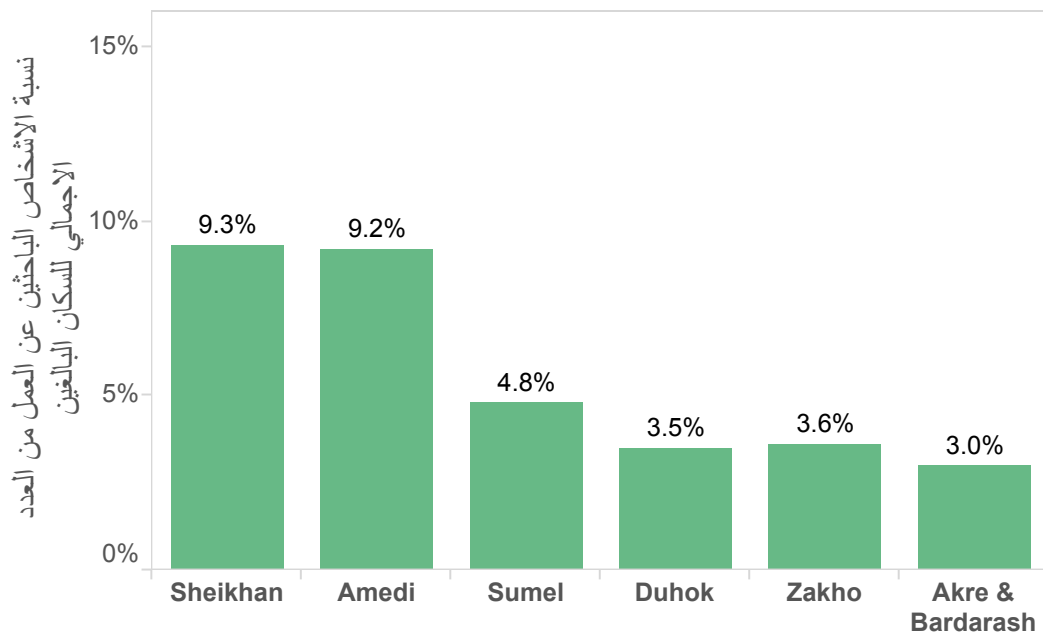
شیوی ۱۴. ریژا سه دی یا خو جهین نه جوائین کاردکه ن د کهرتی تاییهت دا

دیمه نئی باژیری دهوکی، ر. رشید، کومیسوونا بالا یا نهتهوین ئیکگرتی بو کاروبارین په نابهران

شپوئی ۱۵. ریزا سه دییا تاکه که سین ل کاری دگهرن ژ سه رجه من خوچهین نه وجوان ل دویف ده قهرین باژیرین قه زایان

۳. تیکه لکرنا خوجهان بهر ب بازاری کاری

بیکار کینه؟

دگه ل مایا ۱۱٪ یا که سین ژیبی وان مهزتر ژ ۴۵ سالیین. ئەفه وی ئاماژی ددهت کو تیکه لکرنا گه نجان بهر ب بازاری کاریشه ئیکه ژ گرنگترین گرفتار ل پارژگه هئ، بتایه تی ده مئ بهرچاف وهرگرتنا راستیا کو ۵۸٪ یا خوجهین بیکار چ جارا بهری نوکه کار نه کریه و چ شاره زاییا پیشه یی نینه.

گرفته کا دیتر بو تیکه لکرنا خوجهین بیکار ئەوه کو ناستین سامانئ مروفی ی وان گه له کئ نزمه (ل خوارئ پتر یا هاتی گه نکه شه کرن). نیزیکی ۳ ژ ۴ تاکه که سین ل کاری دگه رن چ پله یین خواندنئ یین فه رمی ته مام نه کرینه. بنتئ ۱۶٪ ژ خوجهین بیکار خواندنا دبلوما بلند یاهه ی. زیده باری، ۲۱٪ یا بیکاران نزانن بخوینن و بنقیسن. ئەفه پتر بالکیشانئ دخوازیت ل سهر پیکهاته یا پیشه یی کو ئەفه پتر یا گریدابه بکارین ده ستی.

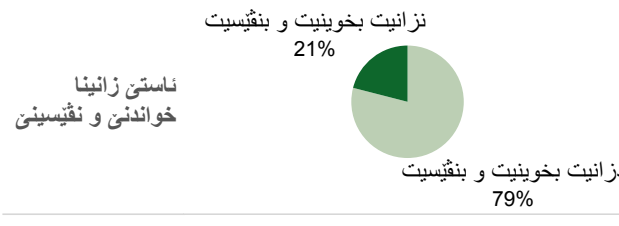
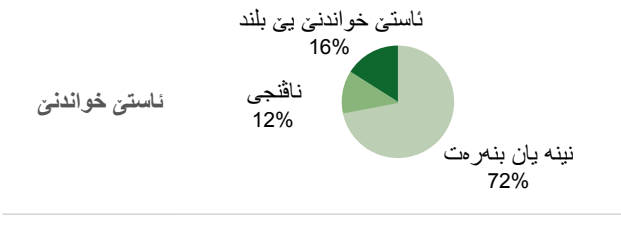
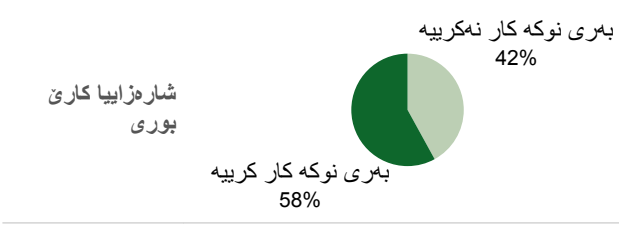
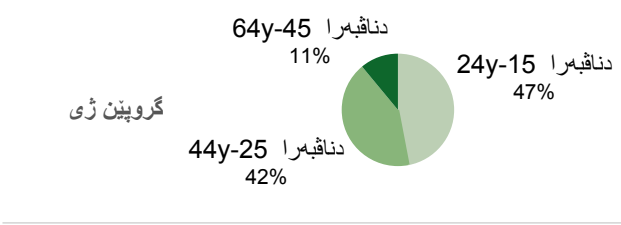
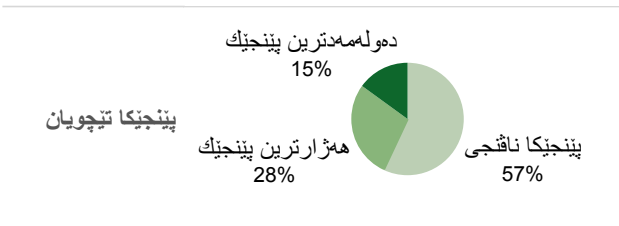
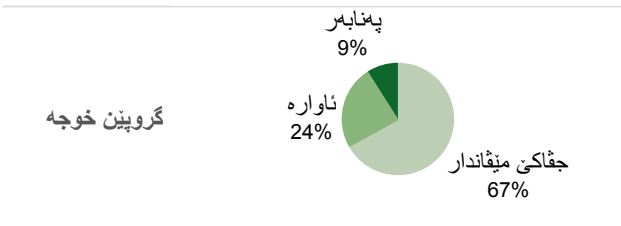
ئهو به شئ خوجهان ئەوین بیکار و لکاری دگه رن ل فیره یین هاتینه پولین کرن بو گروپین دیموگرافی و جفاکی-ئابوری یین جیاواز وه ک گروپین خوجه، ژیی، فیرکرن و شاره زایی، و بارودوخین هه زاریین (شپوئ ۱۶).

هه می تاکه که سین بیکار، نیزیکی ۶۷٪ ژ ئهدامین جفاکی میفاندارن. زیده تر، نیزیکی نیفا وان دنافا چینا نافنجیا جفاکی- ئابوری دانه

هه رچه نده ناستین بیکاریین تاراده یه کی یا بلندتره بو ئاواره یا، وپه نابه را ژ جفاکی میفاندار، ب ژمارین رون پرانییا که سین بیکار سهر ب جفاکی میفاندارن فه نه. ژ هه می تاکه که سین بیکار، نیزیکی ۶۷٪ ژ ئەهدامین جفاکی میفاندارن. زیده تر، نیزیکی نیفا وان دنافا چینا نافنجیا جفاکی-

ئابوری دانه؛ بنتئ ۲۸٪ ژ تاکه که سین بیکار ژ هه ژارترین چینا خیزانانه (۵ پینجه مین پینجیکا تیچویان). دبن روناهیا داتایین دیموگرافی فه، نیزیکی نیفا تاکه که سین بیکار دناقه را ژیبی ۱۵ و ۲۴ سالیین دانه. دووه مهزترین گروپ پیکدئیت ژ تاکه که سین ژیب وان دناقه را ۲۵ بو ۴۴ سالی (۴۲٪ یا تاکه که سین بیکاره)،

شپوئ ۱۶. سالوخه تین گروپین خوجهان ئەوین نوکه ل کاری دگه رن ل ده فهرین باژیران ل پارژگه ها دهوکن

گرفتین سامانی مروقی (پهروهده، شیان و پیشه)

هردوو دهفهرین چریا وان بلند و نرم پتربیا خوجپین خواندهوار دناف دا هه، ددهمکی دا کو دهفهرین چریا وان نافنجی نرمترین ناستین سامانی مروقیه تی دناف دا هه. سهبارت گروپین خوجه، نه نامین جفاکئ میقاندار مهیلې دبه نه هه لگرین بلندترین ناستین فیرکرنې نه ژ دوو گروپین دیتر، هه رچهنده جیاوازی نه هند یا مهزنه.

سهبارت پیشه یان فه، داتا دیاردکن کیمیا هه د حاله تین نیمچه-یان، بتایبه تی، شاره زایین بلند دا (دامکئ ۳). هه تا تا که که سین ناستین فیرکرنه بلند هه ین دراستی دا کاردکن یان د پوستین شاره زایی یان نیمچه شاره زایی دا.

نمازه بقئ هاتیه کرن ل دیف ریژا کیمیا تا که که سین پوستین زانکو یان خواندنیت ته کنیکی هه ین دنافا پوستین شاره زایین بلند دا (۲۶٪) بو جفاکئ میقاندار، (۲۸٪) بو ناواریان). دیاره بتنی په نابهر و ب شیوه په کی به رفره ه پوستین کاری یین بسپوری یین گرتین.

هیزا کاری (جفاکئ میقاندار، ناواره و په نابهر هاتینه کومکرن) باراپتربیا تایهت مه ندبویه ب ناستین نرمین سامانی مروقی.

بو هه ونه، نیزیکی، ۱۹٪ یا تا که که سین کاردکن یان ل کاری دگرن نه ون یین نه خوینده وار. نرانن بخوینن و بنقیسن. پتربیا فان خوجهان د که رتې نأفه دانکرنې و چاندنې دا کاردکن، به لې دیسان ریژه کا به رچا فا شیانین وان یین نرم دنافا پوستین ئیدارینن که رتې گشتی دا هه نه.

زیده باری، ۵۸٪ یا تا که که سین د ناف هیزا کاری دا هه می ناستین بنه رته تی یین فیرکرنې ته مام نه کرینه (تا پولا ۹٪)، ۱۸٪ یا وان ناستی بنه رته تی یین فیرکرنې ب ده ستخوفه ئینایه، ۷٪ یا وان ناستی فیرکرنه ناماده یی ب ده ستخوفه ئینایه، و ۱۷٪ خواندنین زانکو یی ته مام کرینه.

دامکئ ۳. جورئ پیشه یا هاتیه گرتن ژ لاین خوجپین کاردکن ل دویف گروپئ خوجه و ناستی فیرکرنې

سهرجه م	شیانین بلند	شیانین نافنجی	شیانین نرم	ناستی خواندنې	گروپین خوجهان
100%	9%	47%	44%	نینه یان بو پولا ۹٪ (خواندنا بنه رته)	گروپین خوجهان
100%	13%	37%	50%	پولا ۱۲٪ (خواندنا ناماده یی)	جفاکئ میقاندار
100%	26%	47%	27%	زانکو، خواندنین ته کنیکی یان بلندتر	جفاکئ میقاندار
100%	5%	55%	40%	نینه یان بو پولا ۹٪ (خواندنا بنه رته)	ناواره
100%	7%	74%	19%	پولا ۱۲٪ (خواندنا ناماده یی)	ناواره
100%	28%	47%	25%	زانکو، خواندنین ته کنیکی یان بلندتر	ناواره
100%	37%	51%	12%	نینه یان بو پولا ۹٪ (خواندنا بنه رته)	په نابهر
100%	34%	44%	22%	پولا ۱۲٪ (خواندنا ناماده یی)	په نابهر
100%	51%	33%	16%	زانکو، خواندنین ته کنیکی یان بلندتر	په نابهر

تیبینه ک ل سهر پیناسه یا هه به شکه کن پیشه یین: پیشه یین شاره زایین وان بلند پیکدیتت ژ ریقه بهر، خودان پیشه و ته کنیکیان: پیشه یین نیف شاره زاهی پیکدیتت ژ کریکارین ئوفسان (فه رمانه ر)، خرمه ت گوزاری، کریکارین چاندن یین شاره زاء، و کریکارین پیشه گهر: پیشه یین نرم پیکدیتت ژ ئیش پیکه رین نامبران و لیکدانن و پیشه یین سهره تایی. که سین ده ییزین چه کرداردا یین هاتینه دویرئبخستن.

پشکداریا نافرته د هیزا کاری دا

« نه فہ ئو ریکه یا جفاک هزردهت. جفاکی مه قه بول ناکهت نافرته باراپترا کاران بکته، و پتربیا فی چهندي دراستی دا ب زهحه ته بهیته گهورین. نافرته دشین بینه ماموستا و نوژدار. نه گهر نافرته کارکر، دی رویری گه له ک ناسته نگا بیت. خیزانین وان ریکا فی چهندي نادهن، ئان نه ندامین جفاکی دی بجافه کی نهرینی بهری خو دهنه فی چهندي. » گه نکه شه کرنا گروپین ده ستنیشانکری دگه ل جفاکی میفاندار ل شیخان (گروپین کوران).

ههرچه واییت، قهیرانا دارایی یا نوکه و پیدفیا ئینانا داهاتن زیده تر بو مالن ئه وه کو داینه میکین جفاکی دگهوریت و هیدی هیدی دی نافرته تی که ته دناف هیزا کاری دا، وه ک هاتیه دیارکرن د فی به لگی دوماهیین ی ل خواری.

« نه ز دیژم نه یا راسته کو نافرته پشکدارین د هیزا کاری دا ناکهت. مه گه له ک نیشاندهر هه نه کو جفاک یی پیشکفه فنی گه له ک و باشر ژ بهری ۱۵ سالین بوری. راسته کو نافرته نه شیت هه می جورین کارا بکته چونکی ژلاین که لتوریفه نا ئیته قه بولکرن. ئه و نه شین کاربکه ن د خارنگه هان دا و ته کسینی بهاژون. به لئ قهیرانا ئابوری گه له ک خیزانان پالدهت کو بهیلن نافرته تین وان کاربکه ن دا هاریکاریا خیزانن بکته. » گه نکه شه کرنا گروپین ده ستنیشانکری دگه ل جفاکی میفاندار ل دهوکی (گروپین زه لمان).

باراپتربیا نافرته تان د که رتن گشتی دا کاردکه ن (۹ ژ ۱۰ نافرته تان، دراستی دا هه می ژوان نه ندامین جفاکی میفاندارن) دنافا فی که رتی دا، پتربیا نافرته تان د که رتی په روه ردی دا کاردکه ن ب ریژا (۶۶٪) و ساخله می (۸٪). ل که رتی تایهت دا، و چاندن خودانن کارن سهره کییه (۴۵٪ ژ نافرته تان کاردکه ن دناف فی که رتی دا).

ههرچه واییت، ریژا کارکرنا نافرته تان ب شیویه کی نه ناسایی یی نزمه نه بتنی ل پاریزگه ها دهوکی، به لکو ل سهرانسه ر هه ریما کوردستانن.

شروفه کرنا ئیکن بو فی بارودوخی ئه وه کو کیمیا نه گونجانا ناستن فی کرکن یی گونجایی دنافا نه وجوانیت نافرته تان دا. بو نمونه ده رباره ی ریژا زانینا خواندنن و نقیسانن، داتا هه مان شیوه نیشان ددهن، کو ناستین گه له ک نزم هه نه. بو هه می گروپین خوجهان: نیزیکی ۵۷٪ یا نافرته تین مه زتر ژ ۳۵ سالیین نه شین ب خوینن یان بنقیسن. پتربیا نافرته تین کاردکه ن هه بونا ناستین خواندنن یین بلند، وه ک پله یین زانکویین. پشکدارین گه نکه شه کرنا گروپین ده ستنیشانکری نامازه ب فی کرکنن کرپیه، به لئ هه روه سا نامازه کره نهریتین که لتوری وه ک دووه مین به ربه ستن سهره کییه بو نه بونا ریژا بلندا کارکرنا نافرته تان.

6. بارودوخین دارایی و لاوازییا باری ئابوریی خیزانی

گهنگه شه کرن و کورتیا نهجامین سهره کی

لاوازیونا بارودوخین داریین خیزانی ل پارێزگه ها دهۆکی ب شیوهیه کی سهره کی ژ قهیرانا داریا حکومهتا هه رێما کوردستانی هاتییه و خرابونا گشتیا پێشبینین ئابوری یین عیراقی وهك هه می، یا پتر بکته قهیرانین ئاواره یی.

موچین کهرتی گشتی (ههردوو جفاکی میفاندار کاردکن بو حکومهتی و ئاواره هیشتا پارا ژ حکومهتا فیدرال وهردگرن) موچین سالا بوری ب تهمامی نه هاتییه دان ژ نه گهری کورته پینانا بودجه ی و نه ریکخستن و گیروبونین دیت، و خودانین دهسته قان بارودوخه کی نه جیگیر هه یه ژ نه گهری نه مانا ئاسایشا کارکرتی و بلندبونا هه فرکیین.

نافینا تیچوین خیزانی بو هه ر تاکه کی (ئیک ژ پترترین نیشاندهران هاتییه بکارئینان بو لاوازییا خیزانی) دگه هیته \$174 بو هه یفه کی بو جفاکی میفاندار . نه فیه ئیزیکی 40% ژ بلندتره ژ 124\$ د هه یفه کی دا بو خیزانین ئاواره و په نابهران.

هه رچه واییت، نه ف نیشاندهره داینه میکیین نیگه رانیین دغه گریت، کارتیکرتی ل هه می گروپین خوجهان دکته ب شیوهیه کی یه کسانی، ههروه سا نه و جهین جفاکی میفاندار تیدا رهوشه کا گه له ک لاوازه. بتاییه تی، نه و داینه میکیین پیکدئین ژ دوو لایه نان: قهرداری و ژنده ری داهاتی.

یا گریدایی ب قهردارییه، ریزا سه دیا خیزانین پاره قه رکین گه هشتیه ئاستین گه له ک بلند. سه رجه می 59% یا خیزانین په نابهر، 40% یا خیزانین جفاکی میفاندار، و 37% یا ئاواره یان قه ر یین وه رگرتین. قهرداری بتاییه تی ل زاخو یا بلند و ده فیه رین چرییا وان بلند. جفاکی میفاندار ب شیوهیه کی مه زن یی قهرداره ژ نه گهری قه رین ده م دریزین به ری نوکه گریدایی ب کرینا که لوپه لان فه (خانی، وترومییل،... هتد) و هه تا نوکه به رده وامه. ویا گریدایی ب ئاواره و په نابهران فه، پتریا خیزانان پاره قه رکینه بو مه ره مین هه وارکی و کریاران، نه فه، بو دریزه پیکرنا بکاربرنا نافخویی و هاریکاریا دانا کرییی نه.

هه رچه واییت، لایه تین سهره کی یین دیارکرنا چارچوفا لاوازیی ل سهرانسه ر گروپان ژنده رین داهاتینه. ههروه سا جفاکی میفاندار ژی قه دگریت سهره رای هه بونا بلندیه کا ریزه یی یا تیچوین خیزانی. وهك نافین، ئیزیکی 40% یا داهاتی خیزانان وه رگرتی یان په یداکری ل هه یفا به ری روپیفی ژ قه ران یا هاریکاریین خیزانی بون. ژنده رین دیتین داهاتی یین نه به رده وام، وهك ستراتجیا کریاران (وهك فروتا که لوپه لان)، پیکدئیت، وهك نافین، ئیزیکی 7% یی سه رجه می ژنده رین داهاتینه، موچه، دهسته هق، داهاتی که سپوکاری، خانه نشینکر، ژ به رهندی، پیچه کی پتر ژ نیفا سه رجه می ژنده ری داهاتی نافینا خیزانی پیکدئیت.

نه ف لایه نه نه هاتییه گرتن ب نه زمونه کا ئاسان یا تیچوین خیزانی بو هه ر تاکه کی، به لی وهك نه فی بارودوخی، وهك نه جامی قهیرانا دارایی، جهین گه له ک خیزانان 'ئاستین نافنجی یین داهاتی' خیزانا ل سهرانسه ر هه می گروپین دئیخسته د مه ترسییا هه ژارییدا نه گه ر وان پیتفی به رده وام بن ل سه ر دریزکرنا بکاربرنا خو بریا قه ران، فروتا که لوپه لان، هاریکاری، یان داهات ژ کارکرنا وانا یا نه ئیمن.

ل دوماهیکی، نه ف به شه شروفه کرنا لاوازییا خیزانی پێشقه دهت، هه ژارییا بکاربرنی ب کاردئین وهك پیقه ری لاوازیی. نه ف نموونه فاکته رین به شار د لاوازییا خیزانی دا دیار دکته و ریکتی ددهت بو هه لسه نگاندا گشتگیر یا ده فیه رین جوگرافی یا جهین زیده تر لاوازه.

داخوایانین ده رده کفن ژ هه لسه نگانندی ئاماژی دکهنه سی ده فیه رین لاوازییه کا تاییهت هه ی: ئیکه م، ده فیه را گفاشتی دنافیه را شیخان و ئاکرتی دا؛ دووهم، قه زایا زاخو؛ سیه م، ب راده یه کی کیمتر، و سیمیل و ده وروبه رین وئی.

١. بودجیا خیزانی

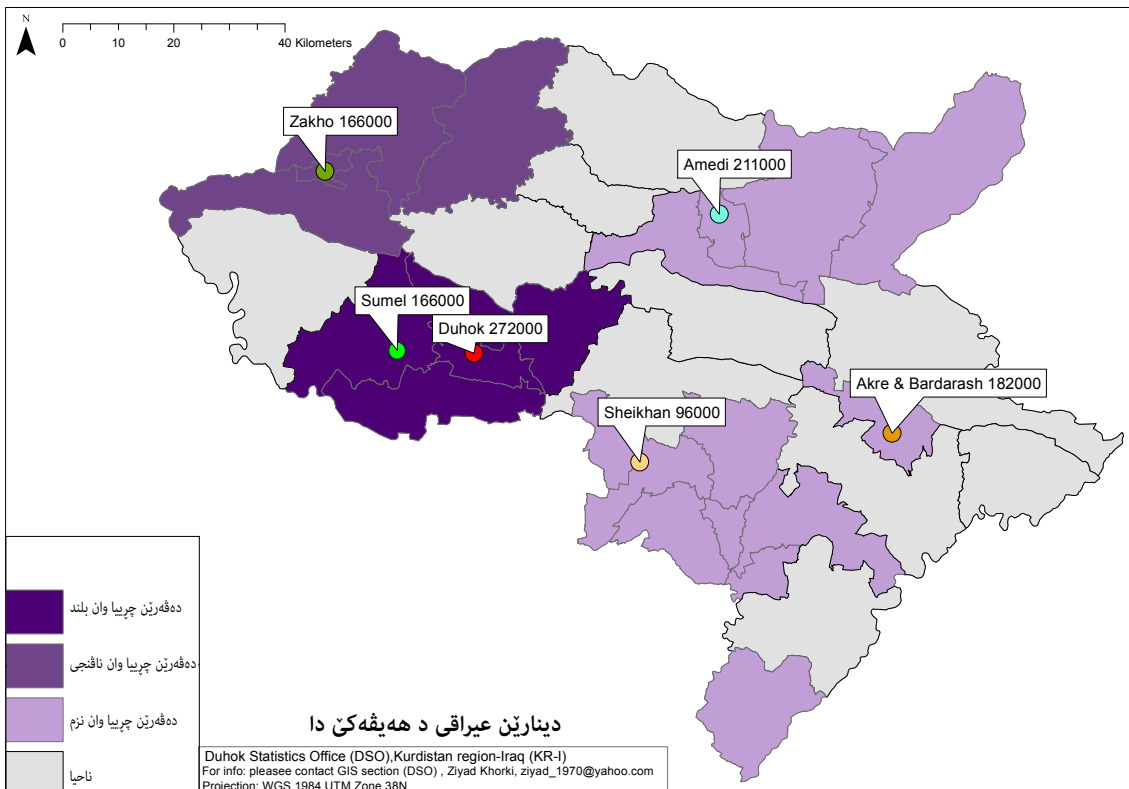
بارودوخین ئابوری ل سەر ئاستی چینان

نافینا تیچوین خیزانی بو هەر تاکهکی، کو پترین پیفه ری بهر به لاقیی هاتینه بکارئینان بو نرخاندنا ستانداردین ژیان، دگه هیته ٢٠٤،٠٠٠ دینارین عیراقی بو هەر هه یفه کئ (١٦٣\$ بو هه یفه کئ) بو ده فهرین باژیرا ل پاریزگه هئ.

بهراورد کرن بو قئ نافینئ، سه نته ری قهزا دهوکئ بلندترین تیچوین ههین بو هەر تاکهکی بهراورد کرن دگه ل ده فهرین دیتر (٢٧٢،٠٠٠) دینارین عیراقی بو هەر هه یفه کئ، (٢١٧\$ بو هه یفه کئ) (شیوی ١٧).

ل سیمیلی بها نیزیکی ٤٠% کیمتره، ئاماژی دکه نه خرابترین بارودوخین کامه رانیی سهره رای نیزیکیا وئ بو باژیری دهوکئ . بهرچا ف وهرگرتنا ده فهرین دیتر، تیچوین هەر تاکهکی ل ده فهرین چرییا وان نافنجی و نزم نیزیکی هه مان نافینه، کو ل نیزیکی ١٦٦،٠٠٠ دینارین عیراقی نه بو هەر هه یفه کئ (١٣٢\$ هه یفه کئ).

شیوی ١٧. نافینا تیچوین خیزانی بو هەر تاکهکی ل ده فهرین باژیران ل دویف قهزاین (داتا ب دینارین عیراقی بو هەر هه یفه کئ نه)

ههردوو

ده فهرین چرییا وان

نافنجی و نزم مهیلی دبن کو بینه

بلندترین ریژا هه ژارترین خیزان ژ

ده فهرین چرییا وان بلند

٣١% و ٣٢% بو خیزانین ده فهرین چرییا وان

نافنجی و ده فهرین چرییا وان نزم، ل دویف

ئیکدا، نزمترین (هه ژارترین) پینجیکا

تیچویان هه نه

ههردوو ده فهرین چرییا وان نافنجی و نزم مهیلی دبن کو

بینه بلندترین ریژا هه ژارترین خیزان ژ ده فهرین

چرییا وان بلند. بتایه تی، ٣١% و ٣٢% بو

خیزانین ده فهرین چرییا وان نافنجی و

ده فهرین چرییا وان نزم، ل دویف ئیکدا،

نزمترین (هه ژارترین) پینجیکا تیچویان

هه نه، ئانکو بتنی ١١% یا خیزانین ل

ده فهرین چرییا وان بلند دژین د

هه ژارترین پینجیکا تیچویاندا نه.

ب پیچه وانه، نیزیکی ٢٧% یا خیزانین ل

ده فهرین چرییا وان بلند د دهوله مندترین

پینجیکا تیچویان دانه.

بارودوخین پیچه وانه راستیه ک پاراستیه ده فهرین زاخو، کو

بتنی کیمتر ژ ١٠% یا خیزانان نوینه راتییا دهوله مندترین پینجیک دکه ن.

بارودوخین ئابوری ل سهرانسهر گروپین خوجهان

دهمى هاتيه ئەزموونكرن بو وردەكارپين زيدهتر ل دويڤ گروپى خوجهان (شيوى ۱۹) داتا جياوازيين بهرچاڤ ددهنه دباركرن دناڤهرا جفاكى ميڤاندار، ئاواره و پهنا بهران يا گرديابي ب دابه شوبنا خيزانان ل دويڤ پينجيكين تيجوين (تينييا متادولوجى ل سهر شروفه كرنا پينجيكان هاتيه پيشكيشكرن د سندوفا ژماره ۱ دا).

خيزانين ئاواره و پهنا بهران گه له كه وه كيه كن سه بارهت تيجوين خيزانى بو ههر تاكه كى، كو ههر دو ب ناڤينا ۱۵۵،۰۰۰ دينارين عيراقى بو ههر هه يڤه كى (۱۲۴ \$ ده يڤه كى دا). ب پينجه وانه جفاكى ميڤاندار ب ناڤينا تيجوين خيزانى بو ههر تاكه كى ژ ۲۱۷،۰۰۰ دينارين عيراقى بو ههر هه يڤه كى نه (۱۷۴ \$ هه يڤه كى نه)، نيزيكى ۴۰% بى بلندتره (شيوى ۱۸).

خيزانين

ئاواره و پهنا بهران

گه له كه وه كيه كن سه بارهت

تيجوين خيزانى بو ههر تاكه كى، كو

ههر دو ب ناڤينا ۱۵۵،۰۰۰ دينارين

عيراقى بو ههر هه يڤه كى (۱۲۴ \$

دهه يڤه كى دا)

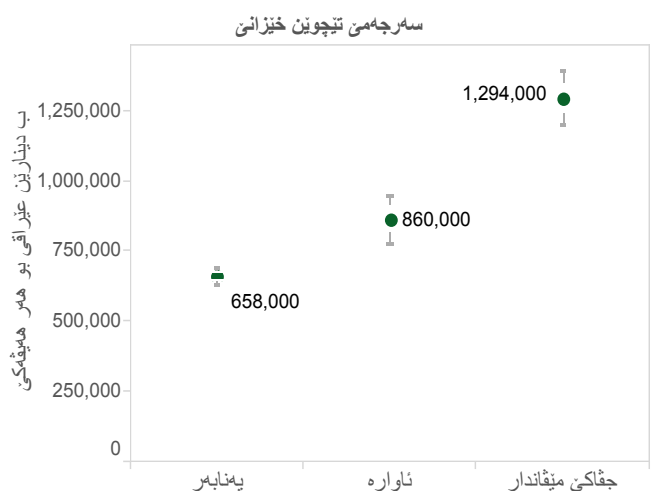
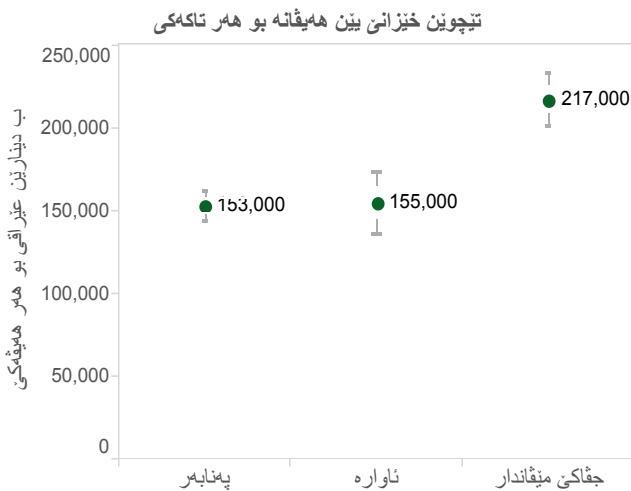
ههرچه واپيت، يا گرنگه تيشكا بيخينه سهر ئاستين نوكه بين تيجويان بو ههر تاكه كى بو جفاكى ميڤاندار كو ب شيوه يه كى بهرچاڤ زمتره ژ ئاستين سالا ۲۰۱۲، بهرى ده ستيپكا په فچونان ل عيراقى و فه يرانا دارايى. ل سالا ۲۰۱۲، ناڤينا تيجوين خيزانى بو ههر تاكه كى ۲۶۵،۰۰۰ دينارين عيراقى بو ههر هه يڤه كى (۲۱۲ \$ بو هه يڤه كى) بون.

ئهف بارودوخه بتاييه تى بو ئاواره يان گرفتن، كو ۴۰% يا ئاواره يان هاتينه كومكرن د دهه ژارتيرين پينجيكدا ل سهرانسهر ده فه رين بازيان (ئهف ره وشه بنتى بو ۱۸% يا خيزانين پهنا بهره و ۱۵% بو خيزانين جفاكى ميڤاندار) ۱۷. ب پينجه وانه، خيزانين گه له كه كيمين ئاواره يا و پهنا بهران دناڤ ده وله مه ندرتيرين پينجيكدا نه (كىمتر ژ ۱۰%) - دراستى دا، خيزانين پهنا بهر مه يلى دبه نه كومكرن د ئاستى ناڤنجى دا (دووم، سييه م و چواره پينجيك)، تا راده يه كى بارودوخين دارايين

بهيز نيشان ددهت.

ئهف خرابوبنا بارودوخين ئابورى بين جفاكى ميڤاندار ب شيوه يه كى ئيكسه ر ب شيوه يه كى تاييه ت ف ه گريته فه بو بهر ده ستتا كيمتر يا داهاتى؛ وه كى هاتيه به گه نكه شه كرن دبه شين ل دويڤدا، پترىيا خيزانان رويبرى برين يان كيمكرنا موچه و ده سته قين خو بوينه دماوى سالا ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶، بتاييه تى ئه گه ر بو كه رتنى گشتى كاربه كن.

شيوى ۱۸. بهراوردىيا تيجوين خيزانى بو ههر تاكه كى و سه رجه م تيجوين خيزانى ل دويڤ گروپى خوجهان

۱۶ شيوه بزاراڤين نافكرى. زاراڤى دروست پيندقيه بهينه راسته كرن و دگه ل بهرچاڤ وه رگرتنا ريزا هه لاسانئ (بلندبونا بهايان)، كو بو فى باهه تى داتايين بهر ده ست نينن.

۱۷ ب شيوه يه كى گرنگى پيداى سه بارهت ئاواره يان، چ جياوازيين راستى نينن دناڤهرا به لافوبنا ل سهرانسهر پينجيكين تيجوين فان خيزانين ئاواره بوين بهرى سالا ۲۰۱۴ و ئه قين ئاواره بوين ژ ئه نجامن په فچونين نوكه بين عيراقى، ئامازى دكه نه نه بونا باشتوبنين ديار بو خيزانين ئاواره بوين نيزيكى ۱۰ ساليين بورى هاتيه بهراوردكرن دگه ل پترىيا ئه وين فى دوماهيك هاتين.

سندوقا ۱. چهوا دئ پینجیکان شروفه کهی

پینجیک

- ئیکهه: 20% دهوله مندترین خیزان
- دووم: 20% دوومین دهوله مندترین خیزان
- سئیهه: 20% خیزانین داهااتی وان ناقتجی
- چوارم: 20% دوومین ههژارترین خیزان
- پینجهه: 20% ههژارترین خیزان

سهرجهه تئچوین خیزان د شیوی ۱۸ ئ دا نشان داپنه و ها تینه دابه شکر بو به ندین تئچویان بین جیاواز تهوین کو بودجیا خیزان پیکدینن (دامکن ۴). دابه شکر تا راده په کی وه که کن بو هه می گروپین خوجهان. به ندی سهره کیی تئچویان تهوی دناقهه را ۲۵% ئ و ۳۹% ئ سهرجهه تئچوین خیزان د کیشیت بو کرینا خوارتینه. به ندی ل دویفدا دانا کرین یان دانا قستت کرینا تشتین ناف مالی په، کو پیکدیت دناقهه را ۲۵% ئ و ۳۳% ئ بودجیا خیزان. ههردوو به ندین، خوارن و کرئ، نئزیک ۷۰% ئ سهرجهه نافینا تئچوین خیزان پیکدینن.

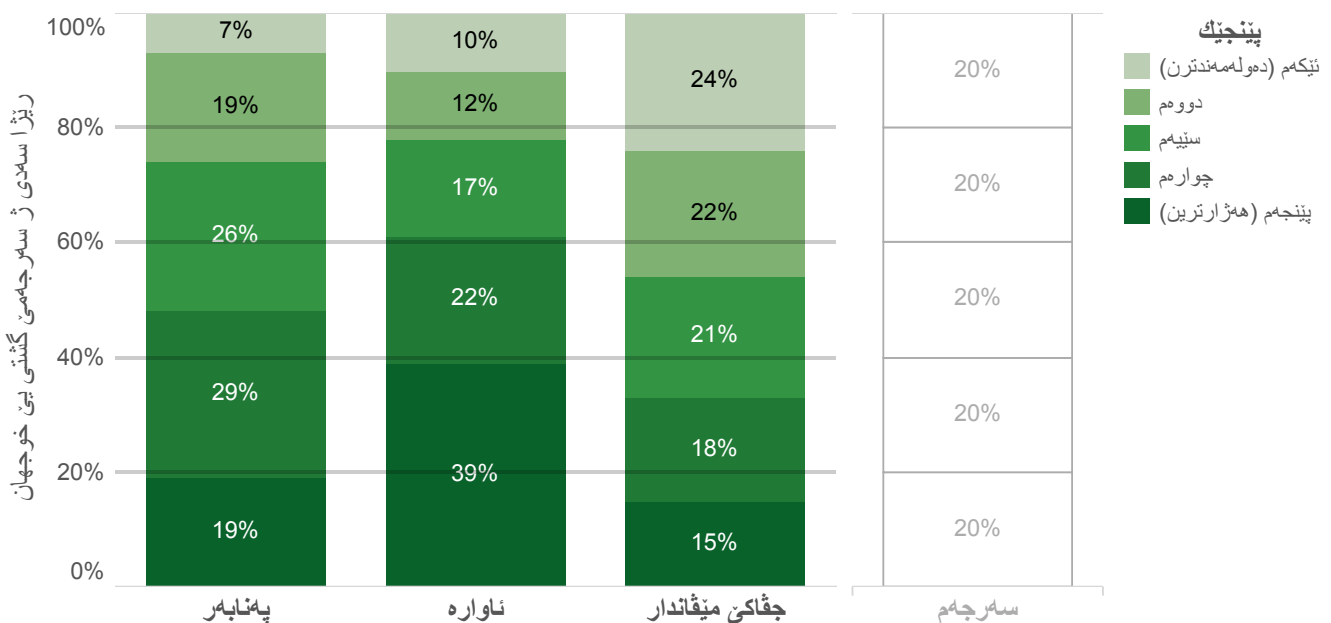
تئچوین دیتر بین په یوه نیدار بو چاقدیریا ساخله میین دگونجن (نئزیک ۱۰% ئ سهرجهه تئچویانه) و سوتهمنی و فه گوهاستن (نئزیک ۶% ئ).

هه رچه وایت، دقیا به رچاف به پته وه رگرتن کو ژمارا ته مام (ب دینارین عیراقیه و بوهر هه یقه کن نه) کوژم تته گهورین بو هه ر گروپه کی: بو نمونه، دهه ت خیزانین ناوارة و په نابهر نئزیک ۶۶،۰۰۰ دینارین عیراقی بو هه ر هه یقه کن و بو هه ر که سه کی (\$۳۷ هه یقانه بو هه رکه سه کی) بو خوارن دمه زین. خیزانین جفاکی میفاندار ۶۰،۰۰۰ دینارین عیراقی بو هه ر هه یقه کن و بو هه ر که سه کی (\$۴۸ هه یقانه بو هه رکه سه کی). هه مان شیوه، سهرجهه تئچوین ساخله می بو هه ر خیزانین ناوارة و ۷۰،۰۰۰ دینارین عیراقی بو هه ر هه یقه کن (\$۵۱ هه یقانه) بو خیزانین ناوارة و ۱۲۵،۰۰۰ دینارین عیراقی بو هه ر هه یقه کی (\$۱۰۰ هه یقانه) بو خیزانین جفاکی میفاندار.

بکارینانا پینجیکان تهوه ریکه کا رافه دار و گشتیه بو به راوردکرنا تایه هه ندین خیزان ب شیوه که ئ ئاماره بی لگوری ئاستین دهوله مندینا وئ، ته فه، دناقهه را خیزانین هه ژار و دهوله مند. ل فیره، پینجیکین تئچویان ها تینه بکارینان. بو هه ژمارتنا وان، هه می خیزان ها تینه ریزکرن ژ دهوله مندترین بو هه ژارترین ل گوری تئچوین وان بین خیزان بو هه رتا که کی. پاش، خیزانین ها تینه دابه شکر بو ۵ گروپین هه مان فه باره هه ی، هه رتیک ژ وان نوینه راتیا ۲۰% ئ یا سهرجهه می دکه ت. ئیکهه گروپ یان پینجیک، پیکدهت ژ دهوله مندترین ۲۰% ئ یا خیزانان؛ دووم پینجیک دهوله مندترین ۲۰% ئ خیزانین ل دیقدا، و هوسا.

دانا فان گروپان دا، دشیان دابه بو شروفه کرن یان خیزان د ناف پینجیکا دهوله مندتر دابه و چ تایه هه ندین جیاوازیین هه نه دهه تته به راوردکرن دگه ل پینجیکا هه ژارتر (وهه ک پتیریا خیزانین دناف دهوله مندترین پینجیک دا بین زه لام سه روک خیزان، دده مه کی دا کو پتیریا خیزانین دناف هه ژارترین پینجیک دا تهون بین ژن سه روک خیزان). ژماره کا تایه هه ندینان بین ها تینه نرخاندن دبه شین داها تی دا.

شیوی ۱۹. به لاقبونا خیزانان ل سهرانسه ر پینجیکین تئچویان، ل دویف گروپین خوجهان

۲. قهرداری

رېژا نوکه یا خیزانین د جفاکې میقاندار دا ئه وین قهر وهرگرتین ۴۰٪ به. رېژه هاوشیوهیه بو خیزانین ئاواره (۳۷٪) یه، ده مې کو بو په نابهران بلندتره، دگه هیته ۵۹٪ یی.

د جفاکې میقاندار دا، مەرهما پتر بهر به لاقبو قهری ئه وه بو کرینا که لوپه لاین دوم درېژ، وه ک ئاکنجیکرن (۳۸٪) ژ سرجه مې مەرهمین قهری، به رده وامییا بکاربرنې وه ک ترومیبل (۱۵٪)، یان دانانا که سپوکاره کی (۷٪) یه. کیمینه یا خیزانین جفاکې میقاندار قهر یی وهرگرتی بو مەرهمین هوارکی و کریاران، وه ک به رده وامیونا بکاربرنا ناخوویی (۱۷٪) یه یان هاریکارییا دانا کریی کو (۵٪) بوو.

بو ئاواره یا و په نابهران ب شیوهیه کی تایهت، خیزانین ل ده قهرین چرییا وان بلند و ناخنجی مهیلی دپنه بو قهرداریا پتر ژ وان خیزانین ل ده قهرین چرییاوان نزم دا. دقان ده قهرین چرییا وان نزم دا، رېژا خیزانین قهر وهرگرتین دگه هیته دبن ۲۵٪ یی دا.

پرانیا خیزانین ئاواره و په نابهر پاره یی قهر کری بو مەرهمین هوارکی و کریاران (۴۲٪) بو به رده وامییا بکارئینانا ناخوویی و ۲۳٪ بو هاریکارییا دانا کرییان-ئاواره و په نابهر پیکفه هاتینه کومکرن). بتنی ۵٪ یا خیزانین قهردار پاره یی قهر کری بو دانانا که سپوکاره کی، ۷٪ بو ئاکنجیکرن، و ۴٪ بو کرینا تشنن بکاربرنې یی دهم درېژ بو ۱۸.

دامکې ۴. سرجه مې تیچوین خیزانې یین هه یقانه هاتینه دابه شکر ل دویف بهندا، ب دینارین عیراقی بو ههر هه یقه کی و ب رېژا سهدی ل سهرانسه ر سرجه مې تیچویان

	سەرجه م	پین دپتر	دانا قهرزی	نویره لکرنا خانن	فیکرن	سوئهمه نی و فه گوهاستن	هیز و ئاف	ساخلمی	کری	زاد	
جفاکې میقاندار	سەرجه مې تیچوین خیزان	134	78	32	84	64	67	124	320	393	سەرجه مې تیچوین خیزان
	رېژا سهدی ژ سرجه مې	8%	4%	2%	6%	6%	6%	9%	25%	34%	رېژا سهدی ژ سرجه مې
ئاواره	سەرجه مې تیچوین خیزان	103	38	32	42	46	38	88	192	279	سەرجه مې تیچوین خیزان
	رېژا سهدی ژ سرجه مې	8%	2%	1%	5%	6%	5%	10%	24%	39%	رېژا سهدی ژ سرجه مې
په نابهر	سەرجه مې تیچوین خیزان	35	10	8	15	30	38	70	215	235	سەرجه مې تیچوین خیزان
	رېژا سهدی ژ سرجه مې	5%	1%	1%	2%	5%	6%	9%	33%	38%	رېژا سهدی ژ سرجه مې

18 تارادهیه کی رېژه کا بلندا خیزانین قهر وهرگرتین دجیاوازن ب کوژمه کی کیم تیچوین ته رخانکرین بو دانا وی قهرزیه (دامکې 4). ئه فه شروفه دکهت کو پرانیا خیزانین پاره قهر کرین ژ تورا خو یا خیزانې یا به رفه هتر پاره یین وهرگرتین.

۳. لاوازییا باری ئابوری ل سهرانسه ده فهرین باژیران

میتادولوجی و خیزان فاکته رین ده ستینشانکرنا ده فهرین لاوازییی

د پتیریا شروفه کرنین لاوازیی دا، لاوازییا باری ئابوری خیزان (لهوما هه ژییاتی بو پروگرامین هاریکارییی وه ک ته فکارییا پارئی کاش) هاتیه نرخاندن ل دویف بهرچاف وهرگرنا فاکته رین ئاستن خیزان (وه ک په ککه فتن، ره که زئی سهروک خیزان، ریژا پالپشتیی، هتد). فاکته رین دیتر کارتیکرن ل خیزان دکن، ژ وان ژی جوگرافی و باری جفاکی-ئابوری، یین هاتینه پشت گوهافتن. چارچوون کاری یی رونکری ل خواری لهوما ههردوو ریبازا کومدکته، فاکته رین ئاستن خیزان و ده فهرین جوگرافی، داکو لاوازییا باری ئابوری تیبگه هن ل سهرانسه ده فهرین باژیران ل پاریزگه ها دهوکی. ئەفه ئیکه م هه وله بو کومکرنا ههردوو ریبازان.

ئەف به شه، ژبه رهندي، نمونه یا ناماری و شروفه کرنا دویفدا پیشفه دبهت ل سهر وان فاکته رین هاتینه پیشبینیکرن کو دی کارتیکرن ل لاوازییا باری ئابورییی خیزان کت. نمونه یا نافدیرکریه د هه فپیچ D دا و نیشان

ددهت ب ورده کاریین مه زنترین هاوکولکین لیژییی، یا کو ئاماژی دکته ئیحتیمالا هه بوئی و قهباری کارتیکرن. ئەف به شی ل خواری ناچیتته دناف گهنگه شه کرنا نامارییا فان کارتیکران بو ههر فاکته ره کی، به لی ئەو پیزانینان ل سهر جیاوازیین دنافهرا خیزانین هه ژارت و دهوله مندتر داییندکته، و جهی لاوازییا باری ئابوری نه خسه دکته. پیکدتی ب ریبازا ده فهرین جوگرافی ئەوا هاتیه ب کارئینان دفی هه لسه نگانندن دا، لاوازییا باری ئابوری یا هه ی ل سهرانسه گروپین خوجهان و لهوما دوپاتی لسهر بالکیشانی بو بهراوردکرنا جوگرافی هاتیه کرن.

فاکته رین خیزانئ ئەوین هاتینه نرخاندن ئەفه نه:

- ره که زئی سهروک خیزان;
- ریژا پالپشتیی;
- قه له بالغیا خانی;
- کرییا هاتیه دان ژ سهرجه مئ بودجه یا خیزان;
- قهرداری بو مه ره مین هه وارکی;
- ژیده رین داهاتی خیزانئ یین نه بهرده وام;

ده فهر / فاکته رین قهزا نرخاندین ئەفه نه^۱:

- پیشفه چوئین که رتن تاییهت;
- دژوارییا قهیرانا دارایی;
- ئاستین سامانئ مروفی;
- بینکاریا گشتی;
- لیشیا خیزانین ئاواره بوین;

نیشانده رین هاتینه بکارئینان دفی نمونئ دا بو دابه شکرنا خیزانئ بو گروپان ل گوری لاوازییا باری ئابوری وان یی چافه ریکری ئەوه کو تیچوین خیزانئ بو ههر تاکه کی (وه کی هاتیه نیشان دان ل شیوی ۱۷). ئەف نیشانده ره ب شیوه یه کئ بهرده وام هاتیه بکارئینان د هه مان هه لسه نگانندن لاوازییی دا^۲.

لاوازییا

باری ئابوری یا هه ی

ل سهرانسه گروپین

خوجهان و لهوما دوپاتی لسهر

بالکیشانی بو بهراوردکرنا

جوگرافی هاتیه

هه رچه واییت، هنده ک سنوردارییی پیشکش دکته بو

تیگه هشتنا لاوازییی ب شیوه یه کئ ته مام و داینه میکیین

گریدایی بقی پیگه هیقه. تاکئ خیزانئ یی هاتیه

بکارئینان بو شروفه کرنا هه ژارییی یان، پتر بتاییه تی،

هه ژارییا بکاربرئی. جوره کئ دیتر یی لاوازییی پتر

نیزیکت گریدابه ب نه رمییا خیزانئیه، یان شیانا

خوراگرتن به رامبه ر شوکان. ژ فی تیرینئ، خیزان

دبیت کو یا لاوازییت، به لی نه ب پیدفی یا هه ژاره:

هه رچه واییت، دبیت کو بکه فیتته دمه ترسییا که تنه

دهه ژارییدا ده مئ بو به رین شوکین ده رفه رودده ن. د

چارچوون حکومه تا هه ریما کوردستانئ دا،

19 ههردو فاکته رین دوماهیکی یین ده فهرین جوگرافی هاتینه دیت داکو ژلای ناماره یه دگرنگ نه بن د نمونه یا ناماری دا. ئەفه وئ نامازی دکته کو ریژا پالپشتیی هه هاتینه دیت دنافهرا فان

فاکته ران دا و رهوشا ژیانا خیزان تاراده یه کی یا هه ژاره. لهوما، نه هاتنه گهنگه شه کرن د فان بهشین ل خواری دا.

۲۰ چارچوون کاری یی ئوردنی بو هه لسه نگانندا لاوازییی، پیشخه ریئ نه نجامین UNHCR بو قهیرانین په نابه ران ل وی وهلاتی، هژمارتن کو تیچوین خیزانئ وه ک جیگر بو ده ستینشانکرنا وان خیزانین هاریکارییی دخوان. نمونه یین UNHCR ل مسر و لوینان ل دویف هه مان چارچوون کاری دچن.

ئەفە جەنن دودلیی یە بو هەمیان پێکفە، بو نمونە، خیزانین جفاکئ میفاندار تا رادەبەکی تیچوین وان بو هەر تاکەکی دبلندن، بەلئ دراستیدا گەلەک خیزان کەتینە دبن برینین مۆچەیفە و دایە دیارکرن کو ئەو ستراتیجیین نەریینین کریاران یئ جیبەجئ دکەن داکو ناستین تیچوین خو ب پاریزن. دریزە کیشانا فان بارودوخان چیدبیت خیزانئ بکەتە دبن مەترسیا قەرداریا گران فە، نەشیانا دانا کریئ، دەرتیخستنا محتمەل و فەگواستن بو قەزایین کیمتر دەولەمەند. هەمان بارودوخ رویرووی خیزانین ئاوارەو و پنا بەران بوینە.

گریمان، ئەف جوری دوماهیکیئ یئ لاوازیی ب شیویەکیئ دروست نە هاتیە پیشان ل دویف تیچوین خیزانئ بو هەر تاکەکی، بو ئەگەرین ل سەری دیارکرن. هەرچەوابیت، هەندەک گەنگەشە دابینکرینە د بەشین ل خواری دا ل سەر فاکتەرین دەستیشانکری یین پتر گریدای ب نەرمیاتیئ فە، وەک ژیدەرین داهااتی نەیی بەردەوام.

قەزا زاخو، دەۆک، بارودوخین ژیانئ یین ئاوارەیان، چریا ئیکن. ۲۰۱۴، جوزئف میترکس، کومیسوئا بالا یا نەتەوین ئیککرتی بو کاروبارین پەنابەران

لاوازييا بارى ئابۇرى و ره گز

تاستىن تىچوپىن خىزانى بو هەر تاكهكى ب شىويهكى بهرچاڭ دجياوازن دناقهرا خىزانىن ژن سەروك خىزان و خىزانىن زهلام سەروك خىزان. ب شىويهكى تايهت، بهلاقبونا خىزانان ل سەرانسەر پىنجكىن تىچوپان نىشان ددەن نىزىكى ۴۷% ژ خىزانىن ژن سەروك خىزان كومدبن دناڧ دوو هەژارتىن پىنجىك دا و ب شىويهكى بهرچاڭ كىمتر هاتىنه گونجاندىن دناڧ پىنجكىن دەوله مەندتر دا (شىۋى ۲۰).

بهلاقبونا

خىزانان ل سەرانسەر

پىنجكىن تىچوپان نىشان ددەن

نىزىكى ۴۷% ژ خىزانىن ژن سەروك

خىزان كومدبن دناڧ دوو هەژارتىن

پىنجىك دا و ب شىويهكى بهرچاڭ

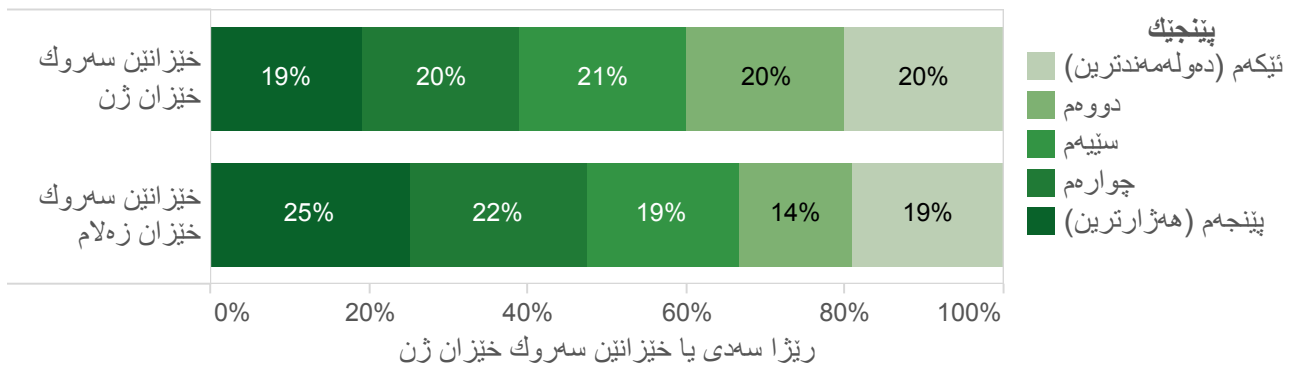
كىمتر هاتىنه گونجاندىن دناڧ

پىنجكىن دەوله مەندتر دا

هەژارتىن سەروك خىزانىن ژن ديسان وان ژى تايه مەندى هەيه تاراده يهكى وان سەروك خىزانىن گەنج هەنە (دبن ژى ۴۰ سالىي دا) يان قەبارى خىزانى ژ ۷ يان ۸ ئەندامان پىكدتت، وهك نافيى دا، ئەڧه يى پىچەوانه به بو خىزانىن تاراده يهكى دەوله مەندترىن ژن سەروك خىزان، كو سەروك خىزانىن ژىن وان مەزنترىن هەين و نافيى قەبارى خىزانى ژ ۳ بو ئەندامان پىكدتت.

ژلايى جوغرافى ڧه، دىبىت بهيىتە تىبىنى كرن كو دەڧهرا سىمىل و زاخو رىزه كا بلندا سەروك خىزانىن ژن هەنە دەمى هاتىنه بهراوردكرن دگەل دەڧهريىن دىتر دا (شىۋى ۲۱).

شىۋى ۲۰ . سەروك خىزانىن ژن هاتىنه دابهشكرن ل دويف پىنجىكىن تىچوپان

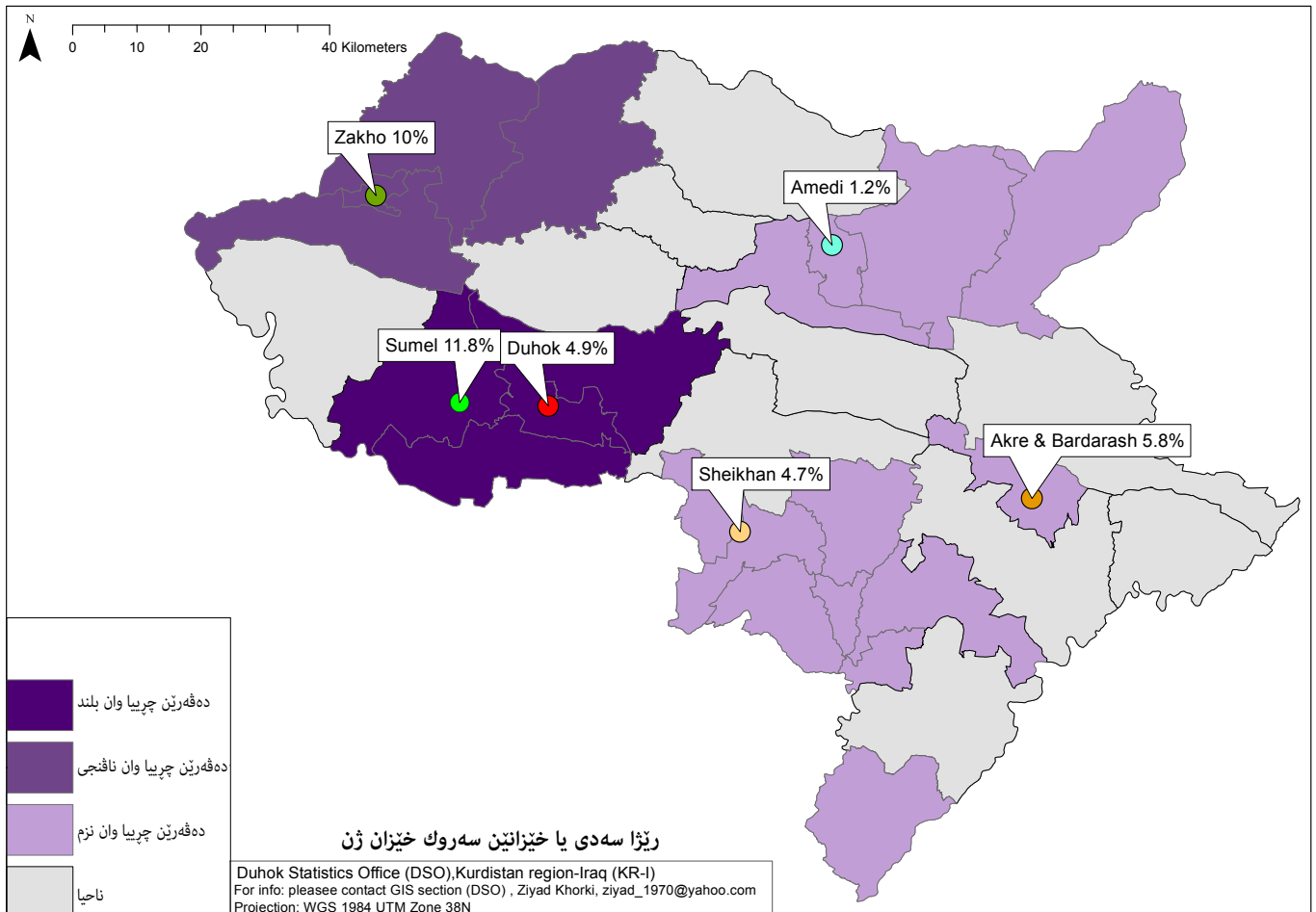
تىبىنى: دەڧهريىن ئاواره يهكا بلند (سىمىل، شىخان و بەردەرەش / ئاكرى); دەڧهريىن ئاواره يهكا نافيى (زاخو); دەڧهريىن ئاواره يهكا نرم (دهوك و نامىدى).

لاوازییا باری ئابوری و ئەندامین پالپشت

خیزانین لاوازییه کا گه له ك بلند هه ی دشیته بهیته تاییه تمه ندیکرن وهك هه بونا، بو نموونه، ب کیماتی هه بونا ۲ ئەندامین پالپشت بو ههر ئەندامه کئ نه یئ پالپشت. ژلایئ جوگرافی فه، خیزانین ئەف تاییه تمه ندیه هه ی ب شیوه یه کئ بهردهوام پتر تینه دیتن ل ده فه را زاخو. ل ویرئ، نیزیکی ۲۲٪ ژ خیزانین ئەندامین پالپشت هه ین دوچارکی هندی وهك یئ بئ پالپشت.

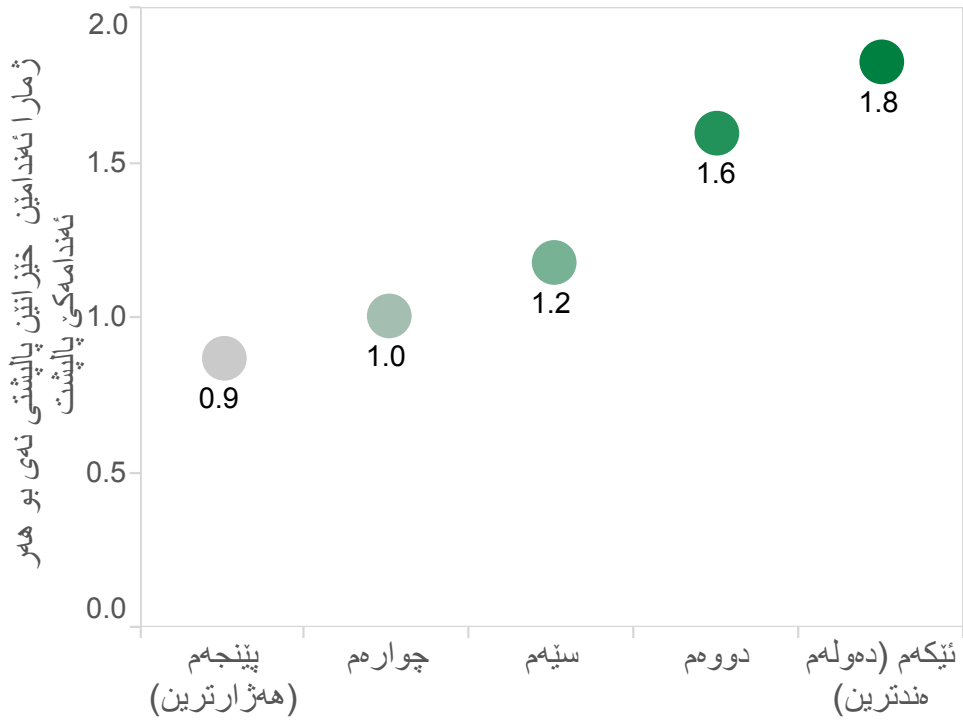
ژمارا ئەندامین پالپشت دنافا خیزانئ دا (بو نموونه یان دبن ژین ۱۵ سالیین دا یان دسه ر ژین ۶۴ سالیین دا) ههروهسا ده ستینشانکه ره کا بهرچا فه بو بارودوخین وئ یئ دارایی. ب تیکه هه کئ ئاسان، خیزانین هه ژارتر تاییه تمه نندن ب هه بونا پتر یا ئەندامین پالپشت تاراده یه کی ژ خیزانین دهوله مندتر. بو نموونه، خیزانین دهه ژارترین پینچیک دا دراستیدا پتر ئەندامین پالپشت هه نه د یه که یا خیزانئ دا ژ ئەندامین بئ پالپشت. دنافا دهوله مندترین پینچیکدا، نیزیکی ۲ ئەندامین بئ پالپشت وهك نافیین بو ههر ئەندامه کئ پالپشت. (شیوئ ۲۲).

شیوئ ۲۱. نه خشه کیشانا سه روک خیزانین ژن ل پارێزگه ها دهوکی

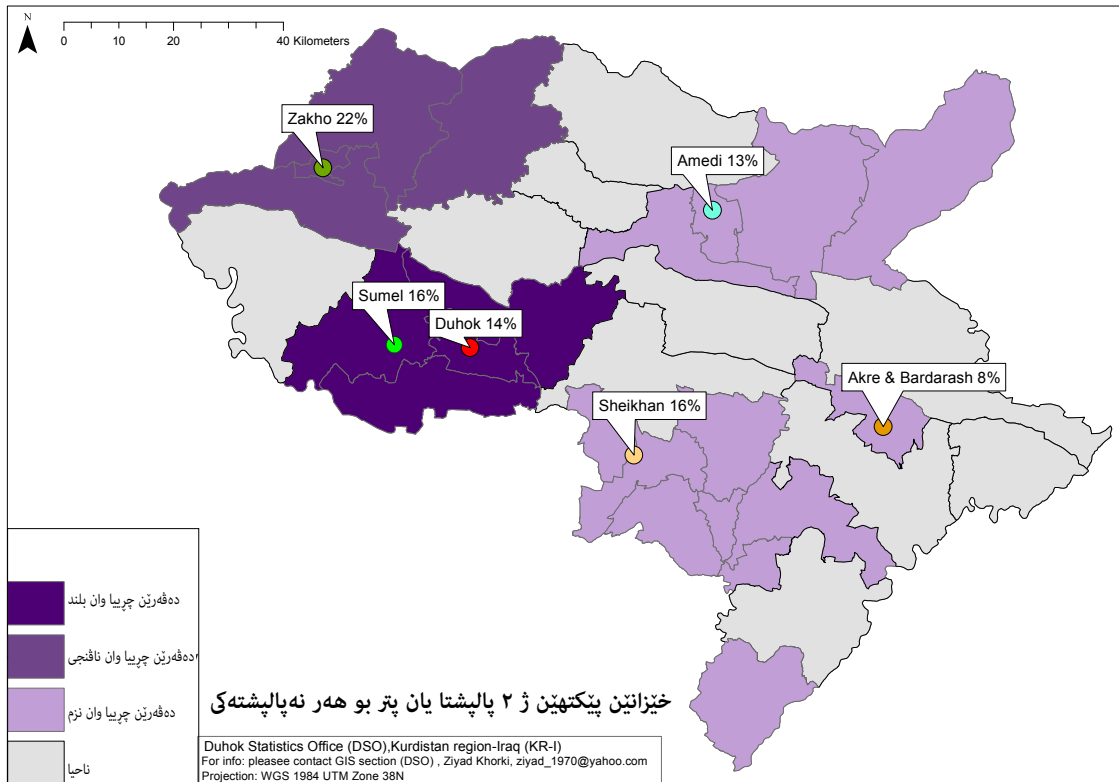

شێوی ٢٢. ریزا پالپشتیا خیزانی هاتییه به لافکر ل دویش پینجیکین تیچویان

پینجیکین مهزاختنی

شێوی ٢٣. نهخشه کیشانا خیزانی دگه ل ریزا پالپشتین ئهوا تارادهیهکی یا رهخنهگر

تیبینی: دهفهرین ئاوارهیه کا بلند (سیمیل، شیخان و بهره رهش / ئاکری); دهفهرین ئاوارهیه کا ناقدجی (زاخو); دهفهرین ئاوارهیه کا نرم (دهوک و ئامیدی).

لاواڙيا ٻارڻي ٽاٻوري و قهله بالغيا جهڙي ٽاڪن جيونڙي

ريڙا

بو نمونه، ريڙا نافيني بو خيزائين د دهوله مندترين پينجڪدا ڪو پيڪڊيٽ ٽ ۱,۲ ڪهس بو هر ٿوره ڪي، ددهمه ڪي دا بو وان ٿه وڻن د هه ٿارترين پينجڪدا، ريڙه ٽيزيڪي دوجارايه، ۲,۶ ڪهس بو هر ٿوره ڪي (شيوي ۲۴).

ريڙا ٿه ندامين خيزائين بو هر ٿوره ڪي دخانيدا (ٽ بلي سهرشويان) هاتيه بڪارئينان ل ڦيره وه ڪ جيگر بو نرخاندا ڪارٽيڪرنا بارودوخين خاني و قهله بالغيا محتمه ل سر ڪامه رانيبا بارودوخين دارابي.

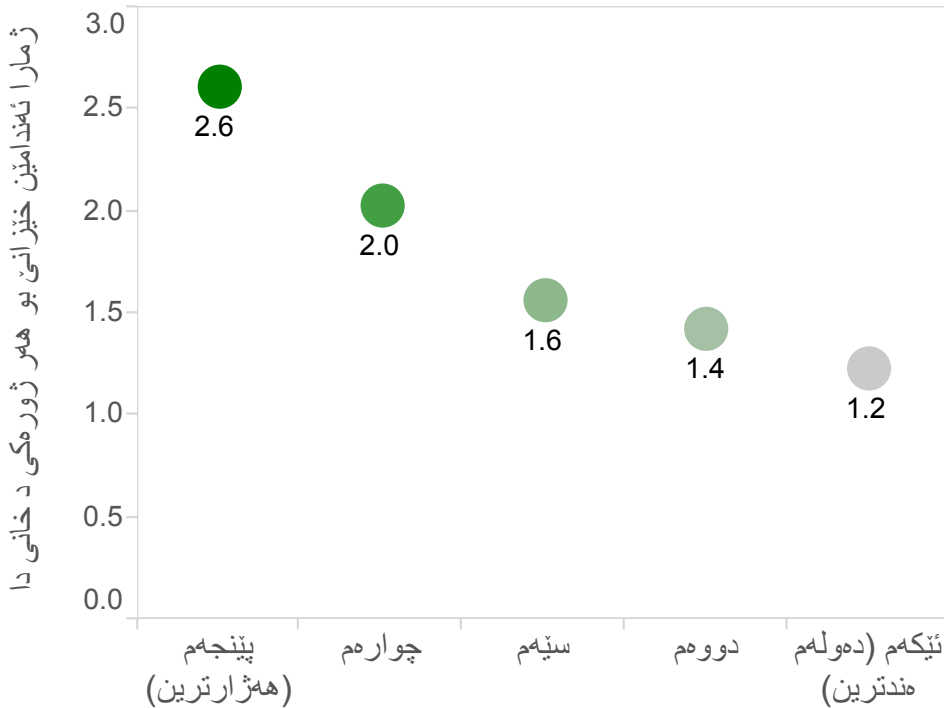
نافيني بو خيزائين د دهوله مندترين پينجڪدا ڪو پيڪڊيٽ ٽ ۱,۲ ڪهس بو هر ٿوره ڪي، ددهمه ڪي دا بو وان ٿه وڻن د هه ٿارترين پينجڪدا، ريڙه ٽيزيڪي دوجارايه، ۲,۶ ڪهس بو هر ٿوره ڪي

ٿبهه هندي، بارودوخين قهله بالغين ٿهوا ڪو دڦيا هاتبا ده ستنيشانڪرن ل دويڻ ۳ ڪهسان بو هر ٿوره ڪي ٿه ڦه باراپتر ل شيخان هاتيه ديتن (۳۱٪) ٿه ڦه زابن ديتر (شيوي ۲۵). نافين ل سه رانسهر ده ڦه رين باٿيران ل پارٿرگهه ۱۱٪ يه.

داتا پيشنياز دڪن ٿماره ڪا بلندتر يا ڪهسان بو هر ٿوره ڪي ٿامارڙي دڪه ته هندي ڪو خيزان هه ٿارتره ٿي ديتر، ڪونٽرولڪرنا گوھيرڪين ديتر.

شيوي ۲۴. ريڙا ٿه ندامين خيزائين بو هر ٿوره ڪي ل دويڻ پينجڪين ٽيچويان

پينجڪين ٽيچويان

لاوازییا بارئ ئابووری و کرێکرن

لاوازییا دارایی یا بارئ خیزان ديسان هاته شروفه کرن دگه ل وی گوژم هاتیه دان بو کرئ وهک ریزهک ژ سه رجه م تپچوین خیزانئ. شروفه کرنا نامارهیی ئاماژئ دکه ته په بوه ندییا دناقهه را ئه و خیزانین ریزه کا بلندتره سه رجه م تپچوین خو بو کرئ ته رخانده کت و تاراده یه کی دبارین هه ژارترا دژیت. و تابه تی، خیزانین د هه ژارتین پینجیکین تپچواندا وهک نافین تیزیکی ۳۵٪ یا بودجئ خو بو کرین ته رخانده کت، دده مکی دا کو ریزه ۲۳٪ یه بو ئه و خیزانین د دهوله مندترین پینجیکدا (شپوئ ۲۶).

ب

شپوهیه کئ گشتی یا

رون و ئاشکرایه کو ته رخانکرنا

نیقه ک یان پتر ژ سه رجه م تپچویان بو کرئ

دشیت بهیتته هژمارتن وهک بارودوخه کئ نیگه ران

و ره خنه گر

ریزه ب شپوهیه کئ ره خنه گر یا بلند ل ده قه را

شپخان. ۴۴٪ یا خیزانان پتر ژ نیقا

سه رجه م تپچوین خو بو دانا کریی

بکاردئین

ب شپوهیه کئ گشتی یا رون و ئاشکرایه کو

ته رخانکرنا نیقه ک یان پتر ژ سه رجه م

تپچویان بو کرئ دشیت بهیتته هژمارتن وهک

بارودوخه کئ نیگه ران و ره خنه گر. وهک

نافین، ۱۱٪ یا خیزانان ل سه رانسهر

ده قه رین باژیران دقان بارودوخان دانه-

ته ف ریزه وان خیزانین کرئیان نه دهن ژئ

ناگریت و دوردکته. ریزه ب شپوهیه کئ

ره خنه گر یا بلند ل ده قه را شپخان. ل و پری،

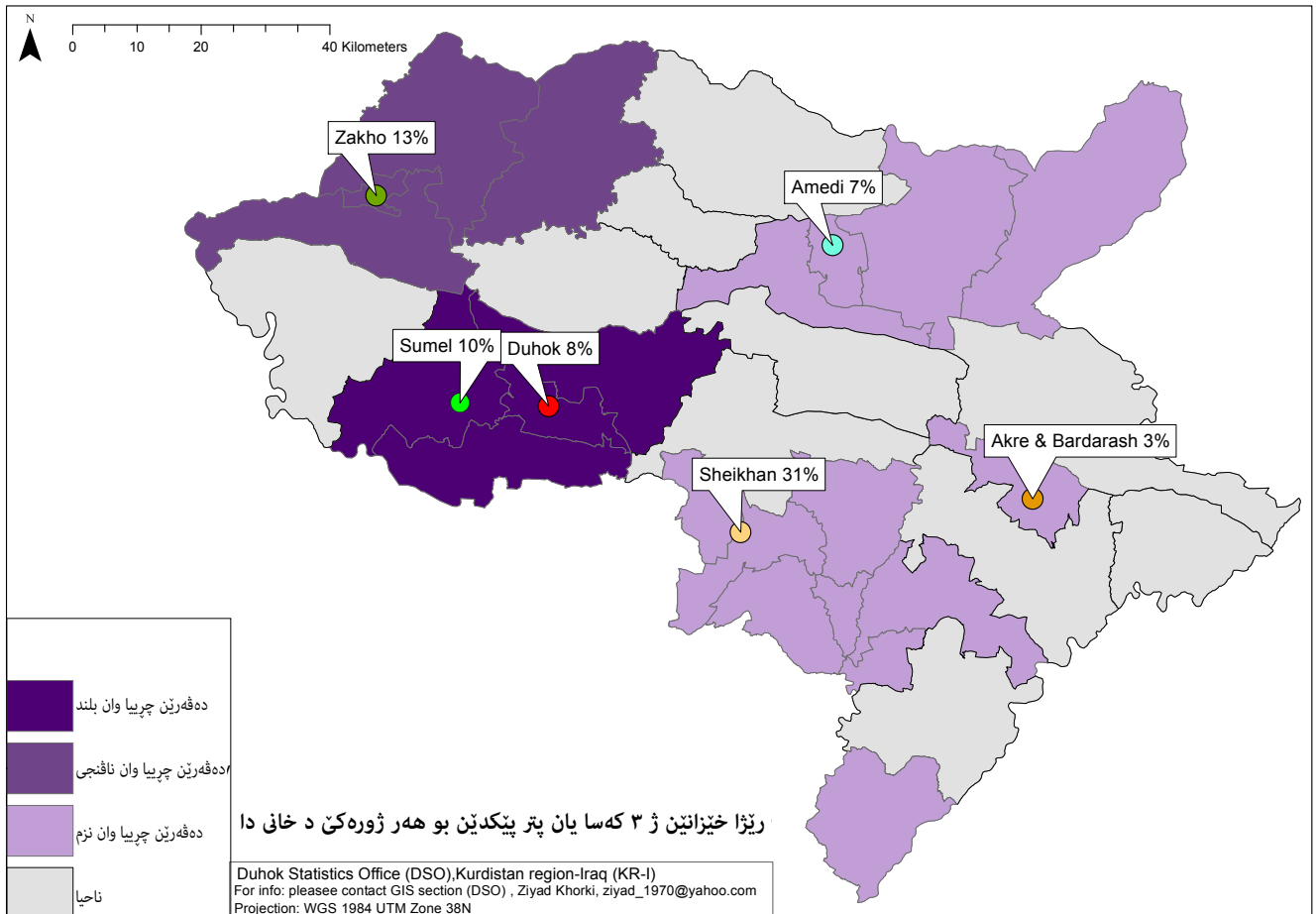
۴۴٪ یا خیزانان پتر ژ نیقا سه رجه م تپچوین

خو بو دانا کریی بکاردئین. دهوک و زاخو ژئ

ههروه سا ریزه کا به رچاف هه یه دقئ لایه نی دا،

هه رچه نده کیمتر به رفره هتزه (شپوئ ۲۷).

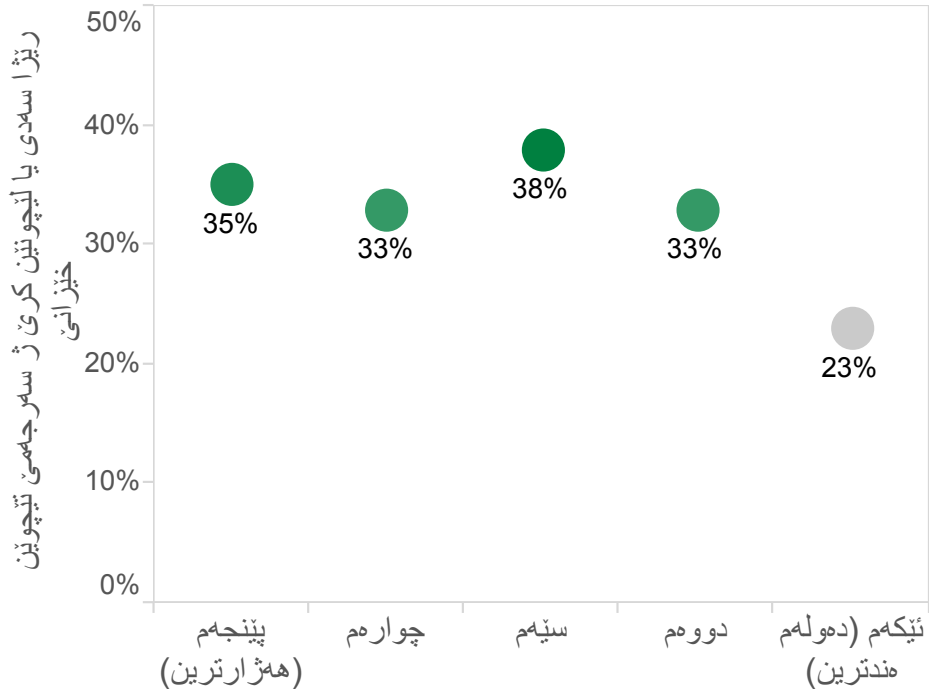
شپوئ ۲۵. نه خشه کیشانا خیزانین د بارودوخین قه له بالغین دا

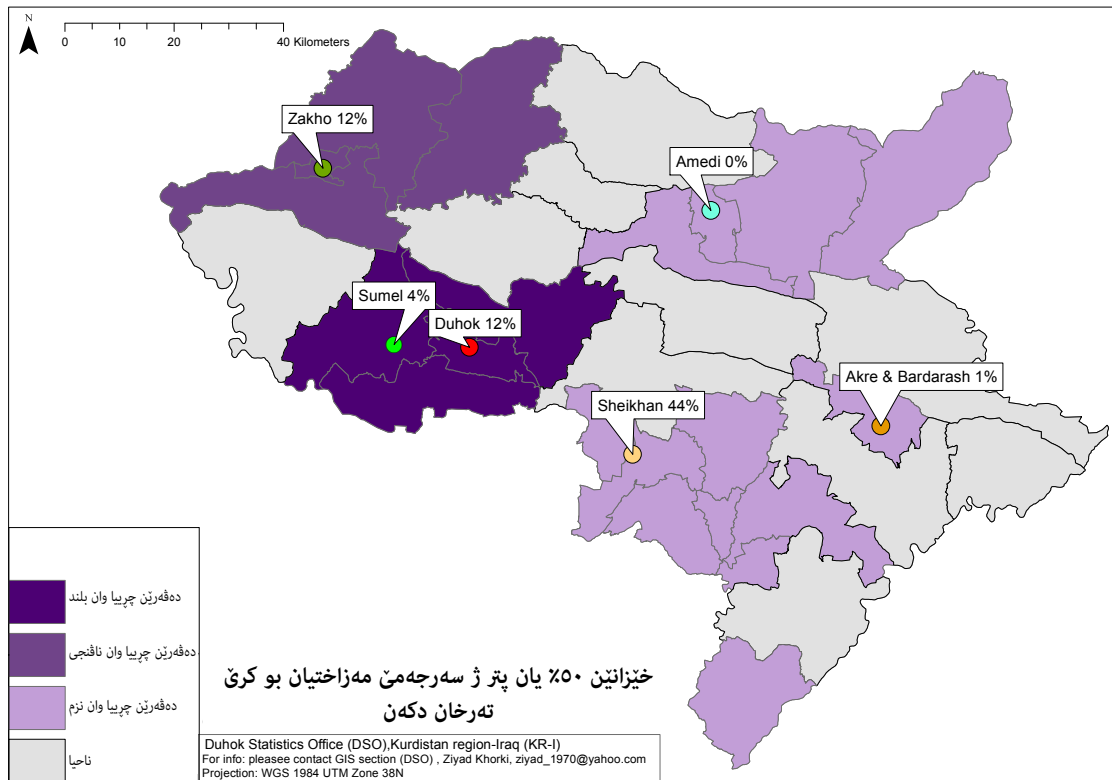
تیبینی: ده قه رین ئاواره به کا بلند (سیمیل، شپخان و به رده ره ش / ئاکرئ); ده قه رین ئاواره به کا نافنجی (زاخو); ده قه رین ئاواره به کا نرم (دهوک و ئامیدی).

شێوی ٢٦. ریزا لیچوین کرێبا خیزانان ل سهرانسهر سه رجه مێ لیچویان ل دو یف پینجیکین تیچویان.

پینجیکین مهزاختنی

شێوی ٢٧. نه خسه کیشانا خیزانین د بارودوخین لاوازییا کریدا

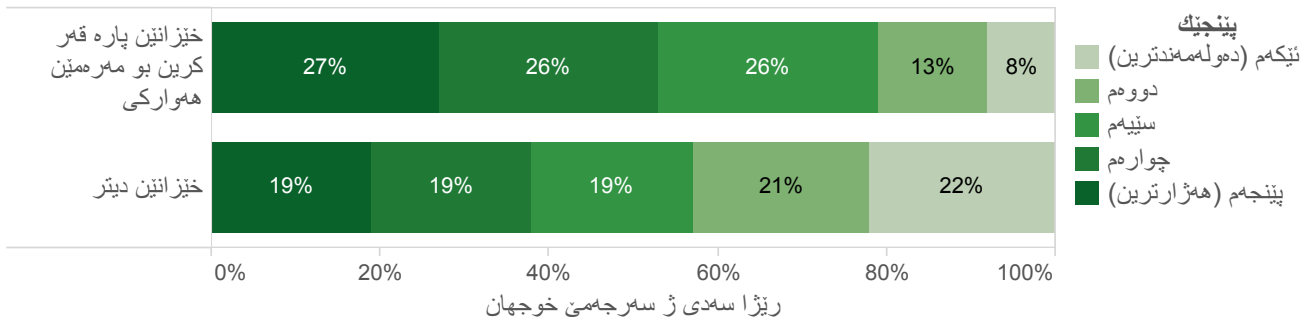
تیبینی: ده قهرین ئاواره به کا بلند (سیمیل، شیخان و بهره رهش / ئاکرێ); ده قهرین ئاواره به کا ناقتجی (زاخو); ده قهرین ئاواره به کا نرم (دهوک و ئامیدی).

لاوازييا بارى ئابورى و قهرين بو مهره مين هواركى

وهك ناپين، نيزيكى ۱۳% يا خيزانين ل ده قهرين بازيان دا پاره قهر كرينه بو مهره مين هواركى. جاره كادى، ل زاخو، ريژا خيزانان دسه ر نافينا (۲۰%) داينه. ب پيچه وانه، ده قهرا ناميدي و شيخان د راستيدا خيزانه كا بتنى زي دقي بارودوخيدا نينه.

خيزانين هه زارتر دهينه جوداكرن ل دويف مه يلا وان بو قهركرنا پاره بو مهره مين هواركى و كرياران پتريا بدوباره بونه ژ خيزانين دهوله مه ندرتر. نارمانجا قهركرنا في جورى قهرى بو بهرده وامبونا بكاربرنا نافخويى و هاريكاركرن دانا كرييدا، وهكى هاتيه ديتى د به شى بورى دا. لهوما، دانا ناماژى دكه نه ريژا ۵۳% يا خيزانين پاره قهركرين بو فان مهره مان بين كه تينه دنافا دوو ژ هه زارترين خانه دا، ده مى كو بتنى ۸% يا خيزانان دنافا دهوله مه ندرترين پينجيكا (شيوى ۲۸).

شيوى ۲۸. به لافبونا خيزانين قهر وهرگرتين بو مهره مين هواركى ل دويف پينجيكا تيجويان

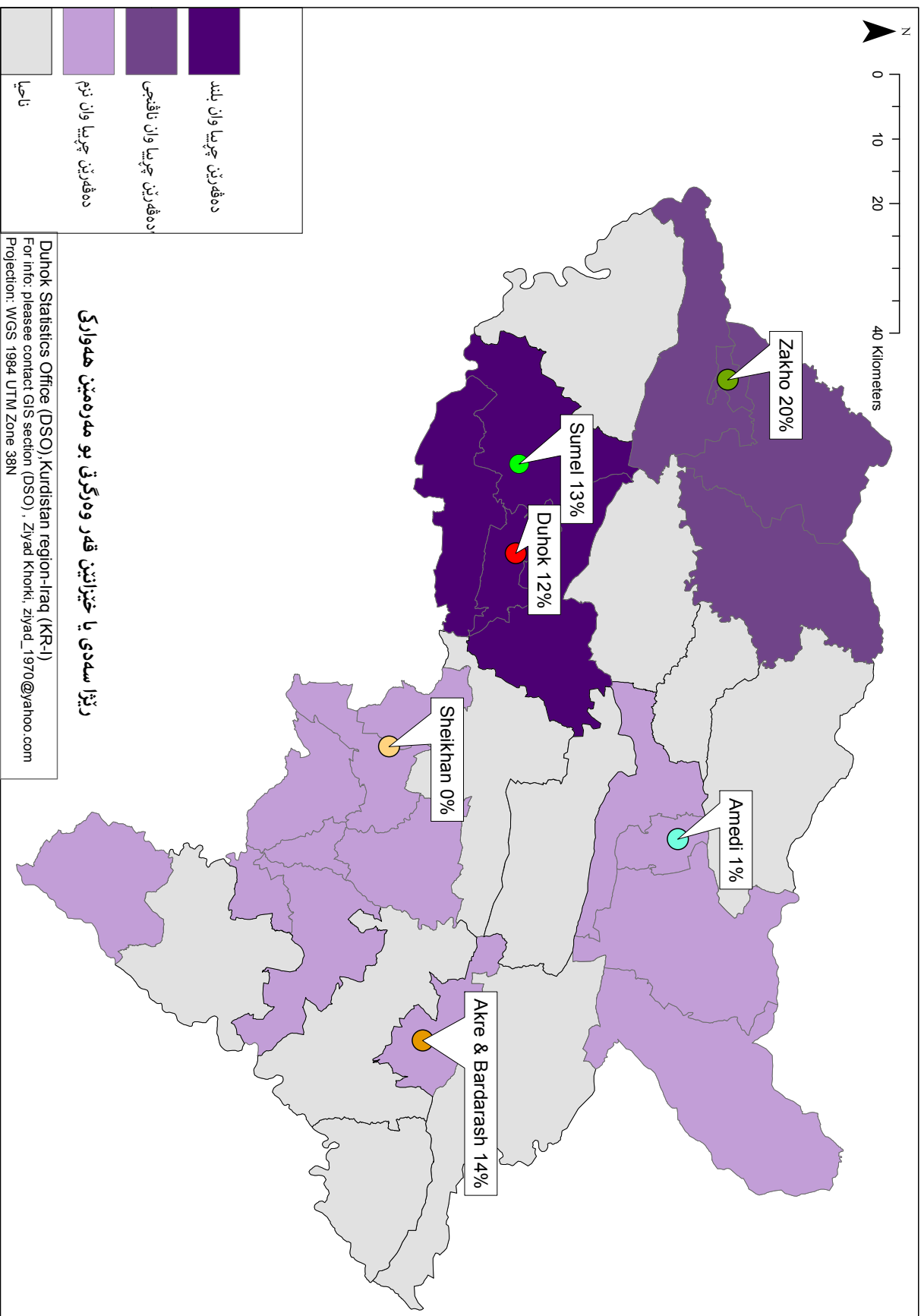
لاوازييا بارى ئابورى و داهاتى نه يى بهرده وام

وهك

قهرز يان پاره قهركرن دووم گرنگرتين زيده رن، پاش قازانجى كه سپوكارى و خانه نشين، هاريكارى ژ لايى حكومه تى يان ريكر اوين نه حكومى تاراده يه كى دبه رچا قن سه باره ت ناوارا و په نابهران، بتايه تى، ب شيويه كى مه زن قهر كرينه نه گهر بينه به راوردكرن دگه ل گروپين ديتى بين خوجهان، وهكى هاتيه تيبينى كرن دبه شين بورى دا.

نه نجامى قهيرانا
دارايى، دراستى دا بتنى نيقا
پشكا نافينا داهاتى خيزانى ژ
دهسته ق و موچان ب دهسته دئيت;
بكردار هه مى خيزان فى ته مام دكه ن
ب زيده رين ديتى بين
داهاتى

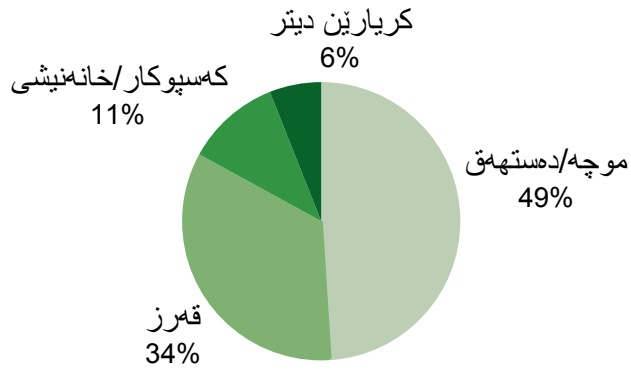
زيده رى داهاتى سه ره كى بو پتريا خيزانان ل ده قهرين بازيان نه وه كو پاره ژ دهسته ق و موچان ب دهسته قه دبين. هه رچه وايت، وهك نه نجامى قهيرانا دارايى، دراستى دا بتنى نيقا پشكا نافينا داهاتى خيزانى ژ دهسته ق و موچان ب دهسته دئيت; بكردار هه مى خيزان فى ته مام دكه ن ب زيده رين ديتى بين داهاتى.

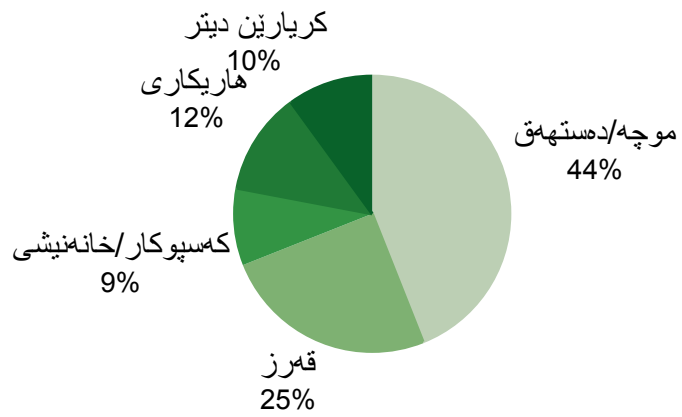
تێبێسی: ده‌قه‌زین کاروبه‌کارێک بێلند (سێمێل، شێخان و به‌رده‌ره‌ش / تازکی): ده‌قه‌زین کاروبه‌کارێک ناقلجی (زاجی): ده‌قه‌زین کاروبه‌کارێک تۆم (ده‌ۆک و نامێدی).

شيوى ۳۰. دابه شېونا سه رجه مئ ژئده رين داها تى ل دويف گروپين خوجهان

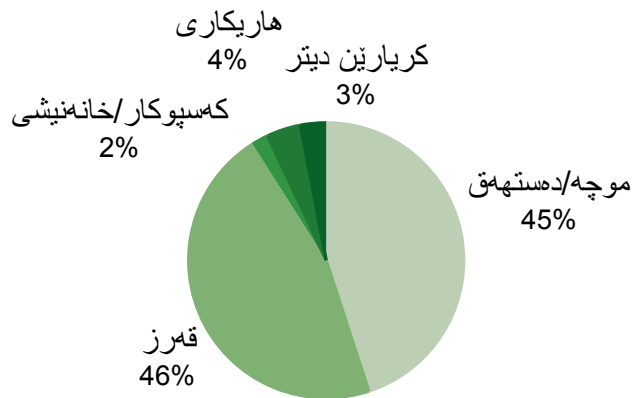
جفاكى
مىقاندار

ئاوارة

په نابهر

داکو ئەف فاکتەرە ب کیربیت بو ههلهسهنگاندنا لاوازیی، ئەو ریژه هاتیه پیکینان یاکو ئاماژێ دکهنه پالشتییا خیزانی ل سەر ژێدهریڤ داهااتی ئەوی نهبهردهوام، ژبهه هندێ دبیت دهربرینی ژ پلهیهکا بهرچاڤا لاوازیی بکته.

بهردهوام ل سهرانسهه سهرجهمی داهااتی، زمبونا تیچوین خیزانی. ب دهستهواژهکێ ئاسانتر، ههژارتیرین خیزان پشت بهستنی ب شیویهکی پتر دکته سهر ژێدهریڤ داهااتی نهیی بهردهوام.

ئەف بارودوخه

تارادهیهکی پتر یی رهخهگره بو

ئاوارهیان، ب ریژا ۱۵% یی یا فان

خیزانان پتر ژ نیفا داهااتی خو ژ ژێدهریڤ

نهییڤ بهردهوام ب دهستهدهئینن. بو

خیزانین پهناهر، ریژه دگههسته ۹%

و، بو جفاکێ میفاندار،

دگههسته ۴% یی.

ئهو ژێدهر ژ ی پاره بریکرن، پشتفانی ژ لاین ئەندامین خیزانی، هاریکاری ژلایڤ حکومهتی یان ریکخراوین نه حکومی، خیرخواری، یان خاستن. بقی ئاواپی ریژا داهااتی نهیی بهردهوام دابهشدهکته ل سهر سهرجهم داهااتی خیزانی (بهلن پاشکهوت، فروتنا مالوملکی، وپارین قهرکرین بخوفه ناگریت و دیرئیکست، چونکی ئەف قازانجین هه بو جارهکێ بتنی روددهن و دبیت شروفهکرینی تیکبدهت).

شروفهکرنا ئامارهپی ئاماژێ دکته ریژین بلندترین داهااتی نهیی

ب گشتی، تیزیکی ۷% یی یا خیزانان ل سهرانسهه دهقهریڤ باژیران دفی بارودوخی دانه ئەوا کو نیقهک یان پتریا سهرجهمی داهااتی وان یی دوبارهگری ژ ژێدهریڤ نهییڤ بهردهوام دهین (شیوی ۳۱).

ئەف بارودوخه و بتایهتی پتر یی بهربهلافه ل

دهقهرا ئاکری، بهردهرهش و زاخو. و ئەف

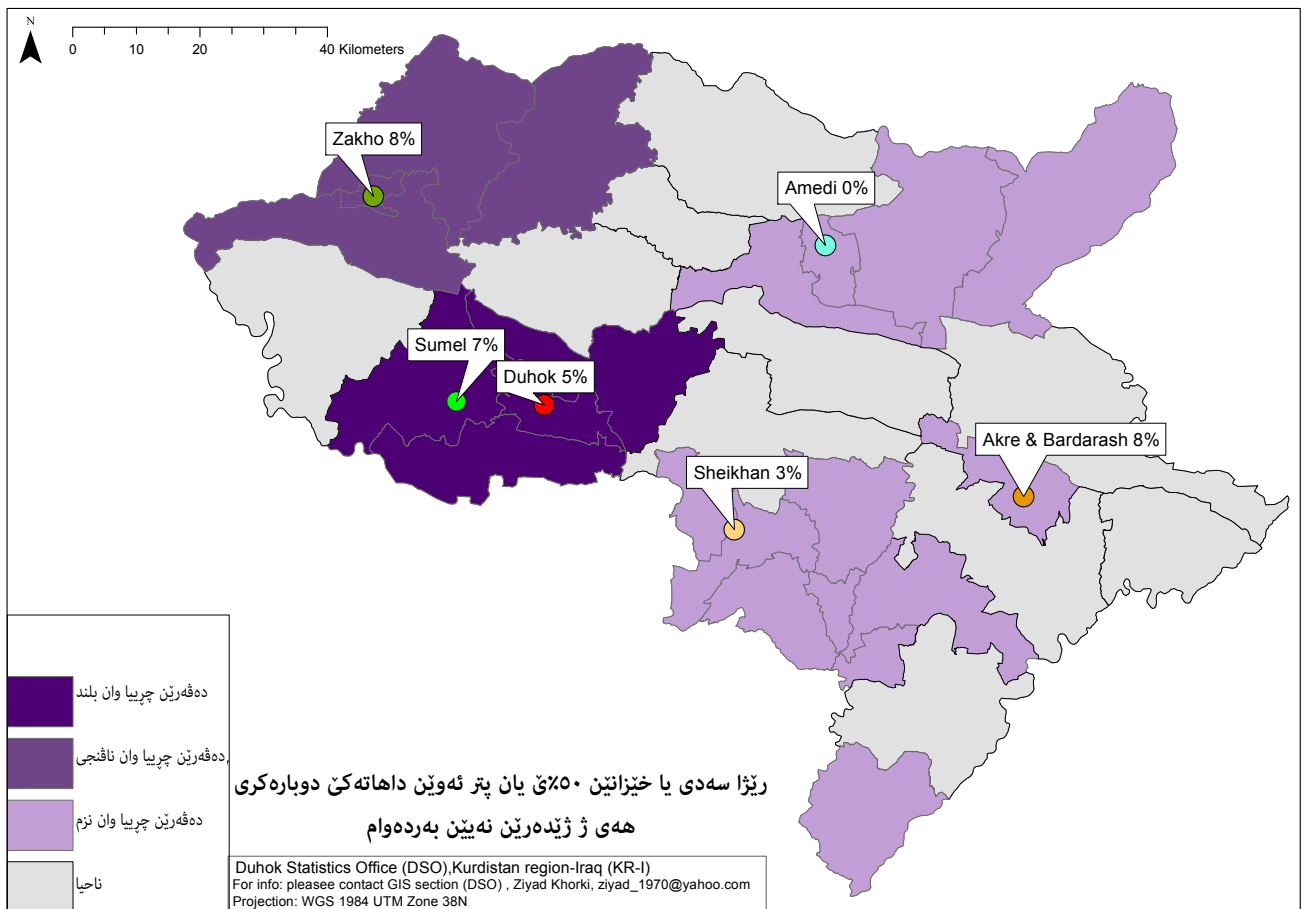
بارودوخه تارادهیهکی پتر یی رهخهگره بو ئاوارهیان،

ب ریژا ۱۵% یی یا فان خیزانان پتر ژ نیفا داهااتی خو ژ

ژێدهریڤ نهییڤ بهردهوام ب دهستهدهئینن. بو خیزانین پهناهر، ریژه

دگههسته ۹% یی و، بو جفاکێ میفاندار، دگههسته ۴% یی.

شیوی ۳۱. ریژا ژێدهریڤ داهااتی نهیی بهردهوام ل سهرانسهه سهرجهمی داهااتی

تیینی: دهقهريڤ ئاوارهیهکا بلند (سیمیل، شیخان و بهردهرهش / ئاکری); دهقهريڤ ئاوارهیهکا ناڤنجی (زاخو); دهقهريڤ ئاوارهیهکا نرم (دهۆک و ئامیدی).

لاوازییا بارئ ئابوری و پیشفه چونا کهرتی تابهت

پیشفه چونا کهرتی تابهت نهو ئیکهه فاکهه ری دهفه ری جوگرافییه نهوی هاتیه گهنگه کهرن دنافا ههسه نگاندا لاوازییا خیزانی دا. ئارمانجا فی فاکهه ری نهوه بو نرخاندا ئایا ژبان دهی جهی دا دهگه لهه بونا تارادهه کی دهلیفین کاری کهرتی تابهت جیاوازیه کی چیدکهت د بارودوخین داراین خیزانی دا. شروفه کرنا ئاماره بی پیشنیا دکهت کو تیچوین خیزانی بو ههر تاکه کی بهره فی بلندبوئی یه دناف جهین کو پیشفه چونا کهرتی تابهت هندی یا مهزنتر و پتریت. گریمان، نهفه دشیت یا گریدای بیت ب هه بونا پتر یا دهلیفین دینامیکی و فره جوریی یا گریدای هه لومه رچین ژیانئ نهوا دشیت ببسته سودمند بو کامه رانییا خیزانی یا سه رتاسه ری دقان دهفه راندا. ب دهسته واژه کا دپتر، دهما کو پیشفه چونا ئابوری یا کیمتر هه بیت، مهیلا خیزانی تارادهه کی دچیته بو هه ژاریا پتر و لهوما لاوازییا پتر.

گهنگه شا شیوین دروست ل سه ر دهلیفین کاری کهرتی تابهت بو ههر جهه کی هاتیه پیشکیشکرن دهشین بوری دا (شیوئی ۱۴). داتا ل دویف قهزایی نامازی دهکته پتریا دوباره دیتنا دهلیفین کاری کهرتی تابهت ل دهفه ری زاخو و دهوک (چینا دهفه ری چرییا وان نافنجی و بلند).

لاوازییا بارئ ئابوری و قهیرانا دارایی

دقان

دهفه راندا قهیرانا

دارایی کارتیکرنه کا بهیتر

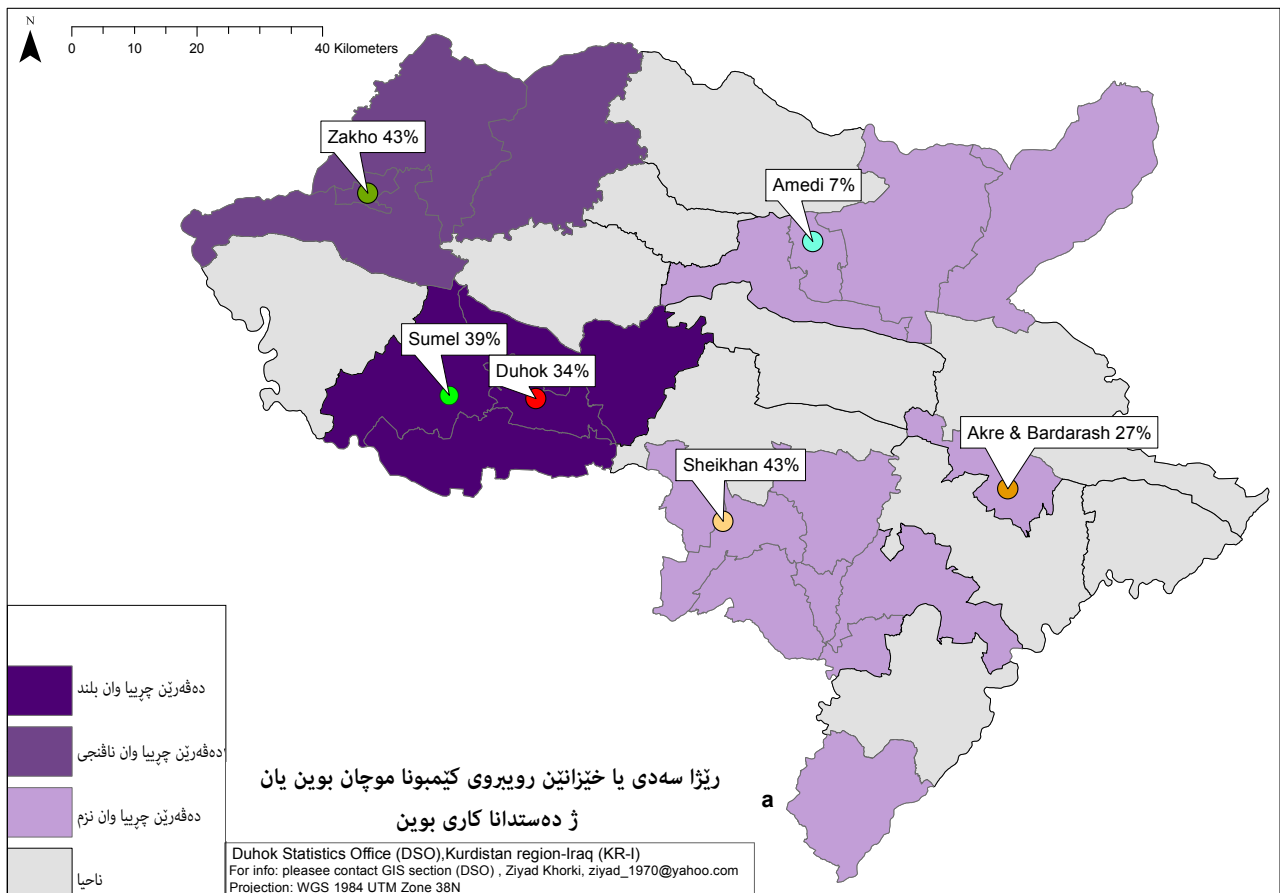
کریه، نافینا تیچویان بو ههر

تاکه کی ب شیوهیه کی

بهرچاف نزمتره.

داتا بو فی فاکهه ری دوئی یه دهفه را جوگرافی نامازی دهکته هندی کو، دقان دهفه راندا قهیرانا دارایی کارتیکرنه کا بهیتر کریه، نافینا تیچویان بو ههر تاکه کی ب شیوهیه کی بهرچاف نزمتره. و کارتیکرن هاتیه پیفان ل قیره بریا کیمبونا موچان بان ژدهستانا دهلیفین کاری (وه کی هاتیه پرسپارکرن د روپیقا خیزانی دا): برینا موچان هاته پیش دناف کهرتی گشتیی حکومه تا هه ریما کوردستان ل هه یفا کانینا دوئی یا سا ۲۰۱۶ ژ نه گه ری قهیرانا دارایی نهوا کو نوکه ئیزیه تان دبینیت.

شیوئی ۳۲. ریژا خیزانین ب شیوهیه کی ئیکسه ر کارتیکرن لیوی ل دویف قهیرانا دارایی

تیبینی: دهفه ری ئاوارهه کا بلند (سیمیل، شیخان و بهرده رهش / ئاکری); دهفه ری ئاوارهه کا نافنجی (زاخو); دهفه ری ئاوارهه کا نزم (دهوک و ئامدی).

لاوازییا باری ئابوری و ئاستین سامانی مروقی

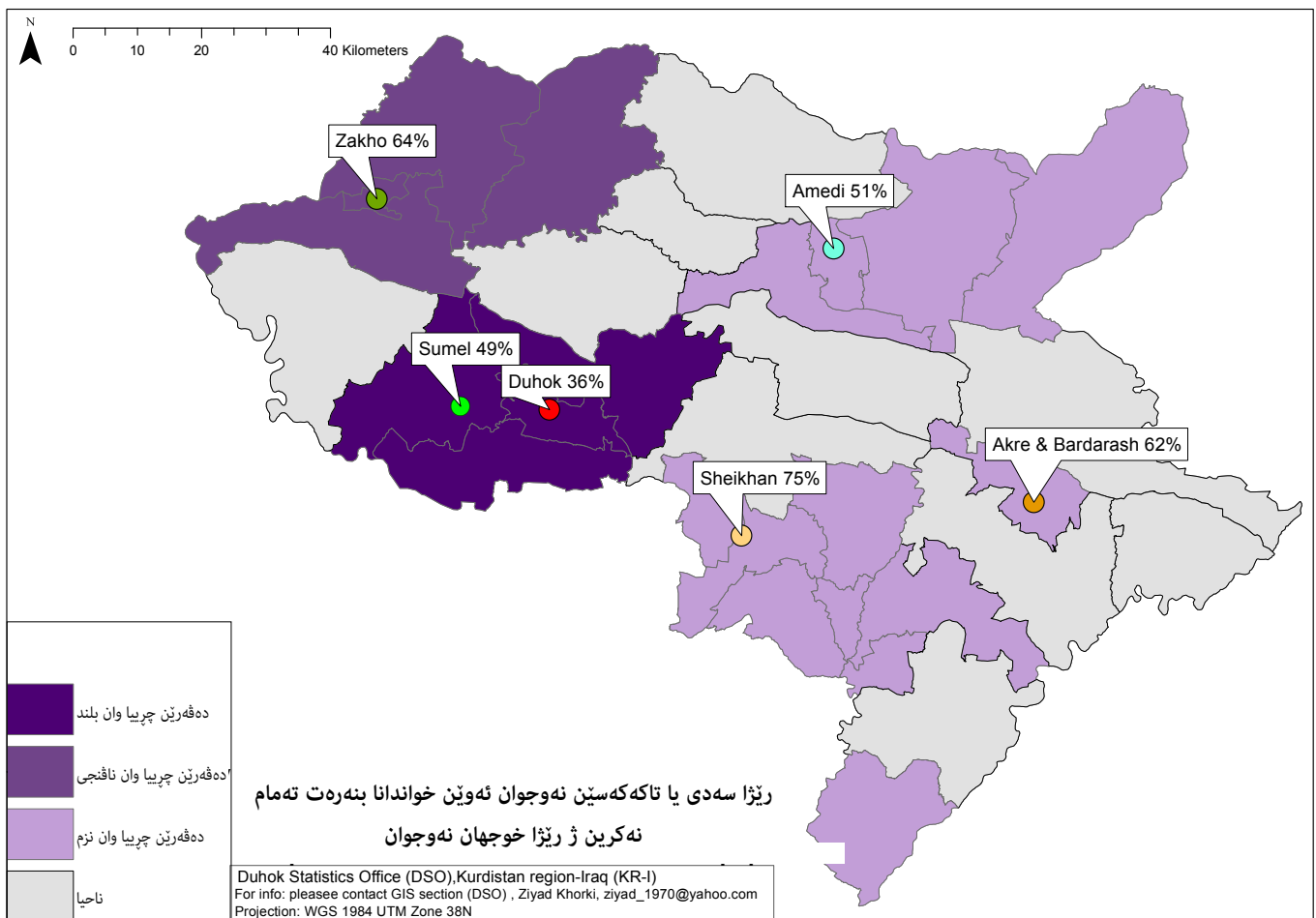
ئاستین گشتی بین سامانی مروقی (هاتییه پیناسه کرن وهك ریژا تاكه كه سین نهوجوان نهوین خواندنا بنهرهت تهمام کرین) ژ چهک ديارکری په یوه نندییه کا ده ستینشانکری یا هه دگه ل پاره دارییا خیزانی. داتا ئاماژی دکهن کو خیزان تارادهیه کی پتر یا بهرفره هه ببسته هه ژارتر بریژه یی نه گهر نهو بژین ل جهین تارادهیه کئ ئاستین سامانی مروقی دنزمن ژ نه گهر نهو بژین ل جهین سامانی مروقی یئ بلند دا.

دهم کو ب شیوه کئ گشتی ئاستین سامانی مروقی ل دهفهرین باژیران هاتینه گهنگه شه کرن ل سه ری، سه بارهت جهین شیخان، زاخو، ئاکری و بهرده رهش دیارتره بهراورد کرن دگه ل جهین قهزاین دیت ژ نه گهری نزمیا ئاستین خواندن یی ره خه گر نهوین هاتینه دهست ژ لایئ خوجهین نهوجوان (شیوی ۳۳).

کارتیکرن یا جیاوازه ب پالپشتیکرن ل سه ره جهی، ههروه کی دژوارییا قهیرانا دارایی یا جیاوازه بو ل سه رانه ری جهان. ل دهفهرین وه کی سیمیل، زاخو یان شیخان دگه هشته ۴۰٪ یا خیزانان گرفتین شوکین ئابوری دیتبون ژ به ژده ستدانا کاری یان برییا موجهی. دقان دهفهران دا، تیچو بو هه ره که سه کی نزمترن ژ یین دیت، دهفهرین کیمتر کارتیکرن ل بوین.

داتا ل دویف گروپین نیشه جیان دیسان ئاماژی دکهن سه ره کارتیکرنه کا بهرفره تر یا کو خیزانین جفاکئ میفاندار هه ستیکری. کو دگه هیهته ۷۰٪ ئه ندامین جفاکئ میفاندار نهوین کاردکهن د کهرتئ گشتی دا رویری کیمکرنا موچان/ دهسته هقان بوین یان موجه یین هه یین ل هیقیئ نه کو ژلایئ خودانئ کاریفه یینه دان. ئاریشا هه مان شیوه کو ب ریژا ۴۲٪ کارتیکرن ل کارکه رین په نابه ر کرییه و ۵۹٪ ل کارکه رین ئاواره کرییه.

شیوی ۳۳. ریژا سه دییا تاكه كه سین نهوجوان نهوین خواندنا بنهرهت تهمام نه کرین

تیبینی: دهفهرین ئاوارهیه کا بلند (سیمیل، شیخان و بهرده رهش/ ئاکری); دهفهرین ئاوارهیه کا نافنجی (زاخو); دهفهرین ئاوارهیه کا نزم (دهۆک و ئامیدی).

کورتي و مودللي ناراسته يين لاوازييا بارى ئاوبورى

دەما کو پىڭكەتەيا تايەت يا لاوازييى ھاتىيە شروفەكەرن، داخويانين دياربوين ئاماژى دكەنە سى دەفەرئىن لاوازييا تايەت: ئىكەم، دەفەرا گفاشتى دناقبەرا شىخان و ئاكرى دا: دووھم، قەزايا زاخو؛ سىيەم، بو يىن كىمتر بەرفرەھ، سىمىل و دەوروبەريىن وى.

خىزانين ل زاخو، ب پىچەوانە، دىيت كو وان پتر دەليقە ھەبن بو كاركرنى ئەفە دزفريت بو داينەمىكىين پترين كەرتى تايەت.

ھەرچەوايەت، بەشەكئ مەزنى كاركرنى نەيى فەرمىيە، رويىرى زىدەبونە ھەفركىيىن بوينە، سامانئ جفاكى ل دەفەرى ب شىوھەكئ گشتى گەلەك كىمترە. رىژا تاكەكەسەن ژين كاركرنى ئەويىن نەپالپشت ئەوژى تارادەپەكى كىمترن.

سى

دەفەرئىن لاوازييا

تايەت: ئىكەم، دەفەرا گفاشتى

دناقبەرا شىخان و ئاكرى دا؛ دووھم، قەزايا

زاخو؛ سىيەم، بو يىن كىمتر بەرفرەھ، سىمىل و

دەوروبەريىن وى. قان دقەران تا رادەپەكى لىشىيەكا

مەزنتر يا خىزانين ئاوارە يا ھەي، كارتىكرنا بەيىزترين

قەيرانا دارايى ل سەر ئابورئى نافخويى، رىژەكا

كىمترنا ئاستى خواندنئ دناف نەوجوانين

خوجە دا.

لەوما ھەژاريا بكاربرنى ب شىوھەكئ گشتى يا بلندە. خىزان پتر يارويىرى گرفتين دارايى بوى يىن گرئداي ب نەشيانا دانا كرئ، زىدەبونە ئاستين قەرا، زىدەبونە نەرمىيىن ل سەر داھاتى ژ ژىدەريىن داھاتى نەيىن بەردەوام.

لەوماھيكن، ديارە سىمىل ب

شىوھەكئ رىكخستى دكەفئتە دنافا پلەيىن

نافنجيىن ھەمى نيشاندەران دا بو لاوازييى.

دەمى كو رويىرى چ بارودوخين گەلەك خرابويىن قان

نیشاندەران نەبويە. و ھەرەوسا نەيا گەلەك باشە، ئەفئ راستيەك

ھەيە، بوئوونە، بو ئاستين قەرداريىن، رىژا پالپشتيىن، و قەلەبالغىيىن.

قان دقەران تا رادەپەكى لىشىيەكا مەزنتر يا خىزانين ئاوارە

يا ھەي، كارتىكرنا بەيىزترين قەيرانا دارايى ل سەر

ئابورئى نافخويى، رىژەكا كىمترنا ئاستى

خواندنئ دناف نەوجوانين خوجە دا. پتر

ژ ۵۰% يا خىزانان ئەويىن ل قان

قەزاياي دژين دكەفئە دناف

ھەژارتين پىنجىكا تىچوياندا،

ئاماژى دكەتە مەترسييا ھەژاريا

بكاربرنا، لاوازييا بارى ئابورى،

ھەرچەوايەت، ب شىوھەكئ جياواز

ل ھەر دەفەرەكئ ديارديت.

دەفەرا دناقبەرا شىخان و ئاكرىدا،

بتايەت، خرابترين دەفەرە ل سەرانسەرى

دەفەرئىن باژيران ل پارىزگەھا دھوكن. و كىمترين

ئاستين تىچويان بو ھەر تاكەكى يىن ھەين. ب شىوھەكئ

گشتى، و ھەرەوسا رىژەكا كىمترنا بەردەستا دەليقئىن كارى يا ھەي و

تارادەپەكى داينكرنا خزمەتتەن گشتى يىن كىمتر. ھەرچەوايەت، ئەو مفايىن

ھەين ل سەرانسەر قەزاياين ديتر وەك زاخو ئەو ھە كو خىزانين ل شىخان تورين

پاراستن يىن بەيىزتر يىن ھەين، ئەويىن ھاتينە داينكرن ژ لايى خىزانى يان

جفاكىفە ئەويىن كو دىيت گرئدايىن ب سنورين نەژادى يىن بەيىزتر دناقبەرا

ئاوارە و جفاكى ميفاندار (پترىا وان كوردن ھەرەوسا مەسىحى و ئىزدى).

ئەف لايەنە دشىت شروفەبەكەت بوچى رىژەكا بلندترا ئاوارەيان خانى ھەنە

لقان دەفەران، رىژەكا گەلەك كىما دەرئىخستىن، خىزانين گەلەك كىم ھەنە پارە

قەرکبىت بو مەرەمىن ھەواركى، قەلەبالغىيا پتر ژ ئەگەرئى ميفان كرنا خىزانان.

۷- گرفتین خواندن

گه‌نگه‌شهرن و کورتیا نه‌نجامین سهره‌کی

لفیره، داتاین فیرکرن هاتنه شروفه‌کرن بریا ریژا گشتیا ناف نقیسین قوتابخان، کو ریژا قوتابین ناف نقیسای بو ههر پوله‌کی نشان ددهت ب بهرچاف وهرگرتنا کا نهو د گروپ ژین فهرمیدانه نهوی دگونجیت بو ناستی وان ی نوکه‌یی خواندن.

نه‌فه هاته بجهئینان چونکی قوتابی دفی چارچوفه‌یدا ل دیف ریکا تیکسه‌ر ژ خواندنا بنه‌رهت بو یا نافنجی بو زانکوی ناچن. به‌ل چونا وان بو قوتابخان پتر یا به‌ربه‌لافه دگه‌ل مه‌پن ژ دهرقه‌ی قوتابخان.

ریژین هیلانا قوتابخان دنا‌فهره‌را خواندنا بنه‌رهت و ناماده‌یی یا بلند، به‌ل پتریا قوتابیان دوباره دچنه قوتابخانا ناماده‌یی د قوناغین پشین ژیان دا. بو نمونه، نیفا قوتابین پولا ۱۰ و ۱۲ نهو دراستیدا ۳ بو ۵ سالان مه‌زترن ژ گروپین ژین فهرمی بو فی ناستی (۱۵ بو ۱۷ سالی نه).

ریژا ناف نقیسان ل قوتابخان ل خواندنا بنه‌رهت دا تاراده‌یه‌کی یا بلند و گونجایه ل ده‌فهرین چریا وان بلند. ههر چه‌وابیت، ب شیوه‌یه‌کی به‌رچاف یا دادکه‌فیت لده‌فهرین چریا وان نافنجی و، تایه‌تی، ل ده‌فهرین چریا وان نرم. ریژه‌یا کیمتر دقان ده‌فهراند یا گری‌دایه تاراده‌یه‌کی ب کیمیا شیانین قوتابخان، فه، ریژه‌کا بلندا خیزانان کارتیکرن لیویه ژ لاین دارایفه و نه‌شین لیچوین گری‌دای ب خواندنیه‌دهن (ژ که‌لوپه‌لان بو فه‌گوه‌استن، ژبلی لیچوین ده‌لیفا خواندن د ههمان ره‌وش دا زاروک دفییا کاربکه‌ت).

سالوخه‌ته‌کا گرنک، زیده‌با ری، نه‌وه کو ریژا ناف نقیسینا کچان یه‌کسانه دگه‌ل کوران-یان هه‌تا پتره ژ، بو نمونه، سه‌باره‌ت خواندنا بلند (وه‌ک کچ ب ریژه‌کا بلندتر ناماده‌بن ل قوتابخان ژ کوران).

ب گشتی، ناماده‌بون ل قوتابخان تاراده‌یه‌کی یا بلند سهره‌رای رویروی بونا ناسته‌نگین دارایی ل دویف سیسته‌می گشتی ی خواندن، ی‌گری‌دایی ب سهرمای پیدفی بو دانا موچین ماموستایان و، ههر جه‌کین پیدفی، بو به‌رفره‌هکرنا ژیرخانا خواندن (بو نمونه، زیده‌کرنا نا‌فاهیین قوتابخانان).

قان به‌ندان کارتیکرنا خو هه‌بو ل سهر قه‌له‌بالغیه‌کا مه‌زتر ل سهر پولا و پاراستنا مان ل سهر جور قوتابخان پیشکیش دکه‌ن.

زاروکین په‌نابه‌ران، ههرچه‌وابیت، گرفتین مه‌زتر بو ده‌سته‌لات و هه‌فیشکین بواری مروفا‌یه‌تی پیکدین د مه‌یدانا خواندن دا.

ده‌می دئاواره‌یی دا، خیزانا سوری زاروکین خو نا هنبریه قوتابخان، بریا ناف نقیسان ل قوتابخان کو ۷۳٪ و ۱۶٪ بو خواندنا بنه‌رهت و ناماده‌یی، هه‌ردوو پیکفه، بو خوجهین نیر، ۸۱٪ و ۱۸٪ بو خواندنا بنه‌رهت و ناماده‌یی بو خوجهین می.

ب کومکرن، بارودوخ جه‌ی دودلی‌یه بو قان هوشیاریان کو ۴۴٪ یا زاروکین ژین وان ۶ بو ۱۷ سالی ژ دهرقه‌ی سیسته‌می فهرمی خواندن نه، یا کو مه‌ترسین جدی دورست دکه‌ت بو پیشقه‌چونا مروفی یا وان یا پاشه‌روژی.

پرسیارا سهره‌کی یا می نه‌وه بوچی نه‌ف گروپه ل قوتابخان نا‌ناماده‌بن پیچه‌وانه‌ی گروپ هوشیوی دنا‌فا جفاکین میثاندار و نا‌واره دا، و چه‌وا دی قان قوتابیان زفرینه قوتابخان.

ریژین ناف نفیسینی ل دویف چینان

ناماده بون ل قوتابخانی هاته شروفه کرن برییا ریژین گشتی بین ناف نفیسینی ل قوتابخانی بو خواندنا بنه رت و ناماده پی^{۲۱}.

دقی چارچوقی دا، یا خوازبارة کو پشت بهستنی بکهینه سهر ریژا گشتی ژبه ر ریژا دروستا قوتابیان د ههردو ناستین خواندنا بنه رت و نافنجی دا کو گه له که مه زترن ژ گروپین ژی تهوا کو ب شیوهیه کئی ته کنیکی دگونجیت بو وی قوناغی.

ریژین هیلانی دبلندن، به لی گه له ک قوتابی دوباره دچنه قوتابخانی د قوناغین پاشین ژیا نا خودا (کارتیکرنا په شیمانینی).

پاش یا نورماله و بالکیشه، کو بیینی ریژا ناف نفیسینی ل قوتابخانی دسه ر ۱۰۰٪ رایه دخواندنا بنه رت دا، بو نمونه. بو قئی ته گهری ریژا سافیا تاقیکرنا بتنی و ب شیوهیه کئی مه زن ناماده بونی ل قوتابخانی دئی کیمکه ت^{۲۲}.

دهمی ناف نفیسین د خواندنا بنه رت دا (قوناغین ۱ بو ۹) دیاره تارادهیه کی دگه هیته ناستین گونجای وه ک نافین، نزمبونه کا بهرچا فا ناماده بونی ل قوناغا ناماده پی یا هه ی (قوناغا ۱۰ بو ۱۲) ب ریژا کو تیزیکی ۳۰٪ نزمتره (شیوی ۳۴).

تهف نزمبونه یا پیشبینی بو، وه کی ژماره کا بهرچا فا زارو کین نیر و می هه ی ن کو یان چویه دناف بازارئی هیزا کاری دا یان هاریکاری دناف کارین نافخویی دا دکه ت.

تایه همه ندییا ره خنه گر یا ریژین ناف نفیسینی ل قوتابخانی ته وه کو جوداهییه کا مه زن هه یه دنافه را چینین جیاواز دا وه ک یا گریدایی ب خواندنا بنه رت فه. ل ده فهرین چرییا نافنجی و، تایه تی، ده فهرین چرییا وان نزم ریژا ناف نفیسینی ب شیوهیه کئی بهرچا ف یا لب ن ناستی گونجای؛ بو نمونه، بتنی ۷۸٪ یا خوجهین می ل خواندنا بنه رت ناماده دین ل فان ده فهران.

یا ده رباره ی ریژین خواندنا ناماده پی، نزمبون بتنی یا دیاره ل ده فهرین چرییا وان نزم، بتایه تی بو کوران، و ته فه نیشاندهرین هندینه کو گرنگیه کا کیمتر هه یه بو به رده و امییا خواندنا فهرمی (و هاندهرین بلندتر بو ته فلی بونا هیزا کاریه).

ل ده فهرین چرییا

نافنجی و، تایه تی، ده فهرین

چرییا وان نزم ریژا ناف نفیسینی ب

شیوهیه کئی بهرچا ف یا لب ن ناستی

گونجای؛ بو نمونه، بتنی ۷۸٪ یا

خوجهین می ل خواندنا بنه رت ناماده دین

ل فان ده فهران. یا ده رباره ی ریژین خواندنا

ناماده پی، نزمبون بتنی یا دیاره ل

ده فهرین چرییا وان نزم، بتایه تی بو

کوران

۲۱ ریژا گشتی ناف نفیسینی ل قوتابخانی ب دهستقه هاتیبه برییا دابه شکرنا ژمارا قوتابیان، بن بهرچا ف وه رگرتنا ژین وان، د ههر قوناغه کن دا (د قوناغا بنه رت یان ناماده پی دا) ل دویف سهرجه من ژمارا زارو کین گروپین ژبی دگونجن بو ههر قوناغه کن. ب شیوهیه کئی دژبه، ریژا ناف نفیسینا سافی سهرجه من ژمارا وان قوتابیین دگونجن بو فن قوناغی تهوا پیدقیه لب ناماده دین دابه شدکته، ل دویف سهرجه من ژمارا زارو کین وی گروپین ژبی. سهرجه من گشتی ناف نفیسینی ل قوتابخانی، ب شیوهیه کئی پراکتیکی، پیکدئیت ژ زارو کین ناماده دین د قوناغه کا دهستنی شانگری دا 'ده رفه ی گروپین خوین په یوه دندیار'. بو نمونه، ۱۹ سالی ناماده دین ل قوناغا ناماده پی و دئی هیته هژمارتن وه ک سهرجه من گشتی ناف نفیسینی ل قوتابخانی به لن نه سهرجه من سافییی ناف نفیسین ل قوتابخانی. ۲۲ گروپین ژبی بین ته کنیکی بو خواندنا بنه رت (قوناغا ۱ بو ۹) دگونجیت بو زارو کین دنافه را ۶ بو ۱۴ سالیین دا. بو خواندنا ناماده پی (قوناغا ۱۰ بو ۱۲)، گروپین ژبی دگونجیت بو زارو کین دنافه را ۱۵ بو ۱۷ سالیین.

ریژین ناف نقیسنی ل قوتابخانی ل دویف گروپین خوجهان

جیاوازیه کا رون هه یه دناقبه را زاروکین په نابهرین سوری و یین گروپین دیتر دا (شوی ۳۵). ریژا ناف نقیسنی ل قوتابخانی بو په نابهرین سوری ب شیوه به کی مه زن یا کیمه، کو ئاماژی دکهنه ریژه کا گه لکا بلندا زاروکان ل ده رفه ی قوتابخانی نه کو ل ژین ده ستنیکینه. بتایه تی، ۲۸٪ ژ وان دناقبه را ۶ بو ۱۴ سالیی دانه و ئاماده نه بونه ل چ جورین خواندنا فه رمی.

جیاوازیه کا

رون هه یه دناقبه را

زاروکین په نابهرین سوری و

یین گروپین دیتر دا. ریژا ناف

نقیسنی ل قوتابخانی بو په نابهرین

سوری ب شیوه یه کی مه زن یا کیمه

۲۸٪ ژ وان دناقبه را ۶ بو ۱۴

سالیی دانه و ئاماده نه بونه ل چ

جورین خواندنا

فه رمی

بارودوخ بتایه تی یی ره خنه گره ل ئاستین ئاماده یی، کو کیمینه یا خیزانین په نابهر دهه لبرین زاروکین چخو ناف نوس بکن ل قوتابخانی؛ ب ده سته واژه کا دی، ۷۹٪ یا زاروکین دناقبه را ۱۵ بو ۱۷ سالیی دا نا چنه قوتابخانی.

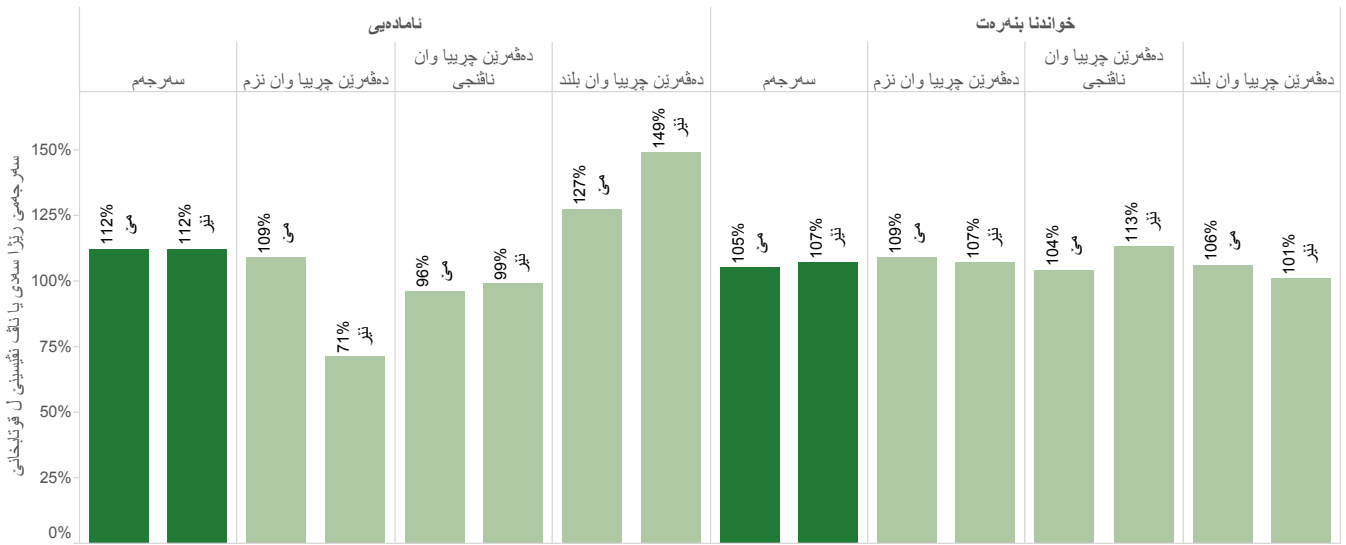
به رچا ف وه رگرتنا گروپین دیترین خوجهان، ریژین ناف نقیسنی بو زاروکین ئاواره یان ژی دیسان تاراده یه کی به ره ف ریژه کا کیمتره، دگه ل کو بو په نابهران نه گه هشتیه ئاستین ره خنه گر.

ریژه بو جفاکئ میقاندار مایه بلند سه ره رای ئاسته نگین دارایی نه وین رویه روی سیسته می خواندنئ بوین، یین گرنیدی کیمبونا پارئ پیتقی بو موچین ماموستایان و پاراستنا مانئ ل سه ر جورئ خواندنا پتیشکیش دکهن (د هنده ک رهوشان دا، ئەف گرفته هنده ک جاران بوینه سه ده ما گرتنا قوتابخانان بو ماوه کی کاتی).

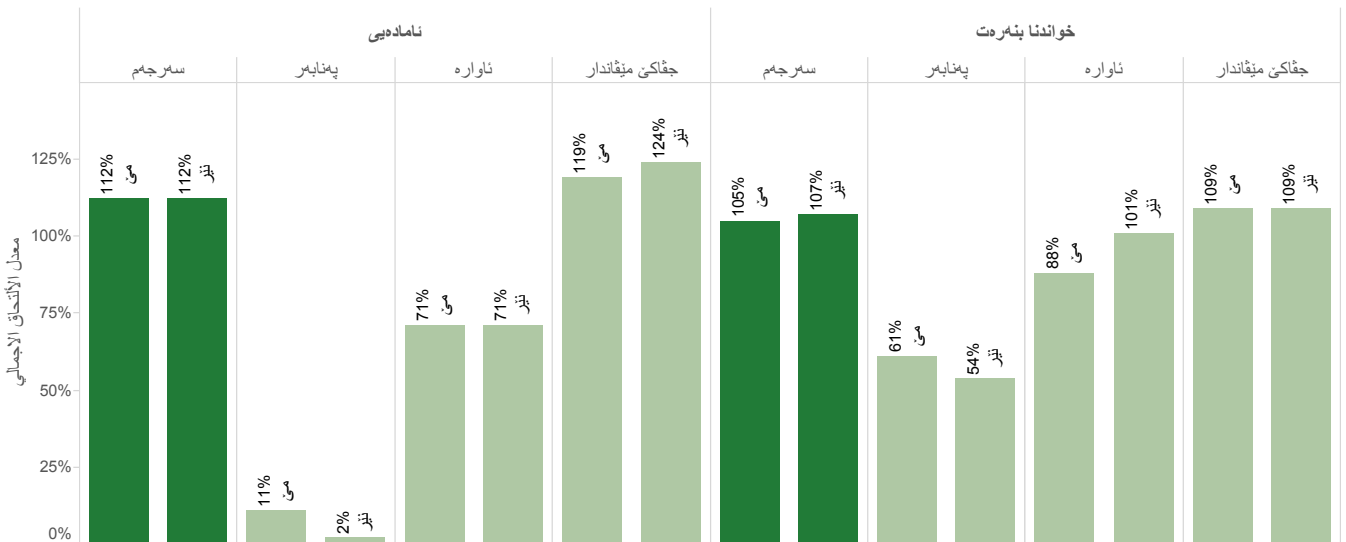

دابين ستي، زاخو، دهوك، ئاواره يين ده قه رين باژيران د ئافاهيين نه ته مام كرى دا دژين. ۲۰۱۴- ر. رشيد، كوميسيونا بالا يا نه ته وین ئيگرتي بو كاروبارين په نابهران

شيوئى ٣٤. ريژا سه رجه مئ گشتيئ نائف نفيسين ل قوتابخانئ ل خواندنا بنهرهت و نامادهئ بو ههر چينهكى و ره گزهكى

شيوئى ٣٥. ريژا سه رجه مئ گشتيئ نائف نفيسين ل قوتابخانئ ل خواندنا بنهرهت و نامادهئ بو ههر گروهكئ خوجهان و ره گزهكى ٢٣

23 خواندنا بنهرهت سه بهارهت بو ناواره يان خواندنا بنهرهت تئكه لكريهه (قوناغا 1 بو 6) و خواندنا ناقتجئ (قوناغا 7 بو 9).

۸. ده‌رته‌نجام و پيشنيزاين سهره‌کي

۱. بارودوخين ناکنجيونی

● ده‌سته‌لائين نافخو پيدفييه کار بکه‌ن بو چيکرنا هاندانان بو پيشفه‌چونا جهن ناکنجيونه‌کا نه‌رزان وگونجاي. خيزانين کيم ده‌رامه‌ت کارتیکرنه‌کا به‌رچاف لييوه ژبه‌ر پيچينه‌بونا وان بو په‌يداکرنا جهن ناکنجيونی ب کريه‌کا نه‌رزان، وه‌ک نه‌نجام، ناستين قه‌له‌بالغي، ريژا ده‌رئخستنی به‌ره‌ف بو بلندين فه‌دچن.

ئیک ژ ريکان بو کيمکرنا نافينا کرئيا ل ده‌فه‌رين باژيران نه‌وه برئيا زنده‌کرنا ناماده‌کرنا جهن ناکنجيونی يه. ل فئ دوماهيئ، ده‌سته‌لائين پاريزگه‌هئ پيشخه‌ري کر د پروژين ناکنجيونی دا بو خيزانين کيم ده‌رامه‌ت ل ده‌وکئ، به‌لئ پروسه‌يا وه‌به‌ره‌پناني راوه‌ستيا ژ نه‌گه‌ري قه‌يرانا داراي. ئيکه‌م چاره‌بو فان بارودوخان چيکرنا هاندهرين دارايي و ريکخست بو ئينان و راکيشانا لايه‌نين په‌يوه‌نديدار يين که‌رتئ تايه‌ت بو ده‌ستپيکرنا فان جوهره پروژين گه‌شه‌کرني يين ناکنجيونی. ده‌سته‌لائين نافخوي هه‌روه‌سا رينمايئ نو ي ده‌ريکستينه‌کو نارمانجا وي داخازئ ژ خودانين مولکان کريه‌نه‌وبخو کرئيان کيمبکه‌ن. نه‌ف خاله‌پتر هه‌ژي گرنگيداتييه‌کا چه‌وا دي ب باشرين شيوه‌ده‌پته نه‌نجامدان.

● لايه‌نين بوارئ مروفايه‌تي پيدفييه هاريکاريئ خو بو خيزانين باري وان لاواز نه‌وين دکريئان دا زنده‌بکه‌ن. گه‌له‌ک خيزان، ناواره‌بن، په‌نابه‌ر، يان جفاکئ مي‌فاندار بن، و نه‌وي يئ نوکه‌زه‌حه‌ما ددانا کرئيا خو دا دبينن، و نه‌فه‌ دي بيته‌نه‌گه‌ري قه‌رداريئ يان به‌رده‌وامييا گهورينا جهن ناکنجيونی، ب ليگه‌رياني ل جهن ناکنجيونه‌کا نه‌رزانتر.

بو نه‌هيلانا پروودانا فئ چه‌ندي برييا هاريکارييا، دوو ئالاف دشيان دايه بکاريئان يين کو به‌ري نوکه‌هاتينه‌تايکرن ل هنده‌ک ده‌فه‌ران: پروگرامين نارمانج کريئ پارئ کاش به‌رامبه‌ر کرئ ۲۴، دوباره بکارخست و نويژه‌نکرنا جهن ناکنجيونان ناستين نافنجي گهورينا وان بو ناکنجيونه‌کا کاتييا بئ کرئ-بي به‌رامبه‌ر (دگه‌ل پشکدارييا ده‌سته‌لائين حکومي بو به‌پزکرنا باوه‌رييا خودانئ مولکی)، دقيت نه‌و بگونجيت دگه‌ل هاريکاريئ مه‌زنتر ژ لايئ خيرخوزان فه بو هاريکارييا دارايي يا پيشيني کري و ده‌م دريژ بو نارمانج کرنه‌کا باش يا هاريکاريئ پارئ کاش.

● لايه‌نين د بوارئ جهن فه‌حه‌وياني و پاراستني دا پيدفييه هاريکارييا ياسايي زنده‌بکه‌ن بو وان که‌سين رويبروي بارودوخين ده‌رئخستني دبن، و ده‌سته‌لائين نافخوي پيدفييه گريه‌ستين کرئ يين نفيساي ريکبيخن. پاريزگه‌ها ده‌وک و قه‌زا سيميل ريژا هه‌ره‌بلندا ده‌رئخستنا خيزانئ لي هه‌نه، بتايه‌تي، کارتیکرن ل ناواره‌يان دکه‌ت (۲۰٪) ژ خيزانا هاتينه‌درئخستن د ماوي ۶ هه‌يفين بوري دا).

بو خيزانين ناواره‌بويئ، ب ده‌سته‌ئيئان هاريکارييا ياسايي تاراده‌يه‌کي يا بزه‌حه‌مه‌تره، و خيزانين هاتينه‌ده‌رئخست دي مفايي ژ هاريکارييا ياسايي وه‌رگرن بو بلندکرنا سکالاي ده‌رئخستني يا نه‌دادپه‌روه‌رانه يان بو ديتنا چاره‌يئ دان و ستاندني دگه‌ل خودانئ خاني يان مولکی، و هه‌روه‌سا بو ديتنا جهن ناکنجيونه‌کا نو ي.

زنده‌باري، کو باراپترا گريه‌ستين کرئ ده‌فکي نه ل سه‌رانسه‌ري پاريزگه‌هئ، ل فيره‌دقيت هاريکاري به‌پته‌دان ژ لايئ که‌رتئ ده‌سته‌لائين گشتي فه بو به‌پزکرنا گريه‌ستين نفيساي کو دي بيته‌نه‌گه‌ري پتر پاراستني بو هه‌ر دوو کريداران و خودانئ مولکی.

● خودانين مولکی، لايه‌نين د بوارئ جهن فه‌حه‌وياني دا و ده‌سته‌لائين نافخوي پيدفييه هه‌ماهه‌نگيئ چيکه‌ن بو په‌يداکرنا چاره‌يئ گونجاي بو خيزانين د ئافاهيئنه‌ته‌مام کري دا دژين، بتايه‌تي شيخان و ئاکري.

ژ سه‌رجه‌م ۳۰٪ و ۱۷٪ خيزانين ناواره ل فان قه‌زايان، ل دويف ئيکدا، د ئافاهيئنه‌ته‌مام کري و به‌ردايي دا دژين.

هنده‌ک ريکخراوين نه حکومي ده‌ست ب پروگرامين دانانا ده‌رگه‌هان، په‌نچه‌ر و ئاف/ ئافه‌روين ساخلميئ کر دوان جهان دا، به‌لئ پشکدارييا هه‌مي لايه‌نان دي بيته‌هاريکار بو ب ده‌سته‌فه‌ئینانا فان خيزانان بو بارودوخين ناکنجيونه‌کا پتر گونجاي.

۲. پیکه گونجانا جفاکی ل ده فەرین باژیران

● پیدفیه دهسته لاتین نافخویی بینه هاندان بو ئاسانکرنا دهلیقه و چالاکیان بو کارلیکرنی دنافهرا جفاکی میفاندار و ناواریان دا، ژبو بهیزکرنا په یوه نندیان دنافهرا جیرانان، کیمکرنا گرژین جفاکی و شیاندنا بو پیکه ژیانان ناشتیانه.

گه ننگه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگه ل ئەندامین جفاکی میفاندار و ناواریان دا دیارکرنا کو کیمبونه کا بهرچاف یا بیباوه ری هه یه دنافهرا فان جفاکان دا ل ده فەرین باژیران. ئەو رول هاتیه گیران ژ لای د ده فەرین جفاکی و چالاکیین هه فیه ش (وهک هولین جفاکی، چالاکیین وهرزی و گروپین گه نجان/ نافره تان) وهک خالا په یوه نندیکرنا دنافهرا ئاکنجیین هه می گروپان دا د شیت روله کئ زیده تر د پيشفه چوئن دا بینیت.

هه روه سا یا گرنکه بو جیه جیکرنا پروژیهان کو ته فاییا جفاکی مفای ژی بینن، وهکی هندهک دابه شوبونان نامازه پئ هاتبوکرنا دنافهرا گروپان دا د هه لسه نگاندنی دا کو دگر دایین تیگه هشتا 'نه دادپه روه ری' یا هاریکاریان. لایه تین بواری مروفايه تی دشتیت ته فکارییی دقئ کارتیکرنا دا بکه ن بریا جیه جیکرنا پروژین کارتیکرنا بلهز (QIP) ئەوئ ده لیقین ماددی په یدادکته کو هه می جفاک مفای ژی وهر دگرن.

پیشبینی ژ هه فیشکین جیه جیکار پیشیار کریه، هه رچه واییت، کو جیه جیکرنا پروژین کارتیکرنا بلهز (QIP) هه تا نوکه نه سیسته مکرینه ب شیوه یه کئ کاریگه ر داکو پیدفیین گشتین خوجهان ب نخیتیت.

● دهسته لاتین نافخو دگه ل ریکراوین هاریکاریین جفاکی سقبل، پیدفیه پروگرامین پیشفه برن و بلندکرنا خولین زمانی کوردی پیشکیش بکه ن بو ناواریان. کومیتتا دوباره کری د گه ننگه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دا دگه ل ناواریه و جفاکی میفاندار ناماژئ بو بهر به ستین زمانی دبه ن وهک ئەه ره ک بو کیمیا کارلیکرنی دنافهرا چفاکان دا.

پیشکیشکرنا و هاندانا فیکرنا زمانی کوردی دئ بیته ئاسانکره بو گونجاندا ناواریان بو ژینگه ها نوی و پترکرنا کارلیکرنی و پیکه ژیانن.

۳. هوین ژیانن یین بهرده وام و ده م دریز

● لایه تین بواری رهوشا ژیارن پیدفیه هه فیشکین بکه ن دگه ل ژورین بازرگانی یین نافخویی بو بهیزکرنا پروگرامین راهینانین پیشه یی.

وهک هاتیه دیارکرنا کو باراپترا خوجهین نه و جوان نه شین کاری ب ده ستخوفه بینن ژبه ر ئاستین خواندنئ یئ گه له ک کیم و نه بونا شاره زایین کاری، دوباره چونا وان بو نافا بازارن کاری، یان ژی وهک کریکار یان خودانی کاری، د شیت هاریکاری بو بهیته کرن بریا دابینکرنا راهینانان ل سه ر پیشه یان و شیانین کاری دهستی (بهرده ستکرنا دارایی بو ئامیران ئەه گه ر پیدفی بو).

● ئازانسین نه ته وین ئیکگرتی، ریکراوین نافخویی و ریکراوین جیهانی یین نه حکومی و ژورین بازرگانی یین نافخویی دشتین هه ماهه نگییی بکه ن بو ئاسانکرنا پیشفه چونا بازرگانییا هه فیشک بو په نابه ران دگه ل ئەندامین جفاکین میفاندار.

وهکی هاتیه دیارکرنا ل سه ر بارن کاری په نابه ران، کو تاکه که سین سوری نه شین کسپوکاره کی بخو دانن ل ده فەرین ده رفه ی که مپان دا.

سیسته م پیکهور بو ریکخستنا پروژین په نابه ران ئەوه بو چیکرنا پروژین هه فیه ش دگه ل ریکخه رین بازرگانی یین نافخویی. ئەهه مینه ره کئ دخوازیت بو هاریکاریا په نابه ران ب ده ستیشانکری، پیکه گریدان و هه فیشکرنا دگه ل که سین نافخویی، دهه مان ده م دا گه ره نیتکرنا پاراستنا یاسایی بو هه فیشکین په نابه ر.

● ئاماده بونا بهیزتر لایه تین داراییین بچویک د پاریزگه هئ دا یا پیدفیه بو ب ده ستفه ئینانا هوین ژیانه کا ده م دریز. هه رچه نده نه بونا لایه تین دارایی یین بچویک ناریشه کا بهر فره هه بو هه می عیراقئ، مایتیکرنا هوین ژیانن ل ده فەرین پیشفه چونا که سپوکاران فه کو دئ ب شیوه یه کئ بهیز مفای ژ فان جوهره ژیده رین دارایی وهر گریت.

٤. میکانزمین هاریکاریین پاری کاش

● لایه‌نین بوارۆ مروفایه‌تی و پینشفه‌چونۆ پیکفه‌ دگه‌ل ده‌سته‌لاتین نافخوی پیدفیه‌ کاربکه‌ن له‌ سه‌ر هه‌ماهه‌نگیا میکانزمین کاش یین جیاواز و گه‌ره‌نتیا به‌رده‌وامیا وۆ بو ماوین درژتر، له‌ هه‌مان ده‌م خوژۆقه‌دانا دوباره‌کرنۆ یا سیسته‌مۆ پاراستنا جفاکی.

هاریکاریا کاش ب شیوه‌یه‌کۆ به‌له‌ز بویه ئیک ژ گرنکترین میکانزمین به‌رسفدانۆ بو قه‌یرانا ئاواره‌یی له‌ هه‌رێما کوردستانۆ. له‌ پارێزگه‌ها ده‌وۆکۆ، گه‌له‌ک پروگرامین پیکفه‌ژیانۆ یین هاتینه‌ جیه‌جیکرن ژ لاین هه‌فپشکین جیاواز: کاش بو کرۆ، کاش بو خواندنۆ، کاش بو خوارنۆ، کاش بو کاری، دانا پاری کاشۆ بۆ مه‌رج.

ئه‌ف هاریکاریین دارایی یین هاتینه‌ دااینکرن زیده‌باری دانا پاره‌ی ئه‌وینۆ کو ده‌سته‌لاتین نافخویی ده‌ته‌ خیزانین باری ئابوریین وان یین لاواز دناف جفاکۆ میقانداردا وه‌ک به‌شه‌ک ژ تورا پاراستنا گشتی. ده‌مۆ ئه‌ف کوژمۆ پاره‌ی تینته‌ دان ژمارا خیزانین ئارمانج کری زیده‌دین، یا گرنگه‌ به‌پزکرن هه‌ماهه‌نگیی دنافه‌را هه‌فپشکان و کومبونین هیدی هیدی بو تیکه‌هشتنا هه‌فبه‌ش .

پینشیاژین پشکداران د ورکشوپۆ دا ئه‌وا هاتیه‌ کرن له‌ پارێزگه‌ها ده‌وۆکۆ دگه‌ل هه‌می هه‌فپشکان ژوان ژۆ ده‌سته‌لاتین نافخویی ئامازه‌ کر کو گه‌له‌ک ده‌فه‌ر هه‌نه‌ پیدفی پتر هاریکاریین و هه‌ماهه‌نگیی نه‌. زیده‌بارۆ فۆ، بو دانا گرنتیا به‌رده‌وامیا فان تورین پاراستنۆ و خوژۆقه‌دانا به‌لافیونا پیکهاته‌یی ته‌ریب.

گه‌نگه‌شه‌ پیدفیه‌ ده‌ستپیکه‌ت دنافه‌را لایه‌نین بوارۆ مروفایه‌تی و پینشفه‌چونۆ و پشکا پارێزگه‌هۆ یا هیزا کاری و کاروبارین جفاکی و پیکفه‌ گرێدانه‌کا باشترو ئیک نیزیکبونا میکانزمین پاری کاش یین جیاواز دگه‌ل سیسته‌مۆ حکومی یین پاراستنا جفاکی پیدفیه‌ هه‌بیت.

● لایه‌نین بوارۆ مروفایه‌تی یین کاردکه‌ن د هاریکاریین پاری کاش دا پیدفیه‌ جیه‌جیکرنا پروگرامۆ ته‌فایی یین ده‌فه‌رین جوگرافی و خیزانین ئارمانج کری یین لاواز له‌ سه‌رانسه‌ری گروپین خوجهان به‌رچاڤ وه‌رگرن، بۆ به‌رچاڤ وه‌گرتنا وان کو ئه‌و ئاواره‌نه‌، په‌نابه‌رن یان جفاکۆ میقاندارن.

داتایین به‌رده‌ست له‌ سه‌ر بارودوخین ژیانۆ یین جفاکۆ میقاندار یین زیده‌بوین له‌ فۆ دوماهیکۆ، هه‌روه‌سا دیاردکه‌ن کو ریزه‌کا مه‌زنا خوجهان تاراده‌یکی د بارودوخین لاواز دانه (نیشان دده‌ن کو لاوازی دناف هه‌می گروپان دا هه‌یه‌).

و ئه‌فه‌ رپیدانا ئارمانج گرتی خیزانین جفاکۆ میقاندار ده‌ته‌ زیده‌باری ئاواره‌یان و په‌نابه‌ران برییا ریبازا ده‌فه‌رین جوگرافی. دشیان دایه‌ ستاتیجین ئافراندنۆ بینه‌ بکارینان ئه‌وینۆ بالکیشانۆ له‌ سه‌ر ده‌فه‌رین گروپین هه‌ژار دکه‌ت له‌ سه‌رانسه‌ری پارێزگه‌ها ده‌وۆکۆ، کو هه‌می گروپین خوجهان روییری هه‌مان بارودوخان بوین. هه‌ماهه‌نگی دگه‌ل ده‌سته‌لاتین پلاندا نانۆ وه‌ک ریزه‌به‌رییا ئامارۆ دشیته‌ هه‌ول بده‌ت بو فۆ مه‌ره‌مۆ.

● پارێزگه‌ها ده‌وۆکۆ پشکا هیزا کاری و کاروبارین جفاکی یا هاتیه‌ هاندان بو زه‌نگینکرن سیسته‌م و ستانداردین به‌رفه‌هکرن کامه‌رانیا نوکه‌ داکو ب شیوه‌یه‌کۆ گونجای خوجهین باری وانۆ لاواز بکه‌ته‌ ئارمانج وبلندکرن شیان و کارتیکرنا پروگرامکرن وان.

له‌ پیدچونین به‌ری نوکه‌ ٣٠ تیشک تیکه‌سته‌ سه‌ر پیدفیت پشکا هیزا کاری و کاروبارین جفاکی بو بلنکرن بکارخستنا تورا وان یا تیمانیه‌یی برییا ئاسانکرن، رونکرن و بسانه‌یکرنا پیرابونان کو له‌ دوپف وۆ خیزانۆ بینه‌ سه‌رنافکرن بو دانا هاریکاریین. هه‌فکاریکرن دگه‌ل هه‌فپشکین مروفایه‌تی بو گه‌هاندنا هاریکاریا پاری کاش له‌ پارێزگه‌ها ده‌وۆکۆ دشیته‌ مفایی ژ وانین هاتینه‌ فیکرن بو پشکا هیزا کاری و کاروبارین جفاکی وه‌رگرن.

٢٥ بیینه‌ وه‌ک نمونه‌ به‌نکا جیهانی (٢٠١٥) هه‌له‌سه‌نگاندنا کارتیکرنا ئابوری جفاکی یا قه‌یرانا سووریین و ده‌وله‌تا ئیسلامی له‌ سووریین (داعش) و عیراقۆ له‌ سه‌ر هه‌رێما کوردستانا عیراقۆ.

5. گرفتین خواندن

● دهسته لاتین نافخویی پندقییه هه فکاریی بکه ن دگه ل هه فپشکین خواندن بو جیه جیکرنا پره کا پروگرامان کو دوباره ناف نفیسنا ل قوتابخانن بسانهی لیبکه ت (یا فهرمی بیت یان ژ ی نه یا فهرمی بیت) بو زارو ک و گه نجین نوکه نه ناماده ل قوتابخانن.

گه له ک زاروکان ساله ک یان دوو ژ سالا خواندنا خو یا ژ ده ستدای ژ ته گهری ناواره بیی. و دوباره ناف نفیسنا وان ل قوتابخانن گرفته ژ ته گهری پندقییت وان بو خولان کو بگونج دگه ل پندقیین وان (وه ک، خولین چر بیته پیشکشکرن دماوه به کن کورت دا، باشترکرنا خولان ریکی دده ته قوتابیان بو قهره بوکرنا وان بو فیکرنن ته وا ژ ده ستدای، ریخستنا خولان ل ده م تیقاری پشتی کاری، هتد).

د هنده ک کاودانان دا، دوباره ناف نفیسین ل قوتابخانن دبیت هنده ک جارن گرفتان بسه پینیت ژ ته گهری داخوازکرنا پیرابوتین بیروکراتی بوگه هشتنا پروگرامین خواندنن (وه ک به لگی ب ده ستخستنا خواندنن ل سورین یان مایا عیراقی بو دوباره گه هشتن بو خواندنن).

شیانین دقئ ناراسته ی دا دئ ب شیوه یه کن بهرچاف ته فکاری کنه ن بو ب ده ستخستنا نارمانجین فئ پیشخه ریین دا که ت 'نه بو ژ ده ستدانا نفشی' کو هاتیه ده ستیکرن ژ لاین ژماره کا لایه نین جیهانی دگه ل سه رهلدنا قهیرانا سورین، به لئ پشتی هینگی هاته بهر فیره کون داکو قهیرانا ناواره بیین ل عیراقی ژ ی بغه گریت.

لایه نین بورئ مروفی پندقییه نرخانده کن بکه ن بو چه وانیا زیده کرنا پروگرامین هانده ریین دارایی بو خیزانان کو نه هیلن قوتابی قوتابخانن ژده ستبده ن.

ریژا زارو کین هیشتا نه چنه قوتابخانن یا بهرچافه بو ناواره یان و ب شیوه یه کن بهرچاف یا بلنده بو په نابهران. دده م کی دا کو هنده ک ته گهر دگریداینه ب بهر به ستین گه هشتنا وان بو قوتابخانن، وه ک تیرانه کرنا شیانا یان بهر ده ستیا سازینن خواندنن، ته گهرین دیتر ناماژئ دده نه نه شیانا ب ستوفه گرتنا لیچوین گریدایی بخواندنن قه و ههروه سا حهزا کارکنن شوینا خواندنن (گه له ک جارن ژ لاین خیزانن خورتی ل زارو کا هاتیه کون بو فئ چهندي).

کار یی بهر ده وامه برتیا هنده ک پروگرامین پاریزگه ها دهوکنن تهوین کو پارئ کاش دده ته خیزانن بهرامبه ر فریکرنا زاروکان بو قوتابخانن، ههروه سا هنده ک پروگرامین دیتر یین کو هاریکاریا خیزانن دکه ن گریدایی بکه رهسته و و فه گوهاستنن قه.

چاره بیین دیترکو پیکدهیت ژ چیکرنا شیانان بو زاروکان بو دابه شکرنا ده م ت خو دنافه را کاری ب شیوه یه کن پتر پاراستی دا، ژینگه هه کا کیمتر خراب دا، و نه رماتییا ناماده بوئن بو قوتابخانن.

دهسته لاتین نافخویی بهه فپشکی دگه ل لایه نین بورئ مروفایه تی، پندقییه دابینکرنا خواندنن ل شیخان، بهر ده ره ش، ئاکرنی بهر فره ه بکه ن به لکی ههروه سا ل زاخو ژ ی، برتیا ئافاکرنا سازینن بله ز، ده مکی، و کاریگه ر.

ژ لاین لیچوئنن فه فان ده فهران ته نگافیین هه یین بو دابینکرنا خواندنن، بتایه تی بو ناواره و په نابهران تهوین کو ل دویف پهیره وین جیاواز تر ژ یین جفاکئ میقاندار دچن.

پندقیی بو زیده کرنا سازیان یا فه ره د فی باری دا، نارمانجکرنا باش یا وه به ره یینانن ژ لاین لایه نین مروفایه تی وه ک پروژین کارتیکرنا وان بله ز د مه بدانا فیکرنن دا دشیت ته فکاریین بکه ت د زیده کرنا دابینکرنا خزمه تین گشتیین فیکرنن دا دپرتیا ده فهران خزمه ت بو نه هاتیه کون دا، وه ک به شه ک ژ بهر سفدانا بله ز، هه وارکی.

6. بهیزکرنا دام و دهزگه هان بو دهرئه نجامین نافنجی / دوم دریز

● لایه نین بوارئ پیشفه برنئ بین هاتینه هاندان بو هاریکاریکرنا هه فکیفین خو ل پاریزگه هئ دیبا فین ژیرخان، پارچه بین کومپوته ری یان هاریکاریا ته کنولوچی، قوناغکرنا هیدی هیدی، یا هاریکاریین دارابی و نه بین بهرده وام.

پیشفه چونا گه له ک سازیین گشتی بین نوی د ده فیری دا ل بوارئ ساخلمین، فیرکن، یان دابینکرنا ئافئ بین هاتینه ژ کارکه فتن ژبه ر قهیرانا دارابی و دبیت بیته جهئ باس و فه کولین د بارودوخین قهیرانئ دا، و تایبه تی د کهرتن چاقدیریا ساخلمین دا.

دقیق لهر چاف بهیته وه رگرتن کو پیشینی دهیته کرن کو پتریا ئاواره و په نابهران مین ل پاریزگه ها دهوکن ب کیماتی ل فان دهه سالیین بهیته، هاتینه دیارکن کو ریژه کا زورا خیزانان حهزا فه گه ریانئ نینه یان دقین بزقرن ب دوباره بنیاتانا ژیرخانئ.

هاریکاریین دهه دریزتر بو شیائین سازیین دهوکن دشاندا به بهیته وه ک شیوی ژیرخانئ (دوباره به رهه فکرنا سازیان یان پیشیخستنا بو بین نوی) یان شیائین کارکنئ (وهک، بو ساخلمین، دکاره کلینیکین ته ندورستی بین گه روک بخوفه بگریته، نه مبولنس، نامیر، ددهمه کی دا کو بو فیرکنئ دشیت پشکداری دانا پاره ی بو فه گوهاستنا ماموستایان بیت).

ئهف چهنده وی دخوازیته فه گوهاستنا هیدی هیدی یا هاریکاریا دارابیا ماوه کورت یا کریارین گشتی (وهک، دانا موچه بین هاندان بو کاری یان هاریکاریا دارابی بو کومکرنا بهرما یکن هسک-دگه ل فن چهندي دبیت ئه فی کاری لادان ژئ نه بیت بو فی دهه م نوکه بو خودیرخست ژ ئاریشین مهزن وهک بابه تین ساخلمین) بو ئارمانجین دهه دریز وهک ئه وین هاتینه گه نکه شه کرن ل فیره.

● ههروه سا لایه نین بوارئ پیشفه برنئ بین هاتینه هاندان بو هاریکاریکرنا هه فکیفین پاریزگه هئ ل په یداکرنا پیشخستنی بو بلندکرنا شیائین ته کنیکی و شاره زایی.

جودا ژ هاریکاریکرنا دهسته لاتین پاریزگه هئ د بلندکرنا شیائین فیزیکی، یا گرنکه بو ته فکاری ئافاکرنا شیانا بریا دانا شاره زایی ته کنیکی و وستافه کن پیگه هاندی دناف ئانسیین پاریزگه هئ دا. ژیده رین مروفی ره گه زه کن گرنکه یئ گه هاندنا خزمه تان و ژبه ر هندئ ئه ف راسپارده ئارمانجا وی چه سپاندنا گوهورینا دامه زراوه یی د ناف سیسته می دا بریا فه گوهاستنا شاره زاییان، پهیره وان و پیرابونان.

● لایه نین نیف دهوله تی بین هاتینه هاندان بو کارکن ب شیوه یه کن نریکتر بریا ریکراوین نافخویی بین نه حکومی و ریکراوین جفاکن سفیل دهه م دهین بو جیه جیکرنا پروگرامان.

ریبازا دهه م وی دریزتر بو بهر سفدانا قهیرانا دیسان مفای وهردگریته ژ دوباره ئاراسته کرنا چالاکیان ب شیوه یه کن هیدی هیدی دویر ژ جیه جیکرنه کا ئیکسه ر ژ لایئ لایه نین نیف دهوله تی فه، بو روله کن پتر شیوا کو ریبه ت لایه نین نافخویی بین نه حکومی بو بلندکرنا و پیشفه برنا شیائین خو^{۲۶}.

ههتا دگه ل هندئ کو رامانا وی دهسته بهردانه ژ هندهک «هیزی» ل سه ر ئهردی، لایه نین نافخویی بتنئ دئ دکار و کریارین سالیین بهیته دا دبهرده وامین.

۲۶ بیبه وهک نمونه ODI(2016) time to let go. سئ خالین پیشینیان بو گهورینا سیسته م مروفايه تی.

۷. په یوه نډیکرنا لایه نټن په یوه نډیدار، هه ماهه نډیکرنا د پلاندانانې دا

● نازانسین نه ته وین ټیکگرتی و ریځراوین نه حکومتی و دهسته لاتین نافخوی پندقیه شیانین په یوه نډیکرنا خو بهیزبکه د گهل سودمندان و چفاکان ب شپوه به کښ گشتی بو بلندکرنا هوشیاری، ره وایه تی، نه کتیفی و هاریکاریا مفادار.

پاراستنا هه ستا دادپه روه ریځ د به لافکرنا هاریکاریان دا، باشرکرنا پشکداریی زلای جفاکانفه، و ب هشیاری شروفه کرنا کارې هاتیه نه جامدان کو دیسان د شیت بیته لایه نه کښ سهره کی د پروگرامین فه گوهاسنتیدا بهر ب تیزیکبویتن دوم درېژ.

تیکه هشتا هه دوو جفاکښ میفاندار و که سین ناواره بوین ل سهر ماتیکرتین مروفاپه تی هنده ک جارن د نه ریځینه ژ نه گهری کیمیا په یوه نډیکرنا. که سین ناواره ل جهین ده فهرین باژیران دیارکریه کو هنده ک جارن چه واییا به لافکرنا هاریکاریان نه یا رون و ناشکرایه، هه رده م یا شیواندیه بگوتگوتکان. هاتیه پیشیاز کرن ژ لای هنده ک گروپان فه کو په رسته گه، مزگه فت و جهین گشتی وه که نه خوشخانه پندقیه بینه بکارینان وه که سته ریځ به لافکرنا زانیاریان. یا گرتگر ژ هه مییان، سه بارت جفاکښ میفاندار، که نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دیارکریه کو ب شپوه به کښ گشتی هه مییان هه ست به راموشکرنا کریه دده م به لافکرنا و ناگه هداریکرنا، نه ف چه نده بڼ باوه ریځ چیدکه ت.

بفڼ رامانې، کو ب شپوه به کښ بهیز هاتیه پیشبنيکرن کو هه رده و ده ستهلانین نافخوی و ریځراوین نه یین حکومتی د به رده وام بن د ریځخستا که نکه شه کرنا گروپین ده ستیشانکری دگهل جفاکښ میفاندار هه روه سا ریځخستا په یوه نډیڼ خوین ټیکسه ر دگهل سودمندان. شیانین زیده تر د پندقیه پخه مه ت پیشقه برنا ستراتیجین بهیزین 'په یوه نډیکرنا دگهل جفاکان'.

● نازانسین نه ته وین ټیکگرتی دگهل ریځراوین نه یین حکومتی پندقیه په یوه نډیڼ و پیشگیری دگهل پاره به خشان بکه ن بو پیگیری دهم درېژ و فه گوهاسنتی د پیشه کیڼ پاره به خشین دا. پاره هاتیه ته رخانکرنا بو پروگرامکرنا ب شپوه به کښ به رده وام بو نارمانجکرنا موره مین هه وارکی، د هنده ک دوخان دا به ربه ستن بو فه گوهاسنتی بو مایتیکرنا ماوی دهم درېژ. ژ بهر هندې، یا گرتکه په یوه نډیڼ بکه ت ب پندقیان و مفایان نه وین پروگرامین پیشقه برنا ناراسته کرنا یین پتر هه یین نه وین دشین قهیرانین ل پاریزگه ها دهوکښ ناسان بکه ن، و ل عیراقتی ب گشتی. بو دا نه فه رویده ت، دیسان یا گرتکه کو، دناف نازانسین نه ته وین ټیکگرتی و ریځراوین نه حکومتی دا، کو ده فهرین کارکرنا بو هاتیه ته رخانکرنا بو موره مین هه وارکی بو پیشقه چونی و به رفه راریځ کو ب شپوه به کښ باشر هاتیه ریځخستا.

● لایه نټن بواری مروفاپه تی پندقیه تیکه ل دهسته لاتین نافخوی بین (و نازانسین په یوه نډیدار) هندی دشیان دابیت د دیزاین پروگرامین وان دا و جیه جیکرنا وان داکو خو ژ پیکهاته یا ته ریب دور بیخن.

نه فه هه روه سا مفایان چیدکه ت کو یین گریډای ب به رهه مینانا پتر یا پروگرامین به رده وام نه وین دشین پاشی بینه نه گهری ته مامکرنا کا باشر د کارې دهسته لاتین گشتی دا، زیده باری دابینکرنا پیشوازیکرنا که مه زنتر یا خو جهین نافخوی.

● هه می خودانین به رزه و ونډیا پندقیه هیدی هیدی کاربکه ن بو ټیکگرتنه کا مه زنتر یا پندقیان داتایان و هه مامه نگیا به رده ستیا داتایان. به ربه لافبونا داتایان، ب پیچه وانه. ب شپوه به کښ نه ریځی کارتیکرنا ل پلاندانانا پروگرامان دکه ت. بو نمونه گشتانن و به لافکرنا داتایان بو چافدیریکرنا لقیڼین په نابهر و ناواریان، نویقه کرنا لیستا مفاداران.

د شیت هاریکار بیت بو چه سپاندنا نه هیلانا دوباره کرنا یا پروگرامی هاریکاریان پاری کاش، ب فڼ رامانې، لایه نټن په یوه نډیدار دی مفای ژ هاریکاریان دنافه را ئوفیسین بریفه برنا زانیاریان یین جیاواز بین، لایه نټن وه ریځه به ریا نامارا پاریزگه ها دهوک (کو بالکیشانه کا دهم درېژ هه یه ل سهر کومکرنا داتایان) و REACH پیشخه ربویه (کو تاراده په کی بالکیشان پتر هه بویه ل سهر هه لسه نگاندا پندقیان و موره مین هه وارکی).

هه ځيچي

A. پرسپارین بو روپیقا خیزانی

کومه کا نیشاندهرتین پروفایلی	پرسپارین بو روپیقا خیزانی		نیشاندهر	نیشاندهر	#
	هلبزارتتا بهرسقی	پرسپار			
دئ هتته پرکرن زلاين فهکولهریغه	دهۆك A1_1 . هلبزارتن ژ لیست A1_2 . هلبزارتن ژ لیست A1_3 . هلبزارتن ژ لیست A1_4 A1_5 1. بهناهریزین سوری 2. ئاواره 3. چفاکن میفاندان A1_6 پیناسهکرننا کودان	پارنژگه A1_2 فهزا A1_3 ناحیه A1_4 گهرک A1_5 جورئ خیزان A1_6 زمارا خیزان	خیزان	چه	A1
دئ هتته پرکرن زلاين فهکولهریغه		نافی فهکولهری زمارا فهکولهری		داتاین پیناسهکرن	A2
دئ هتته پرکرن زلاين فهکولهریغه		پینشکینکرننا روپیقا و رازیون ل سمر چافیکهفتن		داتاین پیناسهکرن	A3
دئ هتته پرکرن زلاين فهکولهریغه	1. بهان 2. نهخیز	دئ دهستیورین دهی نه م چافیکهفتن دکله ته تهنجام بدیهین؟		داتاین پیناسهکرن	
بهناهریزین سوری، ئاواره، چفاکن میفاندان	1. سهرک خیزان 2. مئز - ژن 3. کورکچ 4. بر/خوشک 5. باب/دهیک 6. زافا (مئزئ کچن)/بیک (ژنا کوری) 7. نه فی 8. خیزیر/خسی 9. کهسوکازین دئیر 10. بیانی	بهیوهندیا بهرسقه دری ب سهرک خیزانته		بهرسفدان	A4
بهناهریزین سوری، ئاواره، چفاکن میفاندان		نافی ئیکن چییه؟ (ژ سهرک خیزان دهستییکه)	تاکهکس	لیستا نهنامین خیزان	B1
بهناهریزین سوری، ئاواره، چفاکن میفاندان	1. سهرک خیزان 2. مئز - ژن 3. کورکچ 4. بر/خوشک 5. باب/دهیک 6. زافا (مئزئ کچن)/بیک (ژنا کوری) 7. نه فی 8. خیزیر/خسی 9. کهسوکازین دئیر 10. بیانی	بهیوهندیا (ناف) ب سهرک خیزانته؟	تاکهکس	بهلافیونا خوجین جهن کارئ ل دوئیف بهیوهندیا وان ب سهرک خیزانی فه	B2
بهناهریزین سوری، ئاواره، چفاکن میفاندان	1. تئیر 2. مئز	رهگئزئ (ناف) چییه؟	تاکهکس	بهلافیونا خوجین دهفهرین تارماچ کرین ل دهفهرین تارماچ کرین ل	B3
بهناهریزین سوری، ئاواره، چفاکن میفاندان	0= کئتر ژ سالهکن 95= ژ 95 سالا پتر 99= زلتم	ژین (ناف) ب سالتن تمام؟	تاکهکس	بهلافیونا خوجین دهفهرین تارماچ کرین ل دوئیف ژئ	B4
بهناهریزین سوری، ئاواره، چفاکن میفاندان (12) سال و پتر	1. بهری نوکه ژن نه ئینابه 2. بئ ب هه فزیه 3. بیوه مئرد ابئوه ژن 4. ژئک جودا 5. بهردایی	بارئ هه فزینیین بئ (ناف) ای چییه؟	تاکهکس	بهلافیونا خوجین دهفهرین تارماچ کرین ل دوئیف بارئ خیزانی	
بهناهریزین سوری، ئاواره، چفاکن میفاندان	زمارا ههیفان بنقئسه - 0 نهگهر ژ هه یهکن کئتر بیت	د ماون (12) هه یئین بوریدا، (ناف) چه ند هه یفا ژیا به دناف فن خیزانته؟	تاکهکس	بئه جهیونا پینکته بئین خیزان	B6
بهناهریزین سوری، ئاواره، چفاکن میفاندان	1. عبراقی 2. سوری 3. بئین دئیر	رهگزناما نافی چییه؟ (پتر ژ بهرسقهکن)	تاکهکس	بهلافیونا خوجین دهفهرین تارماچ کرین ل دوئیف نه تهوی	B7
بهناهریزین سوری، ئاواره، چفاکن میفاندان	1. کورد 2. عهردب 3. تورکومان 4. کلدان 5. سریان 6. ئاشوری 7. ئهرمن 8. بئین دئیر 9. نه فئیت دئیر بکته	باگروهه دئئ سهره کئین که ئوری و نه زادی بئ (ناف) چییه؟	تاکهکس	بهلافیونا خوجین دهفهرین تارماچ کرین ل دوئیف نه زادی	B8

A. پرسیارین بو روپیڤا خیزانی (تهواوکه)

کومه کا نیشاندهرین پروفایلی	پرسیارین بو روپیڤا خیزانی		نشاندهور	نشاندهور	*
	پرسیار	هلهبزارتا بهرسفتی			
پهنا بهرین سوری، ناوره، چکان میناندار. ز (6) سال و پتر	1. د شیت بغونیت و بنفیسیت 3. پتر شیت بغونیت 3. نه شیت بغونیت و بنفیسیت	1. د شیت بغونیت و بنفیسیت؟ 3. پتر شیت بغونیت	تاکه کس	تاکه کس	C1
پهنا بهرین سوری، ناوره، چکان میناندار. ز (6) سال و پتر	1. بهان، 4 روز د حه قسین دا یان پتر 2. بهان، کیمتر ز 4 روز د حه قسین دا 3. نه خیر	1. بهان، 4 روز د حه قسین دا یان پتر؟ 2. بهان، کیمتر ز 4 روز د حه قسین دا؟ 3. نه خیر	تاکه کس	تاکه کس	C2
پهنا بهرین سوری، ناوره، چکان میناندار. ناماده یون (6) سال و پتر، ناماده یون ل قوتابخان	1. سره تالی (6-1) 2. ناقچی (9-7) 3. ناماده یون (12-10) 4. په پیدانه 5. په کالور یوس 6. خاندنا بلند	1. سره تالی (6-1) 2. ناقچی (9-7) 3. ناماده یون (12-10) 4. په پیدانه 5. په کالور یوس 6. خاندنا بلند	تاکه کس	تاکه کس	C3
پهنا بهرین سوری، ناوره، چکان میناندار. ناماده یون نه یا ب ریکوینک (6-18) سالن	1. نه شیت ب سانهی بگهیمه قوتابخان 2. خرابیا جورئ خاندن / نه پیگریا ماموستایا ب دهوامن 3. دهمن قوتابخان نه دکونه ای بین 4. خرابیا سره ده ریکرنن ز لاین ماموستایی یان قوتابین دیر فه 5. دقیت نه کار بکت داکو هاریکاریا خیزانی بکت 6. نه قیت / هرز، تاکت کو زاروک پندقی فیگرگرنن په 7. هه قزینیا بهروخت 8. نه خوشی یان هنگاقتن 9. هاریکاری د نکرین ناف مان دا 10. قوتابخانه د پریون 11. قوتابخان قوتایی وده نکرک 12. قوتابخان تیککل 13. د زمانی ناگهیمت 14. دشیاتین خیزانن دا نینه بو بهر ده سکرنا تیچوین خواندن 15. نه یونا بهلگه نامین پندقی 16. خیزان د وئ باورین دا نینه کو بو ماوه بک دریزتر میسنه ل قیره 17. قوتابخانه د کرتینه / کارناکتن 18. نه گهرین دیر	1. نه شیت ب سانهی بگهیمه قوتابخان 2. خرابیا جورئ خاندن / نه پیگریا ماموستایا ب دهوامن 3. دهمن قوتابخان نه دکونه ای بین 4. خرابیا سره ده ریکرنن ز لاین ماموستایی یان قوتابین دیر فه 5. دقیت نه کار بکت داکو هاریکاریا خیزانی بکت 6. نه قیت / هرز، تاکت کو زاروک پندقی فیگرگرنن په 7. هه قزینیا بهروخت 8. نه خوشی یان هنگاقتن 9. هاریکاری د نکرین ناف مان دا 10. قوتابخانه د پریون 11. قوتابخان قوتایی وده نکرک 12. قوتابخان تیککل 13. د زمانی ناگهیمت 14. دشیاتین خیزانن دا نینه بو بهر ده سکرنا تیچوین خواندن 15. نه یونا بهلگه نامین پندقی 16. خیزان د وئ باورین دا نینه کو بو ماوه بک دریزتر میسنه ل قیره 17. قوتابخانه د کرتینه / کارناکتن 18. نه گهرین دیر	تاکه کس	تاکه کس	C4
پهنا بهرین سوری، ناوره، چکان میناندار. ز (6) سال و پتر	1. چ قوناغ نه 2. سره تالی (6-1) 3. ناقچی (9-7) 4. ناماده یون (12-10) 5. دبلوم 6. په کالور یوس 7. خاندنا بلند	1. چ قوناغ نه 2. سره تالی (6-1) 3. ناقچی (9-7) 4. ناماده یون (12-10) 5. دبلوم 6. په کالور یوس 7. خاندنا بلند	تاکه کس	تاکه کس	C5
پهنا بهرین سوری، ناوره، چکان میناندار. ز (15) سال و پتر	1. بهان	1. بهان تاکه کس	تاکه کس	تاکه کس	C6
پهنا بهرین سوری، ناوره، چکان میناندار. ز (15) سال و د سردا	1. خودانن کاربیه 2. پشیه به کا سر به خو (خودان کار) 3. بکرن کار دکت 4. کار بو خیزانا خو دکت - بن به راسهر 5. قوتاییه و ههروده سا کار دکت 6. قوتاییه 7. زنا ل بهر مان 8. کارناکتن و ل شولی د گهریت (بهی نوکه بین کارگری) 9. کارناکتن و ل شولی د گهریت (بهی نوکه کار نه کره) 10. ل کار ناگهریت ز بهر نه یونا بهلگه نامین پندقی 11. ل کار ناگهریت ز نه گهری تیزارین 12. حزل ل کاری نینه 13. گله کن بنافسالفه چویه / خانه نیشنه 14. نه خوشی / هنگاقتن 15. نه و جوان (دین زین یاسایی دا) 16. بین دیر	1. بهان تاکه کس	تاکه کس	تاکه کس	D1

A. پرسپارین بو روپیڤا خیزانی (تهواوکه)

کومه کا نیشاندهرین پروفابیلی	پرسپارین بو روپیڤا خیزانی		تاسوت	پیشاندهر	#
	پرسپار	ههلبزارتا بهرسفتی			
پهنابهزین سوری، ناواره، جفاکن میڤانداری. ژ (15) سال و پتر (هیزا کاری یا چالاک)	پیشه‌سه‌سره‌کییا (ناف) ای د (30) روژین بویردا؟	1. رتقه‌به‌ر 2. بسپور 3. پیشه‌گهرئ ته‌کینکی و پیشکدار 4. هاریکار و فهرمان‌به‌رین نوبیسان 5. فهرمان‌به‌ر، خزمه‌تکوزار و فروتن 6. کریکارئ شاره‌زا بین چاندن، دارستان، راقا ماسیا 7. کریکارئین کاری دهمتی و کریکارئین بازرگانی 8. کریکارئین لیکدانن و نیشیتیکه‌رئ لایمیران و کارگه‌هان 9. پیشه‌به‌کا بسانه‌ی 10. پیشه‌بین هیزین چه‌ککاری	تاگه‌کس	به‌لافیونا کارئ خوجپین دده‌فرین نارمانج کرین ل دویف بائئ کاری ل دویف جورئ پیشه‌یا سهره‌کی دماوئ هه‌بشین بوری دا	D2
پهنابهزین سوری، ناواره، جفاکن میڤانداری. ژ (15) سال و پتر (هیزا کاری یا چالاک)	D3-1 / (ناف) دیکر چالاکیا کاری دا وی / وی کارئ خوین سهره‌کی کره د ماوئ 30 روژین بویردا؟	1. کهرئ چاندن، دارستان، خودانکریا ماسیا 2. کاناکرن و دهره‌پناتا به‌را 3. دروست کرن (تصنوج) 4. ناماده‌کریا کاره‌بین، هه‌م، گاز، و ته‌زبانی و کهرم کرنا هه‌وای 5. دهمته‌به‌کرنا تاقئ، سولینا، چاره‌سهرکرنا پاشمانئ کلئشی، چالاکیئت چاره‌سهرکرئ 6. نفاکارن 7. بازارگانیا کت و کوم، چاککریا ترومیلا و مانوسکلا 8. فگوهاسق و عومبارکرن 9. خوجپکرن و خزمه‌تکوزارین خوارن 10. زانیاری و گه‌هاندن 11. چالاکیئت دارایی و بیمه 12. کارئت خانوبه‌ران 13. چالاکیئت ته‌کینکی، زانستی، و پیشه‌یی 14. چالاکیئت کارگیری و خزمه‌تکوزاریا پالشتیکرنی 15. به‌رگریکرن و کارگیریا گشتی و ده‌سته‌به‌کرنا جفاکی یا ب نه‌چاری 16. فیزیکرن 17. چالاکیئت ته‌ندروسیتا مروفاه‌تی و جفاکی 18. هونه‌ر، مژولاهی، دهم بواندن 19. چالاکیئت خزمه‌تکوزارین دیتر 20. چالاکیئت خیزانئن خودانئن کاری، که‌لوپه‌لین و ده‌یه و چالاکیئت خزمه‌تکوزاری چالاکیئت خیزانا بو بکلرئینانا تایه‌ت 21. چالاکیئت دهمته‌یا و ریکه‌راوئین دهره‌قی سنورا	تاگه‌کس	به‌لافیونا کارئ خوجپین دده‌فرین نارمانج کرین ل دویف کهرتئ کاری	D3
پهنابهزین سوری، ناواره، جفاکن میڤانداری. ژ (15) سال و پتر (هیزا کاری یا چالاک)	D3-2 / دیکر کهرتئ کاری دا (ناف) ای د ماوئ 30 روژین بویردا کارکریه ؟	1. کهرتئ گشتی 2. کهرتئ تایه‌ت بین نافخویی 3. کهرتئ تایه‌ت بین جیهانی 4. کهرتئ تیکه‌ل 5. ریکه‌راوئن نه حکومی / نه‌یین سو‌ده‌خشین نافخویی 6. ریکه‌راوئن نه حکومی / نه‌یین سو‌ده‌خشین جیهانی	تاگه‌کس		
پهنابهزین سوری، ناواره، جفاکن میڤانداری. ژ (15) سال و پتر (هیزا کاری یا چالاک)	D4-1 / سرجه‌من داهاتئ پارهی (ین دورست یان چافه‌ریکری) بین (ناف) ای بین کارئ وی د هه‌یقا بویردا ؟ (ب دینارئ عیرافی ژماره ب هزاران)	1. گیروپونا دانا موچه‌ی / نه‌دانا موچه‌ی 2. کیمکرنا موچه‌یان 3. رویوی چ لاریشان نه‌بوئه	تاگه‌کس	به‌لافیونا کارئ خوجپین دده‌فرین نارمانج کرین ل دویف نافینا موچئ هه‌یقانه / مقایئ سافی ژ چالاکیئا نابوئی	D4
پهنابهزین سوری، ناواره، جفاکن میڤانداری. ژ (15) سال و پتر (هیزا کاری یا چالاک)	D4-2 / نه‌رئ (ناف) (رویوی چ لاریشان گرتدایی ب دانا موچان/کریئان هه‌ بویه دماوئ 30 روژین بویردا؟	1. به‌لئ 2. نه‌خیز 3. نزلیم	تاگه‌کس	رژئ کریکارئین خوجپین دده‌فرین نارمانج کری نه‌وئن گرتیه‌سته‌کا نئقیئسابی یا کاری هه‌یی	D5
پهنابهزین سوری، ناواره، جفاکن میڤانداری. ژ (15) سال و پتر (هیزا کاری یا چالاک) لیکه‌ریان ل کاری	نه‌رئ ریکا سهره‌کییا (ناف) ای بکلرئینای بو لیکه‌ریان یان دیتنا کاری چ بو؟	1. په‌یوه‌ندیکرن ب نئقیئسگه‌ها کاری 2. به‌رسفدانا ریکالینن کاری 3. پرسپارا هه‌فالا که‌سوارا، یان په‌یوه‌ندیا که‌سین دیتر 4. په‌یوه‌ندیکریا تیکسه‌ر ب خودانئ کاری 5. هه‌ولدا پیشه‌به‌یکن بیبیت/داهاتئن خانوبه‌را، یان پیشه‌/ ژنده‌رین جیهن کاری، یان پیشه‌/ ژنده‌رین دارین بو ده‌سپتیکرنا کارئ خو بین تایه‌ت بین بازرگانی، داخازنا ده‌سپتیکرنا یا پیشکیشکری یان ده‌سپتیکرنا په‌یوه‌ندی پتفه، ...هتد 6. پرسپارا دوروبه‌رین خو کری سهره‌ت کاری 7. بین دیتر	تاگه‌کس	به‌لافیونا کارئ خوجپین دده‌فرین نارمانج کرین ل دویف ریکئین ده‌سغه‌لینانا کارئ نوکه/ بین به‌ری نوکه	D6

A. پرسپارین بو روپیڤا خیزانی (تهواوکه)

کومه کا نیشاندهرین پروفابیلی	پرسپارین بو روپیڤا خیزانی		تسرد	پیشاندور	#
	هبلزارتنا بهرسفتی	پرسپار			
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداری، ز (15) سال و پتر، (هیتزا کاری یا چالاک) ل کاری ناگهریت	1. عهلاک گهلاک ل کاری دگهرن 2. فیزیکن / شارهزایی نا کونجن دگهل کارین بهره سندا 3. ناریشین یاسایی 4. کارین بهره دست گهلاک دورین 5. جوداهی (ل سهر بنه رهن ژبی، باری ناگهیون، رهگهر، بیروباوهر) 6. نهونتا په پوندنننن که سایه تی 7. دهمن پندقی نینه بو لیگهریانن ل کاری 8. کرینن کاری زور د کینن 9. په کفتن یان نه خوشینن دوم دریز 10. بهره ستنن زمانی 11. یین دپتر	نه گهری سره کی چیه کو (ناف) ل کاری نا گهریت یان هزردکت کو دینتا کاره کی یا ب زحمه ته؟	تکه کس	به لاقیونا کارین خوجینن ده فهرین نارمانج کرین ل دویف هه ستنیکونا سره کی ب بهره ستان/بهندان	D7
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداری	1. شوکه 2. خانی یان قیلا 3. سهرابه کا کانی/خیفهت/نشینگهه کا نه ریکونیک 4. گهره قان (خانی تینه فگوهاسن) 5. هول 6. نافاهیه کی کافل/ نه هانه تمام کرن 7. نوتیل/موتیل 8. نافاهینن نایینن 9. فوتابخانه 10. پینکهایینن خانی/ گهراج 11. یین دپتر	جوری سره کیین ناگهیونن یین خیزان تیدا دزیت چیه؟	خیزان	ریزا خوجینن ده فهرین نارمانج کرین ل دویف جهن فله عویانن و جوری ناگهیونن	E1
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداری	1. به لن 2. نه خیر	نه ری خیزانا ته پشکارینن دقی جهن ناگهیونن دا دگهل خیزاننن دپتر دا دکت؟		ریزا خوجینن ده فهرین نارمانج کرین نهونن پشکارا جهن ناگهیونن دگهل خیزاننن دپتر دا هه	E2
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداری	1. مولک 2. کرینه 3. نشینگهه کا بهره سته وهک پشکهک ل کاری 4. میثانداری - پشکار د کرینا 5. میثانداریه کا یین بهرامهر 6. نشینگهه کا بهره دست یا یین بهرامهر 7. گرتی/ ده دست ب سهرداگرتی	باری ته یین مولکن ناگهیونن چیه؟	خیزان	به لاقیونا کارین خوجینن ده فهرین نارمانج کرین ل دویف مهراجین خوداینن	E3
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداری، کرین یان مولک	1. به لن 2. نه خیر	(نه گهر ب کرین بیت) یان مولک بیت، نه ری که سه کی زخیزانن به لگه نامین نفیاسی یین مولکی یان کرینن هه نه؟	خیزان	ریزا خوجینن دزین د بارودخین خوداینن یاسایی	E4
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداری، کرین	1. کوزمه	(نه گهر نشینگهه بکرین بیت) کوزمن وی پاره یی چنده نهوا هه یفانه تو ده دی ب دینارین عیرافی؟	خیزان	به لاقیونا کرینن خوجینن ده فهرین نارمانج کرین ل دویف مهراجین کرین	E5
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداری، زبلی وان کسان نهونن د خیفه تادا دزین	1. سهرجه من ژمارا ژوران	نه ری سهرجه من ژورین دقی جهن ناگهیونن دا چهندن ؟ (ژ بلی سهرشویین/ ده سشویین)	خیزان	به لاقیونا کرینن خوجینن ده فهرین نارمانج کرین ل دویف چرین بو ههر ژورده کن	E6
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداری، زبلی وان کسان نهونن د خیفه تادا دزین	1. سهرجه من ژمارا ژوران	چهند ژورا تو بکلادینن بو نفستتن؟	خیزان	به لاقیونا کرینن خوجینن ده فهرین نارمانج کرین ل دویف چرین بو ههر ژورده کن د شفتن دا	E7
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداری	1. به لن 2. نه خیر	نه ری خیزانا ته نازار دینن د دهمن دهرینن ستنن ژ جهن ناگهیونن دماوی 12 هه یفینن بوریدا	خیزان	ریزا خوجینن ده فهرین نارمانج کرین نهونن رویروی دهرینن ستنن بوین دماوی 12 هه یفینن بوریدا	E8

A. پرسپارین بو روپیفا خیزانی (تهواوگر)

کومه کا نیشاندهرین پروفایلی	پرسپارین بو روپیفا خیزانی		تعداد	نشانده	=
	پرسپار	هلهلارتنا بهرسفتن			
پهناهرین سوری، ناوره، جفاکن میقاندار، دهرتیجست	خیزان	1. نه دشیان دایو کرین بدن 2. خودانی خانی نه دفا خانی بکری بدت 3. خاربکرا خانی 4. نوزبهکرا خانی پروژی پشقهبرین 5. گفاشتنا خهلاکن گهرکتی بوپارکرا مالی 6. ین دیتر	(نهگر روپریوی دهرتیجستن پوی د ماوی 12 ههقیقن بوریدا) نهگر سهرکیین دهرتیجستن چ بو؟	یلاقوننا خوجین دهقهرین نارمانج کری کون روپریوی دهرتیجستن بوین دماوی 12 ههقیقن بوریدا ل دویف نهکران	E9
	خیزان	ب پیتن کوردی بنقیسه	(نهگر روپریوی دهرتیجستن پوی د ماوی 12 ههقیقن بوریدا) دکیر جی دا خیزانا ته هاته دهرتیجست ؟ (گهرک/جه/بازیر)		E10
پهناهرین سوری، ناوره، جفاکن میقاندار	خیزان	1. گهلهک باشه 2. باشه 3. رازیمه 4. نه د تاستن یندقی دایه 5. نه شیت ب دهسجوقه بییت	تو چاوا چاقدریا یا ساخله میا تایهت/گشتی/نه خوشخانه بان بو کسین خیزانا خو دهه لسه دگیکی؟	ریژا خوجین دهقهرین نارمانج کری نهون روپریوی کاربکریا بدهست ههقیقن چاقدریا یا ساخله می بوین	F1
پهناهرین سوری، ناوره، جفاکن میقاندار . ههمی ریژین نرم نین گهشتن (بو خره متین ساخله میین)	خیزان	1. گهلهک دویره ژ جهن ناکجیون 2. شیانین تیچویان نین 3. شیانین کلینکین نوزداری د لاوزن 4. نه باکیا کولتیا خره متین بدهست 5. خره متین پشکین دکن نه په یوه ست ب ساخله میین هه 6. بدهستین زمانی 7. جوداهی 8. ین دیتر	نهگر سهرکی چیه ین نه رازیون ژ چاقدریا یا ساخله میین؟	نهگرین کو خوجین دهقهرین نارمانج کری نه شین چاقدریا ساخله میا بدهست خوقه پین بشیوهکی کاربکریا	F2
پهناهرین سوری، ناوره، جفاکن میقاندار	خیزان	1. تورا گشتی یا کارهیا 2. موهلیدی ههقیقک 3. موهلیدی تایهت 4. غاز 5. ژندهرین دیتر 6. خوارتن تا لین	ژندهر سهرکیین وزهین بو مهره ما لبانی چیه ؟	یلاقوننا خوجین دهقهرین نارمانج کری ل دویف ژندهر سهرکیین هیزی بو مهره مین زاد لیتانی	F3
پهناهرین سوری، ناوره، جفاکن میقاندار	خیزان	1. تورا گشتی یا کارهین 2. موهلیدی ههقیقک 3. موهلیدی تایهت 4. غاز 5. سوپا گازتی (کیروسین) 6. ژندهرین دیتر 7. گهرمکرن نینه	F4-1 / ژندهر سهرکیین وزهین بو مهره ما گهرمکرن چیه؟	ریژا خوجین دهقهرین نارمانج کری ل دویف ژندهر سهرکیین هیزی بو مهره مین گهرمکرن	F4
پهناهرین سوری، ناوره، جفاکن میقاندار		1. تورا گشتی یا کارهین 2. موهلیدی ههقیقک 3. موهلیدی تایهت 4. غاز 5. سوپا گازتی (کیروسین) 6. ژندهرین دیتر 7. ژندهرین نافجی نینه	F4-2 / ژندهر نافجی ین وزهین بو مهره ما گهرمکرن چیه ؟		
پهناهرین سوری، ناوره، جفاکن میقاندار	خیزان	1. داهات ژ ددهست ههقی/کریان 2. قازانجین بازگانای (ژوان ری قازانجین پوزین خیرانی) 3. پارمین هارنی (هاریکاری ژ ههقاران/خیزان ژ دهرقهی ودلانی) 4. مووچین خانه نشین 5. هاریکاری ژ حکمهت / نه توین تککرتی / ریکهراون نهین حکومی 6. کریان 7. فروتا کالو پهلن عهینی 8. قهر (فهری ژ خیزان/ ههقاران) 9. پاشکوت 10. خیر (ووک زکات یان هاریکاری ژ خیران...هند) 11. خواست 12. ین دیتر	G1-1 / کړ ژندهر داهالین دارین خیزانا ته دماوی 30 روژن بوریدا ب ددهست خوقه ینایه و بهلین داهاتی بو ههر ژندهرکی دماوی 30 روژن بوریدا چندهد؟ ب دینارین عراقی G1-2 / ژندهر نافجی ین وزهین بو مهره ما گهرمکرن چیه ؟ (نهگر خیزان چ ژندهرین داهاتی نه یون ژماره 0 بنقیسه یان ب قالا می بهینه، ژ بلی فی دقت کوزمه بهینه بنقیسه ب دینارین عراقی بهرامهر ههر ژندهرکی داهاتی)	ریژا خوجین دهقهرین ژندهر داهاتی	G1

A. پرسپارتین بو روپیفا خیزانی (تهواوکه)

کومه کا نیشاندهرین پروفایلی	پرسپارتین بو روپیفا خیزانی		تسرد	نیشاندهر	*
	هلبزارتنا بهرسفتی	پرسپار			
په نابهزین سوری، ناوارة، چکاک مینانداری	1. بهان 2. نه خیر	تهری چ که سهکی ژ خیزانی پاره قهر کرینه؟	خیزان	ریژا خوجیین ده قهرین نارمانج کری نهوین قهر وهرگرتین	G2
په نابهزین سوری، ناوارة، چکاک مینانداری، نهوین قهر وهرگرتین	1. گرتدایی ب بازگائین فه 2. پیدفیت بکارتینانا ناف مال وک (زاد و چک) 3. کرین وباشو کرنا جهن ناکجیوین 4. مەرهما نایی / داوت / رژیورسمین فشارتن 5. کرنا نامیران و شمه کین گران بیاووک نوتومینل 6. قهرکون بو مەرهما دانا قهری 7. بو مەرما چاندن 8. بو دانا گرتیا خانی 9. یین دیر 10. نازم	نارمانجا سرهکییا خیزانی ژ فی قهری چیه؟	خیزان	ریژا خوجیین ده قهرین نارمانج کری نهوین قهر وهرگرتی ل دویف مەرهما سرهکییا وهرگرتنا قهری	G3
په نابهزین سوری، ناوارة، چکاک مینانداری و نهوین هاریکاری وهرگرتین	G4_1 1. بهان 2. نه خیر	G4_1 / دماوئ 12 هه بیقین بوریدا تهری خیزانا ته چ هاریکاریین کاش بان وک وان یان کال و بهلین عینی وهرگرتیه؟	خیزان	ریژا خوجیین ده قهرین نارمانج کری نهوین هاریکاری وهرگرتین د دماوئ 12 هه بیقین بور دا ل دویف جوری ل هاریکاری وهرگرتی	G4
	G4_2 4. پروگرامن هاریکاریین نهوین لیکگرتی 2. هاریکاریین حکومت 3. ریکهراوین نه حکومی 4. خیر 5. هه قال بان کسوکار 6. یین دیر 7. چ هاریکاری وهرگرتیه	G4_2 (تهگهر بهان بیت) ژندهرئ سرهکیین هاریکاریین خیزانی وهرگرتین چنه؟			
په نابهزین سوری، ناوارة، چکاک مینانداری	1. ریدانین زهره زین وی یین مهزین نه چاقرتیکری دکاریدا بان روهستانا کاروباران 2. کیمکرنا نه خواست د دم ژمترین کاریدا 3. نه دان یان گیروکرنا کرین 4. برین یان کیمکرنا هاریکاریین ژ دهف هه فالان / کسوکاران (پارو ژ دهرفه تیت) 5. زنده کرنا تیچوین کرینا خانی 6. دریتختنا ب خورتی 7. دهمستانا مال و مولکین عینیین گران بیا (نامیر) 8. ژدهستانا تیرش و توال و بهمه میت چاندن، یان ژندهرئ چاندن یین دیر 9. مرنا نه ندنامه کن خیزانی 10. نه خوشه کا ترسالان یان په کفتنا تیک ژ نه ندامین خیزانی (ژوان زی تو) 11. ژکفه بوئا خیزانی ب شیوه یکن نه خواستی 12. کیمکران بان برینا هاریکارییا (ژ لاین حکومت، ریکهراوین نه حکومی، ژ خیرا..... هنت) 13. نه مانا پاشکه وتی 14. قهراتین دیر یین ناپوری 15. چ قهراتین دوار نه بوین	تهری خیزانا ته توشی چ قهراتین ناپوری یین ل خوارئ بوینه دماوئ 12 هه بیقین بوریدا؟ تهگهر پتر ژ تیک بیت، وئ ب هه لیزره یا کارتیکرنا وئ یا دوارتر ژ لاین نابویقه ل سر خیزانا ته؟	خیزان	ریژا خوجیین ده قهرین نارمانج کری نهوین رویری شوکین داهانی یین خیزانی بوین د مایو چهند هه بیقین بوریدا	G5
په نابهزین سوری، ناوارة، چکاک مینانداری، نهوین توشی قهرانا داری بوین	1. پشت بهست ل سر پارئ کاش یان له سر هاریکاریین عینی ژ کسین دیر 2. پشت بهست ل سر پاشکه فیتن خو یین تاییهت 3. کیمکران دکرینا خوارن دا 4. کیمکرنا د تیچوین ساخلمی / فیکرین دا 5. کارکران ب نه ندامین یی کار / زنده کرنا دهمین گاری یین کسین کار دکن 6. نینانا دهرئ یا زاروکی ژ قهرابخان 7. مشه خضونا نه ندامه کی ژ نه ندامین خیزانی 8. قهر 9. فروتا مال و مولکین عینی (نافاهی، تهردی ناکرتن، زیر..... هنت) 10. خواست 11. چ کار کران (چ رنگ نه گرتنه بهر) 12. یین دیر	باشترین رنگ چ بوئ کو خیزانا ته گرتیه بهر بو رویریبوئا قهرانا نابوری لهوا خیزانا ته توشوین؟	خیزان	ریژا خوجیین ده قهرین نارمانج کری نهوین رویری شوکین داهانی بوین ل دویف هلبزارتنا میکانزیمیت	G6
په نابهزین سوری، ناوارة، چکاک مینانداری، نهوین د کران دا ناکجی	1. بهان 2. نه خیر	تهری خیزانان ته چ رویریبوئیت زه حمت دیشبه دانا گرتیا خانی دا دماوئ 6 هه بیقین بوریدا (ب دینارتن عیراقی)	خیزان	ریژا خوجیین ده قهرین نارمانج کری نهوین زه حمتی دینن دانا کرتیا خانی دا د مهر دهمه کی دا دماوئ 6 هه بیقین بوریدا	G7

A. پرسیارین بو روپیڤا خیزانی (تهواوکه)

کومه کا نیشاندهرن پروڤایلی	پرسیارین بو روپیڤا خیزانی		نشانده	نشانده	*
	پرسیار	هلبزارتا بهرسفتن			
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		کوزم نینزکری یئ تیچوین خیزانا ته یئن خوارتن د مایو 7 روزین بورد (ب دینارین عراقی)			G8
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		کوزم نینزکری یئ تیچوین خیزانا ته یئن چافدیزیا بزیشکی (پینک دیت ژ دهرمانان و چاره سهرین) د مایو 7 روزین بورد (ب دینارین عراقی)			G9
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		کوزم نینزکری یئ تیچوین خیزانا ته یئن ئاف و کارهین (وهک سود) ئاف وهک سود و کرینا ئاف بو فهخارتن (دمایو 30 روزین بورد (ب دینارین عراقی)			G10
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		کوزم نینزکری یئ تیچوین خیزانا ته یئن سوته مهنی یئ (بروپهین بو زاد لئنان، کیروسین بو گرم کرن و فهگوهاستن (نوتومیلا بکری، پاس.....هتند) (دمایو 30 روزین بورد (ب دینارین عراقی)			G11
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		کوزم نینزکری یئ تیچوین خیزانا ته یئن فیکرتن (تیچوین قوتابخانن، جلکین قوتابخانن، پینتقین خواندنن) (تله فون.....هتند (دمایو 30 روزین بورد (ب دینارین عراقی)			G12
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		کوزم نینزکری یئ تیچوین خیزانا ته یئن نویزه نه کنرنا جهن فهخوارتن / ئاکجیونا ته دمایو 30 روزین بورد (ب دینارین عراقی)			G13
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		کوزم نینزکری یئ تیچوین خیزانا ته یئن مهراختین بو دانا قهری د مایو 30 روزین بورد (ب دینارین عراقی)	خیزان		G14
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		کوزم نینزکری یئ تیچوین خیزانا ته یئن پندقین دیت دمایو 30 روزین بورد (ب دینارین عراقی)			G15
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		1. چ جوداهی نینه 2. کیمیا جهن ئاکجیونن / بلندنونا کرینان 3. کیمیا دهلقین کاری 4. تیرانه کرنا ژنده ران وه (ئاف، خوارن، کارهیا.....هتند) 5. تیرانه کرنا خرمه تین گشتی (فیکرن و ساخلمی) 6. ئاراسه کرنا هارنگارینن مروقایهتی بو کومه لکه ههکا ئاکجیونن یا ده سننشانگری بیی ئیکا دی 7. جوداهییا نه توهی / ئایی 8. جوداهی د گه ئیور و زیزه سمان دا	خیزان		H1
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		1. بهلن نهری ئیک ژ نه نامتن فنی خیزانن تومی چ رویروپوین توندوتیزیا جهسته بی بویه دمایو 6 هملقین بورد؟ 2. نه خیز		زیژا خوچین ددهرین ئارمانج کری، نهوین نه نامهگی وی بویه قورباغین رویروپونا رویدانهکی دمایو 6 هملقین بورد	H2
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		1. گه له کا ب ئیمنه 2. ئیمنه 3. نه یا ئیمنه 4. گه له ک نه یا ئیمنه	خیزان	به لاقیونا خوچین ددهرین ئارمانج کری ل دویف دیتنا وان بو ئیمناهی یئ ل گه ره کا وان	H3
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		1. بهلن 2. نه خیز	خیزان	به لاقیونا خوچین ددهرین ئارمانج کری نهوین ب خورنی هاتنه فهگوهاستن	I1
په نابهرین سوری، ناواره، جفاکن میثانداز		میژوو پارزنگه هین عراقی	خیزان	به لاقیونا ئاواره یین ددهرین ئارمانج کری ل دویف درزهاهییا مایو ئاواره یی	I2
هه می ئاواره یین ژ نه ینهوا، گه رکوک، دیالا و سه لاهه دین		قزازین بنقسه			
		13-1 / میژویا کوچرنا وه ژ وه لاتن وه یئ ره سن گهنگی بو؟ بیتن سال (میژویا دوماهیك پروسه یا ئاواره یونن)			
		1. بهلن 2. نه خیز	خیزان	به لاقیونا ئاواره یین ددهرین ئارمانج کری ل دویف هیبونا جهن ئاکجیونن	I3

A. پرسپارین بو روپیڤا خیزانی (تهواوکه)

کومه کا نیشاندهرن پروفابلی	پرسپارین بو روپیڤا خیزانی		تسار	تشارتسار	ن
	هلبزارتا بهرسفتن	پرسپار			
	1. بهان 2. نهخیر	(تهگه ناواره بیت) نهیڤ خیزانا ته تیکسه هاته جهن نوکه؟	خیزان	بهلاقونا ناواریین دهفهرین تارماچ کری ل دویف دهمن فهکوهاسنتن ژ ناواریین وجره	14
		(تهگه نهخیر بیت) چهن جاران خیزانا ته هاته فهکوهاسنتن ههتا هین هاتیه جهن نوکه؟	خیزان	ریژا ناواریین دهفهرین تارماچ کری نهوین نهندانن خیزانی دکال وان نههاتین	15
ناوارین عیرافی پشٹی 30/12/2013 و پهناپهارین سوری	1. بهان 2. نهخیر	(تهگه ناواره بیت) نهیڤ هه می نهندانن خیزانا ته بهری ناواره کریڤ ژ وهلائی ته تین رسهن دکال ته هاتنه پاریزگهها دهوکن؟	خیزان	بهلاقونا ناواریین دهفهرین تارماچ کری نهوین نهندانن خیزانی دویف چوری نهندانن خیزانی	16
ناوارین عیرافی پشٹی 30/12/2013 ژیک فهیونا خیزانی پهناپهارین سوری		1. سهروک خیزان 2. کور/کچ 3. باب یان دیک / ناپیر یان داپیر 4. خوشد/ برا 5. کسوکارین دیر 6. یین دیر یین بیانی	خیزان	بهلاقونا ناواریین دهفهرین تارماچ کری ل دویف دریزههیا مانا وی ل جهن نوکه	17
پهناپهارین سوری، ناواره، چکان میقاندار	1. 2016 2. 2015 3. 2014 4. 2013 5. 2012-2010 6. بهری 2010	ژ کهنگی وهره خیزانا ته کههشیه فی جهی/ کهرگن؟	خیزان	بهلاقونا ناواریین دهفهرین تارماچ کری ل دویف نهکهری دسپیکتی بو هلبزارتا جهن نوکه یین تاکسیونن	18
ناوارین عیرافی پشٹی 30/12/2013 و پهناپهارین سوری	1. دهلیقا کارهکن یاشتر 2. ههیونا کوالیتیه کا یاشتر باقیترکن 3. ههیونا کوالیتیه کا یاشتر یا خرمهتین نهندوروستی 4. ههیونا هاریکارینن مروقیهتی 5. داکو فهلی نهندانن خیزانی دیر 6. ههفل/کسوکارین نوکه ل فیڤره ههروهسا 7. لچوینن یازری/کری ل فی جهی یا کیمه 8. جههکن نیمن یین یاشتر 9. خانیهکن معزتر و یاشتر 10. جه تیمتره 11. یین دیر	تهگه سهرگی چ بو بوههلبزارتا خیزانا ته بو فی جهن نوکه بو مهردما تاکسیونن؟	خیزان	ریژا خوچیهن دهفهرین تارماچ کری نهوین نهندانن خیزانی دکال ب چه هیلای دماوق سالا بوریدا	19
پهناپهارین سوری، ناواره، چکان میقاندار	1. بهان 2. نهخیر	تهیڤ چ نهندانم ژ نهندانن خیزانا ته پارکریه داکو بڑیت ل جههکن دیر دماوق 12 ههقیین بوریدا؟	خیزان	بهلاقونا ناواریین دهفهرین تارماچ کری ل دویف نهو خیزانی ب چه هیلای	110
پهناپهارین سوری، ناواره، چکان میقاندار نو نهندانن چوین (فهکوهاسنت) د ماق 12 ههقیین بوریدا	1. دهلیقا کارهکن یاشتر 2. ههیونا کوالیتیه کا یاشتر باقیترکن 3. ههیونا کوالیتیه کا یاشتر یا خرمهتین نهندوروستی 4. ههیونا هاریکارینن مروقیهتی 5. داکو ههینه دکال نهندانن خیزانی دیر 6. ههفل/کسوکارین نوکه ل فیڤره ههروهسا 7. ههقیینی 8. لچوینن کیمتر/کریه کا کیمتر 9. جه ل ویری تیمتره 10. خانیهکن معزتر/ یاشتر ل ویره 11. ههست ب تارامین تاکت ل فیڤری/ روبرینن چوداهین / دوؤمکنکری بویه 12. خانی/ کهرد یین هه ل ویره 13. یین دیر (دیار بکه)	(تهگه بهان بیت) بوجی نهندانم / نهندانن خیزانا ته پارکریه؟	خیزان	ریژا نیجینجین دهفهرین تارماچ کری نهوین نهندانن خیزانی دکال یان هه یو کهورینا جهن تاکسیونن دماوق چهن ههقیین بیئت دا	111
پهناپهارین سوری، ناواره، چکان میقاندار	1. بهان 2. نهخیر	تهیڤ لیک ژ نهندانن خیزانا ته چه پلانتن کهورینا جهن تاکسیونن ژ جهن نوکه تو ل دماوق 6 ههقیین بیئت دا ههته؟ (د ناف یان دههقی کوردسنتن دا)	خیزان	بهلاقونا خوچیهن دهفهرین تارماچ کری نهوین نهندانن خیزانی دکال یان هه یو کهورینا جهن تاکسیونن ل دویف جهن یاشهروزی بو تاکسیونن	112
پهناپهارین سوری، ناواره، چکان میقاندار پلانن دوانیت بو فهکوهاسنتن	1. چارچوقی ههزیما کوردسنتن دا 2. جههکن دیر دناف عیراقن دا 3. وهلائینن جیران (ههقسونو) 4. فهگهرته فه بو وهلائینن رسهن 5. نهروویا 6. یین دیر	(تهگه بهان بیت) بو کریڤ تو پلانن ددانی/ تو یان نهندانن خیزانا ته چنجهن جودا، بهرسفا فی پرسپاری بده ل دور نهندانن چالاکر ژ لاینن ناویرقه)	خیزان	بهلاقونا خوچیهن دهفهرین تارماچ کری ل دویف نهکهری هلبزارتا جهن تارماچ یچکری بو تاکسیونن ل یاشهروزی	113

A. پرسیارین بو روپیڤا خیزانی (تهواوکه)

کومه کا نیشاندهرین پروفابیلی	پرسیارین بو روپیڤا خیزانی		تاسیر	نیشاندهر	#
	پرسیار	هله بزارتا به رسقن			
په نابهیزین سوری، ناواره، جفاکن میثاندان پلان ددانیت بو فه کوهاسستن	خیزان	1. دلپقا کاروکن باستر 2. هه یونا کولتیه کا باستر یا فیکرکن 3. هه یونا کولتیه کا باستر یا خیرمه تین نه ندروستی 4. هه یونا هاریکارین مروفاهی 5. داگو بینه دکال نه نامین خیزانی بین دیر 6. هه فال/که سوکارین نوکه ل قیره ههروه سا 7. هه فزینی 8. کره کا کتیر ل وئری 9. هه ل وئری لیتنه 10. هر دکت دنی هینه دهرتخست ل لای خودان نه ردی فه 11. هر دکت دنی هینه دهرتخست ل لای بائزرفان فه یان حکومه تا نافهوی فه 12. خایه کن معنز/باستر ل وئری 13. هه ست ب نارامین ناکت ل وئری/ زویرین جوداهین /دوژمنکاری بوئه 14. خانی/نهره بین ههین ل وئری 15. بین دیر	1. بهان 2. نه کهر ناواره بیست) تو هر دوین چه دینا دکه دنی فه کهریبه وهالاتی خوین رهسه ن؟ 3. نازیم	ریژا ناواریه بین ده فیرین نارامانج کری ل دویف به ریچاف وهرگرتنا فه کهریان بو جهین رهسه ن	114
ناواریه بین عیراقی پششی 30/12 / و په نابهیزین سوری 2013	خیزان	1. نازادکرنا ده فیرق 2. فه کهریبه نهره/ خانی 3. دویار نافاقرنا خانی 4. هاریکارین دارین/ عهینی 5. بین دیر	1. نازادکرنا ده فیرق 2. فه کهریبه نهره/ خانی 3. دویار نافاقرنا خانی 4. هاریکارین دارین/ عهینی 5. بین دیر	به لاقیونا خوچین ده فیرین نارامانج کری ل دویف معرین سره کینین به ریچاف وهرگرتنا فه کهریان بو جهین رهسه ن	115
ناواریه بین عیراقی پششی 30/12 / و په نابهیزین سوری له کهن بو جهین خوین 2013 رهسه ن	خیزان	1. نازادکرنا ده فیرق 2. فه کهریبه نهره/ خانی 3. دویار نافاقرنا خانی 4. هاریکارین دارین/ عهینی 5. بین دیر	1. نازادکرنا ده فیرق 2. فه کهریبه نهره/ خانی 3. دویار نافاقرنا خانی 4. هاریکارین دارین/ عهینی 5. بین دیر	به لاقیونا خوچین ده فیرین نارامانج کری ل دویف معرین سره کینین به ریچاف وهرگرتنا فه کهریان بو جهین رهسه ن	116
په نابهیزین سوری، ناواره، جفاکن میثاندان	خیزان	1. ره کزنا عیراقی 2. ره کزنا بارق شارستانی 3. پاهوروت 4. پلینین لاقین خواری 5. دوسویرینا لاکجیونین (گه شیار، 3، 6، یان 12 هه یف) 6. پلین یان ناف و نیشانین خیزانی (پلینا لاکجیونین) 7. به لکه ناما کومیسو تا پالا یا کاروارین په نابهیزین (UNHCR) 8. چ به لکه نامه نیش	1. ره کزنا عیراقی 2. ره کزنا بارق شارستانی 3. پاهوروت 4. پلینین لاقین خواری 5. دوسویرینا لاکجیونین (گه شیار، 3، 6، یان 12 هه یف) 6. پلین یان ناف و نیشانین خیزانی (پلینا لاکجیونین) 7. به لکه ناما کومیسو تا پالا یا کاروارین په نابهیزین (UNHCR) 8. چ به لکه نامه نیش	به لاقیونا خوچین په نابهیزین بین نه نومارگری ل ده فیرین نارامانج کری ل دویف نه کهران	11
ناواریه بین عیراقی پششی 30/12 / په نابهیزین سوری 2013 و	خیزان	1. لاکه ل پروسی نینه 2. نازانیت دنی چهوا پششکیشکات 3. تچو، دیرانی، یان زه سمه ت گه شهن بو جهین نومارگری 4. نا بینم چ معا د نومارگری دا هه بیست 5. خو دگر بو مهردما نومارگری 6. ره نکرنا داخواریین 7. نه یونا به لکه نامین پندقی 8. پلنا پششکیشکرنا داخواریین 9. بین دیر	(بو ناواره و په نابهیزین موله تا لاکجیونین نه ی) نه کهری سره کینین نه یونا به لکه نامین لاکجیونین چه نه؟	ریژا ناواریه بین ده فیرین نارامانج کری نه یونین خانی و نهره و یان کوهوپه ل ل پشت خو هیزان	12
ناواریه بین عیراقی پششی 2013/12/30 و په نابهیزین سوری	خیزان	1. بهان 2. نه کهر	1- K1/ نه کهر خیزانا نه چ ل مال و مولکیت عهینی یان کران بها هیزانیه ل جهین نه بین رهسه ن؟		K1
په نابهیزین سوری، ناواره، جفاکن میثاندان		1. خانی 2. نه کهری نه بین چاندن 3. نه کهری چاندن، نهرش و نه وال، نامیرین چاندن 4. مال و مولکین عهینی بین بارگانی 5. پارق کاش، پاشه کوهت (پارق هه لکری)، زیزوینه ت 6. نوومبیل 7. بین دیر 8. نه کهرت به رسقن بده ت	2- K1 / نه کهر خیزانا نه چ لغان مال و مولکیت عهینی یان کران بها هیزانیه ل جهین نه بین رهسه ن؟		K2
		1. خانی 2. نه کهری نه بین چاندن 3. نه کهری چاندن، نهرش و نه وال، نامیرین چاندن 4. مال و مولکین عهینی بین بارگانی 5. پارق کاش، پاشه کوهت (پارق هه لکری)، زیزوینه ت 6. نوومبیل 7. بین دیر 8. نه کهرت به رسقن بده ت 9. چ لغان نین	2- K2 نه کهری نه چ لغان کوهوپه ل ل خواری هه نه د دهم نوکهدا ل جهی لاکجیونتا نه یا نوکه ؟		K2
		1. بهان 2. نه کهر	1- K3-1/ تو هه دکه پشکارین د گه نکه شه کرنا گروپین دوستیشانگری دا بکه ی یا کره ایی ب فن نوژیینه تیزیکی 2 هه یقین دیر؟ 2- K3-2/ مزارا تیله فونین؟		K3
	خیزان	نومارگریا خلا GPS ل سره نه خه شه ی			11

B. پرسپارانامه بو گهنگه شه کرنا گروپین ده ستیشانگری

مژارا 1	پرسیار:
پښکښه ژيانا روژانه د گهړه کی د - - پښکښه کونجان	• ب چ شیوه تو هزر دکه کی کو گهړه کا ته یا هاتیه گوهورین د ماوی فان سالیڼ کیم دا؟ و تو چهوا فنی گوهورین رافه دکه؟ • گهړه کا ته چند یا ئیمنه؟ ئهړی ئه ف بارودوخین هین تیدا یان ئه ندامین خیزانی یین دیتر ههست ب ئیمناهیڼ ناکنه؟ ئهړی گهړه کا ته کیمتر یان پتر ئیمن بویه دفان سالیڼ بوری دا، و تو چهوا فنی رافه دکه؟ • تو چهوا هزر دکه کی کو گه هشتنا ئاواره یان کارتیکرن ل کهره کی دکه؟ • ب چ ریگان/بارودوخان تو کارلیکرن دگه ل ئاواره یان دکه کی؟ • تو دبینی فه گریانا ئاواره یان هه لیزاته نه کا راستیا نه یه؟ ئه گهر نه، چ هه لیزارتان تو دبینی؟ • ئه گهر ئاواره مان بو گه لهک سالان، دئی باشتین ریگ چ بیت کو رین بیتنه دان بو فنی چه ندی؟ • هنده ک بارودوخ هه بویه وه سه ره ده ری ب شیوه کی جیاوازتر ژ یین دیتر کربوو د جفاکی دا؟ بو نمونه: تو هزر دکه کی کو خودان کار سه ره ده ریڼ دگه ل خه لکی دکن ب شیوه کی جیاواز؟ تو هزر دکه کی کو فوتابخانه سه ره ده ریڼ دگه ل خه لکی (دایک و بابان، فوتابیان) ب شیوه کی جیاواز تر دکه؟ تو هزر دکه کی کو سه نته ریڼ ساخله میڼ سه ره ده ریڼ دگه ل خه لکی ب شیوه کی جیاوازتر دکه؟ ب چ ریگ؟ • چ گرنکه کو تو کاره کی بدهست خو فه یینی؟ کی دفتی گهړه کی دا کار بدهست خو فه ئینا ینه ب شیوه کی سانا هیتر ژ یین دیتر و بوچی؟ • د روپیښیا خیزانی یا دوماهیکی مه دیت (دیار بوو) کو ریژه کا کیم یا ئافره تا کار دکه؟ تو چهوا هزر د فی که یسی دادکه کی؟

مژارا 2	پرسیار:
پایزن کوچکرن	• ئهړی هنده ک کهس/خیزانه نه د گهړه کی دا کو وان پلان داناینه بچنه ده رفه ی وه لاتی، بو نمونه. بو ئه وروپا؟ • ئهړی هنده ک کهس/خیزان هه نه د گهړه کی دا کو وان بهری نوکه کوچکریه؟ • ده می تو هزر د که سان/خیزانا دا دکه کی ئه وین تو دنیا سی/گوه لیویڼ، کیژ ئه ندامین خیزانی هه رده م کوچبه رډب؟

مژارا 3	پرسیار:
بوچون ل سهر باری ئابوری	• ده می تو هزر ده رباری قهیرانا ئابوری یانوکه دا دکه کی، چ کارتیکرن ژ هه میان گرنتر ل سهر ژيانا روژانه یا خیزانین د فنی گهړه کی دا هه یه؟ • چهوا خیزان سه ره ده ریڼ دگه ل فی باری ئابوری یین زه حمهت دا دکه؟ • تو چه هزر دکه کی کو ئه گه ریڼ سه ره کی یین فنی قهیرانا ئابوری یانوکه چنه؟

C: موديل لاوزيبي

فاكته رين خيزاني و ناوچين پشت پښ به ستنى يين كو دوخ هه لوه ريبان نه ندامين خيزاني ده ست نيشان دكهن. هاتيه فه ديتن موديلن ليزيا هيلي يا بنه رت. گوهيړك سهر به خوي موديلن مه زاخيتين خيزاني نه بو هه كه سه كي (شوي نا هه لوه ريبان بكار دهين) كوما گوهيړكين شلوفه كرنن نه فن ل خوارن نه:

- ره گه زږي سهر وک خيزان، گوهيړكه كڼ دوانى به پاور دكرنا سهر وک خيزانين نير دگه ل سهر وک خيزانين مڼ دكه ت.
- ريژا پالپشتي، نه ف بهايه دابه شك بو نه ندامين خيزانين دهينه بخودانكرن و نه هينه بخودانكرن.
- ريژا قه له بالغين، بهايښ ژمارا ژورين دخانى دا دابه ش دكه ت ل ديف قه بارږي خيزاني.
- ريژا تچوږن كړي، ريژا سه دى كرڼا هه يفانه دابه ش دكه ت (نه كه رخيژاني خانى ب كړي گريبت) ل ديف سه رجه مڼ مه زاخيتين خيزاني.
- قهرزاري بو كاريڼ هه واركي، گوهيړوكه كڼ جوت به پاور ديبيا خيزانين قهرز وه رگرتى بو كاريڼ هه واركي (وهك ميكانزما فروت نا بن حه ز) و مايبيا خيزانان.
- ريژا داهاتن نه يږ به رده وام، ريژا سه دى يا داهاتن نوكه دابه ش دكه ت ژ ږيده رين داهاتن نه يږ به رده وام ل سه رجه مڼ داهاتن خيزاني.
- ريژا قه زايږ يا كاريڼ كه رتن تايه ت، بها بو ژمارا تاكه كه سين دنا ف كه رتن تايه ت دا بو هه ر 1,000 نيسته جيبان.
- كارتيكرا قه يرانا داراي ل قه زايږ، ريژا سه دى يا خيزانين ريبري ژ ده ست دانا كاري بوين يان ريبري كيمبونا موچان بوين.
- ناستين سه رمايا مرو فان ل قه زايږ، بها بو ژمارا تاكه كه سين نه وجوان بن خواندنا سه ره تايي ته مام كريت بو هه ر 1,000 نيسته جين ناف جوان.
- ناستين بيكار يږ ل قه زايږ، بها بو ژمارا تاكه كه سين ناف جوان نه وږن ل كاري دگه رن بو هه ر 1,000 نيسته جيبان.
- ليشاو هاتنا كه ساتين ناو ره ل قه زايږ، ريژا سه دى يا سه رجه مڼ ژمارا خيزانين ناو ره و په نابهر ل سه ر ناستي سه رجه مڼ جهن خيزانان.

الخط المعيارى	العامل	المتغير التفسيري
0.097	0.117 **	النسبة التي تعيقه النسبة
0.019	0.063 ***	النسبة التي تعيقه النسبة
0.036	0.091 ***	النسبة التي تعيقه النسبة
0.107	0.279 ***	النسبة التي تعيقه النسبة
0.044	0.158 ***	النسبة التي تعيقه النسبة
0.072	0.484 ***	النسبة التي تعيقه النسبة
0.005	0.014 ***	النسبة التي تعيقه النسبة
0.007	0.027 ***	النسبة التي تعيقه النسبة
0.006	0.003 ***	النسبة التي تعيقه النسبة
0.006	0.017 **	النسبة التي تعيقه النسبة
0.006	0.002	النسبة التي تعيقه النسبة
1.197		N

ملاحظه: جدول المتغير التابع: معدل الامتحان في الامتحان في كل مرة. "المراد" يعني احمية جملانية مع نسبة "0.01" خطأ معياري و "0.05" يعني نسبة "0.05" خطأ معياري و "0.01" هو نسبة "0.01" خطأ معياري.

D. دامکي داتايين هه لېږتاري

دده لړۍ چېرېا وان ندم				دده لړۍ چېرېا وان نالقمي				دده لړۍ چېرېا وان بلند				سرچم				گومره، ريزه سمه				
سارچم		پښتانه		سارچم		پښتانه		سارچم		پښتانه		سارچم		پښتانه		سارچم		پښتانه		
ج. مینډانار	شاوره	ج. مینډانار	شاوره	ج. مینډانار	شاوره	ج. مینډانار	شاوره	ج. مینډانار	شاوره	ج. مینډانار	شاوره	ج. مینډانار	شاوره	ج. مینډانار	شاوره	ج. مینډانار	شاوره	ج. مینډانار	شاوره	
22	23	23	22	58	55	71	59	39	37	58	40	39	37	59	40	بالي	څيزانين ته ندمه کي يان پتر هوز			
78	77	77	78	42	45	29	41	61	63	42	60	61	63	41	60	نه خنځر	وهرگرتين و نه دايين			
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	سرچم				
0	8	0	2	11	4	10	10	7	1	1	5	7	3	5	6	گرياني ب کاسپوکارسي هه				
14	56	69	27	20	48	38	27	16	48	19	22	17	49	28	24	بکاريښانا پيډفيټ که سي				
56	16	0	44	33	10	0	25	38	9	1	29	39	10	1	30	کوپين و باشرکونا جهن ټاکښوونې				
6	4	0	6	2	2	5	2	5	1	1	4	4	2	2	4	يو ماره مين ټاينې، شهيدان، هه شاريښه				
10	4	0	8	13	0	0	9	16	10	0	14	15	6	0	12	يو که لويه ائين بکاريښانا نوم دريو وک	څيزانين ته ندمه کي يان پتر هوز			
5	0	0	3	0	0	0	0	0	3	1	1	1	1	1	1	نوتوسيل	ته پين دايين وهرگرتين/ ماره ما			
3	4	0	3	4	0	0	3	1	1	0	1	2	1	0	2	يو دانا قهري	وهرگرتنا پارې ته زړنگي			
0	9	15	3	2	20	30	9	7	17	39	12	5	17	35	10	يو ماره ما چاندين، بيستان				
5	0	15	4	13	16	16	14	10	9	37	13	11	10	28	12	يو دانا کرکيا خاني				
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	بين دوتر				
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	سرچم				
39	42	45	40	36	39	31	36	32	36	40	33	34	38	38	35	مارشون خوراني				
19	24	26	20	24	22	40	25	28	26	30	28	25	25	33	26	يو دانا قسطين خاني/ کړي				
13	10	9	12	8	13	9	9	8	8	8	8	9	10	9	9	ټيچونين ساخه ميبين	بلاکرتنا سرچم ماره خنځرين			
6	6	4	6	7	8	5	7	5	6	5	5	6	6	5	6	ټيچونين هه گره اسستن و سونه ميبين	څيزانين يو ماره بده کي د ماره 30			
6	6	5	6	6	4	5	6	5	4	6	5	6	5	6	6	ټيچونين ټالي و کارمي	روژين بوريده			
17	12	11	16	19	14	10	17	22	20	11	21	20	16	9	18	ټيچونين دوتر				
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	سرچم				
بهني: H: ټينامي																				
24	18	9	22	52	51	79	54	28	20	24	26	32	26	40	32	که دک ټينه				
76	82	91	78	48	49	21	46	71	80	76	73	67	74	60	68	ټينه	څيزانين هه ست ب ټينامه پين دک ل			
0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	نه يا ټينه				
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	که دک نه يا ټينه				
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	سرچم				
بهني: A: پنه پيري/ هه گره اسستن																				
-	92	80	91	-	77	95	99	-	93	88	77	-	93	78	88	بالي	څيزانين دوپري ټاواره پيري بوين، ل			
-	8	20	9	-	23	5	1	-	7	12	23	-	7	22	12	نه خنځر	دوپر ټاواره هه مې ته ندمه کي څيزانين			
-	100	100	100	-	100	100	100	-	100	100	100	-	100	100	100	سرچم	که هشتنه جهن نوکه			
0	0	0	0	1	0	0	1	1	7	32	4	1	4	20	3	2016	څيزانين ل ديف سالا که هشتنا وان بو			
1	1	2	1	6	5	2	6	2	13	9	5	3	8	6	4	2015	جهن نوکه			
1	70	13	20	8	78	14	23	3	66	19	15	3	70	17	18	2014				
4	5	46	5	13	2	46	14	5	5	23	6	7	4	32	8	2013				
1	3	39	3	4	3	35	6	20	5	17	17	13	4	24	12	2012-2010				
92	21	0	71	68	11	2	50	69	5	0	52	73	11	1	56	بهري سالا 2012				
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	سرچم				
40	18	36	34	21	14	36	21	45	10	42	38	38	13	40	33	دديفن کارکرمين بين باشر				
3	2	0	2	1	0	0	1	0	1	1	0	1	1	1	1	بهره ستيا، باشرين دديفن کورنييا				
0	1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	خولدنې				
0	5	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2	0	0	بهره ستيا، باشرين دديفن کورنييا				
10	4	2	8	10	8	12	10	0	0	3	0	4	3	6	4	خزمه تين ساخه مې	څيزانين ل دويپ ټاواره پيري هه لولدنې			
11	41	16	19	19	42	28	25	10	13	20	11	12	28	22	16	بهره ستيا هارکاريښه موراياتي	يو ټياني ل جهن نوکه			
5	9	16	6	3	0	5	2	4	16	33	9	4	10	23	7	داکي ته لولي ته ندمه کي دې بين څيزانين بيت				
4	19	28	8	23	36	17	25	10	49	0	16	11	37	8	16	کسوکار و هه فال هه روسا بين ل فريده				
28	1	0	21	22	0	1	16	32	11	0	26	29	6	1	22	ليچونين ټياني ل وي جهي دکين				
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	پتر ټينه				
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	خاني کي مه نتر، باشر				
0	3	7	1	9	16	16	11	8	10	6	8	6	9	9	7	بين دوتر	څيزانين ته ندمه کي وږ يان پتر ټ			
100	97	93	99	91	84	84	89	92	90	94	92	94	91	91	93	سرچم	ته ندمه کي پلانه کا چکي هه يو			
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	سرچم	گوريښا جهن ټاکښوونې خو يا نوکه			
0	100	0	85	0	0	0	0	13	6	13	12	9	13	6	10	د ټاډ پارزيگه هه دوه کي دا				
0	0	100	15	100	100	95	99	0	28	0	6	31	54	56	39	د ټاډ هه زينا کوروستلې دا				
0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	1	0	3	0	1	جهه کي دې ل عيرالقي	ته ندمه کي پلانه کا چکي هه يو			
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	وده تين دروسن	گوريښا جهن ټاکښوونې خو يا نوکه			
0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	1	0	3	0	1	هه گريان يو جهن روسن	ل دويپ جهن ده ستيا کورني			
0	0	0	0	0	0	5	1	87	56	87	80	60	27	39	49	نوروييا				
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	بين دوتر				
0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	سرچم				
-	98	83	97	84	86	84	70	57	66	77	75	76	77	70	75	بالي	څيزانين نوکه ټاواره پيري ل دويپ			
-	2	17	3	12	9	12	29	42	33	22	25	23	21	29	24	نه خنځر	بهريلا وهرگرتنا هه گرياني يو جهن			
-	0	0	0	4	4	4	1	1	1	1	0	1	2	1	1	نزانيت				
-	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	سرچم	روسن			
-	95	89	94	-	77	67	74	-	87	64	78	-	86	67	80	بالي	څيزانين ټاواره پيري ل دويپ			
-	5	11	6	-	23	33	26	-	13	36	22	-	14	33	20	نه خنځر	مالومرکين ل پشت خو هيلانه ل			
-	100	100	100	-	100	100	100	-	100	100	100	-	100	100	100	سرچم	جهن روسن			

D. دامکي داتايين ههلبژارتي (تهواوگر)

گوتيزه رڼا سهدي				سرچم				سرچم				ددهرڼ چوپيا وان باند				ددهرڼ چوپيا وان ناهجي				ددهرڼ چوپيا وان ندم				
سرچم	پنابهر	تاوره	ج. ميقاندار	سرچم	پنابهر	تاوره	ج. ميقاندار	سرچم	پنابهر	تاوره	ج. ميقاندار	سرچم	پنابهر	تاوره	ج. ميقاندار	سرچم	پنابهر	تاوره	ج. ميقاندار	سرچم	پنابهر	تاوره	ج. ميقاندار	
پهښي: D: (پهردوماسي)																								
0-99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
خرچون (15 سال و پټ) ل دويږ	53	60	57	50	51	57	60	53	36	33	38	36	37	38	49	37	38	49	37	36	33	38	36	35
سرچم زاستي يان داهاتي	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
چاله رڼکي ډکاري دماوي 30 روڼون	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
پټر 5000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
سرچم	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
پهښي: E: (پهردوماسي)																								
پټر	43	9	24	50	24	9	43	43	28	21	39	38	26	17	35	36	25	17	35	38	26	17	35	36
خرچون (15 سال و پټ) ل دويږ	57	91	75	58	49	75	71	77	45	29	28	23	45	29	28	23	45	29	28	23	45	29	28	23
دويږيونا دانا موچيان/دهستهني	33	58	41	32	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33
دماوي 30 روڼون بوري دا	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
سرچم	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
پهښي: F: (پهردوماسي)																								
پټر	43	9	24	50	24	9	43	43	28	21	39	38	26	17	35	36	25	17	35	38	26	17	35	36
خرچون (15 سال و پټ) ل دويږ	57	91	75	58	49	75	71	77	45	29	28	23	45	29	28	23	45	29	28	23	45	29	28	23
هېونا گړيه سته کا نقياسي يو کارڼي	33	58	41	32	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33
سرهکي دماوي 30 روڼون بوري دا	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
سرچم	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
پهښي: G: (پهردوماسي)																								
پټر	43	9	24	50	24	9	43	43	28	21	39	38	26	17	35	36	25	17	35	38	26	17	35	36
خرچون (15 سال و پټ) ل دويږ	57	91	75	58	49	75	71	77	45	29	28	23	45	29	28	23	45	29	28	23	45	29	28	23
هېونا گړيه سته کا نقياسي يو کارڼي	33	58	41	32	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33
سرهکي دماوي 30 روڼون بوري دا	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
سرچم	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
پهښي: H: (پهردوماسي)																								
پټر	43	9	24	50	24	9	43	43	28	21	39	38	26	17	35	36	25	17	35	38	26	17	35	36
خرچون (15 سال و پټ) ل دويږ	57	91	75	58	49	75	71	77	45	29	28	23	45	29	28	23	45	29	28	23	45	29	28	23
هېونا گړيه سته کا نقياسي يو کارڼي	33	58	41	32	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33	30	41	58	33
سرهکي دماوي 30 روڼون بوري دا	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
سرچم	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

خيزانين ل ددهرڼ گورشان دا يا دسازيان دا، د کهميان دا و خيزانين دي بين ټاکنچيو ته که نه بېرېدم هي بين هائيه لالان.

DUHOK STATISTICS OFFICE (DSO)

